8815

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక

సంపాదకుడు

శివలెంక శంభుప్రసాద్

అక్టోబరు 1958

సంపుటము 35 : : సంచిక 10

విడిప్రతి వెల ఒక రూపాయి

విషయానుక్రమణిక

అక్టోబరు 1958

వైజయంతిమాల పద్మిని వీరిని
అత్యున్నత స్థాయిలో చూడండి
జెమినీ చిత్రం
విజయకోట
-తెలుగు-
వీరుడు
అక్టోబర్ 2 మొదలు ఆంధ్ర దేశ మంతటా....

నిర్వేదము

శ్రీ బొడ్డుపల్లి పురుషోత్తం

ఎచ్చట నుంటివయ్య పరమేశ్వర! నీవిని కావ్యలోక మం
దిచ్చకువచ్చినట్లు విహరింపగ నీయక సేవకత్వమే
పుచ్చుకొనంగ నాజ్ఞ నిడబూన, రసాబ్ధులు నీపదమ్ములన్
విచ్చిన సన్నజాజియరవిందములన్ గొలువంగనెట్టులో!

భాగ్యముతోడ నీచరణ పద్మములన్ సతతమ్ము గొల్వగా
యోగ్యతఁగల్గ నిచ్చిన మహోజ్జ్వల నూతన సత్కవిత్వ సౌ
భాగ్యమునన్ ఉదాత్త రసవార్నిధి తేలెదగాని, వట్టిదా
ర్భాగ్య జగమ్ములన్ నిలువ వచ్చునె? యేకనిమేషమాత్రకై!

ఆశయముల్ హిమాలయ శిఖాగ్రములన్ బురుడించుగాని, పన్
ఏ శని పట్టెనో మొదటి కేనియు నించుక చేరలేక, నా
యాశల నీటగల్పుకొని యంధుడనై యిట కూలియుంటినో
ఈశ! పరేశ!! నన్ను కరుణించి యొసంగుము పూర్వసంస్కృతిన్!

ఈ యెద నొక్కమారు పరికింపుము, నాదు దురంత వేదనన్
వ్రాయగజాల పద్యముల స్వామి! అశక్తుడ నంచు తెల్పగా
నా యభిమానమున్ వదలినాడను లే!! యిక శంకలేల, నే
నీ యనురాగ గీతకమనీయసుధారసమానెదన్ ప్రభూ!

ఈ గుదిబండ దాల్చి యిక యెన్ని దినాలని జీవితమ్ము నే
లాగగలాడ తండ్రి? కనులం జలియించుచునుండె ప్రాణమే
లాగుననైన బ్రోవగ తలంపనిచో విమునమ్మ యేని నే
నాగగజాలనట్టి చలితాత్ముడ నైతినయా! పరాత్పరా!

ఆశరదిందు చంద్రికల ఆసికతాతలవేది జేరి నా
ఆశల నెల్ల నీకు తెలియంగ కవిత్వమునల్లి, అల్ల ఆ
కాశమునందు తారకల గానముతో శ్రుతిగల్పునట్టి భా
గ్యాశయ మబ్బునయ్య పరమాత్మ!! నిమేషపు జీవితమ్ములోన్!

భారతి

ఆశయహీన జీవితమె హాయిగ నున్నటు తోచు, వెఱ్ఱి యా
వేశము పెచ్చుమీఱ వినువీధిని సౌధము పైన సౌధముల్
కౌశల మొప్పగట్టితి సుఖమ్ముగ నుందమటంచు, నింతలో
రాశిగఁ జేసి యన్నిటి పరాత్పర! రంజిలుచుందు వాత్మలోన్॥

నీవే నేనయి నేను నీవయగుచున్ నిత్యప్రబోధమ్ముతో
భావావేశ రసైక జీవిత సముత్పన్న ప్రమోదమ్ముతో
నీ విశ్వమ్మున నుండు భాగ్య మది లేనేలేక యల్లాడు నే
నీ వాత్సల్యరసమ్ము నానుటకు తండ్రీ! ఎంతో కొట్టాడదన్॥

జీవిత మగ్గలం బగుట జీవికయంత్రమునందు జిక్కి, నా
నా విధమైన యాతనల నల్గి కృశించితి తండ్రీ! నూత్న సం
జీవిని నిచ్చి సంస్కృతి విశేష సమంచిత దివ్యమార్గ సం
భావితుఁ జేయవేడెద కృపారస వీక్షణా! సాధురక్షణా॥

నాదు జీవిత మనెడి విషాద గీతి
నీవు రచియించి నా కిడినావు గాని
శిథిల మాట ఆలాపన సేయజాల
దీ హృదయవీణ, నీవు ప్రేమించునటుల॥

ఎన్నటికైన వికసించు నీ మొడంద
మొగ్గయని తలంచితిగాని మోసపోతి
అమిత కఠిన కర్కశహృదయమ్ముతోడ
తొడిమవఱకును దీనిని త్రుంచినావు॥

ఏమి మూటగట్టెదవు? కానిమ్ము స్వామి!
ఆగిపోవను క్షణమాత్రమైన జన్మ—
ఈ విషాదాశ్రువులను జీవించువాడ
సతతమును నీదు నామసంస్మరణతోడ॥

సుచిత్ర ప్రణయం

శ్రీ డి. బాలగంగాధరతిలక్

పాత్రలు: శేఖరం, రంగనాథం,
రామనాథం, పంతులు,
సోమయాజులు, సుచిత్ర.

రంగము - 1

* * ఒక పార్క్‌లో ఒక విశాలమైన రోడ్డు బహుశా అటువైపు మూడు నాలుగిళ్ల కన్న ఎక్కువ లేనందువలన కాబోలు ఆరోడ్డు మీద జనసంచారం చాలా తక్కువగా ఉంది రోడ్డున ప్రక్కగా శేఖరం నిలబడి, సిగరెట్ కాలుస్తూ ఎవరికోసమో నిరీక్షిస్తోంటాడు ఖరీదైన పాంటూ షర్టూ టక్ అప్‌లో ఉంటాడు శేఖరం స్ఫురద్రూపి అతనిలో ఆడంబరమూ, చొరవా తెగింపూ వ్యక్తమౌతూంటాయి ఎంత అణచినా అణగని ఉత్సాహమూ, ఎన్ని కష్టాలు వచ్చినా నశించని ఆశావాదమూ (Optimism) అతని తీరుకీ ప్రవర్తనకీ ఒక ఆకర్షణని కలిగిస్తాయి అతను అలాగ ఎవరికోసమో చూస్తూ నిల్చుంటే, వెనుకనుంచి అతని మిత్రుడు రంగనాథం వస్తాడు పాంటూ బ్లేజూ ధరిస్తాడు శేఖరం కన్న ఒకటి రెండు సంవత్సరాలు పెద్ద

కాలం ఉదయం ఎనిమిదీ తొమ్మిది గంటలకి మధ్య :

రంగ. (వీపుమీద చరుస్తూ) హలో శేఖర్. ఇక్కడ నిలబడ్డావేం రోడ్డుమీద

శేఖరం (ఉలికిపడి) సారీ మిత్రమా గాస్కెల్ ఇంకా ఉంటారు కదా అనుకున్నాను అద్దె కోసం దండం పెడుతున్నారు రాత్రింబగలూ అందుకే వల్ల యూనియన్ కాలనుంచీ రూమ్‌కి గైర్ హాజరు కొట్టేస్తున్నాను

రంగ అలాగా! అయితే ప్రస్తుత మకాం ఎక్కడ.

శేఖరం పగలంతా పార్కుల ప్రభుత్వంవారి రోడ్డు, పార్కులు గ్రంథాలయాలు క్లబ్బులు నీలాంటి మిత్రుల గదులు. 'నిశాగానం పృథ్వి' అన్నాడు ధరణి అనే ప్రెంచికవి శేఖరుడు

రంగ (ఎగా దిగా చూసి) యూనిట్ టిప్ టాప్ గా ఉన్నావు ఏదైనా ఉద్యోగం దొరికిందేమిట్రా!

శేఖరం ఎవడివాడు నువ్వు ఉద్యోగం కలవాలంటి క్రమపడి పనిచేసే శాపతింటావా నేను ఇంకా క్రిందపడితే కాలికి ఓ ముష్టి కందమూలాయలం ఉతం'

రంగ ముష్టి కందమూలాయలా ఏమి పాండిత్యమూ!

శేఖరం అంగుళాల యౌవనంతో, ఆనందంతో, ఆశలతో మిలమిలా మెరిసే ఈ జీవితాన్ని ఉద్యోగానికి బలి ఇవ్వడం మహాపాపంరా రంగడూ! ఒరేయ్! మన పెద్ద ప్రకారం కలిగిస్తే అచ్చెరువూ మానవుడు కష్టపడకూడదురా! ఆ పైన మన దేశాచారం ప్రకారం వృద్ధుడైపోతాడు కాబట్టి ఎలాగూ కష్టపడి లేదు కాబట్టి జీవితాన్ని నిరంతరం ఉల్లాసంగా గడపాలనే థియరీ మనం కని పెట్టింది!

రంగ సారీ నిన్నూ తెలుసుకోలేక! ప్రాటకి టికెట్ లేదు. ని ఎ పాఠశాలపై విసుగొచ్చి కాలం గడిపేలా తినుకుంటున్నావు మరి నీకీ తిండీ బట్టా ఎవడు సప్లయి చేస్తున్నాడం మరి

శేఖరం (సిగరెట్టు దమ్ము గట్టిగా లాగి) ఒరేయ్ రంగడూ నా జీవితమాత్రం నీకు విప్పి చెప్పా

లంటే ఒకరోజు, అది నీకు అర్థంకావాలంటే ఒక సంవత్సరం, దాన్ని నువ్వు ఆచరణలో పెట్టాలంటే ఒక శతాబ్దం పడుతుందిరా మై డియర్! కాబట్టి మూడుముక్కల్లో చెబుతాను విను. జీవించడమనేది ఒక కళ. ఆ కళని ఆధారం చేసుకుని మూడు ఉపకళలున్నాయి. ఒకటి అప్పుచెయ్యడం, రెండు అబద్ధాలాడడం, మూడు వేషభాషలు ప్రస్తుత నా నిరుద్యోగ నిర్వ్యాస నిరాహారదినాల్లో ఈ మూడింటిలోనూ గొప్ప ఎక్స్‌పర్ట్ నైపోయాననుకో

రంగ నిజం!

శేఖరం: నిజం. (విషాదంగా) రేయ్ చెయ్యమురా బ్రదర్ చెడ్డవాణి అనుకోకు మనలాంటి మధ్యతరగతి యువకులకి యింతకన్నా ఆస్కారం ఏముంది గౌరవంగా స్వేచ్ఛగా జీవించేందుకు మార్గాలు లేవు అలాగ అని స్వతంత్రాన్నీ హృదయాన్నీ చంపుకోను, ఆశయాల్నీ ఆకల్నీ కట్టకట్టి సైకు కాలవలో పారేసి జీతం డబ్బులకోసం బ్రతకడమనేది—మై గాడ్—నే సహించలేనురా

రంగ అవునుగాని నీకు అప్పు ఎవడిస్తాడంటీ? మాట మాయోపాయాల నికరమైన రూపిక సంపాదన వున్న వాకే పుట్టదు

శేఖరం అందుకే అప్పుచెయ్యడం కూడా ఒక కళ అన్నానురా మొసరి మాటవరసకి మన ఫ్రెండు గణపతిని ఎరుగుదువా?

రంగ తెలియకేం—ఆర్ అండ్ ఆర్ ఫరమ్‌లో పని చేస్తున్నాడుగా.

శేఖరం వాడికి మద్యంటే ఎంత గురి, ఎంత గౌరవమూ, ఎంత ఎక్స్‌పర్టూ ప్రయోజకుడివనీ తెలివైనవాడివనీ

రంగ: అవునవును పాపం వాడికి నేనంటే అమిత అభిమానం.

శేఖరం: అవునా! మొన్న నేనేం చేశానో తెల్సునా. అర్జంటు అవసరం వచ్చింది ఒక్క పాతిక వుంటే యివ్వరా బ్రదర్, మన రంగడు నా కివ్వవలసిన పాతిక నీకు వలియా వేస్తాను, పాపం వాణ్ణి ఈ వెళ్లాళ్ళ గోబాల్లో ప్రెస్ చెయ్యడం నా కిష్టం లేదురా అని ఓ పాతిక రూపాయలు సంపాదించాను

రంగ (తెల్లబోయి) నేను నీకివ్వాలనా? నీ మొహానికి నాకు అప్పుపెట్టే స్తోమతకూడా వుందా! ఏం గుండెలురా నీవి ఎంత అబద్ధం, పచ్చి వలని అబద్ధం

శేఖరం అబద్దం పల్లగా ఉండకూరా బాయ్ జర్మన్ సిల్వర్‌లా తళతళమని మెరుస్తూ నిమ్మ లోబడుకుంటుంది. సత్యం నిజంగా నల్లగా ఎక్కడో మూలపడి ఉంటుంది.

రంగ ఇంత ఘోరంగా ప్రవర్తిస్తావనుకోలేదురా.

శేఖ బంగారు పడకురా రంగడూ ఆపదలందు ధైర్యమున్నాడు ధర్మప్రహారి అనే అమెరికన్ పొయెట్

రంగ నేను వెళ్ళి గణపతికి నువ్వు చేసిన మోసం చెప్పేస్తాను

శేఖ చెప్పవూ! చెప్పినంత మాత్రాన తల తీసేస్తాడా ఏమిటి—ఇంతకీ స్నేహితులెందరా! ఓమనకాని బ్రదర్ ఒక్క అయిదు రూపాయలుంటే (చెయ్యి చాపుతాడు.)

రంగ (రంగారంగా) ఒరేయ్ నాకు మక్కా కొట్టుకున్నా వేమిటి

శేఖ: పాఠీ (నవ్వేస్తాడు) అలవాటు చొప్పున అడిగేను 'తివిరి యిసుమున తైలంబు తీయవచ్చు, మంచేటికొమ్ము సాధింపవచ్చు కానీ చంపినా చచ్చినా రంగనాథునింనుండి కానీ రాలదెప్పుడు' అన్న లోకోక్తి ఊరికే పోతుందా

రంగ: థాంక్స్ డబ్బునెగర మరికి చాలా గట్టి అనుభవముంది మిత్రమా!

శేఖ (ఇటూ అటూ చూసి) ఒరేయ్ రంగడూ. ఇంక నువ్వెళ్లిపో

రంగ ఏం యిక్కడ నిలబడకూడదా.

శేఖ: ప్లీజ్ ఆ అమ్మాయి వచ్చే వేళయిందిరా.

రంగ అమ్మాయా! ఎవరా అమ్మాయి? ఎవరి అమ్మాయి తిడతిర సురాగదా లేమిటి. సవిస్తరంగా చెప్పు.

శేఖ సుచిత్ర

రంగ సుచిత్ర! లక్షాధికారి రామనాథంగారి అమ్మాయి!

శేఖ: ఎగ్జాక్ట్లీ.

రంగ : అయితే!

శేఖ ఇంకా నీవు తెలియదురా రంగడూ నువ్వే లోకంలో ఉంటున్నావో నాకు అర్థం కావటం లేదు. భవదీయుడు శేఖరంయొక్క జీవిత చరిత్రలోని యీ గొప్ప అధ్యాయాన్ని విస్మరించావని తెలిస్తే— భావి చరిత్రకారులు నిన్ను మెచ్చరురా

రంగ అసలు సంగతి ఏమిటో ఏడుద్దూ

శేఖ ఆ అమ్మాయిని నేను ప్రేమిస్తున్నాను. కాలేజీ వదలిన మరుక్షణంనుండీ యిదే మన జీవితాశయం నువ్వొక్కడివితప్ప యీ విషయం తెలియనివాడు మన దేశంలోనే లేడు

రంగ అదేదో ప్రేమించడం అనే పని చేస్తున్నావని తెలుసునుగాని నీ ప్రేమకి లక్ష్యమైన దురదృష్ట వంతురాలెవరో తెలియదు. అయినా, నువ్వెం దర్నీ ప్రేమించెయ్యొచ్చును ఖర్చు లేని వ్యవహారం.

శేఖ ఇదా నువ్వు చెప్పేది అసల నీకు ప్రేమంటే ఏమిటో తెలుసునా! ఆ ప్రేమించే తాపాలూ, హృదయమూ నీకు ఉన్నాయా? నువ్వు కీట్సునీ కృష్ణశాస్త్రినీ చదివావా? రాత్రిళ్ళు మల్లెపూలు వాసనచూస్తూ ఏడుస్తూ పక్కమీద దొర్లావా! పోనీ ఎప్పుడేనా చంద్రోపాలంభన అయినా చేశావా! కరుగట్టిన గుండెగల నువ్వు నా ప్రేమని విరసించడం అంధుడు సూర్య కాంతిని ఆక్షేపించినట్టు ఉంటుంది

రంగ నా మాటకేంకాని, ఏదేనా ఫలితం కనపడు తోందా!

శేఖ: ఆ అమ్మాయి చాలా సెట్టుగా వుంటోంది. ఎన్నో లవ్ లెటర్స్ వ్రాశాను. మా నాన్నకి చెబుతాను, మా ప్రిన్సిపాల్కి చూపిస్తాను అని బెదిరిస్తుంది కాని ఏ ఒక్కటి చెయ్యలేదు. అదిడికి మనం అంటే యిష్టమున్నట్టు అదే దాఖలా అనుకో

రంగ అనవసరంగా కొమ్మకూడా రద్దుచేస్కోవలసి వస్తుందనే భయంవలన ఆమె గప్ చిప్ గా ఊరుకుని వుంటుంది. కాక, అది నీ మీద ప్రేమగా భావిస్తే నీ కామన్ సెన్సుని గురించి సందేహించవలసి వస్తుంది.

శేఖ: స్త్రీ హృదయం నాకు బాగా తెలుసునురా మిస్టర్! ఆమె పైకి చూపే విముఖత, కఠినం వెనుక ఎంత ప్రేమవుందో, ఆమె ప్రవర్తనా, స్వభావమూ చెప్తూనే ఉన్నాయి. ఒరేయ్ బ్రదర్! ఒక్కొక్క అందం ఒక్కొక్క రకం వీణ అనుకో ఎవర్ని ఎలా మీటి పలికించాలో అదొక బ్రహ్మాండమైన కళ అందం మంచి గంధం చెక్కలాంటిది గంధం చెక్కని రాయగా రాయగా గంధాన్నిస్తుంది. అలాగే ఆడదాని చుట్టూ తిరగా తిరగా ఓ ఫైన్ మార్నింగున 'ఏమండోయ్ మిమ్మల్ని నేనూ ప్రేమించేస్తున్నాను' అని చటుక్కున అనే స్తుంది

రంగ నువ్వు వట్టిస్వాప్నికజీవివిరా శేఖరం కథలు వ్రాయడానికి, నాటకాల్లో వేషాలు వెయ్యడానికి పనికొస్తావుగాని లోకాన్ని అంచనా వెయ్య లేకపోతున్నావురా ఒకవేళ ఆ అమ్మాయి అంత బుద్ధిలేనిదై నీలాంటి లోఫర్ని ప్రేమించిందే అనుకో, వాళ్ళనాన్న నిన్ను ఓ పెయిర్ ఆఫ్ టాంగ్సు (Pair of tongs) తో ఓ పురుగుని ఏరివేసినట్టుగా ఏరి గోడ అవతలికి విసిరెయ్యడూ!

శేఖరం : ఒరేయ్ నువ్వు చూస్తూవుండు చూస్తూ ఎవడికీ జీవితంలో కోరుకున్న నిజమౌతుందనీ, అన్నీ కాకపోయినా కొన్ని అయినా సుఖాంతం అవుతాయనీ నమ్మకం పోతుందిరా పట్టి సినికల్ గా అయిపోతాడు చూసు ఈ అమ్మాయి రామనాథంగారి ఏకైకపుత్రిక అందులో గారాబు పట్టి, అర్ధరాత్రివేళ ఆమె లేచి ఇప్పుడు నాకు సూర్యకాంతి కావాలి అంటే ఈయన తక్షణం గగనమార్గంలోకిపోయి సూర్యభగవానుణ్ణి జబ్బపట్టుకు తీసుకు వచ్చేస్తాడంటే నమ్ము. అటువంటప్పుడు ఈమెని కాదనగలడా. అరెరె! ఆ అమ్మాయి యిటే వస్తోంది. ప్లీజ్ గెటవుట్.

రంగ ఏది ఆవిణ్ణి ఒక్కసారి చూడనియ్యి.

శేఖరం : ప్లీజ్. పోరా బాబూ (భుజం పుచ్చుకుని లాక్కుపోతూ) అబ్బబ్బ! యీ రోడ్డుమీదైనా

కొంచెం ఏకాంతం ఏడిస్తే పోతే ఎలాగరా
(రంగనాథం వెళ్లిపోతాడు సుచిత్ర ప్రవేశం పంధొమ్మిది సంవత్సరాల వయస్సు అందం ఆకర్షణ, పెంకితనం, తెలివి అన్నీ ఆమెలో ఉంటాయి ఖరీదైన చీర ధరిస్తుంది రెండు జడ అల్లుకుంటుంది చేతిలో వానిటీ బేగ్ ఉంటుంది)

శేఖరం గుడ్ మార్నింగ్ సుచిత్రా దేవి

సుచిత్ర (ముభావంగా) మార్నింగ్

శేఖరం ఇలాగ పలకరింపుకి బదులేగారా ఏమిటి

సుచిత్ర అది మీ కనవసరం

శేఖరం : నిజమే కాని అనవసర విషయాలలో జోక్యం కలిగించుకోవడం నాకో సరదా లెండి

సుచిత్ర (మాట్లాడక ముందుకు నడుస్తుంది)

శేఖరం సుచిత్రా గారి అన్నట్లు నా నూట పదహారవ ప్రేమలేఖ మీకు అందిందనుకుంటాను

సుచిత్ర అగ్నిహోత్రుడికి అందింది

శేఖరం (స్వగతం) అంతమాట అనకండి గుండెల్నీ కాల్చేసినట్లయిపోతుంది

సుచిత్ర : మీమీద ఏమీ యాక్షన్ తీసుకోనందుకు సంతోషించండి మీకు వార్నింగ్ యిస్తున్నాను మీకూ నాకూ ఏమీ సంబంధం లేదు యిక ఉండబోదు ఇకముందు మీ ప్రవర్తన మారక పోతే నేను తీసుకోదగిన చర్య తీసుకుంటాను

శేఖరం మీకు కోపంగాని సుచిత్రా, ఒకవేళ చర్య తీసుకుంటే యీ శేఖరం జీవితం ధన్యమై పోతుంది

సుచిత్ర మీకు అలవాటే నన్నమాట.

శేఖరం ఏంటటి

సుచిత్ర : వాగుడు

శేఖరం (నవ్వి) మీకు చాలా కోపం ఉందండీ కోపంలో మీరు మరీ అందంగా ఉంటారు

సుచిత్ర షటప్

శేఖరం కోపం వస్తాదే అనుకోండి, ఈ కళ్లు యీ వయస్సు యీ ప్రాణం—వీటి సంగతేంటి మాటాడం అవి మీ వెంటే పరుగెడుతాయి కదా

సుచిత్ర (చిన్నగా నవ్వి) ఈ గొప్పలు కొట్టడంతప్ప మీకు మరేమీ పనిలేదా ఏమిటి.

శేఖరం నిజం చెప్పాలి సుచిత్రాదేవి ఈ మధ్య పాపాయిల్లో ఒకటి రెండు ఉద్యోగాలు వచ్చినా తిరగగొట్టాను. బి. యే ప్యాసై రెండేళ్ళయినా యీ ఊరు విడిచి వెళ్లలేక పోతున్నాను మిమ్మల్ని ఒక్క చూపు చూడలేకపోతే బ్రతుకే అని మీకు అనిపించే యీ నాడు, మాట్లాడకపోతే బాధ, కాలేజీ గేటు—యివన్నీ పుణ్యక్షేత్రాలంటే నమ్మండి మీకు నాకు దేవి, గారు

సుచిత్ర ఇంక కట్టిపెట్టండి

శేఖరం మీరు ఏమన్నా అనండి సహిస్తాను ప్రేమకి యింత శక్తి యింత కసి ఉందని నాకు యిది వరకు తెలీనేలేదండీ ఒకసారి తప్పక రెండు రోజులు మీరు కనపడకపోతే మీరు కనిపించేటంతవరకూ ఏమీ తోచినట్టనిపించదు తిండి నిద్ర ఏమీ అవసరం లేకుండా అలా ఉండిపోతూ ఉంటే నమ్మండి పరే, మూడవ రోజు మీరు కనిపించారు

సుచిత్ర (హేళనగా) పాపం అప్పుడైనా భోంచేశారా

శేఖరం మీరు కనిపించాక యింక భోజనమెందుకూ కడుపు నిండిపోయింది

సుచిత్ర మీరింత శేఖరంగారూ ఇలాగ ఉపవాసాలు చేయడానికి యింకా గొప్ప తపశ్శక్తులు సాధించడానికి మీలో ఏదో మాహాత్మ్యం ఉండి ఉండాలి ఇంకా మన దేశం మిమ్మల్ని గుర్తించకపోవడం చాలా విచారకరం కాని మీరు నన్ను యిలాగ వెంబడించడమూ యీ అర్థంలేని వాగుడూ, మీకూ నాకూ కూడా గౌరవప్రదము కాదని ఉచితం కాదనీ మీకు తెలియచెయ్యడం చాలా అవసరం ఇంకో మాటు మళ్ళీ చెప్తున్నాను మీ ప్రేమకి ఫలితం లేదు మీ దారిన మీరు ఏదైనా చెయ్యండి

శేఖరం (నిరాశుడై) అంతేనంటారా

సుచిత్ర అంతే ప్లీజ్ ఇక దయచెయ్యండి (విసురుగా వెళ్ళిపోతుంది)

శేఖరం : హా! శేఖరం! నీ యీ ప్రేమ అంతా వ్యర్థమేనా! నువ్వు నిరుపేదవి, నిరుద్యోగివి.

మనుష్యులో ఘోషించి డాష్ పాయింట్ ని. అంతే కాని నీ హృదయం నీ ఆశయం ఎవరికి కావాలి బతుకుతున్న ఆసామికి కూడా ధనం పోదా గౌరవం అంటే ఉన్న పూజా మనుష్యులంటే లేదు. ఈ సంఘానికి మనీషి, మనిషి కుండె కాదు కావలసింది ఈ సంఘం రాక్షసుల సంఘం — ఇక్కడ నాలాంటివాడికి స్థానం లేదురా, లేదు — అరె! సుచిత్ర వెళ్ళిపోయిందే! ఇప్పుడేమిటి కర్తవ్యం (తీవ్రంగా ఆలోచిస్తాడు ఒక నిశ్చయానికి వస్తాడు) ఈ శేఖరానికి ఓటమి అనేదిలేదు ఇదిగో గెలిచేంతవరకూ చూసి తీరుతాను శేఖరం అంటే ఏమిటి? Hope forever hope (హోప్, ఫరెవర్ హోప్)

(గాలిలో చెయ్యి ఊపుతూ సుచిత్ర వెళిన దారికేసి వెళ్ళిపోతూంటే గుమాస్తా సోముగారొచ్చి ఢీకొంటాడు సోముగారికి నలభై పైబడిన వయస్సు బట్టతల పాత కళ్ళజోడు, యితర బానిస చిహ్నాలు)

శేఖరం (ఆగి) అయ్యో! ఒక్క మాట. ఈ దారిన ఒక అమ్మాయి, ఒక అందమైన అమ్మాయి, రెండుజడల అమ్మాయి కనపడిందేమో చెప్పగలరా

సోము ఎవరువువ్వు (కళ్ళజోడు సవరించుకుంటూ చూస్తాడు)

శేఖ (ఉలిక్కిపడి) నమస్కారమయ్యా మహానుభావా! సెలవ్ వస్తాను

సోము (చెయ్యి పట్టుకుని) ఏమయ్యా శేఖరం యిప్పటికి దొరికావ్ నా అద్దెమాట ఏం చెప్పావు? రెండు నెలల్నుంచి నీ కోసం వీధులన్నీ గాలిస్తున్నాను

శేఖ నే తప్పించుకు తిరుగుతున్నానా స్వామీ ఎటొచ్చీ ఒక్క సంవత్సరం కదా అయింది! ఇంక కొన్నాళ్ళు ఓపిక పట్టండి.

సోము ఇంక వీల్లేదు నీ తియ్యని మాటలకి మోసాలకి యింక లొంగను ఇన్నాళ్ళు నా యింట్లో తైనాయించి ఒక్క నెల అద్దె యిచ్చిన పాపాన పోయావా! న్యాయం ఉందా! వాయిదాలకేస్తే ఒప్పుకోను యిచ్చి తీరాల్సిందే.

శేఖ: మీరు చెప్పేది నిజమే కాని మా గ్రామం నుంచి రావల్సిన సొమ్ము యింకా రాలేదు తీర్చాలి, చూడండి పెళ్ళిళ్ళూ ఇంటి అద్దె ఎప్పుడూ ముందే యివ్వాలని ఎవరో వ్రాసి పెట్టారే? వాయిదాలు తప్పవు ప్రపంచంలో కొన్నిటికి వాయిదా గుణం ఉంటుంది చేబదులు ఒకటి, యింటి అద్దె ఒకటి కోర్టు దావా ఒకటి

సోము: ఈ కబుర్లన్నీ పక్కన పెట్టు నాకు చాలా అవసరంగా ఉంది బాబ్బాబు అందుకే సగం అయినా చెల్లించి

శేఖ ఇప్పుడేమీ లాభంలేదు సోముయ్యగారూ ఇప్పుడు ప్రతి నిముషం అమూల్యమైనది. సుచిత్ర యీ పాటికే చాలాదూరం వెళ్ళిపోయి ఉంటుంది చంపేశారుగా, ప్రాణంతో పురుగులాగ అరిచి (వేగంగా వెళ్ళిపోతాడు)

సోము సుచిత్ర! సుచిత్ర ఎవరు చెప్మా నా జమీందారుగారి అమ్మాయి కాదుగదా ఏమయ్యోయ్ శేఖరం (వెనకాలే వెళతాడు)

(రెండు నిముషాలపాటు స్టేజి ఖాళీగా ఉంటుంది మరోవైపునుంచి సుచిత్రా వస్తుంది వెనకాలే శేఖరం వస్తాడు)

శేఖ (ధిమం ధిమంగా) మిస్ సుచిత్రా దేవి!

సుచి (ఆశ్చర్యంగా) మీరింకా

శేఖ అనుసరిస్తూనే ఉన్నాను. ఛాయ ఎప్పుడూ వెంబడించేదేగా

సుచి (కోపంగా ముంగురులు విసురుకుంది)

శేఖ మీ చీర చాలా బాగుందండీ

సుచి మీరుకూడా ఒకటి కొనుక్కుంటారా.

శేఖ (చిరాకు కూడా) ఈ ఎండలో మీ వొళ్ళు పసిమి బంగారంలాగ మెరిసిపోతోందండీ

సుచి మీకు మతిపోయిందండీ

శేఖ ఎన్నాటికి కరెక్టుగా డయాగ్నైజ్ చేశారు

సుచి థాంక్స్

శేఖ చూడండి ప్రేమ గుడ్డిది అన్నారు. కాని అదే నిజమైతే మీరు నా కళ్ళకి రోజురోజూ మరి ప్రకాశవంతంగా ఎలాగ కనబడతారు చెప్పండి అసలు మీరు లేనిచోట కూడా మీరు కనపడతారు

కదా ఈ కళ్లకి. ఈ ప్రకృతి అంతా వసంత కోకిలల్ని పిలుస్తున్నట్టు ఉంటుంది. పచ్చికతో కాలంలో కూడా ఇంత ప్రేమ సుద్దిదిలా అవుతుంది. ఆ చెప్పిన కవి యెవడో కాని

సుచిత్ర: పచ్చకామెర్ల వాడికి లోకం అంతా పచ్చగా కనపడుతుందిట.

శేఖరం మీ రలాగ తీసేస్తే నే నొప్పుకోను. ప్రేమ సృష్టికి మూలం ఆదిదంపతులు శివపార్వతుల దగ్గర్నుండి లైలామజ్నూ రోమియోజూలియెట్

సుచిత్ర (జేబుల్లో చేతులు పెట్టుకొని) మీ వాగ్ధోరణి విపరీతంగా ఉంది—

(టక్కున వెనక్కి తిరిగి వచ్చినదారినే కోపంగా వెళ్ళిపోతూంటుంది)

శేఖరం అరె! ఇంటికే వెళ్ళిపోతున్నారే.

సుచిత్ర మీలాంటి పెద్దమనుష్యులు దారులు కాస్తుంటే ఏమిటి చేసేది—ఛీ, పద్ధతి తెలియని ఊళ్ళు. నే నింటికి పోతాను.

శేఖరం (రెండు అడుగులు వేసి) మళ్ళీ ఇంతదూరం నడిచివెళతారా! పోనీ రిక్షా పిలవమన్నారా

సుచిత్ర (చురచుర చూస్తుంది)

శేఖరం కోపండేగా మీకి క్షమ ఏమిటి ఖర్మం మీ రిలా నడుస్తుంటే నాకు కాళ్లు నొప్పులు పెడుతున్నాయి మీరు దయచేసి వాయిస్తారని భయంకాని మిమ్మల్ని భుజాలమీద యెత్తుకు తీసుకుపోవాలని వుంది.

సుచిత్ర (ఫక్కున నవ్వి) మీకు కోపంటే భయం ఉందన్నమాట.

శేఖరం అనవిధయాం సుచిత్రాదేవి ఈ ప్రపంచంలో దేనికీ భయపడను—భయపడలేదు శాస్త్రజ్ఞులు ఒక్కరికే ఊరికి దూరంగా ఏకాంతంగా కూర్చుని గడిపిన రోజుకి భయపడలేదు దరిద్రానికి చావుకి భయపడలేదు కాని మీరంటే.

సుచిత్ర. (ఆశ్చర్యంగా) మీకు జంకొం ఏమీ లేదా.

శేఖరం: లేకేం సుచిత్రా—ఉన్నాయి పూర్వో అప్పులు.

సుచిత్ర: అంత పేదరికంలో ఉండి కాని సంపాదన లేని పరిస్థితిలో మీరు పెళ్ళి ఎందుకండీ?

శేఖరం ఎంత మాటన్నావు సుచిత్రా! ప్రేమ పెన్నిధి ప్రేమించుకొన్న వ్యక్తులకు ఈ సిరిసంపదలూ ఈ భోగభాగ్యాలూ తుచ్ఛాలు కావటండీ మీరు నేనూ, నాకు మీరూ ఉండగా మరింకేం కావాలి ఒకరి నడుంచుట్టూ ఒకరు చెయ్యివేసి ఒకరి కళ్లలోకి ఒకరు చూస్తూ ఎన్ని యుగాలైనా గడిపివెయ్యొచ్చును కదండీ.

సుచిత్ర ఔనులెండి. మీరు మీ మిత్రులదగ్గర ఒకటి రెండూ అప్పు చేస్తుంటే, నేను పొరుగమ్మ యిరుగమ్మలదగ్గర కొంచెం బియ్యం, ఉప్పూ, పప్పూ బదులు చేస్తుంటే—

శేఖరం మీ కేం సుచిత్రా. నువ్వు శ్రీమంతురాలివి.

సుచిత్ర అయితే నా ధనం ఆశించి నన్ను చేపట్టాలని చూస్తున్నారన్నమాట

శేఖరం: కాదు కాదు సుచిత్రా! ఇక్కడ మిమ్మల్ని, అక్కడ ఆగాఖాన్ ధనాన్ని, రాక్‌ఫెలర్ ఖజానాల్ని, ఫోర్డు మిలియన్సుని, నైజాం ధనాగార్ధంలో దాగిన బంగారుకడ్డీలని పెట్టి నీకేం కావాలని అంటే, సుచిత్రా అమితమైన్లు గొర్రె ధనాన్ని యిలాగ కాలితో తన్నేస్తాను. నేను గజానికి దాసుణ్నయితే, యిన్నాళ్ళు యీపూళ్లో అవస్థలు పడుతూ యిలా ఉంటానా

సుచిత్ర (దూర్తకంగా) మీలో ఎంత త్యాగశీలమూ సహనమూ ఉన్నాయండీ

శేఖరం ([illegible]) నాపరిచయం అయినా కొద్దీ మీరు క్రమంగా నాలోవున్న యితర సుగుణ సంపద కూడా తెలియవస్తుంది

సుచిత్ర కాని చూడండి మిస్టర్ నా జీవితవిధానం వేరు నాకు నిరంతరం, సౌఖ్యం, భోగం అలవాటు ఏం కోరినా అది కాళ్ళముంగు పడాలి మీరున్న ఉత్తరువులు నాలో లేవని వివారిస్తున్నాను చీరలు, నగలూ, కార్లూ, పౌడర్లూ —ఇవన్నీ నా కనీసపు అవసరాలు కనీసం వెయ్యిరూపాయలు సంపాదించగలిగినవాడైతే, నా వివాహానికి ఆశించవచ్చును మీకా అర్హతలు లేవని తెలుస్తూనే ఉంది మీరు పోషకులు వ్యవహారాల్ని భోంచేస్తూ మత్తుగా నిద్రపోయే ఓ రకం గొంగళిపురుగులు. ఇంక మీరు ప్రయత్నం విరమించడం ఓ కైమైన పని. నమస్తే. ఇక నన్ను విడిచిపెట్టండి.

(సుచిత్ర వెళ్ళిపోతుంది. శేఖరం స్తంభీభూతుడై కోపం కలవాడు కొంతసేపటికి తేరుకొని యిటూ ఆటూ ఆలోచనాసంభ్రమ మనస్కుడై తిరుగుతాడు.)

శేఖరం: నిజం ఎంగదు చెప్పావురా శేఖరం కోటా కడిగేసి గ్లామర్ ని కుడిచేసి ఎందుకు నీ నవ్వు పరిస్థితుల్ని ఆమెకి చెప్పావు. నా చిరిని నేనే నేస్సుకున్నాను నా ఆకలికి నేనే ఉరిత్రాడు బిగించాను ఎంతపని జరిగింది ఎంత సుళువుగా చేస్సాగా తన నిరసనని యీసడింపుని వ్యక్తం చేసింది ఇప్పుడేంచెయ్యను—

[శేఖరం నిష్క్రమిస్తాడు మరోవైపునుంచి తిరిగి సుచిత్రా, వెనకాల శేఖరమూ ప్రవేశిస్తారు]

శేఖరం సుచిత్రా దేవీ! సుచిత్రా దేవీ!

సుచిత్ర (వెనక్కి తిరిగిచూస్తుంది)

శేఖరం ఇక్కడ యీ రోడుమీద, యీ ధూళిలో పారవేసుకొని వెళ్ళి పోతున్నారా?

సుచిత్ర (ఒళ్ళంతా చూసుకొని, చేతిసంచీ తెరచి చూసుకొని) అబ్బే, నేనేమీ పారవేసుకో లేదే!

శేఖరం పారవేశారు దేవి, యీదీనుడి గుండెకాయని నా తుచ్ఛంగా కఠినమైన మీ పాదాలతో తొక్కి వెళిపోతున్నారు

సుచిత్ర ఇంక కవిత్వం కట్టిపెట్టండి మాయిల్లు దగరకు వచ్చేసింది ప్లీజ్ గెటవే—

శేఖరం (ఒకటి రెండడుగులు వేసి) అయితే సుచిత్రాదేవి ఒక్క సలహా చెప్పండి మిమ్మల్ని ఇంక బాధించను

సుచిత్ర అయితే ఏమిటో చెప్పండి

శేఖరం జలం మంచిదా, ఎలక్ట్రిక్ తీగ మంచిదా, విషం మంచిదా?

సుచిత్ర ఎందుకూ

శేఖరం: సునాయాసంగా మరణించడానికి? శేఖరం అనే అబ్బాయి సుచిత్ర అనే అందమైన దయలేని అమ్మాయిచేత తిరస్కరింపబడి ఆత్మహత్య చేసుకోదలచాడు

సుచిత్ర (నవ్వుకొని, ఆలోచనగా) మీరు సైనేడ్ తెలియదూ?

శేఖరం (షాక్ అయి) ఏమిటీ!

సుచిత్ర పొటాషియం సైనేడ్ అనే ఒక విషం ఉంది లెండి. అది విషాల్లోకెల్లా రాజలాంటిది ఒక్క చుక్క నాలికమీద వేసుకుంటే వేసుకున్నట్టుగా గప్ చిప్ గా పోతారటండీ మనవూళ్ళో మెడికల్ స్టోర్సులో దొరుకుతుంది మరచిపోతారేమో పేరు నోట్ చేసుకోండి పొటాషియమ్ సైనేడ్

శేఖరం (గుండెల్ని పట్టుకుని) ఎంతమాట అన్నావు సుచిత్రా

సుచిత్ర ఇదే మాయిల్లు—గుడ్ బై

శేఖరం (గబుక్కున ఆమె చెయ్యిపట్టుకుని) సుచిత్రా దేవీ

సుచిత్ర (విదిలించుకుని) గెటవుట్

శేఖరం చచ్చినా మిమ్మల్ని వదలను

(సుచిత్రని అనుసరిస్తాడు తెర)

రంగము-2

* * రామనాథంగారి యింట్లో ముందరి హాలు. ధనవంతుల యిళ్ళల్లో ఉండే అలంకరణ అంతా ఉంటుంది. ఒక పెద్ద డ్రాయరుముందు కూర్చుని రామనాథంగారు ఏవో ఫైల్సు చూస్తోంటాడు సంగీతం మేస్టరు 'పంతులు' పక్కగా నిలబడి ఉంటాడు. రామనాథంగారు ఫైల్సుమూసి ముందుకు వస్తాడు.

రామ: పాపింటికి వెళ్ళిన అమ్మాయీ రాలేదు. అద్దెలు వసూలుచేసి యిచ్చేస్తిన్న గుమాస్తా కూడా రాలేదు మేస్టారూ! ఈ కాలంలో సకాలంలో ఏమీ జరగడంలేదు సుమండీ అదే కాలం కాలమహిమ అంటే

పంతులు చిత్తం.

రామ: నిజంగా సకాలంలో అన్నీ పనులూ జరగడం కూడదు సుమండీ అప్పుడు జీవితం యాంత్రికంగా చప్పగా ఉంటుంది చూడండి. మీరున్నారు అమ్మాయికి సంగీతం చెప్పడానికి

తల్చాను. వుంటే ఏం చేద్దామ్? చెప్పేది తక్కువ పెళ్ళాలోయ్, నా ఆవిడ అమర్చిపుంచిన వేడివేడి భోజనం తినేసి బసికంగా పడుకోని వుంగుని ఇప్పుడో అమ్మాయిరాలేదు మీరో చిరాకు, కంగారు, అక్కడ నా ఆవిడకి కంటిరోపం, వేడిఅన్నం చల్లారిపోవడం మీకూ మా ఆవిడకి చిన్న కలహం—చూశారా యెంత రసోత్పాదన జరుగుతుందో!

పంతులు: (పల్లకించి) చిత్రం!

రాము (ఆలోచనగా) పంతులూ, నాకు ప్రపంచంలో ప్రాణతుల్యమైనదేదో చెప్పగలవా

పంతులు: (మాంచి ఉత్సాహంగా) చెప్పండి

రాము మటన్ పప్పు కూర మరోకటైనా యిలా అనివుంటే డిన్నర్ చేస్తాను నీ అంత బాగా వీణ వాయించేవాడూ శర్మవాడూ యింకొకడు యీ ఊళ్లో లేడు కాబట్టి నిన్ను క్షమించదలిచాను

పంతులు: (ధీమాంగా) కాదేమో చెప్పండి నన్ను మీరు క్షమించాలి.

రాము నాకు ప్రపంచంలోకెల్లా ప్రాణ సమానమైనది నా కూతురు సుచిత్ర తల్లి పోయినప్పట్నుంచీ ఈ చేతులతో పెంచి పెద్దదాన్ని చేశాను విద్యాబుద్ధులు గరిపాను ఈ ధనమంతా ఆమె సుఖంకోసం, ఈ మేడలు ఆమె నివాసంకోసం, ఈ తోటలు ఆమె విహారంకోసం.

పంతులు అమ్మాయిగారికి యీ కబురు నచ్చింపండి ఇంక వివాహం చేసెయ్యండి.

రాము (హేళనగా) నువ్వు చేసుకుంటావా?

పంతులు (కంగారులో) శివ శివ కాండి!

రాము మరింకేం—నువ్వు వివాహం చెయ్యడమేమిటోయ్ పంతులూ అమ్మాయే వరుణ్ని ఎంచుకుని వివాహం చేసుకోవాలి తప్ప ఏమంటావ్.

పంతులు చిత్తం

రాము: చూడూ, రెండువందల సంవత్సరాలక్రితం అభిప్రాయాలంటే నాకు అసహ్యంసుమా.

పంతులు: చిత్తం.

రాము ఒకమనిషి సగటున ఎన్నేళ్లు జీవిస్తాడంటావ్.

పంతులు: ఒక వందేళ్లు కట్టుకోండి.

రాము: ఒక యిల్లు ఎన్నాళ్ళు కదలం కాకుండా ఉంటుందంటావు?

పంతులు: మూడు నూటయాభై సంవత్సరాలనుకోండి గట్టిగా కట్టిన యిల్లయితే

రాము: అయితే చూశావు మనిషి వుండేది, మనిషి కట్టిన యిల్లా వుండదు అయితే అటువంటప్పుడు అభిప్రాయాల్ని మాత్రం ఎందుకుంచాలి అంట?

పంతులు: చిత్తం

రాము నీ కర్థమయిందా?

పంతులు చిత్తం

రాము నీకర్థమయితే యీ వూళ్ళో యీ జోడీ పెళ్లి చేస్తూ ఎందుకుంటావు! ఏ మూడికో అగ్రహారం లోనో చేరి ఉండేవాడివి. ఇదిగో మాట (పంతులు దగ్గరకి వస్తాడు రామునాథం మెల్లగా) అమ్మాయి నాకు చెప్పింది తెలుసునా

పంతులు: ఏమిటండీ

రాము: అమ్మాయి ఒక చక్కని కుర్రవాణ్ణి ప్రేమించిందట. సమయం వచ్చినప్పుడు తనే అతని పేరూ ఊరూ చెబుతానంది

పంతులు అంతకంటె కావల్సిన దేముందండి శుభస్య శీఘ్రం అమ్మాయి పెళ్లి త్వరలోనే ఏర్పాట్లు కానిచ్చెయ్యండి.

రాము అదే చూస్తున్నాను త్వరలోనే - ఎందుకూ యీ వేళే ముహూర్తం పెట్టించేస్తాను అమ్మాయిని పిలిచి ఆ కుర్రవాని పేరు కనుక్కుంటాను (లేచి గడియారం చూసి) పంతులూ యింక నువ్వెళ్ళు అమ్మాయి యిప్పట్లో వచ్చేటట్టు లేదు

పంతులు చిత్తం సెలవిప్పించండి. (నిష్క్రమిస్తారు) (రామునాథం తిరిగి ఫైల్సు చూస్తుంటాడు

వడివడిగా సుచిత్ర వెనకాలే శేఖరమూ ప్రవేశం)

సుచిత్ర: (కంగారుగా) నాన్నగారూ! చూడండి యితన్ని

శేఖరం (సుచిత్రకి నాపుకోలేం యిత్యవుండా) నమస్కారం మీ అమ్మాయి సుచిత్రాదేవిగారు మీదగ్గర కార్యదర్శిపదవి ఖాళీగా ఉందని చెబితే...

సుచిత్ర: కాదు నాన్నా కాదు ..

శేఖరం: అహాఁహాఁ మీకో సందేహం ఏమీ అక్కర్లేదు సుచిత్రా. ఏపనైనా సరే సమ్మోహనంగా చేస్తానండి.

సుచిత్ర: కాదు నాన్నా - వీరు నన్ను చెయ్యిపుచ్చుకుని

శేఖరం: (అడ్డుపడి వేగంగా) అదికూడా చెప్పాలా సుచిత్రాదేవి. కారు వేగంగా వస్తూంటే మీ అమ్మాయిగారు రోడ్డు మధ్య పరధ్యానంగా ఉండడంచూసి చెయ్యిపుచ్చుకుని టక్కుని యివతలికి లాగి రక్షించానండి.

రాము: (ఆతృతతో) ఎంత ప్రమాదం తప్పింది (శేఖరం చేతులు పట్టుకుని) నీ మేలు మరువలేను నాయనా.

సుచిత్ర: అంతా అబద్ధం, అంతా మోసం

శేఖరం: ప్రపంచమే అంత సుచిత్రాదేవీ. అన్నీ ఆ డ్రైవరు తాను స్పీడుగా రావటంలేదనీ, హారన్ ఎన్నిసార్లు కొట్టినా మీ అమ్మాయే పెంకితనంగా రోడ్డుకి అడ్డంగా నిర్లక్ష్యంగా నుంచుందనీ అన్నాడండి రాస్కెల్. అంతా అబద్ధమూ మోసమూ. వాడు హారన్ కొట్టనే లేదు

సుచిత్ర: (తెల్లబోయి తినేసేట్టు చూస్తుంది శేఖరాన్ని)

రాము: ఈ డ్రైవర్లుంటే నాయనా నువ్వొకడవు సమయానికి అక్కడ లేకపోతే ఏ మయ్యేదో తల్చుకుంటే-యిప్పుడే నరాలు పట్లు తప్పుతున్నాయి. అయితే నీ పేరు

శేఖరం: శేఖరం అండి

రాము: నిన్ను చూస్తే నాకొక సెక్రటరీ ఉండటం అవసరం అనే అనిపిస్తోంది. త్వరలో నే శుభకార్యం ఒకటి తలపెట్టబోతున్నాను. ఈ ఊళ్ళో నాకు చాలా యిళ్ళున్నాయి. వాటి అద్దెలు వసూలు చేయడానికి ఒక గుమాస్తా ఉన్నాడు కాని అతనంత సమర్థుడు కాదు. నువ్వైతే యువకుడివి శక్తి సామర్థ్యంగలవాడివి దానా దీనా నాకు సహాయంగా

శేఖరం: నేనయితే అద్దెలు మొంచి నిక్కచ్చిగా వసూలు చేస్తానండి. ఆ టెక్నిక్ అంతా నాకు బాగా తెలుసండి.

సుచిత్ర: అంత అవసరమా నాన్నా మనకి ఒక కార్యదర్శి?

రాము: ఆఁ! అన్నట్టు అమ్మాయీ అటువంటి ప్రమాదాలు రాకుండా చూడడానికి,

శేఖరం: (సంతోషంగా) అమ్మాయిగారిమాట యికనుంచి కూడా చెల్లనివ్వండి. ఆవిడని నా మేమెప్పుడూ కనిపెట్టుకుంటూ ఉంటానండి.

రాము: జీతం ఏమాత్రం కావాలోయ్.

శేఖరం: మీ చిత్తం వచ్చినంత యివ్వండి. నాకు జీతం పట్టింపులేదండి. మీ వంటివారి దగ్గర కార్యదర్శిగా ఉన్న గౌరవం చాలునండి

రాము: శభాష్! రూపానికి తగ్గ వినయం కూడా ఉంది. ఎంతవరకూ చదువుకున్నావు నాయనా.

శేఖరం: బి.యే. ప్యాసయానండి.

రాము: బాగుంది. రేపటి నుంచి పనిలోకి రావచ్చు.

శేఖరం: తమ కటాక్షం

సుచిత్ర: (ఆగ్రహంతో) నాటక యోగ్యం !

రాము: తప్పకుండానా తల్లి నిన్ను రక్షించినవాడు కూడా. పోనీ, రెండువందలు యిస్తాను. న్యాయంగా ఉంటుంది (సుచిత్ర పళ్ళు పట పట కొరుకుతుంది. శేఖరం విజయగర్వంతో ఆమెకేసి చూస్తాడు)

రాము: ఇదిగో శేఖరం—నాకు జీవితంలో రెండే రెండు ఆశలు. ఒకటి యీ ఆస్తిని అభివృద్ధి చేసి అది తరతరాలుగా నిలిచి ఉండేటట్టు కట్టుదిట్టం చేయడమూ, సుచిత్రకి విద్యాబుద్ధులు గరపి తగిన వరుడికి యిచ్చి వివాహం చేయడమూ. అల్లుడి చేతిలో కూతుర్నీ, కూతురి చేతిలో నా ఆస్తిపాస్తుల్నీ పెట్టి నేను నిశ్చింతగా విశ్రాంతిగా ఉండదలచుకున్నాను

శేఖరం: చాలా ఉదాత్తమైన ఆశయమండి తమది

రాము: నీకింతకుముందే చెప్పానుకదూ శుభకార్యమని మా అమ్మాయి వివాహం పది పదిహేను రోజుల్లో జరుపబోతున్నాను

శేఖరం: (మొహంలో రంగులు మారిపోతాయి. కంగారుగా వత్తిగా) వి... వా... హ మండీ

రాము: మంచి వైభవంగా జరిపిస్తాను. ఆ ఆరేంజిమెంట్లన్నీ నువ్వే చెయ్యాలి. ఒక డిన్నర్, ఒక డాన్సు, ఒక డ్రామా, ఒక బుర్రకథ, ఒక సంతర్పణ, ఒక సంగీత కచేరీ యింకా

శేఖరం: (ఆగని భూమి గుండ్రంగా తిరుగుతోంది) ఎవరండీ వ... రు... డు?

రాము: అదంతా సెటిల్ అయిపోయుంటేనే అమ్మాయి స్వయంగా వరుణ్ణి ఎంచుకుంది

శేఖరం: సెటిల్ సెటిల్. (కూలబోయి కుర్చీని అనుకుంటాడు)

రాము: అదేం—అలా అయిపోయావేమిటి

శేఖరం: అబ్బే కొంచెం తిప్పిందండి అంతే—మిస్ సుచిత్రా దేవి కొంచెం వాటర్!

సుచిత్ర: వాటరేనా, మగ్గుకూడా కావాలా పాపం! (వెళుతుంది.)

రాము: కూర్చోవోయ్ శేఖరం దొడ్లో పని చేయిస్తున్నాను ఒకసారి చూచివస్తాను (వెళతాడు)

శేఖరం: (కుర్చీలో కూర్చుని మొహాన్ని చేతుల్లోకప్పుకుని) మైగాడ్.

సుచిత్ర: (నీళ్లతో ప్రవేశించి) ఇదిగో మిస్టర్ శేఖర్ టి.వి, వాటర్ (గ్లాసు బల్ల మీద పెడుతుంది)

శేఖరం: (కోపంగా చూసి గ్లాసుడునీళ్లూ గటగటా తాగేస్తాడు) హుం!

సుచిత్ర: (ఎదురుగా కూర్చుని) కాగితం కలం తీసుకోండి. నా మ్యారేజికి కావలసిన వస్తువుల లిస్టు చెబుతాను.

శేఖరం: (కదలడు)

సుచిత్ర: మీకే చెబుతూన్నది!

శేఖరం: (మాట్లాడకు కుర్చీ మరోపక్కకు త్రిప్పుకొని కూర్చుంటాడు)

సుచిత్ర: మీకు జీతం ఇచ్చేది ఎందుకో తెలుసా? చెప్పినట్లు చెయ్యడానికి

శేఖరం: నేను వ్రాయను

సుచిత్ర: ఏం?

శేఖరం: నా ఇష్టం

సుచిత్ర: మీయిష్టం మీయింటిదగ్గర అయితే ఉద్యోగము మానెయ్యండి.

శేఖరం: నాకు ఉద్యోగం ఇచ్చింది మీరు కాదుగా.

సుచిత్ర: ఎవరైతే నేం—ఇక్కడ నా మాట రాజాజ్ఞ. లేకపోతే డిస్మిస్ చేయిస్తాను

శేఖరం: వినాశ పుర్వ్యగం. మీరు చెప్పినట్లల్లా వినడానికి నేనేమీ తమ సొంతుణ్ని కాను. వస్తాడుగా ఓ దసట పదిరోజుల్లో తమ భర్తనంటూ! వాడికి పురమాయించు ఈ పనులన్నీ.

సుచిత్ర: (కోపంతో) యూ షటప్ నాకు కాబోయే భర్త నవరూనిపై కథ చాలాదూరం వెళుతుంది నా భర్త నాకు దైవసమానుడు మీ అంతస్థు తెలుసుకొని జాగ్రత్తగా మాట్లాడండి

శేఖరం: ఇక నాకు జాగ్రత్తలేదు నాకాలేదు నా గుండె మండిపోతోంది నేను మానవుణ్ని కాను, రాక్షసుణ్ని విప్లవకారిని సుచిత్రా! ఏ జీవిని నేనుసర్వస్వం అని ఆరాధించానో, ఏ దేవి నవ్వుకోసం, కటాక్షం కోసం తల్లడిల్లిపోయానో—అమె నన్ను ఓ అనాధపుశిలా పురుగులా విదిలించి పారేసింది నాకింక మంచీ చెడ్డా పాపం పుణ్యం వివక్షతలేదు ఎప్పటికైనా నా పగ తీర్చుకుంటాను నిన్నూ నీభర్తనీ కట్టకట్టి గోదావరిలో ముంచేస్తాను.

సుచిత్ర: (ఫక్కున నవ్వుతుంది)

రాము: (వస్తూ) ఎందుకమ్మా అలాగ నవ్వుతున్నావు

సుచిత్ర: 'తిరస్కరింపబడిన ప్రియుడు' అనే నాటకంలో పోర్షన్ చెబుతున్నారు నాన్నా వీరు వీరు నాటకాల్లో వేషాలు బాగా వేస్తారట

శేఖరం: అవునండి. మీ అమ్మాయి చెప్పిన నాటకం పట్టి విషాదాంతం అయిపోయిందండి. అందులోని హీరోయిన్ చాలా దుర్మార్గురాలండి వంచకురాలండి గోముఖ వ్యాఘ్రమండి

సుచిత్ర: హీరో అంతకన్నా దగాకోర్, దొంగ, లోఫర్

రాము: హీరో హీరోయిన్లు ఎటువంటి వాళ్లయితే నేం తల్లీ ఇంతకీ నాటకంకదా.

శేఖరం: వాస్తవిక జీవితంలో కూడా ఉంటారండి అటువంటి మోసకత్తెలు

సుచిత్ర: అటువంటి లేకివ్రాసిన కర్తలున్నా

రాము: నేను మీ ఇద్దరితో నూ ఏకీభవిస్తాను. సరేనా. (సుచిత్ర కోపంగా కూర్చుంటుంది. శేఖరం అంతకన్నా కోపంగా కూర్చొని టేబిలుమీద న్యూస్ పేపరు చదువుకున్నట్లుగా పట్టిస్తాడు. కాని అతని మొహంలోని బాధని దాచాలని ప్రయత్నం ఇదే సమయంలో గుమాస్తా పోదుయాలాలు వస్తాడు పేపరు అడ్డంగా ఉండడం వల్ల శేఖరాన్ని చూడలేదు, శేఖరమూ పోదుయాజాల్ని చూడడు)

సోము నమస్కారమండి. ఈరోజున అయిన వసూళ్ళ మొత్తమూ రసీదులూ చిత్తగించండి. (బల్లమీద ఉంచుతాడు)

రాము (రసీదుల్ని చూసి) ఇంకా ఏమైనా రావల్సినవి ఉన్నాయా?

సోము (భయంగా) బాబూ ఒక్కడి విషయములో మాత్రం చాలా కష్టంగా వుంది అతను ఈ ఏడాది నుంచీ అద్దె యివ్వడం లేదండి చాలా రోజుల నుండి మనిషి పత్తా లేకుండా పోయాడు గొప్ప కేటుగాడులెండి

రాము కేటుగాడా? అంటే?

సోము: చిత్రం అది నూతనంగా మన భాషాకోశం లోకి వచ్చిన పదమండి చూడగానే, అసలైన గిరీశం మార్కు దగాకోరని అర్థమండి

రాము (చిరాగ్గా కోపంగా) ఎంత ఇవ్వాలి

సోము నెలకి రెండువందల పదిహేను రూపాయలు చొప్పున పదమూడు నెలలకి మూటకట్టై అయిందండి

రాము పెద్ద మొత్తమే యివ్వాలి కుటుంబంతో ఉన్నాడా?

సోము: కాదు కాదు పరమబ్రహ్మచారి గాడండి

రాము: అయితే రెండుగదులెందుకు.

సోము: మొదట నాకూ ఆ సందేహమే కలిగిందండి చాలాకాలం వరకూ అర్థం కాలేదండి బాకీల వాళ్ళు వచ్చె లోపలిగదిలో దాక్కుంటాడని ప్రత్యేకంగా రెండవగది కూడా తీసుకున్నట్లు కనబడుతోందండి

రాము: ఇన్నాళ్ళూ ఏం చేస్తున్నావయ్యా ఎందుకు నాకు ముందుగా అతన్నిగురించి చెప్పలేదూ అతనెవడు? ఏమయ్యాడో పోలీసుల్ని పిలిపించి పట్టించక పోయావా అంట! ఏమయ్యోయ్ సోమయాజులూ, సాయంత్రం లోపుగా అతనెక్కడున్నాడో వెతికి పట్టుకుని వసూలుచేసి తీసుకురా లేకపోతే నీ జీతంలోంచి విరగ్గోస్తాను

సోము: బాబూ—తమరు అలాగంటే ఏంచెయ్యగలను. అతనేం భాషా పిల్లజమీందారులా వుంటేవాడు ఆ దర్జా కళ, తీరు చూసి ఒత్తిడి చెయ్యలేక పోయేవాణ్ణి, ఎప్పటికప్పుడు మహామర్యాదగా తియ్యగ నచ్చచెప్పేవాడు బాబూ ఇంతకీ నా ఖర్మ.

రాము అంతే నామాటకి తిరుగులేదు సాయంత్రం లోపుగా వసూలుచేసి యివ్వకపోతే నీకు జీతం మటుగు—(కోపంగా లోపలికి వెళ్ళిపోతాడు)

శేఖరం: (పేపరు అడ్డంగా ఉంచెగానే) నేనయితే ముక్కుపిండి వసూలు చేసేవాణ్ణి ఏడాది నుంచి అద్దెబకాయిలు చెయ్యలేక పోయాడుట. ఎగనెండి అదనట (పేపరు తీసి సోమయాజుల్ని చూసి వెర్రిగా కేకేస్తాడు) ఓహో!

సోము హరి నిన్నా తగలెయ్యా మనవ్వా (గట్టిగా, రామనాథంవెళ్ళిన వైపుచూసి) అయ్యా రామనాథంగారూ వినేసేనండీ వినే—ఇక్కడే దైవాయుంచాడు వీడి పొగరణం!

శేఖరం మన్నించు మహానుభావా నేనున్న అయిల్లు నీ స్వంతం అని చెప్పావేం!

సోము చిత్రం గిరీశంగారూ, యిదెవరిదైతే నేం అద్దె మాట ఏం చెప్పావ్

శేఖరం అసలు మనిషైతను నన్నడగడానికి

సోము నేనా నేను రామనాథంగారి గుమాస్తాని.

శేఖరం: నీ జీతం ఎంత?

సోము అదెంత నీకెందుకోయ్ నీ ముష్టిబతుకు కన్నా వెయ్యిరెట్లు నయం నీకుమల్లే దొంగబతుకూ లంజబతుకూ కాదు మనది తిండి రూపాయలు నికరమైన జీతంతో కష్టపడి చెమటోడ్చి సంపాదించినది నాయనా—ఇదేం యాచన కాదు

శేఖరం తగలయ్యా సోమయాజులు! నీ సెకగ్ని తెలుసా.

సోము తెలిసుకేం—బహుద్వాయిని

శేఖరం నేను రామనాథంగారి సెక్రటరీని మనజీతం నెలకి రెండువందల రూపాయలు నీ గ్రేడు నా గ్రేడు కన్న సగంలో సగం తక్కువ నీ సుపీరియర్ ఆఫీసర్ని కాబట్టి రెండు లెంపలూ వాయించుకొని నమస్కారం చేసి అలా నిలబడు. స్టాండ్ ఎటెన్షన్!

సోము వేళాకోళంగా ఉందే నీకు జాగ్రత్త అద్దె యిస్తావా, తోలు వొలిపించెయ్యమన్నావా (పంచె సరిచేస్తాడు)

శేఖరం (చొక్కా చేతులు పైకిలాగి) ఒకేయ్ గురుస్తా రారా! నీకుంచు తామనిపించేస్తాను.

సోము (రామనాథం రావటంచూసి) అయ్యా ఏరకనండి ఆసీశం.

శేఖరం: నా పేరు శేఖరం

సోము: యీపేరాది అద్దె ఎగ్గొట్టిన మహానుభావుడు వీరేనండి బాబూ

రాము: ఇతణ్ణా (తెల్లబోతాడు)

సోము: పైగా మీద మీదికి వస్తున్నాడు అయ్యా కొంచెం వుండి ఒక్క దెబ్బతో యితగాణ్ణి భూమ్మీదికి రప్పిస్తాను

సుచిత్ర: (ఇంతవరకూ వినోదంగా చూస్తోన్న సుచిత్ర పరిస్థితి దాటుతోందని గ్రహించి) వీరేనాన్నా వీరే

శేఖరం: రమణా ధంగాయా. నేను నిజం చెప్పేస్తున్నాను నేను మీ అమ్మాయిని సుచిత్రని యీ రెండేళ్ళనుండీ ప్రేమిస్తున్నాను ఆమె దయని సంపాదించాలని అన్నీ వదిలేసి యీ వూళ్లో వుండిపోయాను పలాయించి యీ సోమయ్యని మోసగించి ఏడాదినుంచీ అద్దె యివ్వకుండా కాలక్షేపం చేశాను నేను బి యే ప్యాసయ్యాను నేను దరిద్రుణ్ణి, లోభిర్ని నిజమే కాని ఒక్క అరగంటవరకూ సుచిత్రాదేవిగారు సమైనా శేరిం చాలనే ఆశ వుండేది కాని ఆ ఆశ యిప్పుడు సమూలంగా నాశనమయింది నా మోహాన్ని, నా అల్పత్వాన్ని మీరు ప్రత్యక్షంగా చూసికూడా నన్ను క్షమించి మీ అమ్మాయిని నా చేతుల్లో పెట్టారు. ఇన్నాళ్ళు నేను పడిన శ్రమకి మీ అమ్మాయి హృదయంలో సూదిమోపేవంతి చోటుకూడా సంపాదించుకోలేకపోయాను అందని ద్రాక్షకి అర్రులుచాచాను విఫలమైన యీ ప్రేమ నన్ను దహించివేస్తోంది నేను తెగించిన మనిషిని నాకు చావంటే భయం లేదు కాని యీ సోమయ్య నన్ను సుచిత్రాగారి ముందే అవమానించాడు అది మాత్రం సహించలేను ఈ సోమయ్యని చంపేసి మరీ చచ్చిపోతాను గుడ్ బై సుచిత్రాదేవి రారా సోమయ్యా (మీదికి వస్తాడు)

సోమయ్య: ఏం చేస్తావురా (మీదకొస్తాడు)

సుచిత్ర: (కంగారుగా) నాన్నా విను విను.

రాము: (బనిపించుకోక) ఇది యిల్లనుకున్నారా నడి బజారనుకున్నారా! (బల్ల గుద్దుతాడు)

సోము: ఆగండి బాబూ పిడిపాగాళ్ళ ఓ పది పోట్లు తగ్గించేస్తాను. మీరు చూస్తూ వుండండి.

(ఇద్దరూ కలియబడతారు. సుచిత్ర పేటిలుమీద యూశకి గ్రతిని ముందుకువచ్చి సోమయ్యనాలు చెతిమీద కొడుతుంది)

రాము: అమ్మాయ్ నువ్వేనా నీ తెగువ!

సోము: (విస్మయంతో) అమ్మాయిగారా! అబ్బ! నన్ను కొట్టకేమిటి తల్లీ

సుచిత్ర: ఇంకా దంపేద్దుమ జాగ్రత్త అయనెవరో తెలుసునా అయనే నాకు కాబోయే భర్త

రాము:
సోము:
శేఖరం: } — ఆ!

సుచిత్ర: (శేఖరం చెయ్యిపట్టుకుని) నేను నీకిదివరకు చెప్పింది వీరినే నాన్నా.

రాము: (నమ్మలేక) యితణ్ణా! అమ్మా, నువ్వు పొరపాటుపడటంలేదుకదా!

సుచిత్ర: నాన్నా వీరినిగురించి నీకు సరిగా తెలియదు బియ్యే ఫస్టు క్లాసులో ప్యాసయ్యారు నాన్నా.

రాము: (సందేహిస్తూ) సరిగా ఆలోచించుకున్నావా అమ్మా

సుచిత్ర: (లాలిస్తూ) ఆయన చాలా మంచివారు నాన్నా నా మాట కాదనకు నాన్నా.

రాము: (శేఖరంతో) ఇదిగో చూడు నీ తండ్రి పేరు.

శేఖరం: బ్రహ్మానందం అండి

రాము: బ్రహ్మానందంగా వుండాలోయ్ సరే నీ జీవితాశయం ఏమిటి?

శేఖరం: ఇంతవరకూ సుచిత్రాదేవిని వివాహం చేసుకోవడమేనండి

రాము: ఆ తర్వాత?

శేఖరం: సుచిత్రాదేవిని ప్రతిక్షణమూ సంతోషపరచి ఆమె కదలికలో కవిత్వాన్నీ కనుచూపులో స్వరాన్నీ సృష్టించడం

రాము: అంటే ఒక స్త్రీ కోసం నీ జీవితం అంకితం సమర్పిస్తున్నమాట

శేఖరం: నాకు కోపం తెప్పించకండి జమీందారుగారూ సుచిత్ర సామాన్య మానవస్త్రీ అంటే నేను సహించను.

రాము: భేష్ బాగా చెప్పావు ఇది నీ ప్రేమకి నిదర్శనం అనడానికి సందేహం లేదు. సరే, నీకు వ్యవసాయ భూములేమైనా వున్నాయా.

శేఖరం: చాలా వున్నాయండి.

సుచిత్ర: (తండ్రి భుజంమీద తల ఆన్చి) మా నాన్న చాలా మంచివాడు.

శేఖరం (నమస్కరిస్తూ) మీకూ మీ విశాల హృదయానికీ ఆ ఆశ్చర్యంతో కృతజ్ఞతలు మామగారూ!

సోము కొద్దిగా విరిగి పోతుగా చేతితో పడిందయ్యా శేఖరం బాబూ అరవిందం ప్రేమం అలాగా ఒడిలో ఇచ్చారు శ్రీ శ్రీ జమీందారు గారి అల్లుడివి ఓహోహో అదృష్టవంతుడివి మా రెక్కల సుఖంగా బతుకు నాయనా

రాము: మాకు శేఖరం వారం పదిరోజుల్లో మంచి ముహూర్తం వుంది నేను పెళ్ళి సిద్ధాంతి గారితో ఆలోచించి వస్తాను మాకు నాయనా ఈ పట్టణంలో వుండే పెద్దపెద్దవాళ్ళని ధనికుల దరిద్రుల అంతరాన్ని లెక్క చెయ్యనిది దాటగలిగినదీ ఒక్కటే వుంది అది ప్రేమ దాంపత్యాన్ని పవిత్రం చేసేది, స్వర్గం చేసేదీ ప్రేమే కాని ప్రేమని ధనంతో విలువకట్టి కట్నాల రూపంలో కులాచారాల రూపంలో ప్రవర్తించే యీనాటి పెద్దలతో నేను ఎప్పుడూ ఏకీభవించలేదు నా వయస్సు ముసలిదైనా మనస్సు మాత్రం పరిణామం అన్వేషిస్తుంది ఇదిగో యీ సొమ్ము దగ్గర ఉంచుకో నీ దుస్తులకీ అవసరాలకీ ప్రస్తుతం ఖర్చుపెట్టుకో రావయ్యా సోమయాజులూ అలాగ పోయి వద్దాము

సోము (శేఖరాన్ని సమీపించి) అమ్మాయి సుచిత్రా జేబు, చక్రవర్తిలాంటి మొగుణ్ణి సంపాదించు కొన్నావు. నేను మొదటే అనుకున్నాను శేఖరంబాబుని చూసి — ఆదరా, ఆకారం అంతా యోగజాతకుడని చెప్తూనే వుంది శేఖరంబాబూ, అమ్మాయిగారు కోటీశ్వరుల కూతురు కాని ఏదైనా మంచిపాయింట్ యిప్పించు నీ పేరు చెప్పుకుంటాను. అందుకోసమే పిలలు లేని వాణ్ణి, ఖర్చు ఎక్కువ! పాపం బాబూ

రాము: (సోమయాజులతో వస్తూ) అమ్మా శేఖరాన్ని ఏం కావాలో అన్నీ జాగ్రత్తగా చూసు. వస్తాం (నిష్క్రమిస్తారు)

శేఖరం: సుచిత్రా ఈ ప్రేమదానికి ధన్యుడను. (ఇంగ్లీష్ ఫాషన్‌లో ఒక మోకాలిమీద కూర్చుని సాల్యూట్ చేస్తాడు.)

సుచిత్ర: ఎవరినామూర్తి దయ్యరాడు లేదండి. ఇదే మైనా నాటకమనే అనుకున్నారా.

శేఖరం స్త్రీకాదు. ఇది స్వప్నం ఇది యమునానది తీరం నువ్వు రాధవి, నేను కృష్ణుణ్ణి. ఇది వైజయంతి నువ్వు శచీదేవివి. నేను దేవేంద్రుణ్ణి. ఇది పాతాళలోకం నువ్వు ఉలూపివి, నేను అర్జునుణ్ణి

సుచిత్ర ఇది భూలోకం నేను సుచిత్రని మీరు శ్రీ శ్రీ శేఖరం

శేఖరం: ఎంతగమ్మత్తు చేశావు సుచిత్రా నేనంటే నీకు మొదటినుంచి యిష్టమంటే యింతనాటక మాడావా

సుచిత్ర ఇష్టంలేనిదే ఏలాగైతే మీరు ప్రేమలేఖలు రాస్తుంటే గోడచాటునుంచే చూస్తూ ఉంటుందండి కాని చాలాకాలం మీ ప్రేమనొక్క నిజాయితీని శంకిస్తూ వచ్చాను మీలో నిజమైన ప్రేమ వుందా, లేక నా ఆస్తిమీదగల ఆశో అని అను కున్నాను అందుకే యిన్నాళ్లు మీకు కఠిన పరీక్ష (అతని నాటకంలో తిక్కు పోనిస్తూ) పాపం ఎన్నికష్టాలుపడ్డారో కదా

శేఖరం కష్టాలెన్నొచ్చినా పెట్టిన ఈ శేఖరం ప్రేమ ఫలించింది అమూల్యమైన రత్నాన్ని పొంద గలిగాను ఎన్ని అఘాతాలు కలిగినా ప్రమాదాలు వాటిల్లినా నిప్పుల్లో కెందరేగినా అది వదలలేదు. పరిస్థితులకి లొంగిపోవడం ధీరుడి లక్షణం కాదు, కాని వాటిని అంగీకరించడం పిరికితనం కాదు హోప్ ఫర్ బెటర్ హోప్ యిది శేఖరం సిద్ధాంతం

సుచిత్ర: మీరలాగ గంభీరంగా మాట్లాడుతూంటే ఎంతో అందంగా ఉంటారండీ

శేఖరం (నవ్వి) అది రసికత్వ లక్షణం.

సుచిత్ర అంటే—

శేఖరం అనర్గళంగా గంటలకొద్దీ ఉపన్యాసం దంచుతున్నా, ఎంతసేపైనా సారం ఒక్క ముక్కకూడా రాలకపోవు

సుచిత్ర కొంపతీసి మీరు మంత్రులవరు కదా!

శేఖరం నీకా భయం అక్కరలేదు నీ సన్నిధానమూ నీ దరహాస చంద్రికలూ వదిలి అన్యాయ పైశాచికతో నా రసహీనమైన ప్రపంచంలోనికి నా రాజ్యంలో నెవర్. నెవర్.

సుచిత్ర మామయ్యా, ఇంక భయపడ నక్కరలేదు.

శేఖరం సుచిత్రా, వివాహం అవగానే హనీమూన్ మాటేమిటి.

సుచిత్ర హనీమూన్—ఏం యిక్కడ ఉంటే కూడదా

శేఖరం: లండన్‌నుంచీ చూపొస్తే యీ రోడ్లనీ, మురికి కాల్వలనీ, రోగా మీ నాన్నగారి

సోమయ్యగారిని చూస్తూ వివాహసంబంధ ప్రసక్తి దినాల్ని గడపమన్నావా. తర్వాత సుచిత్రా మని యిద్దరి ప్రేమసుధా కలలమధ్య యీపాడు నిశ్శబ్దం పడిపోయేదు.

సుచిత్ర (ఆలోచించి) అయితే కాశ్మీర్ పోదామా?

శేఖరం తప్పకుండా ఆ కాశ్మీర లోయల్లో.

సుచిత్ర ఆ హిమవత్ పర్వత సన్నిధానంలో.

శేఖరం సెలయేళ్ళ పక్కన.

సుచిత్ర: జలపాతాల దిగువన

శేఖరం రంగు రంగుల పుష్ప తోటలలో

సుచిత్ర: మంచు కప్పిన తెల్లని బాటలలో

శేఖరం నవ్వూ నేనూ

సుచిత్ర అబ్బ చాలా బావుంటుందండీ. దలో కాశ్మీర్—యిదే మన వివాహం.

శేఖరం (కళ్ళు నలుముకుని) ఇది స్వప్నమా లేక— ఇప్పుడెక్కడున్నాను సుచిత్రా

సుచిత్ర: లేవండి. లేవండి భోజనానికి వేళయింది, అల్లుడుగారికి

రామం బాగుంది ఈ కాలపు కుర్రవాళ్లు రాత్రింబవళ్లు చదివి పరీక్షలు వ్రాయడం, జీవితంలో ఏ ఉద్దేశమూ పెట్టుకోక అఖిల పుస్తకాలతో జీవితం అంతం చెయ్యడమూ తప్ప ఏ ప్రత్యేకతనీ ప్రదర్శించలేకపోతున్నారు అయితే చెప్పు నీ వ్యవహారాలన్నీ తెలిసి—

శేఖరం వారలిసు చెప్పిన యీ గొడవ [illegible]ండి నాకు లేని వ్యవహారమేమిటో తెలుసుకోవాలని పురజనులందరూ ఒక కమిటీని వేసినట్లు తెలుస్తోందండి

సోమయ్య: అరె పిచ్చిగా! ఏం నగురూ సిగురూ లేకుండా చెప్తున్నాడు జమీందారుగార్ని చూస్తే నానాలికమీద అక్షరాలు అక్షరాల్లా నే గడగడలాడిపోతాయి.

సుచిత్ర: ఈ తిది నాన్నా పికెట్ సిగరెట్ తప్ప ఏ వ్యసనమూ లేదు

రామం: అయితే ఈ అన్నాయని అబద్ధం ఆడానన్నమాట!

శేఖరం అదేమండి నా వ్యసనం అబద్ధం మంచి సరదాగా మంచి నీళ్ళ ప్రాయంగా ఆడగలనండి.

రామనాథం (వడివడిగా వేగంగా ఆవేశంగా) ఏమోయ్ శేఖరం అబద్ధాలాడటం మనిషి యొక్క గౌరవాన్ని ఆత్మగౌరవాన్ని లేనిగా చేస్తుందా. నీలాంటి ఆశయాలేని వాడికి, అబద్ధాలాడే వాడికి నీతినియమం పాటించని వాడికి ఏ తండ్రైనా తనకన్న కూతుర్నిచ్చి పెళ్ళి చేస్తాడంటావా.

శేఖరం (ఈ మాటలకి కంగారుపడి) దర్శాంతరా దేవుడా! (ధైర్యం తెచ్చుకొని) నేను నన్ను గురించి అంతా నిజం చెప్పేస్తాను అబద్ధాలాడినా, ఆడంబరం చూపినా ఒకటికి పోని చేయాలనే గుణదోషంతో కాదు మీ అమ్మాయి కోసం నిరాధారమైన బ్రతుకు సాగించినదీ, నానా బాధలు పడినదీ మీ అమ్మాయి కోసం. తర్వాత మీ యిష్టం.

రామం సోమనాథం ఇలారా! (సుచిత్రా శేఖరమూ ఆత్మీయతతో చూస్తుంటారు) ఇతని అర్హతలన్నీ ఒకసారి పరిశీలిదాం ఈ రెండేళ్ళూ దమ్మిడీ సంపాదన లేకపోయినా దర్జాగా కాలం బతకగలిగిన తెలివీ

సోమయ్య (తలయూపుచు) ఒకటి.

రామం ఎన్ని కష్టాలెదురైనా కలవని తన్నివా నవ్వుతూ జీవితాన్ని సాఫీగా గడిపేసే చాతుర్యమూ

సోమయ్య రెండూ

రామం అమ్మాయి సుచిత్రకోసం ప్రాణాన్నైనా యివ్వగలిగిన తెగింపూ

సోమయ్య మూడూ

రామం అమ్మాయి యితన్ని గాఢంగా ప్రేమించడమనే ముఖ్యాతి ముఖ్యమైన పరిస్థితి

సోమయ్య నాలుగూ

రామం వీటన్నిటినిబట్టి చూస్తే నా తల్లి సుచిత్రని ఈ శేఖరానికిచ్చి వివాహం చేయడానికి నాకు అభ్యంతరం ఏమీ లేదు మర్యాద లోపమైతే శ్రీ మీ మామగారికి కోపం వస్తుంది

శేఖరం ఒక్క నిముషం ఆగు (ముందుకువచ్చి) సోదర సోదరీమణులారా (పాంటు జేబులోంచి ఒక కాగితం తీసి చూస్తూ) ఇక నేను తీసుకున్న చేబదుళ్ళ జాబితా ఒక అణాకు పైనుంచి తీసుకున్న అప్పులన్నీ ఆ కాగితం [illegible] కలో జాగ్రత్తగా తీర్చుకుంటాను. ఈ రెండేళ్ళనుంచీ నాకు కాలక్షేపం కల్పించిన నాటకాలు, లాంగ్ ప్లేలు పోటాపోటీలు పత్రికా కృతజ్ఞత వారంవారాలలో శ్రీమతి సుచిత్రాదేవికీ నాకూ వివాహం జరుగబోతోంది ఏకాకి వివాహానికి మీరందరూ సకుటుంబ బంధుమిత్ర సపరివారంగా విచ్చేసి మదర్పిత చందన తాంబూలాదుల స్వీకరించి వధూవరుల నాశీర్వదించి మమ్మల్ని కృతార్థుల చేయకోరిన ప్రార్థన నమస్తే

సుచిత్ర నమస్తే.

[సుచిత్రా శేఖరం ఇద్దరూ [illegible] నిల్చోంటారు. తెర]

మర్యాదలు

శ్రీ జానూతల వేంకటరామమూర్తి

‘చదువుకున్నందుకూ, ఉద్యోగాలు వెలిగిస్తున్నందుకూ మనం ఒకరికొకరైనా కొస్త సాయం చేస్తే దేశంలో ఇంతింత లావాటి సమస్యలు ఉత్పన్నం కావేమో! వచ్చినా సులభంగా తేలిపోతవి!’

‘ఔ నేమో!’ పరధ్యానంలో అనేశాను.

‘నే నెంతటి ముఖ్య విషయం చెబుతున్నానో నీవు అర్థం చేసుకునే స్థితిలో లోతిగా లేవని నమ్మ లేను. కట్నాలు ఇవ్వలేక పెండ్లి వాయిదా పడుతూంటే, చాటున కన్నీళ్లు తుడుచుకుంటూ ఎంతగా గిలగిలాడుతూ, ఎందరు తపించిపోతూ మగ్గిపోతు కృశించి పోతున్నారో ఎప్పుడైనా ఊహించడం జరిగిందా? నేను కళ్లారా చూశాను!’

‘లేదు!’ అంటూ కళ్లు వాడివైపుకు తిప్పాను. నందకుమార్ కళ్లలో ఎర్రటి జీరలు - రూపాలుగా ఉంటేనే కనిపించాయి. కండ్లు ఎర్రటి జీరలతో ఉంటం భాగ్యచిహ్నమని వాడు తరచు అనేవాడు. కుమార్ మళ్ళీ మొదలెట్టాడు, ‘కనీసం ప్రతియువకుడు కట్నం తీసుకోనని ఎందుకు తీర్మానం చేసుకోరాదూ?

‘ఈ విషయంలో ఒక చట్టంకూడా ఉంది. ఇది చాల పాతపాట! ఇంతకూ నీవు తీసుకోడం జరిగిందా?’

‘ఆఁ మనవాళ్ళు నిశ్చయించారు. రేపు ఇరవైరెండున నా పెండ్లి!’ అనేసి నందకుమార్, వెలుస్తున్నా దిక్కె వెళ్లిపోయాడు.

నేను ఆశ్చర్యంతో కూర్చుండిపోయాను!

అతి వైభవాలుగా వాడి పెండ్లి జరిగిపోయింది, కాబట్టి అసంఖ్యటంగా నేనూ చెప్పడంలేదు. పసుపు దాగులయిన బట్టలతో, శిరస్సునుండి విస్తృతం రాలుతూంటే చిరునవ్వులతో పరాపరి నా దగ్గిరకు వచ్చి, ‘ఎల్లా ఉందిరా?’ అన్నాడు నందకుమార్.

‘ఏమిటి’

‘నా పెళ్లాం!’ వాడి ముఖంలో గర్వం, కళ్లలో కాలూరు కలిగిలు మెరుస్తున్నాయి!

‘నీకు నచ్చిపోతుంది!’

ఇంతలో వాడి పెద్ద బావమరది గబుక్కున వచ్చి ‘ముఖ్యంగా మిమ్ముల అభినందిస్తున్నాము. మీ లాంటి మిత్రబృందం ఉండటంవల్లనే సంస్కారభావాలు, స్వేచ్ఛా ప్రయత్నాలూ కలుగుతుంటాయి. ఇల్లాంటి పుణ్యపురుషుని చూసినప్పుడు నా కండ్లు చెమ్మగిల్లుతుంటాయి. వీరిని నే నేమని అభినందించేది?’

‘చేసిన మెప్పు చాలదూ? కొరకా, నరవా మీ చెల్లెలు మాకుకోగలదు!’ అంటూ పైకి నేను అనలేదు.

నందకుమార్ ఉదాత్తమైన అతలో కాలం మావైపునుండి లోపలి వైపుకు ప్రసరించాయి. నేనూ అటే చూస్తున్నాను కాబట్టి, మెరుపులా తళుక్కున మెరిసి పోయిన వాడి మరదలు కనిపించింది.

‘మేము మాడండి ఎంతో కష్టపడాం! ఇక ఒకమో స్తరగా మంచో గలిగాము. ఇది సంతోషంగా ఉంది. మా నాన్న మాకోసం ఏమీ మిగల్చలేక పోయినా, ఇద్దరు పెండ్లాడాల్సిన చెల్లెళ్ళను వదిలి పోయాడు. ఎంత కష్టమో ఆలోచించండి! పొట్టకూ, బట్టకూ జరుపుకోడమే బ్రహ్మాండమవుతూంటే, ఇంకా పెళ్లిళ్లు ప్రయత్నించడం సామాన్యమా?’ అని అతడు ఒక నిముషం కూడా విరామం తీసుకోక, ‘నందకుమార్ విశాలహృదయుడు కావడంవల్లనే, ఎటువంటి అభిమతమైనా తన ఆశయాన్ని దక్కగా ప్రదర్శించి కృతార్థుడైనాడు!’ అని అతడు వెళ్ళిపోయాడు.

అతడి ధోరణి, తత్త్వమూ నేను అప్పుడు బాగా అర్థం చేసుకోలేకపోయాను.

‘మంచి బావమరిది నే సంపాదించావ్!’

‘అయినకేంలేవోయ్! గజెటెడ్ రాంకులేదనేగాని, సెంట్రల్‌లో అంత జీతంవచ్చే ఉద్యోగం!’

‘అయిన తమ్ముడో!’

‘తీర్పి చేస్తున్నాడు!’

'అదృష్టమే! చాల బాగుంది!'

'ఎక్కడ సమ్మంధం చెప్పరా! భగవంతుడు ఎక్కడెక్కడికి గీచి, ముడివేస్తుంటాడో తెలీదు. మన ఊరొక్కడా పెళ్ళొక్కడా!'

'ఔను!'

వాడూ బలిపోయాడు పెండ్లిలు చాల సందడిగా ఉంది, కానీ నేను ఎగాదిగా చూస్తున్నాను! మాత్రం ఆనందపడలేదు చాలసేపటిమండి ఎవళ్ళతో మాటాడుతున్నా ఆ వేపుకు మా ధ్యాసుంచి చూస్తున్నాను.

నందకుమార్ తెరలెం ఇటు వస్తోంది. ఆమెను ఆపి, 'మీ నాన్న ఎక్కడా?' అన్నాను.

'మీకు తెలీదా? ఆయన రాలేదు!'

'ఏం?'

ఉదాసీనంగా నవ్వి మోము వెళ్ళిపోయింది.

ఆయన రాకుండానే పెండ్లి చేస్తున్నారా? ఇంత చేసిన ఆయన, కొడుకు ఒక ఇంటివాడు అవుతూంటే రాకపోవడం కారణం?

మానంతో అక్కడనుండి లేచి ఇవతలకు వచ్చాను. స్నేహితులంతా ధూమపాన పారవశ్యంలో, చదరంగపు పారాయణంలో మునిగి తేలుతున్నారు. వాళ్ళముందు ఉన్న కాగితాల మీద డబ్బులు గల గల్లాడుతున్నాయి!

'ఒరేయ్! వాడు తప్పకపోతున్నాడురా! వాడిని పట్టుకోండిరా!' అంటూ కేక వేశాడు సుబ్రహ్మణ్యం!

'రా! నాయనా! రా! ఓ పేకముక్క, ఓ చేయి కలిపి, కాసిని డబ్బులు ఇచ్చిపోరా తండ్రీ!' అంటూ హృదయపూర్వకంగా మనసారా ఆహ్వానించాడు.

చిరునవ్వుతో వాళ్ళను వదిలించుకుని గబగబా అడుగులు సాగించాను!

ముందువాలో నాగరాజు సిగరెట్ కాలుస్తూ ఉన్నాడు

'ఏమిటోయ్? మీ నాన్న రాలేదూ?'

'ఊఁ'

'ఎందుకని?'

'ఈ పెండ్లి ఆయనకు ఇష్టంలేదు. నందు మరో సమ్మంధం నిశ్చయం చేసుకున్నాడు నాన్న. వాళ్ళు కాలుకట్నం ఇస్తామనీ, సొమ్ము పెడతామనీ చెప్పారు. ఆ డబ్బుతో హోటలు పెట్టించుకోవాలని సిద్ధం చేసుకుని చూస్తున్నాడు. కానీ ఈయనగారు ముందే ఇలా చేసుకుని పెళ్ళి సిద్ధమైనాడు. అంతా అయిపోయాక నాన్నకు తెలిసింది. నలుగురిలో ఇవాళ ఆయన ముఖం ఎత్తుకోలేక పోతున్నాడు. ఎవరికోసం? ఎవడిసుఖం వాడికి! అందరినీ పగ చేసుకుని పెంచాంగా! అదో కాలం తేల్చలేని రహస్యం!' అంటూ బుసలుకొడుతూ సిగరెట్టు నేలకేసి కొట్టి బూటు కాలితో రాచి పాడిపాడి చేశాడు!

'నీవూ కోపంగా ఉన్నావన్నమాట! మరి నీకూ పెండ్లికి వచ్చిందనుకుంటాను నీవు ఆమెను పెండ్లాడి మీ నాన్న ప్రాలిపోయిన తలను పైకెత్తే ప్రయత్నం చేయకూడదూ!'

'ఇప్పుడప్పుడే పెండ్లి చేసుకోదల్చలేదు!'

'ఏం! పెండ్లి చేసుకునే తలంపుందా?'

'ఊఁ!'

'మరి ఎప్పుడయితేనేం? వయస్సు నీకూ వచ్చేసింది కూడా! మీ నాన్న కోసమూ, మీ కోసమూ, మీ అన్న చేయలేని పని నీవైనా చేయకూడదోయ్?'

'దగుల్ పూర్తి కావాలి!' అంటూ నాగరాజు దూసుకుపోయాడు

కోపంతో వెళుతున్న నాగరాజు వేపు చూస్తూ నందకుమార్కు అత్తింటి తరఫున ఎంతో బలమైన ఆలంబనము చిక్కకపోతే ఇంతటి అనిష్టమయిన పెండ్లి చేసుకోడని అనుకున్నాను

* * *

స్నేహితమంతా ఒకచోట ఉన్నప్పుడే! ఉద్యోగం చేసిట కొలవాలును చెరగులా ప్రాకిపోయిన స్నేహితులకిటింది కొంచెం నేపయినా అనుకునేంగున్న తీరిక ఈ జీవితంలో చిక్కడంలేదు. వయస్సు పెంచుకుంటూ, ఆయువు తగించుకుంటూ, దిక్కు తెలీక బతకడం తప్ప పొందలేని లాభం యోచించుకునే ధైర్యమూ, ఓపికా లేక ముందుకుపోతూ పందిపోతున్నాను

హఠాత్తుగ నందకుమార్ వచ్చాడు. ఎన్నేళ్ళకో ఎంపెలో పడుతుపడితే ఎంత ఆశ్చర్యపోతానో, అంతే ఆశ్చర్యపోయాను వాడిని చూసి! వాడు మాటలు మాని కళ్ళ చూపుల్లో దీనత్వం చిందిస్తూ చూస్తున్నాడు. అంత కాలానికి కలుసుకున్న మేము మాటా-మంతీ

లేక రాతిబొమ్మల్లా కూర్చున్నాను. వాడి ముఖంలోకి చూస్తూ నేను సంభాషణాన్ని కొనసాగించలేకపోయాను.

వాడిముఖంలో ఆరిపోతున్న దీపాలలాగ మళ్లీ మలినకాంతులు వ్యాపించి ఉన్నాయి.

చాలసేపటికి తెప్పరిల్లి, 'ఏమిటి ఇట్లా అయావు' అన్నాను.

'ఎట్లా అయ్యాననా? బాగానే వుందా లే! ఏం నీకు బాగా జరుగుతోందా? నేను జీవితంలో ఓడిపోయాను నాకు బంధువులు ఎందుకు లేమ్మను కున్నాను ఇవాళ నాక్కోసం పిచ్చివాడి నవుతున్నాను'

'అంటే?'

'ఇంక నేను తండ్రిని కాలేకున్నాను! అంటే రెండు జీవితాల గరిష్ఠ సమ్మేళనం నామీద ఉందన్నమాట! అన్నట్లు, నీవింకా పెండ్లిచేసుకోలేదేం?' అని మ్లానంగా నవ్వాడు నందకుమార్!

'చేసుకోవాలెనా?'

'నందకుమార్ గంభీరంగా చూస్తూ అన్నాడు. 'అది కేవలం వ్యక్తిగతమైందికాదు మునుపు నేను దీని వ్యక్తిగతమైందనే తలచాను కానీ నిజం కాగు నలుగురకూ, ముఖ్యంగా కుటుంబానికంతా సంబంధించిన విషయం అది!'

'అంటే?'

'ఆ విషయం చూడరాదూ? వీళ్ళంతా శత్రువులుగా ఎందుకు అయ్యారంటావు? కేవలం పెండ్లిని నా సొంతవిషయంగా అనుకుని ప్రవర్తించినందువల్ల కాదూ? నాగరాజు ఉద్యోగం చేసున్నాడా? పోనీ అత్తారింటికిపోయిందా? అన్నయ్య పిల్లాపాపలతో హాయిగా ఉన్నాడా, నాన్న ఇష్టంవచ్చిన దగ్గర నాగరత్న హాయిగా ఉన్నాదా? ఇంకా వీళ్ళెందుకు పగబూనడం? మొత్తమ్మీద నేను అన్ని విధాలా నష్టపోయాను!' అంటూ నందకుమార్ రెండు చేతుల్లోకి తల తీసుకున్నాడు

నాకు ఏమి చెప్పేందుకూ, చేసేందుకూ తోచలేదు మౌనంతో, సిగరెట్ల పొగలు చేస్తున్న వలయాలు చూస్తూ కూర్చున్నాను

ఎంతో సేపటికి బాగా ఆలోచించి, 'అయితే ఇప్పుడు నీకేమయింది నందా?' అంటూ అడిగాను.

'ఏమయిందా! ఇంకా ఏం కావాలి! నాకు ఒళ్లు బాగలేదు. కొన్ని రోజులు శారదకు వచ్చాయి. నాన్న అన్న రెండుత్తరాలు రాసినా, 'ఒళ్లు జాగ్రత్తగా చూసుకో! బరువు బిందెలు మోయకు! చిత్తడి నేలలో తిరిగేప్పుడు తప్పక చెప్పులు ఉపయోగించు' అంటూ ఉచిత సలహాలు ఓలిచారు, కాని 'వస్తున్నాను తీసుకువెళతాను' అంటూ రాయలేదు! తోలిమాలు కాదా, అపాటిజ్ఞానమూ లేకపోయింది! అన్నగారి కొమ్ముకు శారద ఇష్టపడలేదు అందువల్ల తీసుకువచ్చాను. నాగరాజు మమ్మల్ని చూసి పలుకులేక బజారుకు వెళ్ళిపోయాడు నాన్న ఇంట్లో లేడు! ఎప్పుడు వస్తాడో తెలీదు'

'శారదను ఇక్కడకు తీసుకవచ్చావా?'

'ఏమి చేయమంటావ్? అంటున్నా గత్యంతరం లేకపోయింది నా ఆరోగ్యం తిన్నగా ఉండటం లేదు ఎన్నిరావాలో అన్నీ వచ్చాయిరా తండ్రీ! ఇప్పుడు నాకో దారి చూడు!'

'ఎటువేపుకు!'

'ఇప్పుడుకూడా హాస్యాలు సాగిస్తావేరా? ఒడ్డునపడ్డ చేపలా గిలగిలాడుతున్నాను'

'అయితే ఏం కావాలంటావు?'

'నాన్న అగ్నిహోత్రి అవుతాడు, గుగ్గిలం మల్లే నాగరాజున్నాడు! వీళ్ళిద్దరి కలయికను ఊహించుకుంటేనే భయంగా వుంది'

'ఇదంతా నీ ఊహ!'

'ఊహూఁ'

ఆ విధంగా వాడు ఊహించేందుకూ ఆధారం ఉంది నాడిమీద ముఖ్యంగా ముసలాయన ఆశ పడ్డాడు వాడి పెండ్లి ఈ చేతో లేక ఆ చేతో కాని హైనూ ఒకింటివాన్ని చేయాలని ఆశపడ్డాడు

దగువుతున్న దగువులో కొంచెం మాటుం దొరకుతుందని నాగరాజూ పొంగిపోయాడు

శారదను ఏమీ లేకుండా పెళ్లాడ్డంతో అందరి ఊహలూ గాలికి చెదిరిపోయాయి!

కానీ, నాలుగేళ్ల తరువాత వచ్చిన నందకుమార్ మీద ముసలాయన ఇంకా కోపంగానే ఉంటాడా? ఇవాళ చలిమిడిముద్దలా దవ్వగా అణగివచ్చిన వీడిని ఆయన క్షమింపకపోతాడా? అందులో అత్యంత

చూపించాల్సింది అవసరంలో నే — అన్నవిషయం ఆయనకు తెలీదూ?

'నీవు రాకూడదూ?' అంటూ నందకుమార్ మళ్లీ అడిగాడు.

పెద్దమనిషి గా వచ్చినందుకు నీకు చెప్తుంటాను అయినా నావల్ల ఏం జరుగుతుంది?

పెద్దమనిషి గా ఉంటే దానికి అందరూ తయారు గానే ఉంటారు రిక్షావాడి నుంచి అందరూ పెద్దలే- తమ విషయాలు కానంతవరకు! పెద్దమనుష్యులకు చవుక అవుతున్న రోజులివి! నన్నూ ఓ పెద్దమనిషిగా నందకుమార్ జోక్ చేస్తున్నాడు!

సిగరెట్ కాలికాలి వేళ్ళను కాల్చేస్తోంది, చప్పున వదిలేశాను

'ఏరా! నాకు సమాధానం? నాకా ఇంట్లో చోటులేకుండా పోయింది కనీసం కొంతకాలం చోటుకూడా వాళ్లు ఇస్తారో లేదో!'

'ఎంతఅయినా మీ నాన్న! ఈ విషయం మరచి మాటాడుతున్నావు!'

'అది కండ్లారా చూద్దువురా!'

ఇద్దరమూ మౌనంగా అడుగులు సాగించాము

గడపలో అడుగుపెడుతోంటే చంద్రశేఖరయ్య మాటలు వినిపించడంవల్ల ఆగిపోయాను.

'ఏమ్మా! అయితే తొలిచూలుకూ తీసుకువెళ్లేందుకు రాలేదన్నమాట! చాలబాగుందమ్మా! తల్లీదండ్రీ లేనివాళ్లు! ఆమాత్రం మీ అన్నకు బుద్ధియుండఖర్లా! హూఁ పశువులు! జ్ఞానశూన్యులు!' అని ఆయన ఎందువల్లనో ఓ క్షణం ఆగాడు

'హుఁ భరవాలేదు లేమ్మా! నీకు లేంవల్లా తల్లీ! నేనున్నాగా! నీ పెండ్లికి రాలేక పోయా! ఇవాళ నిప్పుహోయంతో నా పుణ్యం తొలకింది తండ్రినై నేగాదూ! ఈ బంధాన్ని తెంపుకోవాలని అనుకోను. రేపుపోయి హేమను పిలుచుక వస్తాను.'

నేను నందకుమార్ వేపు చూశాను వాడిముఖం నల్లగా కారు మలె అవుపడింది.

నేను లోపలికి అడుగులు వేశాను.

'ఓఁ రా నాయనా! రా! అదృష్టంలేదే!' అంటూ ఆయన ఆహ్వానించాడు.

'ఉద్ధారకుడు ఏడీ కనపడలేదూ! ఇక్కడకొత్త చోటుకు ఒక్కసారైనా తెచ్చి వదిలి వెళ్లాల్సి రాదు ఉన్నాడా!'

'ఇక్కడే ఉన్నాడండీ' అంటూ చుట్టూ చూశాను.

నన్ను చూసి శారద లోపలకు వెళ్ళింది.

నందకుమార్ ఎక్కడా కనపడలేదు. వంటింట్లో వాడి మాటలు వినిపిస్తున్నాయి బహుశా దొడ్డిదోవ గుండా వెళ్ళి ఉంటాడు ఈ ఇంట్లోకి వాడి ప్రవేశం సింహద్వారంలోంచి కాదన్న మాట!!

'నే వస్తున్నా నమస్కారం! రేపు సాయంకాలం గానీ రాను' అంటూ కాస్త చెప్పుల్లోంచి, గావంచా ఝాడించి 'హేమను పిలుచుక వస్తానోయ్! ఆమె కూడా వస్తే తోడుగా బావుంటుంది కదూ!' అని వెళ్ళిపోయాడు చంద్రశేఖరయ్య.

ఆ పిత్రు హృదయం ఎంత ఆర్ద్రమైనా, కరుణామయమైనా అయిందో చెప్పడం అలా ఉంచి, తండ్రి కాబోయే నందకుమార్ ఊహించుకోలేక పోవడం విచిత్ర మనిపించింది

నందకుమార్ నవ్వుతూ ఇవతలకు వచ్చాడు. /

'నీవు రాబట్టి అలా అయింది లేకపోతేనా!' అంటూ వాడు తన పాత దురభిప్రాయాన్ని వదిలిపెట్ట లేదని తెలిపాడు.

'నేను రాబట్టి ఇలా జరిగిందా? నా ముఖమేనా చూడకుండానే, నీ భార్యను ఓదార్చిన ఉదారుడికి నా సలహాలు కావాలా? ఆయనలోనుంచి నీకు కనబడ్డంలేదు ప్రతి మాటనూ, చేతనూ విమర్శాత్మకదృష్టితో చూడడమే కారణ మనుకుంటాను. బహుశా, నిన్ను దూరంగా తగుముతున్నది నీ తార్కికబుద్ధే అంటూ తెలుసుకోలేక పోతున్నావు' అంటూ నేను పైకి అనలేను.

నిశ్చలంగా వాడి ముఖంలోకి చూస్తూ కూర్చున్నాడు. 'అయితే మీనాన్న నామకరణానికయినా వస్తాడా?'

'ఓఁ తప్పకుండా! పాపం తీరిక చిక్కాలట'

'నీభార్యను తీసుకువెళ్లింది తీరిక చిక్కకనేనా?'

'అబ్బ! ఏదయినా నిశ్చయంగా చెప్పడం కష్టం! ఉండు కాఫీ తెస్తాను' అంటూ ఆ సంభాషణ పొడిగించడం ఇష్టంలేక వాడు లోపలకు వెళ్లాడు.

పాలేరు పుల్లారావు ఇంతలో ఓ గంపలో ఏవో పొట్లాలు తెచ్చి, 'ఆముదం పీపా ఉంటే ఇస్తారా బాబూ! అమ్మగారికి ఇప్పుడే కావాలంటగా!' అడిగాడు

'ఎవరు చెప్పార్రా?' అంటూ నందకుమార్ పీపా తెచ్చి ఇస్తూ అడిగాడు

'చిన బాబు పాలెం పోతా చెప్పిండు!' అనేసి వాడు వెళ్లి పోయాడు

* * * *

బట్టలు కొనేందుకు నందకుమార్ బజారుకు వచ్చాడు

'పాదపూజలూ, ఎంత తల్లి దండ్రులు కాక పోయినా పాతకాలు కదూ, అంతేక వాళ్లను చేయడం మర్యాదగా ఉంటుంది. తొలి కాన్పుకు ఇంటికి తీసుక వెళ్లలేని వాళ్లకు ఎందుకు పొమ్మంటాడు నాన్న! అన్నిటికీ ఇల్లా చిక్కులుగా ఉన్నాయి' అంటూ నందకుమార్ నిట్టూర్చాడు

వాడికి అసలు ఫుటేంటి!!

'మీ బావగారిది సకుటుంబంగా విజయం చేశారా?'

'ఆఁ కొనుక్కోవడానికి వచ్చాడోయ్! అప్పుడే నర కలూ అవీ ఇవీ తిరగతోశాడు. ఆయనకు బాలింతకు పుల్లారావు ఉంటం తిరుమాకా ఉండనుకో! వాళ్ళ కంతా బట్టలు పెట్టడం మంచిదికదూ? మళ్ళీ మళ్ళీ మన ఇండుకు వస్తారా?'

'అవును! తీరిక చిక్కాలి!'

'ఆఁ సెలవిస్తానోయ్!' అంటూ వాడు బట్ట లంగళ్లోకి దూరాడు

నేను కంపెనీ వైపు నడక సాగించాను.

కాళ్ళ పాద పూజలు గొడవలూ, మర్యాదలూ తెలీవు. అయినా ఈ కాలంలో ఉన్నత స్థానమే కానీ, తరగనంత ధనమే కానీ లేని ఎంత విలువగల్ల వాడికి కూడా గౌరవం జరగడం లేదు. లోకంలో గౌరవా లన్నీ వాళ్ళకే అయిపోతున్నాయి! అగ్ని కేటుస్తున్నది? నిప్పు కప్పినటుగా ప్రకాశించవలసినవాళ్ళు గుప్తమే అయిపోతున్నారు. దాంభికులకూ అనర్హాచారు లకూ, అత్యాచారులకూ వలలేని గౌరవా లు ఎదురవు తున్నాయి!!

నేను ఇంట్లోకి అడుగుపెట్టేసరికి ఇల్లంతా గంభీరంగా ఉంది. ఎక్కడా అలికిడి వినపడం లేదు. బంధువులతో కోలాహలం కావాల్సిన ఈ ఇల్లు బోసిపోయిం దుకు కారణం?

శారద పాపనిగిరకూర్చుని చిచ్చికొడుతోంది. ఆమె కండ్లలో సంతోషం తృప్తితో కలిసిపోరని పోతోంది మాతృత్వ గర్వంతో, ఓ చిన్ని ప్రాణి కన్నులవిద్యుని దృష్టితో కలుసుకున్న పులకింతతో పారవశ్యంతో ఆమె ఏదో లోకాల్లో ఉంది. ఆమె ధ్యానముద్రను నేనెంతమాత్రమూ భగ్నం చేయదలచు కోలేదు అది అవిచ్ఛిన్నంగా ఆమెకుండాలని కోరు కుంటున్నాను!

ఆమె చప్పున తలఎత్తి నావైపు సిగ్గుతో నవ్వుతుంది.

'కూర్చోండి! వారు బయటకు వెళ్లారు మామ గారున్నారు పిలవనా?'

'ఎందుకూ? వంటా ఎక్కడకు వెళ్ళారు? అకతోరణాలూ, గడపల పచ్చదనమూ కనిపిస్తోంది కానీ, కోలాహలం ఏమీ వినరాదు!'

ఆమె నవ్వుగా నవ్వి, 'మీకు తెలీదూ? నేన త్రిగారింటో చేయాలని సంకల్పం! ఈ ఇలు చాల దని వారి భయం!' అంది

'మా అన్నయ్య సకుటుంబ సపరివారంగా విచ్చేసారని విన్నాడే! వారి నిర్ణయం '

'ఎందుకు అంతగా కలవరిస్తున్నారు?'

'వారికి మీ మీద బాగా అపేక్ష ఉందని తెలిసింది. వందాము, బహుశా రాకెట్‌లో పెట్టి చాల పైకి తీసుక వెళ్ళతాడని విన్నారు'

'అపేక్ష!' ఆమె భారంగా నిట్టూర్చింది ఓ నిమిషం మౌనంతో గడిపి, 'ఎప్పుడూ అమ్మానాన్నలు పోయారో, వాళ్ళ ప్రేమలు ఎంత చిక్కనివో తెలీక లేదు. కానీ వీరిని చూసి పిత్రు హృదయం ఊహించుకో గలుగుతున్నాను' అని ఆమె ముఖం చాటు చేసుకుంది

'నిన్ను తీసుక వెళ్ళలేదని కోపంతో అన్నావు!'

'కొంగింపకోవాల్సిన మనుష్యులు కానప్పుడు ఎవళ్ల మీద కోపం?'

ఆశ్చర్యంతో ఆమె వేపునుంచి చూపులు పాప మీదకు మరల్చాను పాప అన్నిటికీ అతీతంగా ఏదో లోకంలో ఉంది.

'మ్యాస్తాయిగా జరుగబోయే వింత!'

ఏమిటో అడగాలనుకుని నోరు తెరచేసరికి చంద్ర శేఖరయ్య గారే వచ్చారు.

'ఏం బాబాయ్! మంచంమీద ఉన్నావు! ఏదీ కాఫీ తెచ్చి ఇవ్వమ్మా!'

'ఇప్పుడేమీ వద్దు! తాగివచ్చాను!'

'అయినా తాగుదూ! తాగి ఓ పని చేసిపెట్టు బాబాయ్! చేస్తావా?'

తల ఊపాను.

'అయితే కొంచెం బట్టలు కొనుక్కురావోయ్! దంపతులకు పరిపూర్ణ బట్టలు! చీరా లైట్ కలర్‌లో ఉండాలి. వంద రూపాయలు తీసుకో! ముగ్గు పంచెల చాపు పదిరూపాయలలో ఒకటి తెస్తే చాలు!' అంటూ డబ్బు అందించాడు అతను

"కోటా తిరిగొచ్చా!"

"అంతే! అంతే! ఇదంతా కలం నటన! ఎందుకో ఆ భగవంతుడికే తెలుసు! నీకెవ్వరికీ ఈ అన్యాయం చెయ్యబోయేది లేదని పరమేశ్వరుడు తెలుసుకుంటే చాల్ని!" అంటూ అతను గబగబా వెళ్లి పోయాడు

"తెర తీసినప్పుడు కొంచెం కొంచెం అర్థం అవుతూందా!" అంటూ శారద కాఫీ తెచ్చి అందించింది

"పూర్వాశ్రమం నాకేం తెలీదం లేదు!"

"ఓనాలు గంటలు వానీయండి! ఈ మాట మీకు అనలేరు" అని ఆమె బలహీనంగా నవ్వింది.

కప్పు క్రింద ఉంచి బయటకు వచ్చాను

పెద్ద వాల్లంతో అతను పెట్టే సరికి ఇల్లు కోలాహలంతో నిండిపోయి ఉంది

చంద్రశేఖరయ్య నన్ను చూసి నవ్వి, "గాలం చాలా మరిచాను చెప్పడం!" అన్నాడు

"అది తెచ్చాను!" అంటూ పాకెట్ అందించాను

"చీర లైట్ కలర్లో దొరికింది కాదూ? హేమను సముదాయించలేను"

"మీ రెంగుకూ? ఆమె తీర్ద గూడా వచ్చాదారు!"

నవ్వుతూ అతను వెళ్ళిపోయాడు

నామకరణానికి అంతా సిద్ధమవుతున్నారు. నందకుమార్ పెదాలమీద ఓ చిరునవ్వును అతికించుకుని ఆర్భాటంగా తిరుగుతున్నాడు. అంద్రి వచ్చారు వచ్చారు! అదెంతటి హోదామా, సంతోషాన్ని కలిగిస్తుందో కూడా నాకు తెలీదు!!

నందకుమార్ తన కూతురు పేరు ఎప్పుడో ఆలోచించుకుని ఉన్నాడులా ఉంది. అంచేత అక్కడ ఎంతమాత్రమూ ఆలస్యంజరగలేదు. విద్యార్థి పత్రికరంగాన ఒంటరిగా ఉంగరంతో రాసి, ఆ పిల చెవిలో ముమ్మారు చెప్పి కళ్ళు మూశాడు నందకుమార్!

శారద కూతుర్ని చూస్తూ మురిసిపోతోంది

నందుని పెద్ద నాన్నగారి ప్రక్కనే నేను కూర్చుని ఉన్నాను. ఆయన కండ్లద్దాలు తీసి కండ్లు తుడుచుకుంటూ నా వైపు చూసి, 'ఇలాంటి సంతోషం కల్గినప్పుడు కదలించుకునేలాటి కష్టం ఇలాగే ఊహకు చిక్కదు' అన్నాడు

'నిజమే! అయినా నందాకేం? మీ రున్నారుగా! మేనరికం ఇక కష్టమేముంది?'

ఆయన నవ్వబోయి ఎందుకో ఆగి, 'అవును మీ రన్నది నిజమే! చిన్నప్పటి నుండి నాకు! ఖచ్చితంగా నిశ్చయించే సాహసం నాకు లేదు! పిల్లాడు మనవాడయినా వ దిమనస్సు మనది కాక పోవచ్చు!'

'మీ సౌశీల్యానికి ధన్యవాదాలు!'

మాటకూడా విని సహింపలేని ఈ లక్ష్మణరావు కళ్ళు కొడుకకళ్ళా ముంగిటికి వచ్చి 'ఎన్ని కేలు?' అంటూ అడిగాడు?

'మీకు పాదపూజలు జరుగుత రట వస్తారా?' అంటూ ఆయన శ్రీమతి పిలిచింది

"ఓహో పాదపూజ! ఎందుకూ? ఈ కాలంలోనూ ఉందా?" అంటూ ఆయన పకపకా నవ్వి, 'అయినా పూర్వాచారాలు గౌరవించి పాటించేవాళ్ళను చూస్తే మటుకు నాకు సంతోషం కలుగుతుందండీ!' అని లేచిపోయాడు

హేమ మూతి ముడుచుకుని వస్తోంది. ఆమె వెనకాలే ఆమె భర్త వస్తున్నాడు. ఆ ఇదరూ ఎందుకలా లోంచి ఎందువల్ల 'వాకవుట్' అవుతున్నారో నాకు అంతు చిక్కలేదు

రాముడామెను ఆపి, 'ఎందుకూ ఇంత ఉడుకు?' అన్నాను

'ఇంకా ఉండమంటావా? పుట్టినప్పుడే ఆ పిల్లకు చీర ఇచ్చే దొరలేదూ? తొలిమాలకు ఇంకా తీసుక వెళ్ళలేం పెద్దమనిషికి పాదపూజలట! వెళ్ళి,

ఆ కొట్టంలోవున్న దున్నపోతును చేయమనరాదూ? పెద్దరికం ఇస్తే, "ఇట్టరా పిల్లీ! రంగనాథూలూ!" అన్నాట్ట.

బహుశా ఇది శిశుపాలుడి పార్టీ అయుంటుంది ఈ కాలంలో ధర్మరాజు ఒకడుండి, రాజసూయ యాగం చేయాల్సివస్తే, పూజాసనం ఇవ్వాల్సిన సమయంలో తప్పకుండా శిశుపాలుడికి అగ్రాసనం ఇచ్చి గొల్లగ ఉద్యోగమూని పకపకా నవ్వేవాడు! ఇప్పుడిలాంటి దృశ్యాలు సంఘటనలూ ఎన్ని జరగడం లేదని?

చంద్రశేఖరయ్య, చప్పున అక్కడికి వచ్చి, 'మామా! నేను అనుకున్నంతపనీ అయింది! బాబూ రామదాసూ! ఈ ఇలు వాడి! నేనింకా ఉన్నాను వాడిక్కడ లేదని కోపంతో వెళ్ళడం భావ్యమేనా? వాడి మర్యాదలా మీకు కోపగడు విడి? నా మాట మన్నించవూ?' అనేసి, హేము వెళ్ళిన వేపుగా పరుగెత్తాడు

ఇంటల్లుడు విర్రవీగిపోయి మురుచుకున్నాడు నాకు ఇదంతా చూస్తుంటే క్రొత్తగా ఒక సినిమా థియేటర్ లోకి వచ్చినప్పుడు టికెట్ల కౌంటర్ల దగ్గర జరిగే పోట్లాట జ్ఞాపకం వచ్చింది మర్యాదకోసం అలుకలూ, సాధింపులూ, మూతివిరుపులూ సాగిస్తున్నారు అసలు మర్యాదను ఎంత చవుక చేస్తున్నారు? వీళ్ళకు మర్యాద విలువ తెలుసా?

హేము చిరునవ్వుతో వచ్చి, 'ఎంతయినా మర్యాద జరక్కపోతే హృదయం ధగధగమంటుంది! వాడి పెళ్ళికి ఎంత నాకిరిచేశాను మాటికి చేశాను? అయినా వాడికి బుద్ధిలేదు ఏదో రక్తసంబంధంగదా అన్నయ్యగదా అనికాదూ చేసింది అప్పుడు ఆ మాత్రం జరక్కపోతే, అందులో పెళ్ళాం తగువు వాళ్ళకు జాగ్రత్తగా మన్నించి ఇలి వేరుకుంటానెల్లా సహించడం? ఈయన ఇచ్చే చిరవాలతో నే జరుగుతోందా?' అంది

'హేమా! నోగుసంబాళించుకోలేవూ? లోపలకు పోదాం పద!' అన్నాడు చంద్రశేఖరయ్య

వాళ్ళు లోపలకు వెళ్ళగా,

నాగరాజు, 'మామా! అతిమర్యాదలకి ఎంత విలువనూ, భక్తి మా అన్నయ్య ప్రదర్శిస్తున్నాడో? కళ్ళు వాకిట్లో విల్లుకటోపా కుక్కలు ఇప్పటికే పెద్దారని నా అవమానం!' అంటూ తన ప్రకోపం వెళ్ళగక్కాడు

పొద్దు అప్పటికి తిరిగిపోయింది భోజనాల ప్రహసనం ఎలాగో చేతులు మొదలెట్టేసరికి అన్నీ కొంచెం చాయిరాలేమున్నట్లు ఆగిపోయాయి! భోజనాల దగ్గర ఎవరెవ్వరూ అభిప్రాయభేదాలు వచ్చినట్లు లేరు గంటగంటకూ మెప్పులే వినిపించాయి!

ఆ రోజు సాయంత్రం సినిమాలక్ష్మీరావు నందకుమార్‌తో మాటాడుతున్నాగా మేమూ ఆయన మాటలు వినేందుకు చేరాము

నందకుమార్ అతి వినయంగా అడిగిన ప్రశ్నలకు సమాధానాలు చెప్తున్నాడు లక్ష్మీరావు వారికి వాడి ప్రవర్తన అతిగా నచ్చినట్లుంది

'వీరికి నేను చాల నాళ్ళనుండి అక్కడ ఓ వంటి చాన్స్ ఇప్పుడాయన ట్రై చేస్తున్నారండీ! ఏజ్ ఉంటే చాల తేలిక అయి ఉండేది అయినా ఫరవాలేదనుకోండి!' అంటూ లక్ష్మీరావు నవ్వుగా నా వేపుకు తిరిగాడు

నాగరాజు మామాత్తుగా నోరు తెరిచాడు 'నాకు అన్నీ ఉన్నాయండీ! డిగ్రీలో ఒక క్లాసు కూడా వచ్చింది అంతటి ఎనర్జీ లేదు అయితే నా విషయం కొంచెం చూడండీ! ఎంత చెప్పినా మీ మాట మరచి తిన్నగా రేపే!' అతిమర్యాద కంఠంమునుండి మూగపోయాయి! నందకుమార్ కళ్ళు చింతనిప్పులయినాయి! నాగరాజు హేళనగా నవ్వసాగాడు

ఎవరో వచ్చి చంద్రశేఖరయ్య నన్ను పిలుస్తున్నాడని చెప్పడంవల్ల వాళ్ళ ఇష్టాగోష్ఠిని వదలి రావల్సి వచ్చింది

ముసలాయన దీనంగా కూర్చుని ఉన్నాడు కొంచెం దూరంలో శారద పసిపాపతో, ఆయన వేపు చూస్తుంగా మాతృమూర్తి ఉంది ఆమె మొహం చిరునవ్వు ఓ యింటి! ఇక ఆమెలో ఎక్కడినుండి వచ్చిందో తెలుసుకుందో మాతృవాత్సల్యం పాలపొంగులా పొంగి పొర్లాడుతోంది ఇంత స్పష్టంగా మాతృమూర్తి అయి ఉన్న ఆమె ఉదాత్తంగా నాకండ్లకు తోచింది పసి బంగారు పిల్లల్ని కన్న తృప్తి దర్శనం నిజమైన, పూర్వభావాలు అడుమబడతాయి కాబోలు! ఇల్లాంటి స్వరూపం ఆమెలో మును పెన్నడూ చూశ్లే

పోతాను. ప్రతి మాయకీ ఉంటారే, అదిగో స్వతమే!!
"మాడు బాయనా! ఈ కలకలం ఎల్లా శాంతించాలో నాకు తోచడమూ లేదు. కేసు ధర్మ సూక్ష్మానికి ఉన్నాడు అయనకు దొడ్డికోడలంట మర్యాదలు జరిగాయట! ఇంత అన్నాదు నాగరాజా నాగరాజే అయి మన్నలు కోరుకున్నాడు. ఇంకేమీ తండ్రి అయిన నాకు మర్యాదలు జరగలేదు అంతా నాదే! నాకేం జరిగేదీ? నటనకయినా నాకూ జరగడం ఉచితమే!" అంటూ చంద్రశేఖరయ్య ఘోరంగా నిట్టూర్చాడు

మూడురోజుల ఆ వేడుక పూర్తయింది. కనకా మర్యాదలు కొందరు ద్వారా జరగలేదని ఆయనకున్నా! దీనికి నేనేం చేయగలను?

శారద కోపం తెచ్చింది 'వాళ్ళకు దోచిపెట్టాలనే ఆరాటం ఆయన కెందుకు కలిగిందో తోచనిమ లేదు. కోలిమాలుకు ఇంటికి పిల్చుకుపోయి ఓ వద్దు పెట్టటన్న ఇకనిక్కానం లేకపోయాక మనం ఇవ్వాల్సిన బాగాలు ఏముంది? ఎవళ్ళకుండాల్సి పుట్టింటి నుండీ మర్యాదలు పొందాలని? కేను పుట్టిల్లు లేనివాళ్ళ అయ్యాగ్గాము గా!'

'ఇప్పుడేం చేయాలంటావ్? ఇంక పదిహారేళ్ళా హేను ఉండాగ హేను ఉండాలనుకున్నా. అల్లుడు కొడుకులా మన్నలు కోరుకున్నాడా, ఉండదు! ఈ పెం వివాహం ఎట్లా చూడాలి! కొంతకాలమైతే మరదలను కాలిపెట్టి వెళతారేమో అనగా అంటు నందా విపెం లేదు!'

ఇంతలో నందకుమార్ లోపలకి వచ్చి, 'ఏమిటి అతిసీరియస్ గా ఉన్నారు? మామగారూ శారదా నా అన్నయ్యగారు ఇప్పుడే వెళతారట!' అన్నాడు.

'వెళ్ళనివ్వండి!'

'అన్నయ్యమీద అలిగారా?'

'పుట్టినప్పటినుండీ లేదు!'

రంగంలోకి స్వయంగా లక్ష్మణరావుగారే అవతరించారు.

'రాత్రికి వెళతాం మామగారూ!' అన్నాడు లక్ష్మణరావు!

"ఏం శారదా! మేం వెళతామే! వాళ్ళు కాళ్ళయినా పద్ధాగా గడిపేందుకు వీలుపడం దొరకలేదు. ఇప్పుడిప్పుడే నిన్ను కదలించడమూ అంతమంచిది కాదు ఆరోగ్యం జాగ్రత్తగా చూసుకోవాలి! అన్నీ తెలుసు అనుకో! ఒకసారి మావూరు రండి నందకుమార్!' అంటూ అంతలోనే నా చేస్తుకు అతను తిరిగి 'రాత్రికే ప్రయాణం చేస్తామండీ!' అని పూర్తిచేశాడు.

మళ్ళీ నాగరాజా అభినయకు సరి ఉద్దీపని వియ్యపించుకు కెంగుకు వచ్చాను

'వదినగారు తోడుగా, మీ అబ్బాయిని నాలుగురోజులు ఉండకూడదూ! రెండు మూడు నెలలు దాకా పిల్చుకుపోవచ్చు! ఎవరిల్లత్తో పాపం ఆకలింపు చేసుకుంటుంది?'

లక్ష్మణరావు గంభీరంగా నిట్టూర్చి 'ఆమెకు సమ్మంధాలు వస్తున్నాయి! పెండ్లి చిప్పని చేసి భారం దించుకోవాలని ఆలోచన ఉంది!' నందకుమార్ కు ఆ భరాధానం కొంచెం కోపం కలిగించిందని, వాడి కళ్ళే చెబుతున్నాయి! శారద చేసే వికారంగా చూస్తూ, 'తొందరగా పోయాన్నా, అవి, ఇవి వద్దు కొండిబాబా! మీ కాలక్షేపం అవదూ? కబుర్లతో ఎంగులూ పొద్దు పుచ్చుకోవడం? పిల్లా జల్లా తెలుసుకోవాలి! అ ప్రయాణం అవుతుంది!' అనేశాడు.

లక్ష్మణరావుగారి భార్య అక్కడికి వచ్చి, 'కొంచెం పెందరాళే భోజనాలు తెమిలితే పొద్దుండగానే బయలుదేరదాం!' అంది. 'వంటవాడు వెళ్ళిపోయాడు మళ్ళీ మరొకడిని పట్టుకొచ్చి వంట చేయించేవరికి పొద్దుపోవటం జరుగుతుంది!' అన్నాడు మళ్ళీ నందకుమార్.

ఈ మాటతో ఆమె మారి మూసుకుని వెళ్ళిపోయింది.

'అయితే మేం ప్రయాణం చేస్తాం!'

'ఎంతో మంచిది!'

శారద నవ్వుతూ, 'అడిక్కి వండి కప్పుకోడమూ, తకి బొప్పి కడితే వంగి వడ్డనమూ మానవుల కంతా సహజమే! కానీ త్వరలో కందు తెలియడమే కోరుకోవాల్సింది!' అంది

లక్ష్మణరావు కుటుంబంతో కారు కదిలి పోతూంటే, అందరూ బరువుదించుకున్నట్లుగా తేలిగ్గా చూస్తూ నుంచుండి పోయారు!

వార్నిష్లు - రంగులు తయారుచేయుట

శ్రీ అయ్యగారి సోమయాజి

ఆయిల్ & కలర్స్ ట్రేడ్స్ జర్నల్ వాల్యూం XLVII, నెంబరు 849 పేజి 393 లో ట్రేడ్ ఇండెక్స్, "హిందూదేశము - ఆ దేశములో దొరకు అవిశనూనె, సారాయి, కర్పూరతైలము, లక్క, అవి పూన నగరాలతో తయారు కాబడిన స్పిరిట్ వార్నిష్లు, నూనె వార్నిష్లు, రెండు రకముల వార్నిష్లను మనకు పంపగలదు." అని వ్రాసినారు.

సామాన్యముగా పలుచన చేయు వస్తువులు కూడ అవసరము. అవిశనూనె, రంగులు చక్కని పాళ్లలో కలిపినచో బ్రష్ తో వ్రాయుటకు వీలైనంత చిక్కగా నుండును గాన పల్చన చేయు, 'థిన్నరు,' అవసరము. మరియు చిక్కగ కాచినచో పెయింటు చక్కలోనికి ఇంకుటకు కూడ థిన్నరు సహాయపడును. థిన్నరుయొక్క భాగమునుబట్టి పెయింటును హెచ్చు లేక తక్కువ తళుకు గలదిగా చేయవచ్చును. పెయింట్లలో థిన్నరు హెచ్చుగా ఉన్నచో, పెయింటు ఆరిన తరువాత రంగు హెచ్చుగా వుండుటచేత, ఆరిన తరువాత ఫ్లాటు (Flat) గా వుండును

పెయింటు పొరను బలపరచి కాపాడుట, రంగు, ఒపాసిటీ నిచ్చుటయే రంగు (Pigment) యొక్క ముఖ్యమైనపని

వైట్ లెడ్, ముఖ్యముగా ఎఱ్ఱపీసం (గంగ సిందూరం) అవిశనూనె అతుకుటకు సహాయపడును. మరియు కాటుక మసి అవిశనూనెను ఆలస్యముగా ఆరునట్లు చేయును

వార్నిష్లో అవిశనూనెవల్ల యేర్పడు పొర రెసిన్ల ముఖ్యముగా కోపాల్సు చేర్చుటవల్ల బలపడును. చెట్టునుండి కారు జిగురు రెండు రకములు. 1. నీటిలో కరుగునవి. ఉదాహరణ — తుమ్మబంక. 2. నీటిలో కరగనివి ఉదాహరణ — కోపాల్సు వార్నిష్ గట్టి, తళుకు, మన్నిక అనుపారను ఇచ్చును. సామాన్లు, రైలుబళ్లు నగైరాలు అలంకరించుటకు వాడుదురు.

అవిశనూనెకు బదులుగా వార్నిష్తో తయారు కాబడిన పెయింట్లను 'ఎనేమిల్' పెయింట్లు అని పేరు. కేవలం నూనెతో యేర్పడు కోటింగు (పొర) కంటె ఎనేమిల్ కోటింగు హెచ్చు గట్టిదనము, చాలాకాలముండు తళుకుగల పొరనిచ్చును. ఇది వివిధ విధా అలంకరణములకు వాడుదురు

II అవసరమయ్యే వార్నిష్ ద్రవ్యములు. లిన్ సీడ్ ఆయిల్ (అవిశనూనె)-మనదేశపు అవిశనూనె బాయిల్డ్ నూనె తరువాత పేర్కొనదగినది సాల్వెంట్సుతో తీసిన నూనె పెయింట్సుకు పనికిరాదు.

తాజాగా గానుగఆడిన నూనెలో మడ్డియుండును నిల్వయుంచినచో, ఈ మడ్డి అడుగున దిగును మన దేశపు అవిశనూనె వేడిచేసినచో మరికొంత మడ్డి దిగును వార్నిష్కు వాడునూనెను కొన్ని సంవత్సరములు నిల్వయుంతురు

చాలాకాలం నిల్వయుంచిన నూనె చాలా పనులకు పనికివచ్చును తెల్లపెయింటుకు వాడు నూనెను కొంచెము సల్ఫ్యూరిక్ ద్రావకంతో బ్లీచ్ చేయుదురు.

బోయిల్డు ఆయిల్ 'మరిగించిన నూనె' అన్నంత మాత్రాన నూనెను నిజంగా మరిగించరు. ప్రస్తుతం నూనెను 150°C వరకుగాని అంతకంటె తక్కువ వేడికిగాని కాచుచు కొంచెము వేడినూనెలోనుంచి గాలిని పంపుదురు. కాచునప్పుడు, "డ్రైయర్సు"ను చేర్చుదురు ఇవి లినోలేట్సు & రెసినేట్సు ఆఫ్ లెడ్, మాంగనీసు కోబాల్టు సాల్ట్సు కూడా ఆరునట్లు చేయు డ్రైయర్సు.

మనదేశంలో మంచిరకం డబుల్ బోయిల్డు ఆయిల్ 6 గంటలలోను, పేల్ బోయిల్డు నూనె 10 గంటలలోను ఆరును—మరిగించిన నూనె పచ్చినూనె కంటె త్వరలో ఆరును-గట్టిపొర నిచ్చును.

దిగుమతి చేసిన నూనెకంటె సుప్రసిద్ధ దేశీయ కంపెనీలు అమ్ము నూనె శ్రేష్ఠతరము. కొన్ని నూనెలు

త్వరగా ఆరవు మరికొన్ని త్వరగా ఆరినా మంచి వార నివ్వవు

కల్తీ సామాన్యంగా వచ్చు నూనెలో కల్తీ వుండదు. మరిగించిన నూనెలో తరచు కల్తీ ఉంటుంది. తక్కువ నూనెలు, చేపనూనె, పెట్రోలియం, అతిధ్యాన వస్తురాలు కల్తీలో ఉండు వస్తువులు.

కల్తీనూనె పెయింటుకు పనికిరాదు

కల్తీనూనెలో కొంతభాగం పెట్రోలు వుండును. ఇది చౌకరకము పెయింట్సులో కూడా వినియోగించరు.

అరె ఇతర నూనెలు టంగు ఆయిల్-కట్లనూనె చైనాదేశానిది వచ్చునూనె త్వరలో ఆరును ఆరిన తిరువాత యేర్పడు పొర పెయింట్సుకు పనికిరాదు ఇది విరివిగా వార్నిష్‌లు చేయుటకు ముఖ్యముగా అమెరికాలో వాడబడుచున్నది ఈ వార్నిష్‌లు నీటికి పాంగియుండు గాని, చాలాకాలం మన్నదు

చేపనూనె వసమట్టితీరాన చేపనూనె పరిశ్రమ, లాగడే గలదు—ఇది చౌకగుటచేత, పనికిరాకపోయినా, తిరుమక కల్తీ చేయుటకు వాడుదురు

సోయాబీన్సునూనె: అవిశనూనె, లేక కట్లనూనెలో కలిపి యీ నూనెను పెయింటు వ్యాపారంలో వాడుదురు. ఇది త్వరగా ఆరదు కాని అవిశనూనె చాలా గాయకంగా యున్నప్పుడు మాత్రం కల్తీకి పనికివచ్చును.

ఆముదం—పొగగింజల నూనె ఈ నూనెలు పెయింట్సులో వాడబడుచున్నవి.

టర్పెంటైను - కర్పూరతైలము కర్పూరతైలము పెయింట్సులో పల్చన చేయుటకు (థిన్నర్) క్రిందను, వార్నిష్‌లలో సాల్వెంట్సు క్రిందను వాడుదురు. ఇది ప్రాణవాయువును గ్రహించును ప్రాణవాయువును గ్రహించు శక్తిగల వస్తువుమీద (ముఖ్యంగా పెయింట్సులో అవిశనూనెమీద) శక్తివంతమైన, 'ఆక్సిడైజింగ్ ఏజంటు'గా పనిచేయును—Out-lines of Organic Chemistry, Page 146 F. J Moor, 1910)

అవిశనూనెయొక్క ప్రాణవాయువు గ్రహించు శక్తి ఆ నూనెలో, "డ్రయర్సు" అనబడు వస్తువు లుండుటవలన అత్యధికమగును. ఈ విధానము కనుగొని తంచి, మరిగించుటకు బదులు రంగును మార్పుచేయుని వస్తువులను మామూలుగా టెంపరేచరుకే చేర్చి కొంత ప్రాణవాయువును అవిశనూనెచేత గ్రహింపజేసి, ఆ అవిశనూనెను వాడుటకు పనికివచ్చునట్లు చేయుదురు— తెలికరంగు చూడుటకు అను (ట్రాన్స్పేరెంటు) వార్నిష్ దీనివలన సిద్ధించును.

పై సంగతులవలన పెయింట్సులోను, వార్నిష్‌లోను కర్పూరతైలము వహించు సర్వాధికత్యతను గ్రహించవచ్చును

ప్రపంచములో అమెరికా కర్పూరతైలము ప్రసిద్ధమైనది కాని చాలా మంచిరకములైన కర్పూరతైలములు, కేవలం అమెరికా కర్పూరతైలపువాసన లేకుండుటచేత నిరాకరింపబడుచున్నవి

మనదేశములో కర్పూరతైలము తొలుత 1898వ సంవత్సరములో తయారుచేయబడినది—అది రకం కాదు లేదు. దానిమీద గ్రంథములు అరుదు. రిసెర్చి ప్రయోగ ప్రవీణులు తక్కువ

కాని 1913 లో మన సర్కారుకి, "ఫ్రాన్సు లోని, బోర్డో విశ్వవిద్యాలయంలో, జనల్ స్టాగ్నులోని సైన్సు శాస్త్రిగారు," కనిపెట్టిన యోగం లభించింది ఈ యోగం ఫ్రాన్సులోని కర్పూరతైలం తయారుచేయువారికి అత్యధికమైన లాభమును చేకూర్చినది.

ఈ అనుభవంతో లభించిన పొంగుటను హిందూదేశపు కర్పూరతైలము తయారుచేయువారు ముందంజవేసి ఫ్రెంచిదేశపు అవిరిబట్టీ విధానం, 1915 లో లాహోరు సమీపాన, 'జాలో','బద్ది, పంజాబ్ పారెస్టు డిపారుమెంటు ఫ్యాక్టరీద్వారా పనిచేయుట ప్రారంభించినది.

నాణ్యమైన కటోరకం కర్పూరతైలము, ప్రశస్తమైన అతిధ్యాసను తయారుచేయు విధానమును కనిపెట్టిరి బరేలీనుండి యు పి. పారెస్టు డిపారుమెంటు వారు వేరొక భాగాన్ని పెట్టిరి హిందూదేశపు హిమాలయప్రవర్తిల్లి (గంగోత్రికోట) అత్యుత్తమమైన కర్పూరతైలం మనకు లభించగలదు.

(పుణ్యాకులంగారు—పారెస్టుబులెటిను. నెం. 24. 1918.)

ఈ విషయంమీద మరికొన్ని ప్రయోగములను బెంగుళూరులో, ఇండియన్ సైన్సు ఇన్స్టిట్యూటులోని జాక్సను హాలదు దొరగారును, డేరాడూన్

లోని, Forest Research Institute లోని A J టర్నరు (ఇండియన్ ఫారెస్టు రికార్డు 1918 వాల్యూం 6, భాగం 6) గారును చేసిరి.

టర్పెంటైన్ అత్యుత్తమమైనది అన్ని కర్పూరతైలములకంటెనూ, అది చాలాకాలం నిలువ యుంచుటచేతను పాడగును (J G Mc Intosh Manufacture of Varnishes Vol III Page 110.) గాలి, వేడి వెలుతురు తగలనివ్వుటచేతకూడ పాడగును

2, 3వ రకాల కర్పూరతైలములవల్ల హెచ్చుగా కొట్టుకమని, తయారుచేసి లబ్ధిని పొందవచ్చును

కర్పూరతైలపు ప్రతినిధులు కర్పూరతైలపు ప్రతినిధిలో తక్కువ వేడికి మరిగే (Low Boiling point) నూనెలు ఉన్నచో, అంటుకుపోయే అపాయము గలదు త్వరలో ఆవిరి అయిపోవును. ఎక్కువ వేడికి మరిగే నూనె ఉన్నచో పూర్తిగా ఆవిరి అవదు

ప్రతినిధులు చౌక అయినటువంటివే గాక, ప్రాణవాయువు గ్రహించవు గాన నిలువయున్నచో పాడుగా చేరవు ఆవిరి అయిపోయిన తరువాత మిగిలిపోవుట యుండదు

పెట్రోలియం సంశ్లిష్టీకరము ప్రతినిధి అనిన నూనెను కరిగించును వార్నిష్ చేయుటకు పనికివచ్చు గట్టి జిగురుమాత్రము కరగవు గాన, దానంతటది ఒక్కటిమాత్రము, పెయింట్సు, వార్నిషులు, ఎనేమిల్ పెయింట్సులలోను వాడరు దీనిని కర్పూరతైలములో కలిపి మాత్రము వాడుదురు.

వార్నిషులో హెచ్చుభాగము సాల్వెంట్ (Solvent) కలిపియుండుటచేతను, కర్పూరతైలము ఆవిరి అయిన తరువాత మిగులు జిగురుగాలిని పాడగు స్వభావము కలది అగుటచేతను కర్పూరతైలములో కొంతభాగము ప్రతినిధిని వాడుట అవసరము

— కొనుబట్టీలలో వచ్చువస్తువులు వార్నిషులలో వాడదగిన మంచి సాల్వెంట్సు

కోల్ తారు డిస్టిలేట్సులలో ఆవిరియగు స్వభావముగల నాఫ్తాలు, బెంజీను, ప్రత్యేకముగా పనికివచ్చును బర్మాలో బెంజీను, లోగడనుంచి తయారుచేయబడుచున్నది.

రెజిను (జిగుర్లు) చెట్లనుండి కారును: ఆయిల్ పెయింట్సులో జిగుర్లను వాడరు (వీటిలో కరుగునది జిగురు. ఉదాహరణ - తుమ్మజిగురు సారాయిలో కరుగునది. రెజిను ఉదాహరణ: కోపాల్సు) కాని వార్నిషులలో మాత్రము వాడుదురు గాన ఎనేమిల్ పెయింట్సులో భాగంగా వుండును

కోపాల్సు: జాంజిబారునుండి వచ్చు కోపాల్సు ప్రసిద్ధికలవు ఫిలిప్పైన్ దీవులనుంచివచ్చు 'మనిల్లాకోపాలు,' న్యూజిలేండునుండివచ్చు "కౌరి" ఉపయోగకరమైన వార్నిషు రెజిను కాని ఆఫ్రికా కోపాల్సుకు సాటిరావు.

దామరు: తెల్లదామరు ప్రముఖపరిశ్రమలలోనుల కారు, కొండదామరనుండి వచ్చును. (చూడుము. Oleo resins from Hardwickia pinnata by K Sita Rama Ayyar Journal of Indian Institute of Science, Vol 2, Part III, pages29-35)

రోజిన్ (అరివూప) బజారులో దొరకు ఇండియన్‌రోజిన్ అమెరికన్‌రోజిన్ వలె బాగున్నమైనది. ఇండియన్ కర్పూరతైలము. రోజిన్లకు ట్రేడ్‌మార్కు (Chir Brand) దీనిని ప్రభుత్వం పెంటువారు తయారుచేయుచున్నారు వాణ్యయుకు గ్యారంటీ యిచ్చుచున్నారు

రోజిన్ నూనె: రోజిన్ నూనెను పెయింట్సులో వాడరు కాని రోజిన్‌స్పిరిట్ మాత్రము కొంత భాగము కర్పూరతైలపు ప్రతినిధి

లక్క: లక్కబిళ్ళం అనగా ముద్దలక్క. దీనిని కరిగించి బిళ్ళలుగాచేయబడియుండును

రంగులు

బెరైట్సు ఇది సహజంగా దొరకు బేరియం సల్ఫేట్ ఇది రంగులను పాడుచేయదు రాయువాన్య స్థితి - రాసాయనిక స్థితి - ఎలాంటి వస్తువులోకూడను — పిల్లలకు దంచిన చాపలలోనిది — పెయింట్సులో విరివిగా వాడబడుచున్నది — ఎందుచేతననగా (1) చౌక (2) ముదరగా మాత్రగాద్దముగును (3) రంగులను పాడుచేయదు — దీనితో కలపడము తేలికగా నుండును (4) క్రేన్ స్పిరిటు (5) తక్కువనూనెతో (8%) సారవంతము.

భరితైన రంగులను కల్తీచేయుటకు వాడుదురు. తెల్లరంగులకు పటుత్వము నిచ్చును.

తరచుగా పెయింట్సులో హెచ్చుభాగముండును విశేషప్రయోగమునకు హెచ్చు ఖరీదు గల రంగులను కాకపరచి ప్రతిదినము వాడుకొనుటకు వీలగునట్లు చేసియుందురు

బేరైట్సు హెచ్చుభాగము (నూటికి 90 లేక అంతకన్న హెచ్చుభాగం) కలిపినను తయారైన పెయింట్సురూపములో మాత్రము విశేషము మార్పు చెందదు

వైట్ లెడ్ పెయింట్సు వేడి, తడి గల ప్రదేశాలలో సుద్దవలె కొంతకాలానికి కరిగిపోవును దీనిని "ఛాకింగ్" అంటారు కాని హెచ్చు భాగము కలిపినచో, పెయింట్సుయొక్క రక్షణశక్తి తగ్గిపోవును గాన మితముగా వాడవలెను

బ్లాంక్ ఫిక్సు: ఇది కృత్రిమంగా తయారు చేయబడిన, "బేరియం సల్ఫేటు" నీటిరంగుల పెయింట్సులలో వాడుదురు

జిప్సం ఇదే కాల్షియం సల్ఫేటు (చూడు Rec g S S XLVI Pages 875-876-1915) మన హిందూదేశంలో నలపినంత బేరీట్సు దొరకును— కాన జిప్సం అవసరము—

తటస్థమైన యితరరంగులు చైనాక్లే ఏజ్బెస్టస్, సూక్ష్మమాత్రి కృతమైన ఇసుక ముఖ్యమైనవి.

జేగురు (Iron Oxides) రంగులు చౌక, మార్పుచెందకపోవుట, విస్తరించుటలచే అత్యుపయోగకరమైనది.

రెడ్ ఆక్సైడ్ కాపీస సిందూరం అనగా అన్నభేది విరిచుటచేత సల్ఫ్యూరిక్ యాసిడ్ వచ్చును. సిందూరం దిగుబడును ఇండియాలో విరివిగా వాడుక లేకపోయినను, విదేశాలలో ప్రాముఖ్యతవహించినది.

పచ్చరంగు (గోపీరంగు): గోపీరంగు దాని అంతటగాని, సున్నములోకలిపిగాని కాకిరంగుకు వాడుదురు

ఎఱ్ఱరంగు పచ్చరంగు చేసిన ఎరుపు వచ్చును

వైట్ లెడ్: తడి, వేడిగల ప్రదేశాలలో క్రమేణ కరిగిపోవును (ఛాకింగ్) గంధక సంయుక్తములు నలుపు చేయును బేరైట్సుగాని జింక్ వైటుగాని కలుపుట చేత వైటులెడ్—ఈవిషయములలో బాగుపడును

ఇండియన్ ఇన్‌స్టిట్యూట్ ఆఫ్ సైన్సు బెంగుళూరులో వైట్ లెడ్ను తయారుచేయుటకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. వాడిగా వుండు వైట్ లెడ్ను వాడుట హానికారి

జింక్ వైట్: దీనిని చైనీస్ వైట్ అనికూడ అందురు ఇది జింకు ఆక్సైడు. దీనితో చేసిన పెయింటు హెచ్చుగా వ్యాపించు స్వభావంగలది నునుపుగట్టిగల పొర ఇచ్చును ఈ పొర కాలక్రమేణ పగిలేస్వభావం గలది గాన ఈ ఒక్కటి వెలుపల వాడుటకు పనికిరాకపోయినా, మనదేశములో తెగుచు యీ విధంగా వాడబడుచున్నది దీనిని వైట్ లెడ్తో కలిపిన అత్యుపయోగకారి ఇది నలుపు అవదు గాన లోపలిభాగములో వాడుటకు చాల ఉపయోగకారి వైట్ ఎనేమిల్ పెయింట్సుకు ముఖ్యావసరము

లిథోఫోను జింక్ సల్ఫైడ్ బేరియం సల్ఫేట్ అను వస్తువులసంపుటి ఇంటీరియర్ పెయింటింగుకు చాలా ఉపయోగము ఫ్లాట్ సైజుకు వాడేచో వల్ల చవుక పనులకు జింక్‌వైట్‌తో కలిపిన చాలా బాగుండును వైట్ లెడ్తో కలపరాదు

లిథార్జ్ మనదేశములో తయారు చేయుచున్నారు

రెడ్ లెడ్ రెడ్ లెడ్లో నూటికి 25 వంతున పెరాక్సైడు ఉండును ఇందుచేత ఈ రెడ్ లెడ్ను మూతలో నూరినచో గట్టి కట్టిపోవును

ఆరెంజిలెడ్ వైట్ లెడ్ను కలరింగ్ ఫర్నేసులో వేడిచేయుటవలన ఇ చెప్పిన వైట్ లెడ్ మారానైనను అయి క్రమేణ ఆరెంజిలెడ్ క్రింద మారును

వర్మిలియన్ ఇది ఇంగిలీకం. లోగడఎక్కువగా ప్రస్తుతం దీనివాడుక తగ్గిపోయినది

వర్మిలియన్ ప్రతినిధి సిగ్నల్స్, ప్రేక్ బెండ్స్ పెయింటు చేయుటకు వాడుదురు రెడ్ లెడ్, ఆరెంజి లెడ్ను, ఆరానిక్ లేక్స్తో కల్పి తయారు చేయుదురు

ప్రష్యన్ బ్లూ అన్నభేదిని, పొటాషియం ఫెర్రోసైనైడ్తో కలిపి ఆక్సిడైజ్ చేయుటగల్గ వచ్చును ప్రష్యన్బ్లూను హెచ్చుభాగము బేరైట్స్తో కలిపిన బ్రన్స్విక్ బ్లూ వచ్చును ప్రష్యన్బ్లూను దానంతటనే వాడవచ్చును గాని తరుచు బేరైట్సుతో కలిపి వాడుదురు —బ్రన్స్విక్ బ్లూ తరుచు గ్రీన్ పెయింట్సు తయారుచేయుటకు వాడుదురు

అల్ట్రామెరిన్: ఇందు సోడా, ఎల్యూమినా, సిలికా, సల్ఫర్ గలవు

క్రోంరంగులు ఇవి లెడ్ నైట్రేట్ లేక యాసిటేట్ను సోడా లేక పొటాషియం డైక్రోమేటుతో

వార్నిషులు రంగులు తయారుచేయుట

కలిపి తయారుచేయుదురు. కావలసిన రంగునుబట్టి సోడా సల్ఫేటుగాని కాస్టిక్ సోడా గాని చేర్చుదురు. ఇవి పచ్చని పెయింట్లు చేయుటకును, విరివిగా ఆకుపచ్చరంగులు చేయుటకు వాడుదురు.

క్రోమియం ఆక్సైడు ఘటీభవ ఆకుపచ్చరంగు స్థిరముగానుండును. బై క్రోమేటు బోరిక్ యాసిడ్ కరిగించి చేయుదురు.

ఆకుపచ్చరంగులలో హెచ్చుభాగం బ్రన్స్‌విక్ గ్రీన్స్. ఇవి బేరైట్స్, ప్రష్యన్‌బ్లూ, లెడ్ క్రోమేటు కల్పిన వచ్చును.

బ్రన్స్‌విక్ గ్రీన్సును, "క్రోంగ్రీన్స్" అనికూడ అందురు.

క్రోమియం కాంపౌండ్సు మూలధాతువైన క్రోమైట్ రాయి బెలూచిస్థాన్, మైసూరులో దొరకును.

నల్లరంగులు కొటుక, తయారుత్రం గాలిలో, నూనెలను వెలిగించుటచేతవచ్చును ఈ మసిని ఘనీభవింపజేసి, మూసినగోటాలలో కాల్చుటచేత ఎక్కువైనాయున్న నూనెనుండి వేరుచేయుదురు. మంచిరకం కొటుకమసిని, "వెజిటబుల్ బ్లాక్" అను పేరుతో అమ్ముదురు.

కిరోసిన్ గ్యాసును అసంపూర్తిగా కాల్చుట చేతవచ్చు మసిని ఘనీభవింపచేయుటచేత, "కార్బన్" బ్లాకువచ్చును. కొటుకకంటె చాల నల్లగానుండును. కొటుక మసికన్న చాలారెట్లు రంగునిచ్చును. పెయింటువ్యాపారులు కార్బన్ బ్లాకును, కొటుక మసిని ప్రజలును తరుచువాడుదురు.

ఎముకలను కాల్చుటచేతవచ్చిన బొగ్గుమసిని, డ్రాప్‌బ్లాకు, లేక ఐవరీబ్లేక్, లేక బోన్‌బ్లాక్ అందురు.

కార్బన్‌బ్లాక్స్ మనదేశములో తయారుకావడం లేదు.

లేంప్‌బ్లాకు, కార్బన్‌బ్లాకులు మెత్తదనమునకు, తేలికకు, నూనెకు హెచ్చుభాగం మాసికావటం, అత్యధికంగా రంగునిచ్చుట, ఒపాసిటీలకు ప్రసిద్ధి వహించినవి. వీనితో చేసిన పెయింట్లు చిరకాలం మన్నునుగాని ఆలస్యముగా ఆరును. గాన నల్ల పెయింట్లలో "డ్రయర్స్" హెచ్చుగానుండును.

గ్రాఫైటునుకూడా పెయింట్లలో వాడుదురు ఇతర రంగులలో కలిపిన బాగుండును. ఉక్కు, తుప్పు పట్టకుండా వాడు పెయింట్లలో దీనిని వాడుదురు. నయాగరా వాటర్ ఫాల్సువద్ద కృత్రిమంగా, 'గ్రాఫైటు'ను తయారు చేయుదురు. ఇండియన్ గ్రాఫైటు నాసిరకం.

వార్నిష్ తయారుచేయుట లక్కను స్పిరిట్‌లో కలిపి, "షెల్లాక్" వార్నిష్ అనియు, "ఫ్రెంచ్ పాలిష్" అనియు అందురు. రంగువేసిన షెల్లాక్ వార్నిష్‌లను లేకర్స్ అందురు. డామర్‌ను కర్పూర తైలములో కలిపిన "డామర్" వార్నిష్ వచ్చును.

కోపాల్ వార్నిష్ అతి ముఖ్యమైనది కోపాల్ వార్నిష్. దీనికే "ఓక్", "కరేజ్", లేక "బాడీ", వార్నిష్ అని అంటారు "గోల్డుసైజు" కూడ ఒకరకం కోపాల్ వార్నిష్.

కోపాల్ వార్నిష్ తయారుచేయుటకు మొదట జిగురును, "రన్నింగ్" చేయుట. అనగా కరిగించుట. దీనిని "సిలిండ్రికల్" పాత్రలలో కరిగింతురు. ఈ పాత్రలకు, నిప్పుమీద పెట్టుటకు తీయుటకు వీలగువటు చక్రములను అమర్చెదరు. కోపాలు కరిగించిన కొంత భాగం బాగా ఎగిరిపోవును. తిరిగింత తిరిగిపోవును అయినను యీ "కరిగించడం" అతి ముఖ్యం ఇటు కరిగించనితో యీ జిగురు తర్వాతచేర్చే లిన్‌సీడ్ ఆయిల్, టర్పెంటైన్‌లతో కలుగదు. కరిగించిన కోపాలుకు వెచ్చచేసిన లిన్‌సీడ్ ఆయిల్‌ను చేర్చెదరు. "డ్రయర్స్" చేర్చిన బోయిలు ఆయిల్ కన్న నిల్వయున్న పచ్చిలిన్‌సీడ్ ఆయిల్ నే సామాన్యముగా వాడుదురు కోపాలు నూనె బాగుగా కలియునట్లు కరిగించి తయారుత్రం చల్లార్చి, టర్పెంటైనుగాని, దీని ప్రతినిధిగాని జాగ్రత్తగా చేర్చెదరు. తయారైన వార్నిషు ముగ్గుట (Mature) కు కొంతకాలము నిల్వయుంచి పిదప బజారులో పెట్టెదరు కోపాల్స్‌లో పలు రకములుండుటచేత, పలురకముల వార్నిష్ లుండును ఈ వార్నిష్‌లను హెచ్చుభాగం రెల్వేవారు వాడుదురు. వాణిజ్యమైన రకములు మాత్రమే తృప్తికరముగా పని చేయును వార్నిష్ చేయుట సులభముగా కనబడినను, బాగుగా తయారుచేయుటకు ప్రత్యేక విజ్ఞానం కలం చిరకాలానుభవంబులన మాత్రమే పొందవీలగును

రోజిన్ వార్నిష్‌లు కోపాలు వార్నిష్‌లతో పాటు, రోజిన్ వార్నిష్‌లనుకూడా వికేదు వ్యా

కలదు. గాని అది ఎండదు, వానకు తట్టుకొనలేదు. కేవలం రోజిన్ కిరసిన్‌లో కరిగించుటవలన, ఒక నాసి రకం రోజిన్ వార్నిష్ వచ్చును.

విశేష మేమిటంటే, ఇండియాలో రోజిన్ వార్నిష్, "కోపల్ వార్నిష్" అను పేరుతో అమ్మబడుచున్నది.

కోపాల్ వార్నిష్ మాదిరిగా రోజిన్ వార్నిష్‌ను తయారుచేసినచో, అనగా నూనెతో సంపూర్తి పరగినచో చేతికి అంటుకొనే మెత్తనిపొర (Film) నిచ్చును. దీని నివారణకు, లైమ్‌చేర్చి రోజిన్‌ను గట్టిపరచెదరు. రోజిన్‌లోని ఆమ్లము (Acid) లైముతో కలసి కాల్షియం రోజినేటు అగును. గట్టిపడుటకు ఇతర వస్తువులను కూడ వాడెదరు. రోజినేటు వార్నిష్‌లు గట్టి, తళుకుగల ఫిలిమ్ము నిచ్చును. కోపాలు వార్నిష్‌లను కల్తీచేయుటకు వాడుదురు. రోజినేట్ వార్నిష్‌లు శాశ్వతమైనవికావు. ముఖ్యంగా నీటిని ఎంతమాత్రము సహించలేవు. త్వరలో ఆరు పెయింట్లలో హెచ్చుభాగం కాల్షియం రోజినేటు యుండును. మంచిరకం రోజిన్ వార్నిష్‌లు కొంత భాగంగాని, పూర్తిగా గాని అవిశనూనెకు బదులుగా టంగ్ ఆయిల్‌తో తయారుచేయుదురు. ఇట్టివి ఇండియాలో చేయడంలేదు.

లేక్ వార్నిష్‌లు కోపాల్ వార్నిష్‌లో కొంత భాగము కోపాలును బదులుగా, "ఆస్ఫాలం" వాడి తయారుచేసిన వార్నిష్‌లు, "లేక్ జపాన్" అందురు. బ్రన్స్‌విక్ బ్లేక్ ఇటువంటిదేగాని ఇందు కోపాలు ఉండదు. ఇందు ఆస్ఫాలం, లిన్సీడ్ ఆయిలు, థిన్నరు మాత్రముండును.

ఒక రకం వార్నిష్ కేవలం ఆస్ఫాలంను పెట్రోలియం డిస్టిలేటులో కల్పిన వచ్చును. ఇంకొక రకం, "పిచ్చి" (Pitch) ని కోల్‌టార్ సాల్వెంటులో కరగించుటచేత వచ్చును. వీనిని అందమైన పేరుతో అమ్ముదురు. నీటిని చొరనీయవు. ఉపయోగకరమైన చౌకరకం పెయింట్లు యివి.

పెయింట్లు తయారుచేయుట

ముఖ్యమైన దశలు ముడిగంధులను పెయింట్లుకు పనికివచ్చునంత మెత్తగా నూరుట, స్టిఫ్ (ముద్ద) పెయింటు తయారుచేయుట, ఈ ముద్దను బ్రష్‌తో వాడుటకు వీలగునట్లు, "రెడీ (Ready)" చేయుట.

స్టిఫ్ (ముద్ద) పెయింట్లు పెయింటు ఫ్యాక్టరీ హెచ్చుభాగం పేస్ట్ పెయింటునే తయారుచేయును. ఈ పేస్ట్ పెయింటును తృప్తికరముగా నిల్వయుంచు కొనవచ్చును.

రెడీమిక్స్‌డ్ పెయింట్లలో నూనె పయికి తేలి రంగు అడుగునకు చేరుకొనును. కాని నిల్వయుంచిన యాపేస్ట్ పెయింటును, అవసరమగునప్పుడు పలుచన తగినట్లు థిన్నరు చేర్చి, "రెడీ" చేసికొనవచ్చును.

కేవలం రంగు, తగినంత నూనె థిన్నర్సు చేర్చుట వల్ల మంచి పెయింటు తయారు కాజాలదని అనుభవం వలన తెలిసిన విషయంగాన, "రెడీమిక్స్‌డ్," పెయింటుకు కూడా తొలుత స్టిఫ్ పెయింటు తయారుచేయుట అవసరము.

తరచు ఈ స్టిఫ్ పెయింటు ముడి ఆయిల్‌తో తయారు చేయబడును. రంగునుబట్టి చేర్చవలసిన నూనె పరిమితి విధిగా మారుచుండును. నూరు తులముల బెరైట్సుగాని, వైటులెడ్ గాని నూరుటకు 8 తులముల నూనె చాలును. కాని కొన్ని రంగులు నూరుటకు వాటికి నూరు తులములకు పైగా కావలసియుండును నూనె.

పెయింట్లు నూరుటకు ట్రిపిల్ రోలరు మిల్లు మంచిది. రంగును, నూనెను పూర్తిగా కలుపుటయే దీని ముఖ్యోద్దేశ్యము.

పెద్ద పెద్ద ఫ్యాక్టరీలలో స్టిఫ్ పెయింటుకు తగినంత నూనె, థిన్నర్సు చేర్చి, లోపల తిరిగే చక్రములుగల గోలెములలో వేసి, కలియచేసి, "రెడీమిక్స్‌డ్ పెయింటు" క్రింద తయారు చేయుదురు. ఇందు వాడు నూనె బోయిల్డ్ ఆయిల్ టర్పెంటైన్‌లో టర్పెన్‌టైన్ ప్రతినిధి అను రీతిని కలిపినదానిని "థిన్నర్"గా వాడుదురు. కొన్ని వేళలలో కేవలం కిరసనాయిలు ప్రతినిధి మాత్రమే థిన్నరుగా వాడుటయు గలదు. డ్రయర్సు స్వల్ప పరిమితిలో చేర్చెదరు.

లిన్సీడ్ ఆయిలు, టర్పెంటైను, టర్పెన్‌టైన్ ప్రతినిధులు అన్నియు బజారులో దొరకును.

పెయింటు తయారుచేయుట, అనగా రంగును నూనెలో నూరుట; తరువాత తగినంత నూనె, థిన్నర్సు చేర్చి బ్రష్‌తో వేయుటకు వీలగునట్లు తయారు చేయుట, తగిన మెషినరీ, అనుభవంగల పనివారు లున్నచో పై ప్రకారం పెయింటు తయారు చేయుట కష్టమైన పని గాదు.

గాని, జయప్రదంగా నిర్వహించుటకు తగిన మెషినరీ, శిక్షగల పనివారు, అనుభవంగల మేనేజ మెంటు అవసరము.

జ్యోతిరవతరణము

శ్రీ వి. రామరాజు

వెలుగులు విచ్చుకొన్నవి, నవ పింఛ మనోజ్ఞమయూర నర్తనో
జ్జ్వల రుచిరంబులై, లలితచాలన హేలలు వాస్తరంగ శీ
తల మృదులంబులై, ఇవము తాకని శ్రీజలజాప్త కాంతి రే
ఖల తొలిజాలులై, ఉపసికట్టిన బంగరు టంచుచీరలై.

మూగిన మల్లె మొగ్గలను మాదిరిగా, లలితేంద్ర నీల మా
లా గలిత స్ఫురచ్చికుర రమ్యముగా, తెలినీటి ముత్తెముల్
తూగని పచ్చగడ్డికొన తూగులుగా, వెలుగుల్ వెలార్చె వాం
నీగరుదంచలాకలిత చిత్ర సువర్ణ ఘృణీకలాపముల్.

ఒక పదివేల శక్రధను రుజ్జ్వల కాంతులు మెట్లు మెట్లుగా
శకలితముల్, నభమ్ముపయి సాగిన నీలిమొయిళ్ళ నిండ వి
చ్చుకొనియె—దుఃఖభావ వివశుండగు జీవునియార్తి యద్భుతం
బు కనిన వేళ కప్పబడిపోవును తద్గత నూత్న శాక్తమై.

ఈ వెల్గుల్ జడివోలె వచ్చె-నిటులే యేకాంచెమో నేపు నా
లో విప్పారును వాపనల్, ఎడద్రవాల్చు బుద్ధిపోలున్ జలే
జావాప్తంబుల నేత్రచక్రముల వేలంచుల్ తుదల్ కంటి నీ
రై వ్రేలాడును వేదనానుభవ ముగ్ధాకార పర్యాప్తముల్.

ఏవో ఊహలు పెల్లగించుకొని యిట్లే వెల్గులో కాల నీ
మా వృత్తింబననో? పురావిదిత సౌఖ్యాస్వాద ముగ్ధంబులౌ
భావంబుల్ మలినంబులైచనెను, నా ప్రాణంబులన్ నూత్న వర్షా
విద్యుల్లతికా ముహుళ్ళ్చలనముల్ రమ్యార్థ సౌగంధ్యముల్

లలితేరమ్మద ప్రాణవీధికల హేలా జ్యోత్స్నికాకాశ కే
ళులు పారావతముల్ కలస్వనఝురీలోలమ్ములై సాగడిన్
పెల యేరై మృదుకాంతి యొక్కెడు మన స్సీమావధుల్ దాటిగ్రాం
బులకల్ గూర్చుచు బుద్ధి దేశమున గ్రమ్మున్ జీవనస్వాదువై

మత్తానేకప యానలై, సురనరిన్మంజు ప్రసూనాగ్రని
ర్యత్తారుణ్య మధుద్రవ స్స్రవాలు, చిత్తానంద సీమావధుల్
మొత్తం జూపుల అచ్చరల్ పరచిరా? మీనాళి పుచ్ఛచ్ఛవుల్
చిత్తాంభోరుహ నాళ కంపన మృదుస్నిగ్ధంబులౌ పైటలన్

చీకటులాక్రమించుకొని జీవన మందున మూలమూలలన్
ప్రాకి, సమస్త భావముల రమ్యత చంపి, క్షణక్షణమ్ము శో
కైక మహానుభావమనిపించుచును, జీవునిలోని కాంతిధా
రా కమనీయ మార్గవితరంబుగ నిల్చును యున్నతల్పులన్

కరగిన చీకటుల్ వెలుగుగా కనిపించును కొందరజ్ఞతా
పరమ నిధానమోహులకు — బంధుర కాంతులుమాసి పోవగా
కరకర చీకటుల్ విరియు, కన్నులు మూతపడంగ చేతన
త్వరథము గోతిలూలు తెగవంచిన విల్లుగ ముక్కలై చనున్

అపరోపనన్నమయూర్ద్రి సూర్య కిరణా హంకారమున్ వార్ధి పీ
చి పురస్తాడన చిత్రవల్గనములై చెల్వొందు కాంతిచ్ఛటల్
ఎపుడో జీవితమందు కాననయి నిల్చినిల్వకుండన్ నిమే
ష పదమ్మందు మనస్సు నవ్యసుషమా స్థానంబుగా దీర్చెడున్

ఈ కాలాణువుకోసమై బ్రతుకు లెన్నో యయ్యె నా జీవిత
ప్రాకారమ్మున, చీకటింబొరలు కృత్తానల్పముల్, కాంతి వ
ర్షా కాలంబరుదెంచె, నాయెడద ఈవర్షమ్మునిల్చున్ మనో
జ్ఞాకాశంబున తోడి స్పర్థపడి నవ్యాంబోధిగా నిల్వగా.

తెలియని సిగ్గుదొంతరలు దివ్యములైన పథాలలోన పా
ముల వలె జారిపోవ నవమోహన గీతము లాలపింతునా?
లలిత పయోధరాంచలముఃన్ నెలవంకలు దిద్ది తీర్తునా?
మలచి మనస్సులో వెలుగు మార్గములన్ పరుగుల్లుపెట్టనా?

అంతర్వాహిని

హితశ్రీ

* గతసంచిక తరువాయి *

8

పరీక్షాఫలితాలు వచ్చాయి. విశ్వం అనుకున్నట్టుగానే రెండో తరగతిలో ఉత్తీర్ణుడయాడు. అతనికి ఉత్సాహంగా ఉంది. ఆ ఉత్సాహం ఎవరితోనైనా పంచుకోవాలని ఉంది. కాని తనకి అంత ఆప్తమిత్రు లెవరూ లేరు. రంగారావు ఒక్కడే తనకి కొంచెం మిత్రుడనదగినవాడు. మిగతావాళ్ళందరూ పరిచయస్థులు మాత్రమే. రంగారావైనా మరీ హృదయం పంచి ఇవ్వగల మిత్రుడు కాడు. నాటకసంఘంలో చేరిన తరవాత అతనిమీద విశ్వానికున్న సదభిప్రాయం కొంతవరకు తగ్గింది. రిహార్సలుకి వెళ్ళినప్పుడు తరవాత రంగారావు ఇంటికి పనికట్టుకుని వెళ్ళి తన తీవ్ర అసంతృప్తి తెలియచేశాడు విశ్వం. ధోరణికి అతను కొంచెం ఆశ్చర్యపడ్డాడు. "ఏదో తమాషాకి కబురుచెప్పుకోటమే గాని ఆ కొంపని నిజంగా ఆరాధించాలని ఎవరికీ లేదు" అన్నాడు. "అటువంటి తమాషాల వినోదాల లోతెంత విషాదం ఉంది." అన్నాడు విశ్వం. తా మెన్నడూ అంతలోతుగా ఆలోచించలేదన్నాడు రంగారావు. "అటువంటి స్వభావంకలవాళ్లు కళోద్ధారకు లెప్పటికీ కాలేరు. నాటకసంఘంనించి రాజీనామా ఇస్తున్నాను" అన్నాడు విశ్వం. కాని రంగారావు నచ్చచెప్పి రాజీనామా ఇవ్వకుండా ఆపాడు. ఆ రోజునించీ విశ్వం రిహార్సల్సుకి ఇంతవరకూ వెళ్లలేదు.

పాసయినట్టు పేపర్లో చూసిన తరవాత విశ్వానికి ఇంట్లో కాలునిలవటంలేదు. శక్తిమీదనించి ఓ పెద్దబరువు తీసేసినట్టుంది అతనికి. స్వేచ్ఛగా బయటతిరిగి రావాలని పించి బయల్దేరాడు. ఉత్సాహ మంతా లోలోపలే అణుచుకోటం కష్టంగా ఉంది. ఆశ్చర్యం! ఇక్కట్లు ఎంతమందితోనో కలిసి చదివాడు. ఒక్కడూ తన హృదయానికి దగ్గరగా రాలేకపోయారు. తప్పు తనదా? అంటే తను ఎవరిహృదయానికీ దగ్గరగా వెళ్లలేకపోయాడు. ఎక్కడుందో ఈ లోపం! కష్టసుఖాల్లో, ఉత్సాహోద్రేకాలలో హృదయం సహవాసం కోరుతుంది. అదే తనకిప్పుడు కరువయింది.

ఆలోచిస్తూ నడుస్తున్న విశ్వం ముందుకు తను పక్కన వసంత కనిపించింది. ఆమె తనకి టీపార్టీ ఇస్తానంది తను పాసయితే. ఆమె కెందుకు సంతోషం! ఉదయం ఇంటిదగ్గిరే ఉండి ఉంటుంది. పదిరే! ఏమనుకుంటుందో! మాటవరసకి అని ఉంటుందేమో!

మనసులో ఏమీ నిశ్చయించుకోకుండానే విశ్వం వసంత ఇంటివైపు నడిచాడు. ఇంటి ముందాగి ఒక క్షణం తటపటాయించాడు. లోపల్నుంచి సన్నగా సంగీతం వినిపిస్తోంది. ఆమె ఇంట్లోనే ఉందన్నమాట! పాడుకుంటూ ఉంది. తను వచ్చి ఆమె పాటకి అడ్డొస్తాడేమో! సంకోచిస్తూ విశ్వం వరండా దాటి తలుపు దగ్గిర నుంచున్నాడు. తలుపు ఓరగా వేసి ఉంది.

"జానకీరమణ నా జరిపాపి దయతో
మానసమునుమున మనసార పూజింతు."

మృదుమధురంగా వినిపిస్తోంది గానం.

"రవిపుట్ట జంద్రగాత్రముల రాల్గరగించు
వినుల గాంధర్వంబు"

పెద్దనగారి పద్యపాదం తలపుకొచ్చింది విశ్వానికి.

ఏంత రసానుభవంతో ఆ మాటలు అనగలిగాడో ఆయన!

"వాలుగల్ల వ్రాత కపాయకంఠకంఠ మధుర కల కాకలీస్వన" పాటలోని ఉత్తమమైన సాహిత్యం మెరుగు పెడుతోంది.

జావళి వినిపించటంలేదిక ఇంట్లోంచి త్యాగరాజ స్వామి కీర్తన వినిపిస్తోంది. ఆ కర్ణాటక సంగీతానికి తన్మయుడై ద్వారందగ్గిర అలాగే నిలిచిపోయాడు విశ్వం.

పాట పూర్తయింది. పాటకి ప్రతిధ్వనిలా వయొలిన్ మీద రాగాలాపన సన్నగా వినిపిస్తోంది. విశ్వం తేరుకొని స్థైర్యంగా లోపలికి అడుగు వేశాడు. తలుపు చప్పుడు విని వసంత తలెత్తి విశ్వాన్ని చూసి ఆశ్చర్యపడి వయొలిన్ కింద పెట్టి లేచి నుంచుని "రవిగారా!" అంది.

విశ్వం చిరునవ్వు నవ్వాడు

"మీ పాటకి అడ్డొచ్చినట్టున్నాను"

"లేదండీ అలా కూర్చోండి." అంది వసంత

"ఇవాళ మా పరీక్షా ఫలితాలు వచ్చాయి. నేను సెకండ్ క్లాస్‌లో ప్యాసయాను" అన్నాడు. విశ్వం కుర్చీలో కూర్చుంటూ

"చాలా సంతోషమండి" అంది వసంత

"మరి మా టీపార్టీ సంగతేమిటి?" అన్నాడు విశ్వం కొంచెం చనువు తీసుకుని"

వసంత ముఖంలో విస్మయం తొంగిచూసింది "ఏం టీపార్టీ?" అంది ఆశ్చర్యంగా

"మర్చిపోయారన్నమాట. నేను ప్యాసైతే మీరు టీపార్టీ ఇస్తానన్నారుగా. మరి అందుకే వచ్చాను"

వసంత ముఖం ఎర్రబడ్డది ఆమెకి తన మాట జ్ఞాపకం వచ్చింది ముందు ఆ సంగతి తనకి జ్ఞాపకం రానందుకు ఆమెకి సిగ్గుగా ఉంది తను ఆమాట అన్నప్పుడు చాలా మనఃపూర్వకంగానే అన్నది తన ఇప్పటి ప్రవర్తన చూసి ఏమనుకున్నారో ఆయన!

విశ్వం ఆమె ముఖ కవళికల్ని గమనించాడు ఆమె జ్ఞాపకం మర్చిపోయి అందుకు సిగ్గుపడుతోందని గ్రహించాడు. తను అనవసరంగా ఆమె మనసుకి కష్టం కలిగించాడు.

"ఊరికే అన్నానండి. మీరు నిజముగా నేను ప్యాసయినట్టు చెప్పి పోదామని వచ్చాను." అన్నాడు విశ్వం తన తప్పును దిద్దుకోటానికి ప్రయత్నిస్తూ

వసంత చిరునవ్వు నవ్వుతూ, "పోటీను ఇచ్చి పోటానికి వచ్చారన్నమాట." అంది.

విశ్వం నవ్వాడు.

"ఇప్పుడే వస్తానుండండి" అని వసంత లోపలికి వెళ్లి కొంచెం సేపట్లో కాఫీ కప్పుతో తిరిగివచ్చి బల్ల మీద పెట్టింది.

"ఇప్పటికి ఇదే ఇవ్వగలనండీ. క్షమించాలి"

విశ్వం మొహమాట పడ్డాడు అప్పుడే బజార్లో తాగివస్తున్నానన్నాడు ఆమె బలవంతం చేసింది. మరేమీ అనకుండా కాఫీ తాగేడు అతను

"మీరు చాలా మంచివారండీ ఏదో అన్నానని అనుకోకుండా జ్ఞాపకం ఉంచుకుని వచ్చారు"

'మరి ఊరికే వచ్చేరాటని వదులుకోమంటారా?'

వసంత చిరునవ్వు నవ్వింది

"మీరు రిహార్సల్సుకి రావటం లేదేమండీ? రోజూ చూస్తున్నాను"

"నాకోసమా?"

"అవును"

"ఎందుకూ?"

వసంత తెల్లబోయింది అతనలా అడుగుతాడని ఆమె అనుకోలేదు ఒక క్షణం అతని ముఖంలోకి చూసి అంది

"రవిగారు కదూ? పాటభావాలు ఎలా ఉండాలో సలహా ఇస్తారని"

తన ఆశాలోచితమైన ప్రశ్నకి ఆమె ఇచ్చిన సమాధానం విశ్వానికి నచ్చింది

"నాకు నటనగురించి ఏమీ తెలియదు."

"తెలియకుండానే చెప్తున్నారన్నమాట"

విశ్వానికి ఏమనటానికీ తోచలేదు ఆలోచించి అన్నాడు

"మెచ్చుకోటానికి శాస్త్ర విషయాలు తెలియాలా?"

"మెచ్చుకోదలుచుకుంటే చాలు."

సంభాషణలోని అమాయకత్వానికి విశ్వం ఆమెని మనసులోనే పొగిడాడు

"పోన్లెండి మీకేమీ రాదంటారు సరే?"

ఆమె సమాధానం చెప్పకుండా చిన్నగా నవ్వి ఊరుకుంది.

"ఇంతకీ మీరు రిహార్సల్సుకి ఎందుకు రావటం లేదో చెప్పనే లేదు."

"సాధ్యం లేదు"

"ఏం?"

"ఆ వాతావరణం నాకు సరిపడదు."

"వాళ్లు మీ నాటకం పాడుచేస్తుంటే చూస్తూ ఊరుకుంటారా?"

"పాడుచేస్తున్నారా?"

"ఆ డైరెక్టర్ నాకు నచ్చడు"

"అయినా సలహాలివ్వటానికి నాటకాల విషయంలో నాకు అనుభవమేమీ లేదు."

"ఆలోచన ఉంటే చాలు. వాళ్లు ఎంతసేపటికీ ప్రజల అభిరుచుల్ని గురించే మాట్లాడుతారు. అలా ఉంటేగాని ప్రేక్షకులు మెచ్చరు అంటారు. సహజ నటనకి అస్కారమివ్వరు. ఇవన్నీ వాళ్లమీద ఫిర్యాదులుగా చెప్పటం లేదు. నా మనసుకి తోచినవి మీకు చెబుతున్నాను. అదీ మీరు కవిగారు కనక, రిహార్సల్స్‌కి రావటం లేదు కనక చెబుతున్నాను"

"నా నాటకం పాడయితే మీకేం నష్టం?"

వసంత అతనివైపు ఆలోచనగా చూసింది

"అంటే మీకు అందులో ఉత్సాహమేం లేదా?"

"లేదు"

"అయినా నాటకం పాడయితే మీకు చెడ్డ పేరు వస్తుంది."

"నా కింతకుముందు మంచి పేరుంటేగా!" అన్నాడు విశ్వం నవ్వుతూ

"సామాన్యంగా అందరూ మీకు మరేతుంటారు"

"మనుషుల రూపాలన్నీ ఒక్కమాదిరిగా ఉండనట్టే భావాలూనూ"

"నాటకం చెడిపోతే నాటక సంఘానికి పేరు ప్రతిష్ఠలేం ఉంటాయి?"

"పోనివ్వండి పాడుసంఘం"

"మీరు కూడా అందులో సభ్యులే కదూ?"

"సభ్యుడినే కానమ్మా. కాని దాంట్లో నాకు అభిరుచి లేదు అదీ కాక అందులోని వ్యక్తులంటే నాకు పడదు. వాళ్ళకి కావలసింది నాటకాలు కాదు. తైతక్కలాడి ఏదో పేరు తెచ్చుకోటం, డబ్బు చెయ్యటం, అవాకులూ చెవాకులూ వాగటం. కొత్తగా అందమైన నటి కనిపిస్తే ఆమె చుట్టూ తిరగటం. విరాళాలిచ్చిందే నోటికొచ్చినట్టు వాగటం. వీళ్ళకి నాటకాలూ, సభలూ ఎందుకు?"

వసంత అంతా విని విశ్వం ముఖంవైపు చూసింది. విసుగుదల, ఏహ్యభావం, కోపం అతని వదనంలో ప్రతిబింబిస్తున్నాయి.

"మీరు చెప్పింది నిజమే కాని వ్యక్తుల లోపాలు సంఘానికి వర్తింపచెయ్యగలరా?"

"వాళ్లు స్థాపించిందే ఆ సంఘం"

"పెద్దలైన వాళ్లు వెనకాల ఉన్నారుగా మీలాంటి వాళ్ళు కలగచేసుకొని బాగు చెయ్యటానికి ప్రయత్నించాలిగాని తొలగించుకుని పోదలిస్తే ఎలా?"

ఆమె మాటల్లో నిజం ఉందని ఒప్పుకున్నాడు విశ్వం

"ఈ సారి రిహార్సలుకు వస్తారా?"

"వీలయితే!" ఇంకా నవ్వుతూనే అన్నాడు.

"మీరు వస్తే నాకు ధైర్యంగా ఉంటుంది"

"ధైర్యమా! అంటే?" అన్నాడు అర్థం కాక.

"ఆనందేశ్వరరావూ, డైరెక్టరూ ఉన్నారే, వాళ్ల ప్రవర్తన నాకు నచ్చదండి."

కొంచెంసేపు మౌనంగా ఉండి అన్నాడు విశ్వం "పోనీ, నాటకంలో వెయ్యటం మానెయ్యరాదూ?"

"ఎలా?" అంది వసంత నిస్సహాయంగా

"బలవంతమేముంది. మీరేం డబ్బు తీసుకోటం లేదుగా"

"నిజమే కాని నా భవిష్యత్తు సంగతేమిటి?"

"ఈ నాటకంతోనే ఉందా మీ భవిష్యత్తంతా?"

"ఈ సంస్థకి పెద్దల సహకారం ఉంది ఈ నాటకంలో బాగా వేస్తే నటిగా పేరు తెచ్చుకుందామని ఉంది అవకాశం కూడా దొరకవచ్చు నాకు పెద్దదిక్కులేరు ఇంట్లో తింటూ కూర్చోటానికి డబ్బు లేదు మరి ఇంకే పని చెయ్యగలను?"

"పెళ్లి చేసుకోండి" అన్నాడు విశ్వం హాస్యానికి అన్నట్టుగా వసంత మాటాడలేదు. నిశ పద్ధతిగా నవ్వుతున్నాడు విశ్వం. ఆ మాట కొంతవరకు హాస్యమే కాని ఆ సమయంలో ఆమె ముఖంలో విసుగంటే ఏదో వేదన ప్రముఖంగా కనిపించిందతనికి. వసంత ఎంత సేపటికీ మాటాడ్లేదు పోవటం అతనికి అను

మానం కలిగించింది. తనమాటలు ఆమెని తప్పక గాయ పరచి ఉంటాయి. తెలివి తక్కువగా మాట్లాడాడు. ఆమెకి ఏదో సలహా ఇచ్చినట్టు ఘనంగా అన్నాడు. అందులో కొంత హాస్యధోరణి ఉన్నా ఆ అమూల్యమైన సలహా ఇవ్వటానికి తనకే కావాలా!

"ఏమనుకోకండి. తెలియక అన్నాను," అన్నాడు విశ్వం తొందరపడుతున్నట్టు

వసంత ఓ నవ్వు పెదవులదాకా తెచ్చుకొంది. కొద్దిక్షణాలు మళ్ళీ నిశ్శబ్దంగా గడిచాయి.

"మరి నేను వెళ్తాను" అన్నాడు విశ్వం, కుర్చీలోంచి లేచి నుంచుని

"మా ఇంట్లో విందుచేస్తే వస్తారా?" అంది వసంత.

"విందా!" ఆశ్చర్యంగా ఆమె ముఖంలోకి చూశాడతను.

"అభ్యంతరం ఉంటుందా?"

"అభ్యంతరమా? ఎందుకూ?.. అబ్బే. ఏమీ లేదు కాని. కాని ఇప్పుడు కాదులెండి. మరో సారి ఎప్పుడైనా" అన్నాడు విశ్వం.

"అంటే ఎప్పుడు?"

విశ్వానికి ఏం చెయ్యటానికీ తోచలేదు. "నేను చెబుతాగా," అని తప్పించుకునే ధోరణిలో అన్నాడు.

వసంత ఇంకేం అనలేదు. విశ్వం మరెక్కడికీ వెళ్ళకుండా సరాసరి ఇంటికి వచ్చాడు. వసంత! అనాదిగా మానవుని హృదయంలో వేళ్లు పాతుకొనివున్న సాంఘిక దురాచారానికి బాధితురాలు! ఆమెనుచూస్తే తనకి జాలి వేస్తోంది.

ఇంట్లోకి విశ్వం అడుగుపెట్టగానే వెంకట్రామయ్యగారి స్వరం వినిపించింది. అప్పుడే వస్తున్న విశ్వాన్ని చూసి ఆయన సంతోషంగా అన్నాడు: "ఏరోయ్, పరీక్షల్లో పాసగావే. నీకు మంచి ప్రజెంట్ ఇవ్వాలిసిందే!"

విశ్వం చిరునవ్వుతో లోపలికి ప్రవేశించి, "ఎప్పుడు వచ్చావు మామయ్యా, ఏమిటి విశేషాలు?" అని అడిగాడు.

"ఇప్పుడేరా. విజయవాడ పనిమీద వచ్చాను. పేపరుచూస్తే నీ రిజల్ట్సు కనిపించాయి. ఎలాగో ఇంత దూరం వచ్చానుగదా, నీకు కంగ్రాట్యులేషన్స్ చెప్పిపోదామని ఇలా వచ్చాను," అన్నాడాయన.

అయితే ఆయన వచ్చిన అసలు విషయం మధ్యాహ్నం భోజనం అయినతరవాత కబురులో బయటపడ్డది.

జానకిని తన కివ్వాలని ఆయన ఉద్దేశం. ఆ మాట అప్పుడప్పుడు తన చెవిని పడుతూనే ఉంది. కాని తీవ్రంగా ఆమాట ఆలోచించలేదు ఇంతవరకూ. ఇప్పుడు విషయం తేల్చమని మామయ్య అంటున్నాడు.

జానకి!

ఆమె అంటే తన కెంతో అభిమానం.

కాని ఈ దృక్పథంలోంచి ఆమెని ఎప్పుడూ చూడలేదు.

తను జానకిని పెళ్ళిచేసుకోటంలో ఏదో అసహజత్వం ఉందనిపించింది విశ్వానికి. తను ఆమెని చిన్నతనంనుంచీ ఎరిగినవాడు. ఆమెతో ఆడుకున్నాడు. కవ్వించాడు, ఎగతాళి చేశాడు. కలిసి అల్లరిచేశారు. ఆమె తనకి ఆత్మీయురాలు, స్నేహితురాలు.

అప్పటినించీ ఇప్పటివరకూ తనకి ఆమె అంటే అదే దృష్టి.

కాని ఇప్పుడు మరో సంబంధం ఏర్పడటానికి సంప్రదింపులు జరుగుతున్నాయి. ఆమెని వివాహం చేసుకుంటే తను సుఖపడగలడా! ఆమె సుఖపడ గలదా! జానకి అభిప్రాయ మేమిటో? మామయ్య జానకిని అడిగిఉండడు. కొన్నిట్లో మామయ్య అభిప్రాయాలు తనకి నచ్చవు, తన ఇష్టం వచ్చినట్టు చేస్తాడేగాని సలహాగాని, అభిప్రాయంగాని అడగడు. వసు పెళ్ళప్పుడే మామయ్యకి కొంచెం కోపం వచ్చింది ఈడుకాదని నాన్న చెప్పాక, మరి కివ్వటానికి వాడికివ్వటం నాన్న కిష్టంలేదు.

విశ్వం ఆలోచించి "ఉద్యోగమైనతరవాత చూద్దాంలే మామయ్యా" అన్నాడు. ఆయనకి నచ్చక పోయినా ఆ సమయంలో ఏమీ అనక వెళ్ళిపోయాడు

9

విశ్వం రచించిన నాటిక ఆ రాత్రి ప్రదర్శిస్తున్నారు. నాటిక పేరు "మహారాజ పోషకులు" ప్రముఖులు చాలామంది విచ్చేశారు. నాటకం

ప్రారంభం కాబోతుందని మైక్‌లో ప్రకటించారు. ఆడిటోరియంలో లైటు ఆరిపోయాయి. తెర తొలగింది.

దృశ్యం ఒక పల్లెటూరులో సమావేశాలు జరుపుకునే ప్రదేశం. సెట్ వేశారు రంగస్థలం ఏర్పాటు చెయ్యబడ్డది — సెట్‌లో ఒక భాగంగా కొబ్బరిఆకులు తోరణాలు కట్టగా రెండు పెట్రోమాక్సులైట్లు కర్రలకి కట్టబడి వేలాడుతున్నాయి. రంగస్థలంలోని రంగస్థలంమీదికి ఓ నాటకదుస్తులు ధరించిన వ్యక్తి వచ్చి "ఆర్యా, ఇప్పుడు 'దశావతారాలు' భరతనాట్య ప్రదర్శన జరుగుతుంది. తమ రంతా దయచేసి నిశ్శబ్దంగా ఉండాలని కోరుతున్నాను" అని పక్కకి వెళ్ళిపోయాడు. రంగస్థలంమీద తబలా, హార్మోనియం, వయొలిన్ వాయిద్యాలని వాటి తాలూకు వాద్యగాళ్ళు సరిచూసుకొని శ్రుతి కలుపుకుంటున్నారు. ఇంతలో గజ్జెల రవళి వినిపించింది నేపథ్యంలో. వాద్యసంగీతం ప్రారంభమైంది. ఒక ఎలజవ్వని రంగంమీదికి వచ్చి అందరికీ నమస్కరించి ప్రార్థన చేసింది.

గజ్జెలు ఘల్లు ఘల్లు మన్నాయి. తబలా లయకలిపింది. తధిత్తోం తదిగి తత్తోం భరతనాట్యం ప్రారంభమైంది

నేపథ్యంలో శ్రావ్యమైన కంఠం వినిపిస్తోంది ..
మత్స్యరమున మరియంబుధిలో జొచ్చియున్న
వోముప గ్రుంచియు
విద్యలనిడి వేదములజానకు నిచ్చితివో మత్స్యవత
కారా! ఇచ్చితివో మత్స్యవతారా!"

ముద్ర పట్టింది నర్తకి

చప్పట్లు చరిచారు ప్రశంసా పూర్వకంగా నేపథ్యంలో ప్రేక్షకులు...

పలుమరు నిను ప్రస్తుతి చేయగ కొలిచి సురలు
జలధి మధింపగ
కలిమి బలిమి రాయలమిలో కౌగిలి కుంగిరిపర
కూర్మావతారా!"

కూర్మావతార ముద్రపట్టుకొంది నర్తకి.

నేపథ్యంలో ఉచ్చస్వరం దర్పంగా వినిపించింది.

రెడ్డొచ్చె మొదలాడు.

రెడ్డొచ్చె రెడ్డొచ్చె మొదలాడు.

ఒక ఆజానుబాహు విగ్రహం రంగస్థలం మీదికి వచ్చి నిటారుగా నుంచుంది బొమ్మ నేతిన చేతికర్ర ఊగిస్తూ.

ఆగిపోయింది నర్తకి. ఆగిపోయాయి వాద్యగాళ్ళు. ఆగిపోయింది గానం. మరికొంతసేపటికి మళ్ళీ గజ్జెలు ఘల్లుమన్నాయి — తకధిం తక తాం తకిట తక .

" విద్యలనిడి వేదములజానకు
ఇచ్చితివో మత్స్యవతారా!
నీ విచ్చితివో మత్స్యవతారా!"

మత్స్యవతార ముద్ర పట్టింది నర్తకి

చప్పట్లు మళ్ళీవినిపించాయి ఆ చప్పట్ల చప్పుడులోంచి గంభీర స్వరం వినిపించింది

పంతులొచ్చె మొదలాడు
పంతులొచ్చె మొదలాడు

మరొక వ్యక్తి రంగ స్థలంమీది కొచ్చి రెడ్డి ప్రక్కన నుంచున్నాడు దర్జాగా. రెడ్డి ముఖం చిట్లించాడు.

భరత నాట్యం మళ్ళీ మొదటి కొచ్చింది .

"మత్స్యరమున మరియంబుధిలో "

నేపథ్యంలోంచి ఓ స్వరం అధికారపూర్వకంగా హెచ్చరించింది.

చౌదరొచ్చె మొదలాడు
చౌదరొచ్చె మొదలాడు

నర్తకి నిస్సహాయంగా చూసింది. పట్టబోయే ముద్ర ఆగిపోయింది.

ఠీవిగా రంగంమీది కొచ్చాడు ఒక వ్యక్తి. పాట మొదటి కొచ్చింది గజ్జెలులయ వేయసాగాయి.

" విద్యలనిడి వేదములజానకు. ఇచ్చితివో మత్స్యవతారా! నీ విచ్చితివో మత్స్యవతారా!" నేపథ్యంలోంచి ఖంగున మోగింది ఓ గొంతు.

నాయుడొచ్చె మొదలాడు
నాయుడొచ్చె మొదలాడు.

రంగం మీదికి వచ్చి నలువైపులా చూసి మీసాలు మెలేసి నుంచున్నాడు మరో వ్యక్తి.

తిరిగి ప్రారంభమైంది భరతనాట్య కార్యక్రమం నర్తకి మత్స్యవతార ముద్రపట్టి పరకతోటి అలాగే నిలబడి పోయింది. ఇంతలో నేపథ్యంలో ఎవరో అరిచారు. నర్తకి తెప్పరిల్లింది.

"శ్రేష్ఠి వచ్చె మొదలాడు
శ్రేష్ఠి వచ్చె మొదలాడు

ఓలాభులపాటిచక్కని తలపాగా' సవరించుకొంటూ రంగంమీదికి వచ్చి నిలబడ్డాడు

మొదలాపె సాగింది నరకి విసుగ్గా ముద్ర పట్టలేకుండగా రెడ్డి అరిచాడు

"ఇటు ఇటు"

మీ తావా కూర్పుకోలేరు. అందరూ తమకే అభినయించాలన్నారు.

ముద్ర పట్టకుండా నే నరకి వెనక్కి తిరిగిపోయింది ఎవరికి అభినయించాలి? ఎవరు గొప్ప? ఎవరు అల్పులు?

ప్రేక్షకుల సహాయం కోరారు తమని అభినయించేవారంతా తమ వెనక నిలబడాలన్నారు

ప్రేక్షకులు ఒక్కొక్కరూ అలాగే నిలబడి పోగాను బారులు తీర్చి

చిత్ర మేమంటే రూపురేఖల్లో, వేషభాషల్లో ఒకే పోలికగలవాడు మాత్రమే తమ తమ వరసల్లో ఉన్నారు

తెరపడ్డది - మొదటి రంగం సమాప్తమైంది లైట్లు వెలిగాయి

ప్రేక్షకుల స్థానాల్లో మొదటి వరస కూర్చున్న పెద్దల్లో సందేహం కలిగింది గుసగుసలు ప్రారంభమయ్యాయి రానురాను గుసగుసలు వాగ్వివాదాలుగా మారాయి పెద పెదగా కేకలు వేసుకుంటున్నారు ఉద్రేకాలు పెరిగిపోగాయి ఈ వాదావివాదం వెనకస్థానాల్లో వాళ్ళకి కూడా పాకింది. హాలంతా కేకలతో మారుమోగుతూ గందరగోళంగా ఉంది థియేటర్ యాజమానులు థియేటరు పోలీసుల్ని పిలిపించారు వాళ్ళు జనాన్ని సద్దుబాటుకి ప్రయత్నించారు కాని పోలీసుల్ని చూడగానే ప్రేక్షక జనసమూహం మరింత రెచ్చిపోయింది కొందరు గ్రీన్ రూమ్‌పై పరిగెత్తారు.

"ఈ నాటకం ఆడటానికి వీల్లేదు" అన్నారు కుంచితంగా కొందరు.

"అది తీరలిపిందే!" అన్నారు మరికొందరు మరింత పట్టుదలతో.

చేతులు కలిపేసిన వచ్చింది. పోలీసులు కేక చేసుకున్నారు నాటక ప్రదర్శనం ఆగిపోయింది పోలీసులు చెయ్యగలిగిందలా నాటకసంఘంవారి కెవరికి అపాయం జరక్కుండా కాపలా కాయటమే. నాటకం ఆగిపోయిందనగానే కొందరు శాంతించి ఇంటిదోవ పట్టారు. వాగ్వాదాలు తగ్గాయి జనం వెళ్ళిపోసాగారు.

ఈ అవాంతరానికి విశ్వం విశ్వసుడై గ్రీన్ రూమ్‌లో తల చేతుల్లో పెట్టుకుని కూర్చున్నాడు. నరకి వేషం కట్టిన వసంత అలిసిపోయి వాలిపోయిన ముఖంతో కుర్చీలో కూలబడ్డది. తన ప్రథమ ప్రయత్నం ఇలా పరిణమించినందుకు నిరాశపడిపోయి నాటక సంఘంలోని సభ్యులు, పాత్రధారులు రంగస్థలంమీద పరిసరాలు చక్కబెట్టుకుంటూ నిస్పృహతో పనులు చెయ్యసాగారు

గ్రీన్ రూమ్‌లో ఉన్న విశ్వం గొణిగాడు.

"నాటక సంఘంలో నేను సభ్యుణిగా చేరి ఉండకపోతే బాగుండేది కనీసం నేను నాటకం రచయితనన్నప్పుడు వాళ్ళు నన్ను వొదిలివేసినా సరిపోయేది ఎంత గందరగోళం! నా సంగతి అలా ఉండండి. పాపం, వాళ్ళ శ్రమంతా బూడిదలో పోసిన పన్నీరయింది ఎంత అవస్థపడ్డారు! ఎంత నష్టపోయారు!"

"ఇటువంటి నాటకం ఎందుకు రాశారు?" అంది వసంత

"బుద్ధి గడ్డితిని"

అతనిలా పశ్చాత్తాప పడటం చూసి వసంతకి జాలి వేసింది. కొంచెం అనునయ పూర్వకంగా అంది

"అయినా ఇందులో అంత కొంపలంటుకునే విషయం మేముంది? అనాలోచితంగా ప్రేక్షకులు తొందరపడారు గాని"

"ఉంది లేకపోలేదు కాని ఇలా మూర్ఖంగా ప్రవర్తిస్తారని నే ననుకోలేదు ఇంకా నయం పూర్తిగా నాటకం చూస్తే నన్ను ఉరితీసే వాళ్ళేమో!"

"వాళ్ళు సరిగా అర్థం చేసుకోలేదండీ"

"సహ్యాద్రి కాళిదాసు 'అరసికేషు కవిత్వ నివేదనం శిరసిమాలిఖ' అన్నాడు కుల తత్వం మీద కున్మితమైన వ్యంగ్య విమర్శచేస్తే కర్తలూ, కర్మలూ మారితే సహించెయ్యరు! నే నేర్చి కానాలని తెలియదు, తెమ్మలేరు. అభిప్రాయ ప్రకటన చేసే స్వేచ్ఛ ఇంకా మన దేశానికి రాలేదు"

వసంత అతనివైపు జాలిగా చూసింది

"అందరూ మీలాంటివాళ్ళే ఉంటారా?"

"ఎవరయినా ఎవరిలాగా ఉంటేను మనిషి సంకుచితంగా ఆలోచించకూడదని నేననేది."

"మీది విశాల హృదయమండీ."

"థాంక్సు చెప్పకండి."

"మీ ధోరణిబట్టి చెబుతున్నాను. నిజంగా నాటిక చాలా బాగా రాశారండీ. నా పార్టు నేను కాక నాటిక అంతా కూడా ఎన్నోసార్లు చదివాను. సాహిత్యంలో నాకు ప్రవేశం లేకపోయినా నిజం. కాని నాటిక చాలా గొప్పగా ఉందని నాకనిపిస్తోంది."

"ఫలితం చూసికూడా అలాగే అంటున్నారా! నన్ను ఊరడించటానికి కాదా?"

"నేనబద్ధం చెప్పటంలేదు."

"ఇంతకుముందు ఎప్పుడూ ఈ విషయం మీరు చెప్పలేదు."

"మర్చిపోయాను. చెప్పాలనే అనుకున్నాను కాని."

"కాని?"

"మీతో మాట్లాడుతున్నంతసేపూ ఆ విషయం నాకు గుర్తొచ్చేది కాదు. ఎందుకో తెలియదు తెలుసుకుంటే ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. సరిగా మీరు వెళ్ళిపోగానే ఆ సంగతి జ్ఞాపకం వొచ్చేది. ఎందుకంటారు?"

"నాకు మనస్తత్వశాస్త్రం తెలియదు."

వసంతి నవ్వింది.

"ఈ నాటిక పుస్తకంగా అచ్చు వేయించండి."

"ఎందుకూ! ఈ శిక్ష చాలదా?"

"దాంతో మీకు మంచిపేరు వస్తుందండీ."

"పేరుకోసం నేను అది రాయలేదు."

"దానంతట అదే వొస్తుంటే మీరేం చేస్తారు?"

"వచ్చే పేరు మీరు సగం పంచుకుంటారా?"

వసంతి విశ్వం ముఖంలోకి చూసింది విస్మయంతో.

"మంచిపేరొస్తే అంతా మీకేగాని కదూ పాపం?"

విశ్వం ఆమె ముఖంలోకి కొంచెం ఆశ్చర్యంగా చూశాడు.

ఆమె మరోసారి చూసింది.

"అంతేనంటారా" అన్నాడు నవ్వుతూ.

"కవిగారికన్నా మాకెక్కువ ఉంటున్నమాట."

"నన్ను కవిగారు అనకండి."

"ఏం, మీరు కవులేగా?"

"కాదు. నాలో కవిత్వం లేదు. ఉంటే కాస్తా కూస్తా చిత్రకళ ఉంది అంతే."

"మీరు బొమ్మలువేస్తారా?" ఆశ్చర్యపోతూ అంది వసంతి.

"ఏదో వేస్తాను."

"ఎప్పుడూ చెప్పలేదే!"

"నాటకం జయప్రదమైతే వర్క్ ధోరణిలో మీ చిత్రం వేసి ఇద్దామని అనుకున్నాను."

"అయితే ఇప్పుడివ్వకూడదా?"

"ఉత్సాహం లేదు."

"నాటకం పాడైపోవటానికి నేనా కారణం? ఇక కృషి అన్యాయమండీ?"

"మీరని ఎవరన్నారు?"

"మరి నాటకం జయప్రదం కాకపోవటానికీ నా బొమ్మకీ ఏమిటి సంబంధం?"

"ఏమీ లేదు," అన్నాడు విశ్వం ఆమె వాదనకీ లోలోపల ఆమెని ప్రశంసిస్తూ.

"అయితే మాట నిలబెట్టుకుంటారా?"

"చూద్దాం."

"అలా అంటే కాదు."

"బొమ్మ వెయ్యటం అంటే మాటలుగాదు. గంటలతరబడి మీరు కూచోవాలి. ఊరికే ఒక పటం చేస్తే ఏం లాభం?"

"ఇస్తానులెండి."

"అయితే సరే."

మాటఇచ్చినప్రకారం విశ్వం ఓ శుభోదయం పరికరాలన్నీ తీసుకుని వసంతి ఇంటికి వెళ్ళాడు. ఆమె చిత్రం తయారుచెయ్యటానికి అతను చెప్పిన ధోరణిలో ఆమె నిలబడింది. రోజూ ఉదయం విశ్వం కార్యక్రమం. అతి త్వరలోనే స్కెచ్ పూర్తిచేశాడు. కాని రంగులువెయ్యటం చాలా నెమ్మదిగా సాగుతోంది. పక్కనుండి వసంతి ఏదో కబుర్లు చెబుతూ ఉంటుంది. విశ్వం మాటలసందడిలోపడి బొమ్మసంగతి మర్చిపోతాడు. ఇప్పుడు విశ్వం తనని 'అండీ' అని పిలిస్తే ఆమె ఒప్పుకోదు. 'కవిగారూ' అంటే విశ్వం ఒప్పు

పోదు. ఈ రోజుల్లోనే నిత్యం నాటిక ఎవరో ప్రదు రిగలసంస్థవారు ప్రకటించారు. అనుకోకుండా దానికి ప్రచండమైన ప్రచారం వచ్చింది. కాని ఆనాటిక ప్రదర్శన నిషేధించబడ్డది.

10

ఆషాఢం వల్లటిమబ్బులు చేస్తోంది ఆకాశం తొలకరి పలకరించి వెళ్ళింది పరిజనం మళ్ళీ పొలం పనుల్లోకి మళ్ళారు కాలువల్లో పచ్చపచ్చగా కన్నుల పండువుగా ఉన్నాయి కాలువ నిండటంవల్ల నీటిగాలి వీస్తోంది.

వసారాలో కూర్చుని మూర్తి కొబ్బరికాడ చేసుకున్నాడు. సూర్యుడు పడమటిదిక్కుకి చేరుకున్నాడు నీరెండ కాస్తోంది. పనిలేకపోయినా కల్పించుకుని ఏదో చెయ్యటం మూర్తికి అలవాటు. సామాన్యంగా అతను ముగ్గిపెట్టుకుంది ఈసంవత్సరం సమావేశాలకి పోడు. ముందుగా ముందుగా ఊళ్ళోని తోటివాళ్ళు మూర్తికి గర్వం అనుకున్నారు కాని ఆయన్ని జరిగిన కొన్ని కొన్ని సంఘటనలవల్ల వాళ్ళల్లో ఆ అపోహ తొలగిపోవటమే కాకుండా మూర్తి అంటే ఓసనమైన గౌరవభావం కూడా ఏర్పడ్డది ఇటీవలనే అతనివల్ల గ్రామానికి ఓ మేలు జరిగింది ఊళ్ళో కరణంగారు తమ తండ్రి గారి జ్ఞాపకార్థం విడిచిన ఆంబోతు విచ్చలవిడిగా సంచరిస్తూ అందరికీ కంటకప్రాయంగా తయారైంది దానిమూలాన రెండుపక్షాలు కూడా ఏర్పడ్డాయి— కరణంగారి పక్షమూ, మునసబుగారి పక్షమూ ప్రతిం సంవత్సరమూ యూ ఆబోతు కారణంగానే ఓ చిన్న గలాటా జరగటం, కక్షలు పెరగటం సంభవించాయి. ఈ సంవత్సరం వెంకట్రామయ్యగారి వరిమళ్ళు తొక్కి నాశనం చేసింది ఆబోతు ఆ దృశ్యం మూర్తికంట పడింది. పాలేరు వెంకన్న 'హై' అంటున్నాడు కాని మూర్తి తొందరపడలేదు ఆ మర్నాడే పక్క ఊళ్ళో పశుప్రదర్శనకి యూ ఆబోతును పంపటం జరిగింది. అదిమళ్ళీ తిరిగిరాలేదు ఊరివాళ్ళకి అది చాలారోజుల వరకూ సమస్యగానే ఉంది. పీడ వదిలిందని సంతోషించారేకాని దాని ఆచూకీ తెలుసుకోటానికి ఎవరూ గట్టిగా ప్రయత్నించలేదు. అది అక్కడినించి తప్పించుకుని ఎక్కడికో పోయివుంటుందని అనుకొన్నారు. కరణంగారు అసలుసంగతి తరవాత బయట పెట్టారు. పశుప్రదర్శన సంఘం తరఫున ఎవరో వచ్చి తమని బలవంతం పెట్టటంవలన తమ ప్రదర్శనకి పంపక తప్పలేదనీ, తరవాత తనకి తెలిసిన ఓ మిత్రుడు దానిని వ్యవసాయ సంఘానికి ఇప్పించవలసిందని వొత్తిడి చేశాడనీ, తమ మిత్రుడిమాట కాదనలేకపోయాడనీ ఆయన వివరించేవాడు ఆ తరవాత చాలారోజులకి గాని అసలు నిజం బయటపడలేదు ఈ తంతు నడిపించింది మూర్తి కాదు. వెంకట్రామయ్యగా రన్నాయి మూర్తి కాని అతనే ఉద్దేశంతో చేశాడో మాత్రం ఎవరికీ స్పష్టంగా తెలియదు. మూర్తికి ఊళ్ళో కక్షలు పెరిగిడటని వాటిని తొలగించటానికి ఈ యుక్తి పన్నాడనీ కొందరంటే, సొంత పొలం రక్షించుకోటానికి ఇలా చేశాడని మరి కొందరంటారు. ఇవన్నీ ఊహాగానాలే మూర్తినడిగితే తనకా విషయం ఏమీ తెలియదని నవ్వుకుంటాడు అతనేదో విధంగా ఆబోతుని తొలిగించటం కరణంగారికీ, మునసబుగారికీ వారి అనుయాయులకీ కూడా సంతోషంగానే ఉంది తమ పరువు ప్రతిష్ఠలకి భంగంలేకుండా సమస్య పరిష్కారమైంది. మూర్తి ఏ పార్టీకి చెందిన వాడు కాదు, అందరితో అతను సమానంగానే మాట్లాడుతాడు అదికాక క్రితం సంవత్సరం అతను ఓ సందర్భంలో చూపిన ధైర్యసాహసాలకి అతనికి ఊళ్లో గౌరవస్థానం లభించింది ఆ సంఘటన జరిగిన రోజున బాగా చీకటిపడి మూర్తి, పాలేరు వెంకన్నా పొలంనించి తిరిగివస్తున్నారు ఆ కాలంలో వర్షాలు కురవటంవల్ల పంటకాలువ దిబ్బతినే నూతన కల్పించి ది కాలువ ఉప్పొంగిపోతోంది, ఆకస్మాత్తుగా మూర్తికి అనుమానం తగిలింది కట్టకి ఇదివరలో గండిపడ్డది. ఇప్పటికీ అది సరిగా బాగుచెయ్యలేదు తాత్కాలికంగా అడ్డంవేశారు వరదవస్తే మూడక కనిపిస్తోంది. ఎగువగా నీరు ఉధృతంగా ప్రవహిస్తోంది ఊళ్ళోకి నీరు మళ్ళి వచ్చేలోపుగా ప్రమాదం జరిగినా జరగొచ్చు వెంకన్నతో ఆలోచించి, మూర్తి అతనితో పరో కాలువ తూర ఆనకట్టలకట్టుకు చేరాడు. అటువైపు దిబ్బప్రదేశం అంతా అయింది. అనువైన స్థలం చూసి ఇద్దరూ కలిసి గండికొట్టారు. నీరు బంజర్లలోకి మళ్లింది. స్వేచ్ఛగా ఊపిరిపీల్చి మూర్తి ఊళ్ళోకి వచ్చాడు. ఆ మర్నాడు సాంకేతికతో రైతులు చూసేదాకా ఈ విషయం ఎవరికీ తెలియదు. ఆ రాతిని అది మూర్తి వల్లని తెలుసుకున్నారు. అంతపని చేసినవాడు కిమ్మనకుండా తనేమీ ఎరగనట్టుగా ప్రవర్తించటం

అందరికీ అత్యంతాశ్చర్యం కలిగించింది. ఎవరైనా ఈ ప్రసక్తి అతనిముందు తెస్తే అదేమీ ఘనకార్యం కాదన్నట్టు మాట్లాడతాడు.

ఇలాంటివే కొన్ని చెప్పుకోదగ్గ మేళ్ళు చెయ్యటంవల్ల అతనంటే ఊరివాళ్ళకి అభిమానం ఏర్పడ్డది. చిత్రమేమంటే ఇలా ఊళ్లో తనని అభిమానిస్తున్నారనే విషయం అతని ఆలోచనలోకి రాదు. ఆ విషయం అతనికి తెలియదనికాదు. ఒక విధమైన విరక్తత అతని ముఖంలో ద్యోతకమవుతుంది. ఓసారి సభావేశంలో సూరిని గూర్చి ఈ మనస్తత్వ ఎవరో ప్రశంసా వాక్యాలు పలికితే, వెంటనే లేచి అన్నాడు.

"నేనూ ఊరివాళ్ళలో ఒకణ్ణి. ఒకవేళ నేనేదైనా చేస్తే అందులో ఆశ్చర్యమేం లేదు. నాకు అవసరమనిపించిన పనులే నేను చేశాను. ఇందులో ప్రశంసించటానికేం లేదు"

మరోక వ్యక్తి ఈ మాటలంటే మర్యాదకోసం, సభ్యతకోసం అన్నాడని సులభంగానే ఊహించేవాళ్ళు జనం. కాని ఆ మాటలు అన్నవాడు సూరి. ప్రత్యక్షంగా గాని, పరోక్షంగా గాని తనెప్పుడు సూచించే మాట ఒక్కటీ పలికినా ముఖం చిట్లించుకుని చిరాకుపడే ఒకే వ్యక్తి. పొద్దస్తమానమూ పని వాళ్ళతో పాటు ఒళ్ళు వొంచి చాకిరిచేసే ఆసామీ. అజమాయిషీ పేరుతో నడుంమీద చేతులు ఆనించి నిక్కులు చూస్తూ నిలబడే కర్ర పెత్తనదారు కాదు సూరి.

పడమటి ఆకాశం ఎర్రబారుతోంది. ఆ సమయంలో ఓ వ్యక్తి సూరిదగ్గరికివచ్చి 'నమస్తే' అన్నాడు. దగ్గర్లో ఉన్న చిరిచాపలాగి "కూర్చోండి" అన్నాడు. సూరి, ఆ వ్యక్తిని ఆపాదమస్తకం చూసి

"నేను కరణంగారి దగ్గర్నుంచి వస్తున్నానండీ" కూర్చుంటూ అన్నాడతను.

"అలాగా!"

"నా పేరు వెంకటపతి. ఈ సంవత్సరం నేను బి. ఏ. ప్యాసయాను. సూరిగారు మీరేకదూ?"

"అవునండీ" అంటూ సూరి దగ్గర్లో ఉన్న కుండ మరచెంబులోని నీళ్లు పంచపాత్రలో పోసి వెంకటపతి కిచ్చాడు. ఆ చల్లటి మంచినీళ్లు తాగాక అతను తను వచ్చినపని చెప్పాడు.

"కాలేజీలో చదువుతున్నప్పుడు నేను సంఘసేవ చేసేవాడినండీ. కాలేజీ సాంఘిక సేవాసమితి సభ్యుణ్ణి. మొన్న ఆమధ్యన ఈ ఊరి మట్టిరోడ్డుమీద కంకర వేసిన బృందంలో నేనుకూడా ఉన్నాను. ఈ ఊళ్లో నాకు చేతనైనంతవరకు కొన్నాళ్ళు సంఘసేవ చెయ్యాలని ఉందండీ"

"మంచిది" అన్నాడు సూరి

"ఏంచేస్తే బాగుంటుందంటారు?"

"నా కా విషయాలు తెలియవే"

"మీకు తెలియకపోతే ఇంకెవరికి తెలుస్తాయి?"

"అదేమిటలా అంటారు?"

"కరణంగారు మీ విషయమంతా చెప్పారు. మీ సలహా తీసుకుని ఏదైనా చేస్తే బాగుంటుందని ఆయన చెప్పిన మీదటే మీ దగ్గర కొచ్చాను. మీరు సహాయపడతారని ఆశిస్తున్నాను"

"నావల్ల సహాయం జరిగే వీలుంటే సంతోషంగా చేస్తాను. కాని నేనేం చెయ్యగలనో నాకే తెలియదు. మీ కార్యక్రమ మేమిటో సెలవివ్వండి"

"అది తయారు చెయ్యటానికే మీ సలహా అడుగుతున్నాను"

సూరి ఆలోచించాడు. ఆ క్షణంలో అవసరాన్నిబట్టి తోచిందేదో చెయ్యటమే గాని తనింతవరకూ ఫలానా ఫలానా వ్యవహారాలు ఫలానా విధంగా చెయ్యాలని ఆలోచించి ఆ కార్యక్రమం ప్రకారం నడపటం ఎరగడు

"మీరీ ఊళ్లో స్థిరపడిపోతారా?"

"ఎబ్బే, లేదండీ."

"ఎన్నాళ్లుంటారు?"

"బి. ఏ. ప్యాసయాను కదండీ. ఏదైనా ఉద్యోగం వస్తే వెళ్లిపోతాను. ఈ లోపల వీలైనంతవరకూ నలుగురికీ పనికొచ్చే పనేదైనా చెయ్యాలని ఉబలాటం."

సూరి పొడిగా నవ్వాడు

"చెయ్యవచ్చు. దానికేం. కాని అర్థాంతరంగా వెళ్ళిపోతే ఏంలాభం?"

"ఎవరికి?" అన్నాడు వెంకటపతి.

"ఊరికీ, మీకూ కూడా."

"జరిగినంత పనే జరుగుతుంది."

"అయితే సరే" అన్నాడు సూరి

"సూరి దగ్గిర్నుంచి సూచన లేని వొచ్చేటం లేనందువల్ల వెంకటపతే కొన్ని ఆలోచనలు వెలిబుచ్చాడు

"యువజనులకి రాత్రిబడీ, ఆరోగ్యసూత్రాల ప్రచారమూ, వాటి ఆచరణా, సమిష్టి శ్రమదానమూ మొదలైనవి ప్రారంభిస్తే బాగుంటుం దనుకుంటాను."

"అలాగే !"

వెంకటపతి ఉత్సాహంగా కార్యక్రమం ప్రారంభించాడు మొదటిరోజు పెద్దల్ని సమావేశపరిచి తన అభిప్రాయాలు వెలిబుచ్చాడు కొందరు యువకులు ముందు కొచ్చారు. తోడ్పాటు ఇస్తామన్నారు. రాత్రిబడి నెలకొల్పబడి పరిసరాలనీ, ఊరినీ ఎలా శుభ్రంగా ఉంచాలో ప్రచారం జరుగుతోంది. ఉద్యానవనం వెయ్యటానికి శ్రమదానం ప్రారంభం చేశారు కొందరు యువకులు.

ఈ పనులన్నీ కొత్తగా వింతగా ఉన్నాయి జనానికి కొద్ది రోజుల తరవాత ఈ విషయం పాతబడి మామూలు వ్యవహార మైంది

మొదట్లో ఉత్సాహంగా రాత్రి బడిలో చేరిన యువకులు రానురాను పల్చబడ్డారు హాజరు తగ్గిపోతోంది రోజురోజుకీ

ఆరోగ్య సూత్రాలు ఆచరణలో పెట్టడానికి బద్ధకం వేస్తోంది జనానికి

పగలంతా పొద్దు విరామములేని పొలాల్లో పనిచేసిన తరవాత ఇంకా ఈ శ్రమదానానికి ఓపిక మా కెక్కడి దనిపాగారు ఆరంభించారులు

"మా ఊళ్ళోకూడా చదువుకున్నవా ళున్నారు లెండి" అని మొహం ఎదుటనే వెంకటపతితో అన్నారు కొంతమంది.

"ఒకళ్ళు చెప్పాలిసింది, మేము వినాలిసింది ఏముంటాయిలెండి కొత్తగా" అన్నారు సమావేశాలకి హాజరు కావటం ఇష్టంలేక మానుకున్న జనం

"ఇదంతా మీకోసమే." అన్నాడు వెంకటపతి కోపంగా, విసుగ్గా.

"మాకోసం మీకంత శ్రమ దేనికెండి!" అని ఎత్తిపొడిచారు పల్లె యువకులు.

"ఇక్కడకే నా చేస్తే మీకేనా ఉద్యోగం వస్తుం దిట, మాకు తెలుసు" అన్నారు దేశ వ్యవహారాల్లో మిడిమిడి జ్ఞానం సంపాదించిన కొందరు. వెంకటపతి చిరాకేసింది. తను నిజాయితీతో వాళ్ళని బాగుచేద్దా మనీ, చేతైనంతవరకు పైకి లాగుదామనీ ప్రయత్నిస్తే ఇదా ప్రతిఫలం! ఈ కొంపలి ప్రజలకు అహంకారం ఎక్కువ. వాళ్లలో ఏకోశానా అర్థం చేసుకునే శక్తి లేదు తను ఈ ఊరు విడిచిపెట్టేసి ఇంకో ఊరు వెళ్ళటం ఉత్తమం ఇక్కడ తన కాలం వృథా చెయ్యకూడదు.

వెంకటపతి ఉదారం ఎత్తేగాడు కోనపల్లి గ్రామం విడిచి. వెళ్ళిపోయేముందు సూరిని కలుసుకుని వాళ్ళందర్నీ వదాముదా తీసేసి తన కార్యక్రమం తనని అర్థం చేసుకోగల మరో పల్లెలో కొనసాగిస్తానని చెప్పాడు.

అసలు అటువంటిపల్లె ఉంటుందా?" అన్నాడు సూరి

"నేను నిరాశావాదిని కాను మీరు పల్లెటూరి వారయి ఉండీ పల్లె ప్రజల్ని అర్థం చేసుకున్నటు లేరు. వాళ్లలో శక్తి, ఉత్సాహమూ, పట్టుదలా లేకనా మీర నేది?"

"అది కాదు మిమ్మల్ని అర్థం చేసుకోగల పల్లె ఉంటుందా అని"

వెంకటపతి కాసేపు ఆలోచించి అనుమానంగా సూరివైపు చూసి అన్నాడు.

"అయితే లోపం నాదే నంటా మీరనటం?"

"లోపమంటంగతి కాదండీ మిమ్మల్ని గ్రహించి తెలుసుకోటానికి వాళ్ళకి అవకాశం తక్కువ కదూ?"

"మాలాటిమనిషిని అర్థంచేసుకోటానికి ఎంత వ్యవధి కావాలండీ?"

"మీలాంటి మనిషిని మీరు సులభంగా అర్థం చేసుకోగలరు. నేనూ అంతే మా ఊరివాళ్లూ అంతే. కాని మీరు మాలో ఒకరు కారుగా."

వెంకటపతి కనుబొమలు చిట్లించి సూరివైపు చూసి వినోదంగా అన్నాడు: "చదువుకున్నవాళ్ళు, మీకుకూడా ప్రాంతీయ దురభిమానం ఉందన్నమాట."

సూరి ఆశ్చర్యపోయి వెంకటపతివైపు చూశాడు. అతనేదో అనబోయి మళ్ళీ వెంటనే మాటమార్చు కున్నాడు.

"జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గాదపి గరీయసీ". కదండీ మూర్తిగారింటిలో ఏదో అపరాధంగా ధ్వనించినట్టు వెంకటపతికి అనుమానం వేసింది. అతను పొడిగా నవ్వాడు ఇంకా ఈ ప్రజలు ఇలాంటి దురభిమానాలతో కొట్టుకుంటున్నారు. ఈ సంకుచిత వాక్యాలెం రుచిస్తుంది!

"వెళ్ళొస్తాను." అతను సెలవు తీసుకున్నాడు.

తలుపు దగ్గర పక్కన నిలబడి ఈ సంభాషణ అంతా వింటున్న జానకి వెంకటపతి గడపదాటగానే పక్కనున్న వసారాలో కొచ్చి అంది.

"ఎల్లాగో కేవలం వెళ్ళగొట్టావ్!"

మూర్తి జానకివైపు చూసి చిన్నగా నవ్వాడు.

"అంటే మరి"

"నాకు కూడా ఇంచుమించు అంతే"

మూర్తి ఏదో ఆలోచిస్తున్నట్టుగా ముఖం పెట్టాడు.

"ఎలా తెలుసు?"

"మీ మాటల్లో తెలిసి పోదూ! అయితే ఇంత అధ్వాన్నంగా కాదు ఆలోచన ఉంది. ఎలాగైనా తెలివిగలవాడు కదూ?"

మూర్తి మళ్ళీ ఏదో ఆలోచించి ఆమెవైపు చూసి అన్నాడు "కానంటే నీకు అభిమానమా జానకీ?"

జానకి అతనివైపు కొంచెం వింతగా చూసి అంది "నీకు మాత్రం లేదూ?"

కనుబొమలు ముడిచి మూర్తి మళ్ళీ ఆలోచనలో పడ్డాడు గడుసుపిల్ల జానకి మాటల్లో తేలదు

11

శ్రావణమాసం సోమవారం పద్మ పుట్టింటికి వచ్చింది తోరణాలతో ఇలు కలకలలాడుతోంది ఈ హడావిడి చూసి విశ్వం ఆశ్చర్యపోయాడు. పద్మ ఎన్నడూ పూజా పునస్కారాలు చేసి ఎరగదు ఇప్పుడిలా ఆకస్మాత్తుగా ఆ మతాచారాలకి కారణం ఏముంటుందో ఊహించలేకపోయాడు విశ్వం. అసలామె తీరే మారిపోయింది. వేషంలో, మాటతీరులో, అభిరుచుల్లో అభిప్రాయాల్లో ఇప్పటి పద్మకీ పూర్వపు పద్మకీ పోలిక లేదు. విశ్వం వాకిట్లో కూర్చుని పేపరు చదువుకుంటుండగా 'శ్రీ కృష్ణపరబ్రహ్మణేనమః' అని విని వింతగా తలెత్తి చూశాడు. ఉపాదానం కోసం నిలబడి ఉన్నాడా ఆగంతుకుడు. ప్రత్యేకించి ఇటువంటి రోజున అంటే విశ్వానికి ఒళ్ళుమంట "వెళ్లండి" అన్నాడు ముఖం చిట్లించుకుని కాని ఇంతలో పద్మ దోసిలినిండా బియ్యం తెచ్చిపెట్టింది. ఆయన 'కృష్ణార్పణం' అని వెళ్ళిపోయాడు.

"ఇదెప్పటినుంచి?" అన్నాడు విశ్వం ఎగతాళిగా

"ఏది?"

"ఈ ఔదార్యం"

"ఇదికూడా ఔదార్యమేనా?"

"ఇదివరకు నీకీ అలవాటు లేదుకదా, అందుకని అడుగుతున్నాను"

"అలవాట్లు ఎప్పుడూ ఒక్క మాదిరిగానే ఉంటాయా?"

"భక్తికూడా బాగా అలవడుతుందే?"

"తప్పా?"

"నాస్తికుల సంగతికాదుకానీ ఇంత ఆకస్మాత్తుగా దేవుడిమీద నమ్మకం ఎలా కుదిరిందా అని!"

"ఎవరి అభిప్రాయాలు వాళ్ళవి"

"ఒక్కొక్కసారి ఇతర్ల అభిప్రాయాలే మనవి కావొచ్చు కూడా"

"అంటే ఏమంటావు?"

"అభిరుచులు కూడా అలాగే ఇతర్ల అభిరుచుల కనుగుణంగా మారిపోతూంటాయి."

"మారితే నష్టమేమైనా ఉందా?"

"నష్టమేముంది? మనవ్యక్తిత్వం మంటగలుస్తుంది. అంతే"

"బలవంతంగా మారితే"

"ఏవిధంగా ఐతే ఏం?"

"ఇప్పుడు వాదనెందుకులే."

"ఏం? అది నీ కిష్టమేనా? ఓహో, ఆ విషయంలో కూడా మార్పు వచ్చింది కాబోలు. బాగా ఏదో అనుకున్నావుగాని నీ అభిప్రాయాల్ని ఇతర్ల మీద బాగానే రుద్దగలవే!"

"అలాగే నా మాటేది?" అంది పద్మ చిరుకోపంతో.

"నాకనుగుణంగా నా స్నేహితులే ఎలా మాట్లాడటానికైనా వాళ్ళకు స్వాతంత్ర్యం ఉంది."

"అయితే సరే, అద్దం ఎదురుగా కూర్చుని మాట్లాడుకో. నేను పేరంటం పిలవటానికి వెళ్లాలి."

అని పద్మ లోపలికి వెళ్ళిపోయింది. విశ్వం చిరునవ్వు నవ్వుకున్నాడు ఎంతగా మారిపోయింది పద్మ! పూర్వం ఎరుపురంగంటే ఆమెకి అసహ్యం. ఇప్పుడు ఎరుపురంగు చీరలే కట్టుకుంటుంది ఇదివరకు అంత స్వేచ్ఛగా ఇంట్లో తిరిగేది ఇప్పుడేమో ప్రతి దానికీ తడుముకుంటున్నట్టుగా ఉంటుంది. తనేమిటో చుట్టపుచూపుగా వచ్చినట్టు మాట్లాడుతుంది ప్రతి విషయంలో డాక్టర్ ఇష్టా ఇష్టాలు గమనిస్తుంది. ఇంతగా ఆమె తన వ్యక్తిత్వాన్ని పోగొట్టుకోటం విశ్వానికి కొంచెం కష్టంగా ఉంది. ఈ మార్పులన్నీ ఎంతవరకు పద్మ తెచ్చిపెట్టుకున్నవో, ఎంతవరకు డాక్టర్ గారి ప్రభావం ఫలితాలో తనకి తెలియవు. కాని ఇలా మారటం అంత సమంజసం కాదని తోస్తోంది తనకి. పద్మ నడిగితే ఈ విషయాలు చాలా తేలిగ్గా తోసేసుంది తనేం మారలేదనీ, ఒకవేళ మారినా ఆ విషయం విశ్వం చెప్పేదాకా తనకి తెలియదనీ అంటుంది.

శ్రావణమాసం అయిపోయింది. పద్మ ప్రయాణం కట్టింది. విశ్వం తీసుకొని వెళుతున్నాడు వెళ్ళిపోతూ గోపికి పదిరూపాయల నోటిచ్చింది పద్మ

"వాడికి నువ్వివ్వటమెందుకి?" అన్నారందరూ. కాని వాడు వెంటనే ఆ నోటు నిక్కరు జేబులో దాచుకున్నాడు అప్పుడప్పుడు అక్కయ్య తనకిచ్చిన ప్రజెంటు చూసుకుంటుంటే అదో తృప్తిగా ఉంటుందని వాడికి ఆ సమయంలో అనిపించింది.

"స్త్రీలకి ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యం లేదు" అన్నాడు విశ్వం

"అబ్బ మొదలెట్టావా అన్నయ్యా. మళ్ళీ ప్రతి దానికీ వాదిస్తావు" అంది పద్మ.

విశ్వం మళ్ళీ నోరెత్తలేదు. తను వాదిస్తాడట! గంటలతరబడి తనతో పిడివాదం చేసుకుని ఉక్రోషం తెప్పించే పద్మేనా యీ మాటలు అన్నది!

హైదరాబాద్ లో డాక్టరుగారి ఇల్లు, ఆస్పత్రి కూడా నగరంలో ఒకచోట ఉన్నాయి. ప్రయాణపు బడలికతో కుర్చీలో కూలబడి "ఏమిటయ్యా, విసిరేసినట్టు ఇక్కడ పెట్టావు మకాం?" అని చిరాకు చేశాడు విశ్వం. శ్రీనివాసరావు నవ్వి ఊరుకున్నాడు.

ఆ సాయంత్రం శ్రీనివాసరావు తన డిస్పెన్సరీ చూపించాడు విశ్వానికి. నర్సింగ్ హోమ్ వేరేచోట ఉంది. ఇల్లూ, డిస్పెన్సరీ, నర్సింగ్ హోమ్ అన్నీ కలిపి ఒకచోట పెట్టుకుని సలహా ఇచ్చాడు విశ్వం.

"అలా అయితే చిక్కులున్నాయి" అన్నాడు డాక్టర్

"ఏమిటా చిక్కులు?"

"పొద్దస్తమానూ యీ రోగులగొడవతో నేను సతమతమవటమే కాక పద్మకి కూడా ఆ అవస్థదేనికి?"

విశ్వం అసలు విషయాన్ని తప్పించి అన్నాడు.

"'రోగుల గొడవ' అని విసుక్కునేవాడివి నువ్వేం డాక్టరువయ్యావు?"

"ఊఁ. ఎస్ టి స్పెషలిస్ట్ ని" డాక్టర్ చిరునవ్వు నవ్వుతూ అన్నాడు.

"అసలు ప్రశ్న తప్పించకు రోగులకు సేవచేసే అవకాశం లభించినందుకు సంతోషంతో ఆ పని చెయ్యాలిగాని విసుక్కోటం డాక్టరైనవాడికి ధర్మం కాదు. అంతో ఇంతో సంఘసేవ చెయ్యాలనే అభిలాష ఉన్న నాలాంటివాడికి ఆ అవకాశం దొరకదు. దొరికిన నీలాంటివాళ్ళు అసంతృప్తితో బాధపడతారు. మనుషుల చిత్తప్రవృత్తుల్ని బట్టి ఉద్యోగాలు దొరికితే ఎంత బావుంటుంది!"

డాక్టరేమీ సమాధానం ఇవ్వలేదు. చిరునవ్వు నవ్వుతూ విశ్వంవైపు చూడసాగాడు డాక్టర్ సమాధానం చెప్పకపోవటంతో విశ్వానికి మరింత అవకాశం లభించింది తన వాగ్ధోరణి కొనసాగించటానికి

"ఒక్క ప్రశ్న అడుగుతాను చెబుతావా? తడుముకోకుండా సమాధానం చెప్పాలి"

"అడుగు."

డాక్టర్ కళ్ళలోకి గంభీరంగా చూస్తూ బాణంలా వొదిలాడు తన ప్రశ్న విశ్వం.

"నీ జీవితలక్ష్యం ఏమిటి?"

"గొప్ప డాక్టర్ని కావటమే"

గోల్ లోకి బంతిని తన్నినట్టు విజయసూచకంగా చూశాడు డాక్టర్. వెంటనే వచ్చిన ఈ సమాధానానికి ఓడిపోయిన గోల్ కీపర్ లా ముఖం పెట్టాడు విశ్వం.

"ఇంకొక ప్రశ్న ఈ పాతికేళ్ళలో నువ్వు చేసిన ఒక్క మంచిపని చెప్పు, చూద్దాం."

డాక్టర్ ఆలోచించసాగాడు. విశ్వం విజయసూచకంగా ముఖం పెట్టాడు.

"చెప్పలేను. చూశావా, నీ ఇరవై ఐదేళ్ళ జీవితం స్వార్థంతో నిండి ఉందన్నమాట. అందుకని, డాక్టరుగారూ, ఈ విషయం మనసులో ఉంచుకుని మీరు రోగులతో మెలగండి."

డాక్టర్ విశ్వం ముఖంమీద చెయ్యేసి నవ్వుతూ "నువ్వు సంఘసేవకురాలివని, సంఘోద్ధారకురాలివని నాకింతవరకూ తెలీదు. ఒక్కసారైనా చెప్పావు కాదేం?" అన్నాడు.

ఆ మాటలు వినగానే విశ్వం ముఖం ముకుళించింది. తను చేసిన సంఘసేవ ఏమిటి? ఇప్పటివరకూ ధ్యేయం 'సంవత్సరం పొడుగునా సంఘసేవ చేస్తాను' అని ఉగాదినాడు మారి అన్న మాటలు గేలి చేస్తున్నట్టనిపించింది విశ్వానికి.

విశ్వం హైదరాబాద్ వచ్చి మూడు నాలుగు రోజులైంది. తోచనప్పుడు డిస్పెన్సరీలో, నర్సింగ్ హోమ్‌లో వచ్చి రోగుల్ని పరామర్శించి వస్తుంటేవాడు. ఒకరోజు సాయంత్రం డిస్పెన్సరీనించి బరువుగా అడుగులు వేసుకుంటూ ఇంటికి వచ్చాడు. అతినీరసంగా ఉండటంచూసి పద్మ కారణం అడిగింది. ఏం లేదన్నాడు. ఏదో ఆలోచిస్తూ వాలుకుర్చీలో పడుకున్నాడు.

డాక్టరు మామూలుగా రాత్రిపూట ఎనిమిది గంటలకి ఇంటికి వస్తాడు. ఆ రోజు రాత్రి ఎనిమిది దాటినా ఇంకా రాలేదు.

"నువ్వు భోజనానికి లే అన్నయ్యా. నీకు ఆలస్యమవుతోంది. వారు తరవాత భోజనంచేస్తారు." అంది ఆమె.

"ఆకలి లేదులే" అన్నాడతను.

తొమ్మిది దాటింది.

"డాక్టర్ అప్పుడప్పుడు ఇంటికి ఆలస్యంగా వొస్తారా?"

"అవును. ఒక్కొక్కసారి పన్నెండుకూడా అవుతుంది."

"అప్పటివరకూ ఎక్కడుంటాడు."

"రోగుల్ని ప్రమాదస్థితిలో ఉంటే అలాగే అక్కడే ఉండిపోతారు."

"ఎవరు చెప్పారా సంగతి?"

"వారే"

"నిజమో కాదో కాంపౌండర్ని అడిగావా?" పద్మముఖం ఎర్రబారింది.

"నాకేం ఖర్మం?" అంది.

"ఖర్మ గనకనే!" అన్నాడతను.

"ఏమిటి నువ్వు మాట్లాడేది?"

"డాక్టర్ గారికి గడ్డిపువ్వుమీద మోజుకలిగిందిలే."

"అంటే?"

"నువ్వంటే శ్రీనివాసరావుకి నిజంగా ఇష్టమేనా?"

పద్మ కొంచెం విసుగా తలతిప్పింది.

"పద్మా, డాక్టర్ నువ్వనుకున్నంత మంచివాడు కాడు."

"చాల్లే. మళ్లీ అనకు అలాంటిమాట" అంది పద్మ కోపంగా.

"డిస్పెన్సరీలో అందరూ అనుకుంటున్నారు ఆయనకి నర్సుతో సంబంధం ఉంది అందుకే ఆలస్యంగా రావటం."

"ఛీ" అంది పద్మ అసహ్యించుకుంటూ. "వినవు కారా. అలాంటివి నువ్వెలా నమ్మావు?"

"పుకారయితే మంచిదేకాని దురదృష్టవశాత్తూ అది పుకారు కాదని నా నమ్మకం. ఆయన నర్సుతో కిలకిలనవ్వటం విన్నాను."

"ఆయన అందరితో అలా మనస్ఫూర్తిగా నవ్వుతూ మాట్లాడతారు. కాదూ కొంగరంలేని మాటలు నాకు చెప్పకు. నేను నమ్మను. ముమ్మాటికీ నమ్మను. నమ్మలేను."

ఆవేశంగా అంది పద్మ. కంట కన్నీరు ఉబికింది. ఆమెవైపు జాలిగా చూశాడు విశ్వం.

"నువ్వు దొరకటం డాక్టర్ అదృష్టం. అందంలో గాని, గుణంలో గాని, తెలివిలో గాని డాక్టర్ నీకు తీసికట్టు. పద్మా, డాక్టర్ లావుండటని నాకు తెలుసు, నీకు తెలుసు, అందరికీ."

పద్మముఖం జేవురించింది. ఆమె విశ్వం వైపు చూసింది.

"నీకేమీ తెలియదు. మనిషంటే మనసూ, మాటా హృదయమూ. అంతేకంటే నాకేమీ మనిషి విషయించి తెలియదు. వారికంటే అందమైనవారు ఎవరూ లేరు."

ఈ మాటలు మెత్తగా అతి సహజంగా ఏదో నిక్కచ్చి దాటే విశ్వాసంతో అంది పద్మ.

విశ్వం మరేమీ మాట్లాడలేదు. ఇటువంటి పద్మని తానెరగడు. పద్మ ఆ నాడు శక్తి తనకి కనిపించటం

లేదు. ఏదో మూర్తి తేజస్సు విరజిమ్ముతూ సత్యం, శివం, సుందరం నిర్వచిస్తున్నట్టు అనుభూతి పొందాడు విశ్వం.

బయట ఉరుములు మెరుపులతో జోరుగా వర్షం కురుస్తోంది. రాత్రి పన్నెండు దాటింది. పద్మ, విశ్వం అలాగే తమ స్థానాల్లో ఉన్నారు. తలుపు చప్పుడయింది. పరిగెత్తి వెళ్ళి పద్మ తలుపు తీసింది. ఎదురుగా తడిసి ముద్దయి డాక్టర్ నుంచున్నాడు.

"అబ్బ ఆకస్మాత్తుగా దారిలో ఆగింది నా కారు. మైలు దూరం నడవాలి సొచ్చింది. సైకిల్ ట్యూబ్ పంచర్ పడ్డది" అంటూ లోపలికొచ్చి విశ్వాన్ని చూశాడు.

"అరె, ఏమిటోయ్, ఇంకా అలాగే నిద్ర పోకుండా కూర్చున్నావేం?"

"నీకోసమే" అన్నాడు విశ్వం.

"థేంక్స్. గొప్పవాడివి. డాక్టర్ కోసం కనిపెట్టుకుని కూర్చుంటే బాగుండదట్టే."

విశ్వం నవ్వు తెచ్చుకొన్నాడు. డాక్టర్ బట్టలు మార్చి పొడిబట్టలు వేసుకున్నాడు. అతను హుషారుగానే మాట్లాడుతున్నా విశ్వం మాత్రం ముభావంగానే ఉన్నాడు.

"మృత్యువుతో పోట్లాట అనగానే ఏమవుతుందో పాపం భయం లేదనుకుంటాను" తనలో అనుకున్నట్టుగా గొణిగాడు డాక్టర్.

"ఎవరి సంగతి?"

"ఎవరో కూలివాడు, పాపం. మందు కొనటానికి కూడా లేనివాడు. వాడిమీద కుటుంబం అంతా ఆధారపడి ఉంది. చిన్నపిల్లలు."

విశ్వం కొంచెం అపనమ్మకంగా చూశాడు డాక్టర్ వైపు. "చూశావా?" అన్నట్టు పద్మ ధీమాగా విశ్వంవైపు చూసింది.

తెల్లవారింది. రాత్రి వానలో తడవటంవల్ల డాక్టర్‌కి కొంచెం తగిలింది. అయినా పరకు చెయ్యక డిస్పెన్సరీకి బయలుదేరబోతున్నాడు. ఇంతలో ఎవరో ఒక పేద స్త్రీ వచ్చి, డాక్టర్ కాళ్ళకి నమస్కారం చేసి [illegible] చెయ్యటం మొదలుపెట్టింది. దేవుడల్లే అడ్డుండి తన భర్త ప్రాణం దక్కించినందుకు డాక్టర్ని ఆమె అపరిమితంగా దీవించసాగింది. మరొక డాక్టరయితే అలాంటోని దగ్గర పడిగాపులుపడి ఉండి ప్రాణం దక్కించటానికి శ్రమపడేవాడా, అతని ఋణం ఈ జన్మకి తీర్చుకోలేనని కుమిలిపోయింది. "అంతా అదృష్టం" అని డాక్టర్ ఆమెని పంపించివేశాడు.

విశ్వం పద్మవంక చూశాడు. ఆమె చిరునవ్వు నవ్వుతోంది. అతను కూడా నవ్వాడు. "ఏమిటి కథ?" అన్నాడు డాక్టర్ అది చూసి. "తరవాత చెబుతాలే" అన్నాడు విశ్వం.

కొద్దిలో పోతుందనుకున్న జ్వరం కుంభంగా పోదలేదు. డాక్టర్ని ఇన్‌ఫ్లుయెంజాలోకి దింపింది. పద్మ రాత్రింబవళ్లు సేవ చేస్తోంది. విశ్వం కూడా మంచం దగ్గిర ఉండి కబుర్లు చెబుతున్నాడు.

ఆ సాయంత్రం ఏదో మందు కొని తీసుకురాటానికి విశ్వం బయల్దేరాడు. బజారుకి వెళ్ళటానికి డిస్పెన్సరీ మీదుగా వెళ్లాలి. డిస్పెన్సరీ ఉన్న పేటంతా ఎక్కువగా కూలి నాలి చేసుకుని బ్రతికే జనం నివసించే ప్రదేశం. విశ్వం నడుస్తుంటే డప్పు చప్పుళ్లు వినిపించాయి. జనం చాలామంది గుమిగూడారు. అదేమిటో చూద్దామని అక్కడికి వెళ్లాడతను. అమ్మవారికి జాతర జరుగుతోంది.

"ఏమిటి ఊళ్ళో బాగుండలేదా?" అనడిగాడు విశ్వం గుంపులో ఒకణ్ణి.

"కాదు బాబూ, డాక్టర్ బాబుగారికి ఒంట్లో సరిలేదుగదండి. జాతర చేసి తగ్గాలని మా మొక్కు చేస్తున్నాం."

విశ్వం ఆశ్చర్యపోయాడు.

"ఏ డాక్టర్? శ్రీనివాసరావుగారేనా?"

"చిత్తం దొరగారూ మా లేనోళ్ళకి దిక్కు. పాపంపోని దొర ఆయన. ఆయన తల్లి కడుపు చల్లగా నూరేళ్ళు బతకుండాలి."

గుంపులో కలిసిపోయాడతను. విశ్వం కళ్ళు చెమ్మగిల్లాయి. ఒక్క మంచిపని చెయ్యమని డాక్టర్కి తను సలహా ఇచ్చాడు!

విశ్వం ఇంటికి వచ్చేసరికి చీకటి పడింది. అప్పుడే పద్మ భర్తకి [illegible] చూస్తూ "అమ్మయ్య," అంది. డాక్టర్ ఆమె వైపు చిరునవ్వుతో ప్రేమగా చూశాడు.

ఆ సమయంలోనే విశ్వం గదిలో అడుగుపెట్టాడు. ఆ దృశ్యం చూసి మురిసిపోయాడు. "నిన్నొక మంచిపని చెయ్యమని సలహా ఇచ్చాను. అది ఉపసంహరించుకుంటున్నాను డాక్టర్" అన్నాడు విశ్వం.

డాక్టర్ ముసి ముసిగా నవ్వాడు.

పద్మకేమీ అర్థం కాక విశ్వం వైపు అయోమయంగా చూసింది.

వరాహమిహిరాచార్యుని సంఘ సంస్కరణము

శ్రీ గొల్లాపిన్ని వాసుదేవశాస్త్రి

ఆచార్య శ్రీవరాహమిహిరుని గూర్చి నాకెక్కువగా తెలియకున్ననూ అతఁడు రచించిన గ్రంథద్వయమును చూచిన పిమ్మట నాకు గల్గిన భావప్రవాహము నాపుకొనలేక కొన్నింటి నిందు వ్రాయుచున్నాను.

"ధన్వంతరిక్షపణకామరసింహ"

ఖ్యాతి శ్లోకములవలన ఈ పండిత ప్రవరుఁడు విక్రమార్క చక్రవర్తి ఆస్థాన మణులలోని యనర్ఘరత్నమని పండితలోక వ్యవహారము. శ్రీ విక్రమార్క నరపాలుని గూర్చి చారిత్రికుల భిన్నాభిప్రాయము లనేకములు అగుపడు చున్నవి. ఉజ్జయిని రాజధానిగా నేలిన శకకర్తయై మహామహోపాధ్యాయుఁ డన నొప్పిన విక్రమార్క నరపుంగవుఁడే మన వరాహమిహిరునకాశ్రయ మిచ్చిన వాఁడని నా యభిప్రాయము.

ఇఁక నీతని సమకాలికులగు ప్రౌఢపండితులను గూర్చి వ్రాయఁదలఁచియున్ననూ గ్రంథము పెరుగును.

కాన నా శక్తినిగుర్తించి కొన్ని మాటలను వ్రాయుటకే యొప్పు గల్గినది గాన ప్రకృతము ననుసరించుచున్నాను.

మిహిరుఁడు మగధదేశ ప్రాంతీయుఁడని శ్రీ భట్టోత్పలాచార్యుఁడు బృహత్సంహితా టీకయగు వ్యాఖ్యలో "వరాహమిహిరాఖ్యో మగధద్విజః" అని గ్రహించినాఁడు. ఈ విషయము మరిని కొన్ని తెలిసినచో యీ విషయమున నిశ్చయము కల్గును. కాని జనశ్రుతివలన నితని కీ విషయము తెలిసియుండును. మూలమునకు తగిన వ్యాఖ్యయు వ్యాఖ్యాతకు తగిన మూలమును, పెక్కు భట్టోత్పలుఁడు మాత్రము సామాన్యుఁడు కాఁడు సకలసంహితా వ్యాఖ్యాతృత్వ శక్తి గలవాఁడని బృహత్సంహితలో 76 వ అధ్యాయములో 668 వ పుటలో.

"అవార్యతాం నో కాని అవ్యాఖ్యి గ్రంథ స్వర ధియా న్న ప్రదర్శితాని. యతిసకలసంహితా వ్యాఖ్యి వ్యాఖ్యాతృకు మాంద్యా కేవల మతురాణాం వ్యాఖ్యాఖ్య క్రియతే సదాస్యా కృత కర్మాణాం ప్రాశస్త్యం" అని చెప్పినాఁడు.

"మణినా వలయం వలయేన మణిః" ఈ సూక్తి ఇంకను మెఱుఁగులు వారుచున్నది

మిహిరుని ప్రతిభావిశేషములను గూర్చియు శాస్త్రవిజ్ఞానములను గూర్చియూ వ్రాయవలయు నన్న అది యొక బృహద్గ్రంథమై పోవునుగాన వాటిని మరొకప్పటికి విస్తరింపదలంచి ఈతని ప్రాజ్ఞతకు వేదజ్ఞతకు లోకజ్ఞతకును మచ్చుతునకలగు నీ క్రింది శ్లోకములను సహృదయుల కందించుచున్నాను. ఈతని బృహజ్జాతక బృహత్సంహితలు రెండును విజ్ఞానామృతభాండములు. పలువురు సంహితలను నీతఁడు రచించినట్లు తెలియుచున్నది. కాని వానిని చూచు యోగం బెందు భాగ్య మెప్పుడు కలుగునో! బృహజ్జాతకము కేవలము శాస్త్రదృష్టి గలవారికిని బృహత్సంహిత అట్లుగాక శాస్త్రలోకదృష్టులకును అత్యావశ్యకమై ఆనందమును గల్గించునదిగా యున్నది. ఈతఁడు విజ్ఞమునకు మిహిరుఁడే. ఈతఁడు చూపని దేమియుండును! చూడుఁడు నాఁడులోకులు స్త్రీలయెడ జరుపు వ్యక్తములు మిహిరుఁడు ఖండించి లోకమునకు బృహత్సంహితలో స్త్రీప్రశంసాధ్యాయమున దివ్యోపదేశమిచ్చుచున్నాఁడో!

జయో ధరిత్ర్యాః పురమేవ సారం
పురే గృహం సద్మని చైకదేశః
తత్రాపి శయ్యా శయనే వరా స్త్రీ
రత్నోజ్జ్వలా రాజ్యసుఖస్య సారః

రాజు సమస్త భూమండలమును జయించినను వాని కందులో పుర మే సారముగదా! ఆ పట్టణమున గృహము, ఆ ఇంటిలో నొకొక ప్రదేశము (అంతఃపురము) అందులో పర్యంకము సారము. అందు సర్వోత్తమురాలు మండితయును రత్నభూషణ భూషితయును అగు స్త్రీరత్నము సారమైనది.

2. శ్లో. రత్నాని విభూషయంతి యోషా
భూష్యంతే వనితా న రత్నకాంత్యా,
చేతో వనితా హరత్యరత్నా
నో రత్నాని వినాంగనాంగ సంగమ్.

రత్నములను కాంత యలంకరించెను రత్నకాంతులచే యోషలు భూషింపబడరు ఎట్లందురేని రత్నవిహీనులైనను లలన మనస్సును హరించును అంగనాంగసంగమును వదలిన రత్నము ప్రకాశింపఁజాలదుగదా

3. శ్లో. ఆకారం వినిగూహతాం రిపుబలం జేతుం సముత్తిష్ఠతాం
తంత్రం చింతయతాం కృతాకృతశతవ్యాపారశాఖాకులం
మంత్రిప్రోక్తవిశేషిణాం క్షితిభుజా మాశంకితానాం సదా
దుఃఖాంభోనిధిమగ్నానాం సుఖలవః కాంతా సమాలింగనమ్.

మనస్సునందలి యభిప్రాయములదాచి శత్రు బలమును జయించుటకు లేచుచూ తంత్రముల నాలోచించుచూ చేసినట్టియూ చేయునట్టియూ పనులను గూర్చి వ్యాకులులగు మంత్రులయొక్క సలహాలను బట్టి అన్ని యెడల శంకయాస్పదమును చిత్తవృత్తిగలవారై దుఃఖసముద్రమున మునిగిన రాజుల కొక్క కొంచెము సుఖమున్నదని చెప్పదలచియున్న కాంతా సమాలింగన సౌఖ్యమేగదా!

4. శ్లో. శ్రుతం దృష్టం స్పృష్టం స్మృతమపి నృణాం హ్లాదజనకం
న రత్నం స్త్రీభ్యోఽన్యత్ క్వచిదపి కృతం లోకపతినా
తదర్థం ధర్మార్థౌ సుతవిషయసౌఖ్యాని చ తతో
గృహే లక్ష్మ్యో మాన్యాః సతతమబలా మానవిభవైః

వినినను చూచినను తాకినను తలంచినను మనుష్యుల కానందమును గలిగించునట్టి స్త్రీ రత్నము కన్నను విశిష్ట రత్నమును విధాత సృజించియుండలేదు. వారి కొరకే గదా ధర్మార్థములు, వారినుండియే గదా మగఁడు పుత్రుని సౌఖ్యమును పొందగలుగుచున్నాఁడుకదా! అట్టి గృహలక్ష్ములగు స్త్రీలన్ని విధముల సౌఖ్య విభవములచేత గౌరవింపఁదగినవారు.

5 శ్లో॥ ఏవ్యంగనానాం ప్రవదంతి దోషాన్
వైరాగ్యమార్గేణ గుణాన్ విహాయ
తే దుర్జనా మే మనసో వితర్కః
సద్భావవాక్యాని న తాని తేషాం॥

అంగనాజనమునందలి గుణములను వర్జించి కొందరు వైరాగ్యమార్గము నవలంబించి దోషముల నెత్తి చూపెదరు వారు దుర్జనులని నా నిశ్చయము. వారి మాటలు సద్భావయుక్తములు కావు (ఏల యనియందురేని)

6 శ్లో॥ ప్రబ్రూత సత్యం కతరోఽంగనానాం
దోషోఽస్తి యో నాచరితో మనుష్యైః
ధార్ష్ట్యేన పుంభిః ప్రమదా నిరస్తా
గుణాధికాస్తా మను నాత్ర చోక్తం.

అయ్యలారా! నిజమును తెల్పుడు. పురుషులచే ఆచరింపబడని దోషముల నంగన లెన్ని చేయుచున్నారు? అట్టిది ఏదైనను? ధార్ష్ట్యముచే పురుషు లంగనాజనమును నిందించుచున్నారు. మనువు పురుషులకన్నను స్త్రీలే గుణాధికులని చెప్పియున్నాఁడు మనుఁడు

7 శ్లో॥ సోమ స్తాసా మదా చ్ఛౌచం గంధర్వశ్శిక్షితాంగిరం
అగ్నిశ్చ సర్వభక్షిత్వం తస్మాన్నిష్కల్మషాః స్త్రియః॥

చంద్రుఁడు స్త్రీలకు శుచిత్వము నిచ్చెను గంధర్వుఁడు సుశిక్షితమైన వాక్కు నిచ్చెను. అగ్ని సర్వభక్షిత్వము నిచ్చెను. అందుచే స్త్రీలనకల్మషులై పవిత్రులైనవారు.

8 బ్రాహ్మణాః పాదతో మేధ్యాః గావో మేధ్యాశ్చ పృష్ఠతః। అజాశ్వా ముఖతో మేధ్యా స్త్రియో మేధ్యాస్తు సర్వతః

బ్రాహ్మణులు పాదములు పవిత్రములు. ఆవుల పృష్ఠప్రదేశములు పవిత్రములు. మేకల గుఱ్ఱముల ముఖభాగములు పవిత్రములు. స్త్రీలు అన్నింట పవిత్రులు.

9 స్త్రియః పవిత్రమతులం నైతా దుష్యంతి కర్హిచిత్। మాసి మాసి రజో హ్యాసాం దుష్కృతాన్యపకర్షతి॥

స్త్రీల పవిత్రత అనుపమానమైనది. ఎప్పుడును ఎవ్వరును స్త్రీలపవిత్రలు గారు. వారికెల్ల ఋతుధర్మము ప్రతినెల వారాచరించు పాపములను పోఁగొట్టుచున్నది.

10. జామయో యాని గేహాని శపంత్యప్రతిపూజితాః। తాని కృత్యాహతానీవ వినశ్యంతి సమంతతః॥

గృహిణులకే యింటియందు వదినె మరదండ్రలోనుండునో అట్టివారిచే తిరస్కరింపబడిన కులాంగనలు అట్టి గృహపతులను శపించుచు వారి శాపాగ్నుల వలన గృహములు కృత్యా ప్రయోగములచే నాశనము లయినట్లు పూర్తిగా నశించును అనగా అట్టి కుటుంబములు పూర్తిగా కూలారిపోవు చున్నాఁయి.

11 శ్లో॥ జాయా వా స్యాజ్జనిత్రీ వా సంభవ స్త్రీకృతో నృణాం। హే కృతఘ్నా స్తయోర్నిందాం కుర్వతాం వః కుతస్సుఖమ్॥

తాను పురుషుడై ఈ లోకమున జన్మించవలెయు నన్న భార్యయో లేదా తల్లియో కారణమగుచున్నారు "ఆత్మా వై పుత్రనామాసి త్వం జీవ శరదాంశతం" అను శ్రుతివాక్యమువలన భార్యయందు తానే పుత్ర రూపముగా మానవుడు జన్మించుచున్నాడు గదా అట్టి జన్మకారణమగు పవిత్రురాలగు స్త్రీ రత్నమును నిందించు ఓ దుర్జనులారా! మీ కెక్కడి సౌఖ్యము

12. దంపత్యోర్వ్యుత్క్రమే దోష స్సమ శ్శాస్త్రే ప్రతిష్ఠితః, నరా నహి వీక్షంతే తేనాత్ర వరమంగనాః॥

దాంపత్యధర్మము నెవ్వరుల్లంఘించినను శాస్త్రకారులు ఉభయులకును సమానమైన దోషమును విధించి యున్నారు పురుషులా మాటనే తలంపక వారి కన్నను అధికముగ స్త్రీలే శాస్త్రానుసరణమున మేలుగా యున్నారు

13 బహిర్లోమ్నా తు షణ్మాసాన్ వేష్టితః ఖరచర్మణా, దారాతిక్రమిణే భిక్షాం దేహీత్యుక్త్వా విశుద్ధ్యతి॥

అన్యస్త్రీనిషేవణ చేసిన మనుష్యుఁడు బయటికి వెంట్రుకలు కనుపడునట్లుగా గాడిద చర్మమును ధరించి ఆరుమాసములు భిక్షమెత్తుచూ తిరుగవలయునని దారాతిక్రమణములో ప్రాయశ్చిత్తము విధింపఁబడి యున్నది. అటాచరించినఁగాని ఆ పాపమునుండి విముక్తుఁడుకాడని శాస్త్రోక్తి

14. నశతేనాపి వర్షాణా మపైతి మదనాశయః। తత్రాశక్త్యా నివర్తంతే నరా ధైర్యేణ యోషితః॥

పురుషుఁడు నూరు సంవత్సరములైనను తనయొక్క కామేచ్ఛను జయింపలేడు. స్త్రీలైనచో దుర్బలులగుటవలన కామేచ్ఛను ధైర్యముచే దానిని నిరోధింప గలుగుచున్నది.

అహో ధార్ష్ట్య మసాధూనాం నిందతా మనఘా స్త్రియః। ముష్ణతా మివ చౌరాణాం తిష్ఠ చోరేతి జల్పతాం॥

అసాధువులగు పురుషుల దౌర్జన్యమును గూర్చి వ్రాయుచున్నారు. దొంగ ఇంట దూరి పదార్థములను దొంగిలి పరుగెత్తి పోవుచు తన్ను వెన్నంటినట్టి గృహపతిని చూచి గుంపుగా చేరిన ప్రజాసమూహమును నవలోకించి దొంగా! నిలు నిలు మన్నట్లున్నది. ఈ దుష్పురుషు లాడువారిని గూర్చి నిందించుట చూడగా, అహో ఇది ఎంతయో ఆశ్చర్యపడదగిన విషయము.

16 పురుషశ్చటులాని కామినీనాం
కురుతే యాని రహో న తాని పశ్చాత్
సుకృతజ్ఞతయాంగనా గతాసూ
నవగుహ్య ప్రవిశంతి సప్తజిహ్వం॥

పురుషుడు రహస్యముగ అంతఃపురములలో స్త్రీల కెన్ని కృత్యములను చేసి బాధించియున్నను వాని నన్నింటిని విస్మరించి నారీరత్నములు కృతజ్ఞత గల వారౌటచే వారు చేసిన మేలునే దలంచి తమ మృత భర్తృశరీరములను కౌఁగిలించి అగ్నిలో దుముకుచున్నారు

17 స్త్రీరత్న భోగోస్తి నరస్య యస్య
నిస్స్వోపి సంప్రత్యవనీశ్వరోసౌ॥
రాజ్యస్య సారో౽శనమంగనాశ్చ
తృష్ణానలోద్దీపన దారు శేషమ్

ఎవ్వనికి స్త్రీరత్నముతో భోగము కలదో వాఁడు దరిద్రుఁడైనను రాజే యగును ఎట్లందురా? రాజ్య సారములు రెండు అవ్యి యెవ్వి యందురా? భోజనము, అంగన. మిగత ధనాదికములు తృష్ణానలము నుద్దీపింపజేయు కట్టెలవంటివి.

18. కామినీం ప్రథమ యౌవనాన్వితాం
మందవల్గు మృదు పీడిత స్వనాం
ఉత్ స్తనీం సముపగుహ్య యా రతిః
సా నధాతృభవనేస్తి మే మతిః

సముద్గత యౌవనయౌ ప్రథమ యౌవనోద్భాసితాంగియు మందమైనట్టియు మనోహ్లాదకమై

మనోహరమైనటి ధ్వనిగలదియూ అమృత ప్రవాహములచే నొప్పునదియూ శ్రీదత్తమనుప రూపానోత్పన్న సౌఖ్యము బ్రహ్మలోకములో నైన లేదని నా యభిప్రాయము.

19. శ్రుతి వేద మునిసిద్ధచారణై
ర్గానపూర్ణాన ఇత్యపి దేవసేవనం,
బ్రూహిధాత్రి ధన కేన కిం సుఖం?
యద్రమాస్య మతలంబ్య స స్త్రీయం

ఆ బ్రహ్మలోకములో వేదములు మునులు సిద్ధ చారణాదులు గలరు. మరియును పెద్దలను సేవించు చిన్నలను చిన్నలతో సేవింపబడు పెద్దలును గలరు. పైన పేర్కొన్న శాంభవరిమ్యంగానసౌఖ్యము విధాత్రి ధనమున గలదేనా చెప్పుము.

20. ఆ బ్రహ్మకీటాంత మిదం విజ్ఞం
పుం స్త్రీ ప్రయోగేన జగత్ సమస్తం।
త్రిశాక్తికా యత్ర చతుర్ముఖోపి
మోహం లోభాం గమితో యతశ్చః

ఈ సమస్త బ్రహ్మాది కీటాంత ప్రపంచము పుం స్త్రీ సమాగమమున్నదై యున్నది, ఇదియ్యేమయామును శాస్త్రయముగా విచారించునట్ల జయేల? తిలోత్తమా సౌందర్యమును తిలకించుటకు మహేశ్వరుడే నాలు ముఖములు తెల్పారయుండి పూరాణిక గాథలవలన మనకు తెల్లముచుచున్నది. ఇట్టి స్త్రీ ప్రశంసాధ్యాయమును వర్ణించి అటుపై సౌభాగ్యకరణాధ్యాయమున ఇందలి జటిల శాస్త్రీయ రహస్యములను తెలుపు చేయు చున్నాడు.

1. శాశ్వతం మనోభవక్రీడాంబుధిగస్య సర్వ
కాభోగమాత్ర మితరస్య మనోవినోదః.
చిత్తేన భోజనాది దూరగవ్యాపినాం స్త్రీ
గర్భాణాంబి ధరిత్రి దృశం పుణ్యవంత్య తన్నః.

మనోభవక్రీడను శాస్త్రముతో (అనగా) సౌఖ్య మంతయూ రక్తి నిర్వాహించే ఇతరులకు భోగమాత్రము. దూరగతియైననూ కొందరి తన మనసులో నే పురుషుని దలంచుచూ అట్టి పురుషునితో సమానమైన యాకృతిగల వాని నే ఆ విధ ప్రవర్తించును. అనగా మీరట్లు పెట్టరి దైనను ప్రయోజనము లేదనుచున్నాడు. ఏలనన నీరడు "మనోహితమాలం కారదక్షకూలి" అని పత్నిగను శాస్త్రమున నడిపించియున్నాడు. అడగా జగదుత్పత్తి స్థితిలయములకు మనస్సే కారణ మైనంత మరేటి శాస్త్రకారణము ప్రధానము గాదనుటు తెల్లమైనది.

"స్రగ్గంధం పాదవస్త్ర ప్రమాణం
వీణం తాంబూలం కావ్యం చ సోమ సుద్యక్
ఏకం కోష్టిపంచ రాయకే స్త్రీపు భూయః
కస్మిన్ సర్వం హిత్రియాగాద్య కేవ.

ఒకానొక చెట్టుకొమ్మునుంచి భూమిలో నాటి నీటిపోసి పెంచిన అదే చెట్టు అగును అట్లే విత్తనము గూడ. ఇట్టు అత్య స్త్రీలకుంగు తిరిగి అనిభవింపదు చున్నది. స్త్రీ యోగముకుటే బీజపైరూప్యము ఒకానొకచోట గల్గును "అజోపి సన్నవ్యయాత్మా భూతానామీశ్వరోపి సన్, ప్రకృతిం స్వా మధిష్ఠాయ సంభవామ్యాత్మ మాయయా." అను గీతాశ్లోక మిద్యట పూర్తిగా అతుకుచున్నది.

అత్యంతహైతి మనసా మనఇంద్రియేణ।
స్పర్శే సమేంద్రియమితి క్రమ ఏవ కిఞ్చ।
యోగో యమేవ మనసః కిమంగశస్త్రీ
యస్మిన్ మనోగ్రహతి తత్రగతోయమాత్మా.

ఆత్మహత్య

శ్రీ మంథా వెంకటరమణారావు

పాత్రలు: రామం, కమల, సరోజ, తల్లి.

రంగం-1

** ఒక గది – స్టేజికి కాస్త ముందుకి ఒక పెద్ద మంచం చేరబడేందుకు వీలుగా– తలవక్క, వెడల్పాటి పొట్టి స్టూలు – మీద తెల్లటిగుడ్డ, మందు సీసాలు – మంచంముందు మూడు కుర్చీలు, దూర దూరంగా–వెనుక, ఒక టేబిలు–దానిమీద పెట్టునిండా పుస్తకాలు–టేబిల్ మీద కాగితాలు పత్రికలు.

రామారావ్ మంచమ్మీద పడుక్కొని ఉంటాడు – డాక్టర్ అతన్ని పరీక్ష చేస్తూ ఉంటాడు వెనుక, రామారావ్ తల్లి, అతనిభార్య కమల నిల్చొని ఉంటారు.

తల్లి : ఎలా ఉంది బాబూ?

డాక్టర్ : ఫరవాలేదు.

తల్లి : ఈ వారంరోజులయి ప్రాణం ప్రాణంలో లేదు బాబు.

డాక్టర్ : నార్మల్‌కి వచ్చింది.. రేపూ ఇలా నిలిచింటే భయంలేదు మరి

తల్లి : మిమ్మల్నే నమ్ముకున్నాను

డాక్టర్ : అయ్యో! ఏమీలేదు మరి రెండ్రోజులకి ఆఫీసుకి వెళ్ళిపోవచ్చా? ఇది కేవలం శ్వాసంబంధమయినది – ఏమయ్యా కవిశేఖర?

రామం : మీ దయ.

డా : ఏదయ్యా చేతులు కదుపుకుండుకి నీళ్ళిప్పించండి.

తల్లి : అమ్మా కమలా డాక్టర్ గారికి నీళ్ళు ఇవ్వు. (డాక్టర్, కమల వెళతారు) ఎలా ఉంది బాబూ ఇప్పుడు?

రామం : నయం

తల్లి : ఆలోచించకుండా కళ్ళుమూసుకుని పడుకో..

రామం : తోచదు.

తల్లి : అలాగే అనిపిస్తుంది బాబూ – ఎప్పుడూ ఆ రాతలూ ఆ పుస్తకాల గొడవే నీకు – ఒక నిమిషం అన్నా తెరిపంటూ ఉండాలా? ఇప్పుడిలా ఒంటికొచ్చింది

రామం : అవేం కాదులే ఇది వేరు.

తల్లి : కాస్త తెరిపిచ్చేసరికి ఆ గొడవల్లో పడతావు..

రామం : ఎలాగో ఇలా కాలం గడవాలా?

తల్లి : పోనీ ఇప్పుడన్నా ఆ ఆలోచనలు పెట్టుకోకు.

రామం : ప్రసాద్ వచ్చేడా?

తల్లి : నిన్న సాయంత్రం వచ్చినప్పుడు సరోజ కూడా వచ్చింది.

రామం : (చిరాకుగా) సరోజా?

తల్లి : ఆఁ.

రామం : అడిగానా రెండుసార్లు దణ్ణంచేసేను?

తల్లి : అదేమిటి నాయనా? చాలా మెత్తనయినది పిల్ల.. ఒక్క ఆఫీసుకి రాదా అని, చూసిపోదామని వచ్చింది.

రామం : ఉద్ధరించిందిలే.

తల్లి : తప్పు బాబూ – మనస్ఫూర్తిగా గౌరవంతోటి వచ్చినవాళ్ళని అలా అనొచ్చా!

[డాక్టర్, కమల వస్తారు]

డాక్టరు (బ్యాగ్ తీసుకుని) మూడు గంటలకోసారి టెంపరేచర్ తీస్తుండండి—మందు ఇయ్యడం, ఇతొందరుల నిమ్మళ్ళ కీ—

తల్లి : అలాగే మళ్ళీ...

డాక్టర్ : నాలుగుళ్లా వస్తాను . .. మళ్ళీవచ్చేక ఆలోచించకయ్యా రామం కళ్ళు మూసుక పడుకో.

రామం : సాధ్యం కాకుండా ఉంది.

డాక్టర్ : ప్రయత్నిస్తే అవుతుంది.

రామం కూచొని చదువుకోవాలని ఉంటుంది.

డాక్టర్ : అలాంటి పనులేమీ చెయ్యకు—కుర్రచేష్టలు. పనులోవాలని లేనప్పుడు అదిక్కాక అనుకుని చెంబకు వస్తావన్నా!

[డాక్టర్ వెళతాడు—కమల దిక్కుని చేరుస్తుంది. అతడు నాటి కాసుకొని కూచుంటాడు]

రామం కమలా ఆ పుస్తకం ఇలా అందుకో

తల్లి డాక్టర్ గారేం చెప్పారో వినలేదూ?

రామం డాక్టర్లు మరేం చెప్తారు! ఇది చెయ్యకండి, అది చెయ్యకండి అంటూ బోధింగా ఉంది.

తల్లి : చదవడం ముఖ్యమా , ఆరోగ్యం ముఖ్యమా బాబూ? ఈ వారం రోజులయి ఎంత బెంగ పెట్టుక చచ్చేనో నీకేం తెల్సు?

రామం : ఎందుకూ బెంగ?

తల్లి : అదేం ప్రశ్నరా ఒళ్ళు తెలియకుండా జ్వరమూరు రాత్రుళ్ళు పలవరింతలూ అవీ వింటే ప్రమాదమనుకున్నాను తల్లి అని నేను కుంటూ కూచుంటే.

రామం (నవ్వి) జ్వరం అందరికీ వస్తుంది—రాదూ? జ్వరం, కలరా, మశూచికం, ఇవన్నీ రావడం ఏం వింత? అందరిలాగే నాకూ వస్తే వస్తుంది.

తల్లి : (కన్నీరొత్తుకుని) ఎందుకిలా నన్నేడిపిస్తావు రామం అన్నం పున్నం ఎరుగనిది అది కంటిలేని పడిపోతుంది చూడు ఈ వారమూయి తిండీ, నిద్రా లేదు సరిగా, తల్లి ఎలాఅయిందో.

రామం (కమలకేసి చూసి) నా ఖర్మకొద్దీ తిండి నిద్రా మానుకోవడం నాకిష్టం లేదు... (చిరునవ్వు నవ్వి) ఎందుకూ బెంగ ఒస్తే ఒస్తుంది జ్వరం. టైఫాయిడు కిందకో, మశూచికం కిందకో మారనూ మారివచ్చు. ఈ డాక్టర్ మన్నా ఆపగలరా (కమలకేసి చూస్తూ) ఆఖరికి ఎందరో పోతున్నట్లే నేనూ

[కమల ఏమీ అనదు... ఏ భావమూ వ్యక్త పరచదు]

తల్లి : (తల కుండాకి కొట్టుకుని) ఆ మాటలన్నా వంటే తల కుండాకి కొట్టుక చస్తాను

[కమల తల్లి ఆమెను పట్టుకుంటుంది]

కమల : అదేమిటత్తయ్యా ఆయన హాస్యానికంటూ ఉంటే మీరు మరీ ఇలా?

రామం : హాస్యానికంటున్నానా! (విషాదంగా నవ్వి) సరే సరే మీ అందరికీ హాస్యంగా ఉంటుంది.

కమల (చిరునవ్వుతో) కాక మరేమిటండీ! అత్తయ్య నలా బెదరకొట్టడం, చిన్న జ్వరంతప్పినకల్లా

రామం : అయ్యో.. చిన్న జ్వరానికి అంత పెద్దడాక్టర్లెందుకు పిలిచేరు! ఓక్వైనమాత్ర పడేస్తే పోదూ?

తల్లి ఊరుకో. నీ గడం పట్టుకుంటాను. పట్టుమని పది నెలలన్నా కాలేదు కాపురంచేస్తూ— చిన్నపిల్ల దానికేం తెలుస్తుంది? ఏదో నాలాన మూడ లేక అంది.

రామం (కంఠోరణిలో) ఓ క్వైనైన్ డోసు— పోలేదు? పోకేం లేస్తుంది. అంతే టైఫాయిడయింది— అవునీ. ప్రాణంపోయిందా? పోని ఊడ్చి పారేస్తాం— అంతేనా? సరదాగా నవ్వుతూ, హాస్యంగా ఊడ్చిపారేస్తాం

తల్లి (ఏడుస్తూ) నేను తిగలడ్డాక ఆ మాటలను బంగారుతల్లి అదేం తప్పుచేసింది? అదంటే ప్రాణమే నీకు . ఒక్కమాట అని ఎరుగదుగా దాన్ని

కమల నన్నేమయినా అనండి అత్తయ్య నెందుకేడిపిస్తారు?

రామం నువ్వు ఏడవ్వా? పోన్లే నేనన్నాక అయితే ఏడ్చేది ఆమ్మేగదా! నీకు అందులో హాస్యం కనిపిస్తుంది కాదా?

తల్లి : అది ఎంత బెంగపెట్టుకుందో

రామం తెల్సు తెల్సు— ఆ మొహంమీద ఒక్కవిచార రేఖన్నా లేదే, వారంరోజులయి మంచానపడి ఉన్నా— ఎంతగర్వం! భగవాన్! నాకేదో

పెద్దబొమ్మ తెచ్చింది... నన్ను దండం.. అప్పుడా విశేషం...ఆగర్వం...

తల్లి : అయ్యో తండ్రీ. (తలకొట్టుకోబోతుంది... కాని కమల ఆమెను పట్టుకుంటుంది)

కమల : పదండి అత్తయ్యా. మీరు పడకండి.

[ఆమెను లేవదీసి, తీసుక వెళుతుంది]

రాముం : వెళ్ళండి వెళ్ళండి

అత్తా కోడళ్ళిద్దరూ ఒకటే!

[ఒంటరిగా ఉన్నాక చిరునవ్వు నవ్వి, మళ్ళీ రాగం తీస్తాడు కుర్చీ అంతలోనే రాగం ఆగిపోతుంది- ముఖం గంభీరతను దాల్చుకుంది- జేబులోంచి పుస్తకాన్నిచ్చి ఆలోచిస్తూ ఉంటాడు కొంతసేపు ఆలోచించి]

కమలా! కమలా! (జవాబులేకపోగా గట్టిగా)

క మ—లా! (జవాబు రాంపోదు దగ్గరగా స్టూలుమీదవున్న గాజుగ్లాసు తీసి కిందకొడతాడు విస్ఫోటం అతడు నిర్ఘాంతపడి అంతలోనే కోపం తెచ్చుకుంటాడు)

[కమల తొందరగా వస్తుంది.]

కమల పిలిచేరా?

రాముం : (ప్రశాంతంగా ముఖంపెట్టి) ఏమీ అనుమానం? వినిపించలేదే

కమల వినిపించిందంటే అయిం కనుక్కోవాలని వచ్చేను

రాముం నైస్!-ఏదీ, ఆ పుస్తకం ఇలా అందుకో

కమల (పుస్తకంతీసి ఇస్తుంది)

రాముం : డాక్టిగ్ చదివేద్దాన్నా కదూ? చదువు కాను—ఓను.. నీకు చీపుకట్టేవట్టున్నా లేదు చదివి బొమ్మ తెచ్చుకున్నా మరేరియంగా ఒకటే నీకు.

కమల : అయ్యయ్యో! గ్లాసు ముక్కలయిందే—నన్ను పిలిచేటంటే ఇచ్చేదుండదా—అక్కడ్నించి అందుకోవాలా? గ్లాసు ముక్కలవడంతప్ప ఏం లాభముంది?

రాముం : గాజేకదా!

కమల కాని చూడండి, ఈ ముక్కలు గుచ్చుకుంటే గాయం కాదూ?

[చిరునవ్వు నవ్వి, గాజుముక్కలు పారేసి వచ్చి, ప్రక్కనున్న కుర్చీలో కూర్చుంటుంది—రాముం కొద్ది సేపు చదువుతున్నట్టు నటించి, పుస్తకం ప్రక్కన పెట్టి కమలవేపు చూస్తాడు కమల మాటాడక క్రిందకు చూస్తూ ఉంటుంది పుస్తకం క్రిందకేసి చప్పుడు చేస్తాడు—ఆమె చూడదు.]

రాముం : (చిటుకొచ్చి) సరే తల్లీ.. సరే ఉపాసన చెప్పకోనా!

కమల : (గంభీరంగా చూస్తుంది అతనివేపు.)

రాముం : నవ్వు రాదేం ఉపాసన బాలికా?

కమల ఏమనుకోవాలి మిమ్మల్ని.

రాముం : (నవ్వి) తగ్గు, తగ్గు

కమల అత్తయ్య ఎంత బాధ

రాముం : అవును తల్లీ, అవును ఏం అనబోతున్నావో ఆమూలాగ్రం గ్రహించేను కొంచెం కాస్త చేసుకో

కమల : కోపం తెప్పిస్తున్నారు

రాముం కోపం తెప్పించను కులాసాగా మాటాడుకుందామనుకుంటే, నువ్వు మరీ ఎట్టివట్టు విసేవ్..

కమల : విశ్రాంతి తీసుకోండి అట్టే మాటాడ్డం మంచిదికాదు

రాముం : ఎవరికి?

కమల మీకే—

రాముం : నాకేకదా? నీకయితే చెప్పు.

కమల (మాటాడదు)

రాముం (కమల చెయ్యి తన చేతిలోకి తీసుకుని) కోపమా?

కమల (ఊరుకుంటుంది.)

రాముం : ఓమకదూ? చూడు ఈ రెక్క ఓహోహో ఎంత అందం! చెక్కి పెట్టినట్టు ఆ ముక్కు, మెద్దోస్తూ పెదవులూ, బంగారు ఛాయ! ఆ రెండు కళ్ళూ నన్ను

కమల : (నవ్వి) కట్టండి కవిత్వాన్ని—నిన్న మీ స్నేహితులొచ్చేరు

రాముం ఓను

కమల పోనీ.

రాముం : తెల్సు.

కమల : ఏం? అంత దర్పంగా ఊరుకున్నారు?

రాముం : ఎగిరి గంతేమన్నావా?

కమల : భర్తరాలు కదా!

రామం : అదేమిటి ?
రామం : మీ రచనలంటే అమిత భక్తి .
రామం : వానికి నేనేం చెయ్యను ?
కమల : అదేమండీ భక్తురాలంటే అంత నిర్దయా !
రామం : నయం తెలియలేదంటా వచ్చాను అని అనుభవించిపుడు
కమల : అంత ప్రమాదం జరగలేదు—విప్పపోతూంటే చాదు . నాతో కొంచెం మాటాడి వెళ్ళింది
రామం : బతికేసుకదూ
కమల అన్యాయంగా మాట్లాడకండి—నా బాగాలో అదిచె ఉండకల్సిందేగా
రామం నీకెలా తెల్సింది
కమల : మీరే చెప్పారు
రామం చెప్పినదానివల్ల పెంట్రుకవాసిగో తప్పింది—
కమల : ఎందులో అపిడ తెలిపోయింది?
రామం నీకన్నావా ?
కమల మీ దృష్టిలో
రామం నాకసలు ఉద్దేశం కలగనే లేదంటే! నే రాసిన కథలో చదివి, వాటిని భాగిచేసాక అంతకన్నా ఆశ్చర్యాలు,అతిలోకసుందరి లేదనిపించిపుంటుంది నాకు
కమల : ఆరిదకం విశ్లేషం
రామం ఓ! చూసి తిరాగ్భపోవాలి . ఇపుడన్నా ఒకంతి ఒదుల్తుందా! ఈ రచన రావుంది ఆ కొద్యంలో పదాలపొందిక రావుంది అంటూ 'బోర్' చేస్తుంది ఈసారి వస్తున్నదంటే వార్నింగిచ్చి ముసుగుతన్నేస్తాను .
కమల (కుర్చీలోంచి లేచి ఎడమొహం పెడుతుంది)
రామం ఏమిటి చిత్రం!
కమల : అంత నిష్ఠూరంగా మాట్లాడ్డం న్యాయంకాదు మీ రచనలమీద గౌరవంతో ద్దితనిదిలాడుటాడు ఉంది—ఇష్టంలేకపోతే అలా చెప్పేరాదు ఆమె ముఖానే! మీరంటే వారందరికీ గౌరవం
రామం నీకెందుకు మన్య రోషం
కమల : కష్టమనిపించింది—అందుచేతనే లేదూ!
రామం: పాటో చూడూ ఉరిద్దీపాళీ నాకూ ఇష్టాయిసా ఉంటాయనికదా! ఎంత కవి నయినా రచయిత్రినయినా తప్పించుకోడం కష్టం ..
కమల : (విరాగా) అంతేనా!

రామం: నేను చెప్పిన్న నువ్వున్నావా?
కమల : (నవ్వి) మనిషినే అనుకున్నా
రామం: ఇప్పుడిలా అనుకోలేంలేదా?
కమల ఏమో అనుమానం!
రామం మనస్ఫూర్తిగా చెప్పింది.
కమల మనసు పాడుస్తోందా!
రామం: ఎక్కడ అకంపిందనుకమలా నాకురించి పెద్ద అభిప్రాయం ఏర్పరచుకుని వుంటావ్ నలొఅకరించి నే అలా అనేసరికి, నీ మీద కూలిపోయింది నేను నీ దృష్టిలో దిగజారి పోయేను
కమల (నవ్వి) అన్నీ మీరే అనుకుంటారు
రామం అసాటి గ్రహించలేనా? (ఆలోచించి) ఎలా ఉండమంటావ్ చెప్పు ఎలా వుంటే నే అంటే నీకు గౌరవం వుంటుంది (గట్టిగా) ఏ అభిప్రాయాలు ఏ ఆశయాలు ఏ ప్రవర్తన?
కమల (అతని నోటిదగ్గర చెయ్యిపెట్టి) ఏమిటా కేకలు? అత్తయ్య వింటే ఏమనుకుంటారు?
రామం: (తగ్గి కంఠం ఊరుకోని) నీముందిలా నాగి ఉత్త చవటలా కనిపిస్తున్నానా?
కమల : ఈ జ్వరం వారం రోజులాయి ఎందుకిలా మారిపోయేరు? ఇదివర కెప్పుడూ ఇలా లేదు జీవి కలా మీలో మీరు బాధపడతారు?
రామం అగే అదే నాలో బాధ కొంచి నీకు రకం తియ్యగా అంటూ
కమల (అతని చేతులు పట్టుకుని) పోనీ, నన్నేలా ఉండమంటారు? ఉంటాను .. మీ మాట కాదన్నానా ఎప్పుడన్నా?
రామం: నే ఎలా ఉండమంటే అలా ఉంటావ్ . ప్రేమగా చూస్తావ్ . నవ్వుతావ్ . ఏడుస్తావ్ నే అలా ఉండమన్నానని కాని నిజంగా నిజంగా నీ మనసులో నిజమైన
కమల: (ఆశ్చర్యపోయి) ఇదా! మీ అనుమానం (అతని కళ్ళు తీక్షణంగా చూస్తుంది . అతనామె కళ్ళు చూడలేక అటుతిరిగి "అమ్మా!" అని గట్టిగా మూలిగి, ఇటుతిరిగి, మంచం కోళ్ళతో కొట్టుకుని)
రామం ఏమిటి పరిశోధనయిపోయేను..
కమల (మాటాడక, చూస్తూనిల్చుంటుంది.)

ఆత్మహత్య

రాము: లేదు. ఏకోపాఠాలే అంటే, నా బాధంటే ఎవరికీ సానుభూతి లేదు.

కమల (కమల కదలకుండా-చూస్తూనే)

రాము: (గొంతు పెరగంగానూ, 'డ్రమెటిక్' గానూ పెట్టి) తెల్సా. తెల్సా. అలాగే నిల్చుంటావ్. నన్ను కట్టిపడేసినట్టే మాసుకపోతున్నా. చితిలో పెట్టి కాలుస్తున్నా ఆ మంటలు అగ్నిజ్వాలలు ఉబుకుతున్న వ్యాసం కూడా అలాగే నిల్చుంటావ్ (ఊరుకుంటాడు. ఆమె ఏమన్నా అంటుందేమోనని)

కమల (మాటాడక నిల్చుంటుంది)

రాము (అటుతిరిగి మళ్ళీ మరలి) దిగజారిపోయేను (మూర్ఖంగా) ఇదన్నీ మాటాడి ఉండకూడదు అనుకుంటారేమో అలా 'సింపథయిజింగ్' గా చూడనక్కర్లేదు ఫో!

తల్లి (వచ్చి) ఏం బాబూ ఏమయింది?

రాము (మాట్లాడడు)

తల్లి ఏమయిందమ్మా కమలా?

కమల ఏమయిందో తెలీదత్తయ్యా. ఇప్పటిదాకా మాటాడుతూనే

తల్లి: (ఒంటిమీద చెయ్యి వేసి) ఒళ్ళు మరిగిపోతోంది..

కమల ఇప్పటిదాకా మాటాడుతూనే

రాము (దగ్గుతూ లేచి) అయితే నీకు నమ్మకం లేదన్న మాట!

తల్లి అయ్యో! ఆ జ్వరం మాటలు తండ్రీ. చూస్తూ ఉండకమ్మా. డాక్టర్ గార్ని తీసుకొస్తాను నిముషంలో.

రాము ఒద్దమ్మా నన్నిలా పడిఉండనీ డాక్టరూ ఒద్దు గిద్దూ ఒద్దు.. నాలాంటివాడు ఉండి మాత్రం ఏం చెయ్యాలి నా అందరికీ కష్టం తప్ప.. పోయినా ఎవరేడవాలి.. నవ్వే తప్ప...

తల్లి: నీకు మతిపోతోందా పోతోంది. చూస్తూ ఉండు తల్లీ. (వెళ్తుంది)

రాము (మూలుగుతూ ఉంటాడు)

కమల (ప్రక్కనే కుర్చీలో కూర్చుంటుంది)

రాము (మూలుగు ఆపి) ఇదిలా ఎక్కడైనా మనుషాళికం లోకం జక్కోకాలం, ప్రాణం కొస్తా ఉంటే ఎంత కాంతి! కోటా!

కమల: ఏమిటా మాటలు?

రాము ఇప్పుడిప్పుడు భావపడెంచి, ఇప్పుడిప్పుడే అసహ్యంగా మాటాడుతున్నానని అలా చూస్తున్నావ్ కదూ? అవునా?

కమల: నే ఎంతబాధపడుతున్నానో గ్రహించేరా?

రాము: అన్నిబాధలూ పోతాయి. ఈ జ్వరంలో అనుకున్నావ్ కామోసు. చూడు—. చెయ్యి చూడు (తన చెయ్యి ఆమె చెక్కిలికానిస్తాడు) కుదిరిందా నమ్మకం మరీ కాగాలనుకుంటే నే ఉగి, ధూళి అయిపోయిన వ్యాసం ఉగి ధూళి అయి ఎగిరిపోయినప్పుడు. (కాస్తాగి డ్రమటిగ్గా) అప్పుడు. అప్పుడన్నా ఒక్క కన్నీటిచుక్క ఈ నిర్భాగ్యుడి కోసం రాలుస్తావా? నాకు నమ్మకం లేదు.

కమల: (ముఖం చేతులతో కప్పుకుని, మంచానికి తల ఆన్చి, ఏడుస్తుంది)

రాము (తృప్తిగా నవ్వుతూ) ఒకే ఒక్క కన్నీటి చుక్క మణి.. ఒద్దు ఏడవకు... అందాల రాణివి ఈ దరిద్రుడితో ఏం సుఖపడ్డావ్? లక్షల నీ అందానికి జోహారు చేసారు నా కంటే అందగాణ్ని డబ్బున్న వాణ్ని పెళ్ళి చేసుకో (గొంతు తగించి) నిజంగా, అప్పుడే నా ఆత్మ శాంతి నే పోయాక అలా చేస్తానని మాటియ్యి.

కమల: (కళ్ళు ఒత్తుకుని లేచి వింతగా చూస్తుంది)

రాము ఆ ఆనందంలో అప్పుడప్పుడు ఈ నిర్భాగ్యుణ్ని తల్చుకో (తనమీద తనకు కలిగిన జాలివల్ల గొంతు దుఃఖపూరిత మౌతుంది) ఒస్తూ. అంత కోరిక కోరలేను ఏదని తీరుతుందంత కోరిక. నే పోయాక. (కన్నీరు తుడుచుకుని పక్కకు తిరిగి మూలుగుతాడు)

కమల: (వింతగా చూస్తూ) మీరిలా అయిపోయేరు!

రాము: (దగ్గుతూ లేచి) ఇంకో అనుకల్పించని. "ఏం ఇలా అటుతిరిగి దిగజారిపోయేరు.. సిగ్గు లేదూ" అను..

కమల: (దగ్గరికి వెళ్ళి) ఇటు చూడండి .. నా కేసి చూడండి—నామీద నమ్మకముంటే నమ్మండి. నేను ఎప్పుడన్నా, మిమ్మల్ని గౌరవ తరచీటు యినా వీరిలా నమ్మకం కుదిరినట్లయినా నేను ఏ శిక్షనన్నా అనుభవిస్తాను...

రామం (మౌనం)

కమల: ఇన్నాళ్ళకి నీ అన్నమాటల్ని నమ్మగలిగే రోజొస్తుంది (సౌమ్యంగా) విన్నారా?

రామం: (కూచొని వెంగుడు (వయలిన్ని తీస్తాడు)

కమల లేవకండి (దిళ్ళు పేర్చుస్తుంది)

రామం: (వాటికానుకుని కమల చేతులుపట్టుకొని) అర్థంలేకుండా వాగి, నిన్న బాధపెట్టేను కదూ.

కమల: నేనేం బాధపడలేదు

రామం (అనుమానంగా చూసి) బాధపడలేదూ? మరి అంతలో ఏడ్చేవ్?

కమల: జాలిరించి బాధపడి ఏడవలేదు.

రామం: మరెవరిగురించి?

కమల మీ గురించి

రామం: ఓహో తెల్సింది—ఏమిలా పిచ్చివాడ్లా వాగుతున్నానే అని జాలితలచి ఏడ్చేవ్. అంతేనా?

కమల మీరన్నీ తప్పుగా

రామం (కోపంగా) నీకే మహా అందం ఉందనీ ఆటలాడిస్తున్నావ్ కదూ కోతిని చేసి?

కమల నేనా?

రామం: మళ్ళీ! ఎంత నోటు ఎంత గర్వం! ఒక్క మాట తూలిపడితే నన్ను నీవు కిందపరచుకుంటూ, నా వ్యక్తిత్వాన్ని మింగి వేసుకుంటే నా అందమేకదా పిచ్చిలా ఆడిస్తోందని తెలిగా విర్రవీగుతున్నావ్ ఏడ్చితా అది నాకోసంట! ఎంత అహం!

కమల: ఎందుకిలా నన్ను పరీక్ష చేస్తారు.

రామం ఒకనాడుం అంపశయ్యపోయేవరకి ఆ విలపాన్ని ధరించలేకే కదా పిచ్చిన్ని మర్కట చేష్టలు చేస్తున్నాడూ అనుకుంటున్నావ్ అమాయకంగా అభినయిస్తున్నావ్.. ఎంత జిత్తులమారివో నాకు తెల్సు

కమల: మీ కళ్ళు తప్పుకుంటారు. విశ్రాంతి తీసుకోండి.

రామం: "పిచ్చిచేత అనాకలూ చెనాకులూ నాగం చేసు నాడే గెంటుపో" అని మాగికిపోకు నేను గెలవక మానను ఈ ఆశ్చాయిలా ఎక్కువయ్యు.. ఊరంతా మహానాటకం. అదొచ్చి దాటక మానదు...ఛీ! మళ్ళీ కొంపటికి వచ్చేసు.

కమల: పలవరిస్తున్నారా ఏమండీ! ఏమిటీ మాటలన్నీ.

(రామం కూర్చుంటాడు. కొంతసేపు)

రామం చలే. మళ్ళీ గర్వేవ్ సత్యంటే నాకెంత మమకారమో నీకు తెలిస్తే ఇంత ఉదాసీనంగా ఉండవ్

కమల నేనా! ఎప్పుడు?

రామం ఈ వారంలోపలయి ఒక్క నిముషమున్నా దగ్గర కూచున్నావా? నువ్వు దగ్గరుంటే నాకెంత తృప్తి!

కమల మీకు జ్వరమూరా.

రామం: అయితే?

కమల: (చిరునవ్వుతో) గోరంతలు కొండంతలు చేసుకుంటున్నారు.

రామం నే అంటే నీ మనసులో నిజంగా

కమల (నవ్వి) ఏమిటా ప్రశ్న?

రామం ప్రశ్న—

కమల: గ్రహించుకోలేరూ?

రామం నీ అందాన్ని తల్చుకున్నప్పుడల్లా ఆ అనుమానమూ వస్తుంది

కమల (నవ్వి) మీరు లేరూ అందంగా? నాకెందుకు వెయ్యదూ అనుమానం?

రామం నీ హొంమారూ. నీ దర్పం నీ సొగసూ నాకెక్కడిది? మాయమ్మ వృత్తే లేక ఇవ్వదిలా నీ పరమంవగా నాకెక్కడిది ఆ జీవం? నా మాటలు నా గోల నా స్థితి నీ సంతోషాన్ని చీల్చుకుని నీ మనసున చేరగలవా

కమల (కళ్ళు తిన్నట్టయి లేచి అతని వెళ్ళ కొంతసేపు చూసి అతని పాదాలమీద పడి ఏడుస్తూ) నాకు తల్లీ. తండ్రీ ఎవ్వరూ లేరు అన్నీ మీరే అనుకున్నాను. ఏం కావాలి. మీరు చెప్పండి.

రామం చెప్పనా చెప్పనా?

కమల: (ఆత్రంగా చూస్తుంది)

రామం ఉహూం చెప్పను (కళ్లు కప్పుకుని ప్రక్కకు తిరిగిపోతాడు. ఆమె లేచి ఆత్రంగా అతని తల త్రిప్పి చూసి, గాభరాగా అతనివంక చూస్తుంది)

ఆత్మహత్య

రంగం: 2

అదే గది

రామం: కొంత సాయం చెయ్యమ్మ పడకకుర్చీలోకి.

తల్లి: డాక్టర్ గారొచ్చే వేళయింది బాబూ..

రామం: ఈ మందంమ్మొన చికాకుగా ఉంది. చెల్లాళ్లు ఊ

తల్లి: మునగాతి! పోనీ, వెంకటరమణమూర్తి దయవల్ల బతికి బయటపడ్డావు అంతే చాలు

రామం: ఇదో పొస్వచిత్రం నేను బతికి బయట పడితే అంతే చాలు నీకు ఎందుకు బతికా అని ఏమనుకున్నావు నేను

తల్లి: ఎన్ని సార్లు చెప్పాలి రామం అటువంటి మాటలాడ కూడదని.

రామం: ఆ కుర్చీలోకి సాయం చేద్దూ

[లేవబోతాడు]

తల్లి: ఉండుండు కమలని పిలుస్తాను అమ్మా కమలా!

రామం: ఒద్దు దాన్ని పిలవకు. పోనీ ఈ మంచం మీద్దే ఇలా ఏసుస్తాను

తల్లి: నీధోరణి నాకేం అర్థంకాకుండా ఉంది

[కమల వస్తుంది]

రామం: (ముఖం కప్పుకుని) వెళ్ళు నన్ను చూడకు వెళ్లు

తల్లి: ఇలా కొంత సాయం పట్టమ్మ ఈ కుర్చీలోకి.

రామం: మీకో లక్ష నమస్కారాలు పడకా ఒద్దు కుర్చీ ఒద్దు మీరు వెళ్ళండి బాబూ ఒక్క నిముషం ప్రశాంతంగా ఉండనీయండి

[కమల, పైటచెంగుతో, పెల్లుబికే దుఃఖాన్ని ఆపుకుంటూ వెళ్తుంది]

హమ్మయ్య! బతుకు జీవుడా అని!

తల్లి: నీకు మతిపోయిందా రామం! ఈ పిల్లాకూ వచ్చి వది ఎవరొక నీకు చాకిరీ చేసింది?

రామం: నేనెయ్యమన్నానా? చాకిరీ చేసి, బతికించి ఈ నరకంలోకి తొయ్యడానికి ఈ పిల్లాన్ని ఆ అమ్మవారు పెట్టిన శాపనామం

తల్లి: డాక్టర్లుగారు కూడా ఎగిరికి వస్తెందుకు మంకెలి! పిచ్చి తల్లి. (కళ్లొత్తుకుంటుంది)

రామం: నువ్వు చెప్పక లేదూ?

తల్లి: నే బతికినా వచ్చినా ఒకటే.

రామం: ఇప్పుడైన బతికుంది వచ్చినట్టు లెక్క కాదా..

తల్లి: సరే అను. నారాయ. వచ్చేకాలానికిదంతా రాసి పెట్టేడు దేవుడు

రామం: (లేవబోతూ) ఏదీ ఊత

తల్లి: అతనికి సహాయంచేసి పడకకుర్చీలో పడుకుండ బెట్టుకుంది)

రామం: (కుర్చీలో చేరబడుతూ) వచ్చి స్వర్గాన వుండుగు బతికి అందరికీ ఈ బాధలు

తల్లి: విశ్లేషంలా ఉండక ఈ మాటలన్నీ ఏమిటి రామం ఈ పిల్లాన్ని ప్రాణాలు గుప్పిట్లో పెట్టుక గడిపేం ఇద్దరం మా అదృష్టంకొద్దీ నువ్వు దక్కేవ్ ఈ ధోరణేమిటో నాకు చెప్పు—

రామం: తెల్పి ఆ ప్రశ్న ఎందుకు? బాధపడి నా నోటంట చెప్తే, ఆ బాధమాని సంతోషించ డానికా?

తల్లి: చదువుకున్నవాడివి ఈ కాలపువాడివి. నీ జ్ఞానం నాకెలా వస్తుంది నాయనా?

రామం: జ్ఞానమెందుకు ఎదురుగా కనిపిస్తూవుంటే జంకున

తల్లి: (ఊరుకుంటుంది వింతగా చూస్తూ)

రామం: (తనని చూపుకుంటూ) ఈ జంకున

తల్లి: విశ్లేషంలా ఉన్నవాడివి—జంకు కేమిటి రామం?

రామం: వింత జంతువని చూసినట్లు, కళ్ళు అంతంతలు చేసుక చూసారు "ఏమిటే రామం" మరి మాట పెగల్దు—అప్పటి స్నేహం, దగ్గరితనం పోయాగు ఆ ముఖాలమీద వస్తుంది బయట పడ్డాక బతుకుజీవుడా అనుకుంటారు.

తల్లి: అంతా నీకలా తోస్తోంది కానీ—ఎవరూ అనుకోరు

రామం: బయటికెవరు కాని మనసు చెప్తూనే వుంటుంది—ఆ వేడివేడి తాకులుఅను చల్లగా అయిపోతుంటుంది—నా ముఖం చూడు నేను అప్పటిరామాన్నా. —

తల్లి ఈ జబ్బు వచ్చాక నలభై వచ్చింది డాక్టర్ గారు రక్తం చూడలేదూ? నిండుకుంటున్న దగ్గరికి చేరి ఆగలేదు—ఈ మధ్యలో పోతాయిరాబాబూ ఏదో ఉందా అదీ ఇస్తారుకున్నారు కదా.

రాముం నా కృష్ణ—నే ఏమైనా చేస్తాను (నేను! అది నాకు నటిస్తారు ఏకాంతమైన వస్తువుకొని ఇదం ఎలా కలుగుతుందమ్మా ఎవరికన్నా?

తల్లి. ఏమీ లేనిదాన్ని నువ్వు అంతంత చేస్తున్నావ్. నువ్వంటే అందరికీ ఇష్టమే నువ్వింక అలా మాటాడేవంటే నామీద ఒట్టు

రాముం: ఓ ఇష్టం! నీకుంటే సరా? మనింట్లో నే. (ఆగిపోతాడు)

తల్లి ఏమిటి మనింట్లో?

(డాక్టరు వస్తాడు బ్యాగ్ తో)

డా: ర్ హల్లో! నమస్కారం! ఎలా వున్నారిదాక?

తల్లి బాబూ ఇంకా నొక్కుతుంది ఇందాకట్నుంచీ ఒకేలా

రాముం (కోపంగా) అమ్మా ఊరుకో.

డాక్టర్: ఏమిటి సంగతి? నాదగ్గరేమీ దాచనవసరం లేదు—

తల్లి ఏదో ఆలోచించుకుని వాడుకొచ్చి తి మన్సుల్ని పిచ్చి తిస్తున్నాడంటే నమ్మండి!

డాక్టర్ నాకు చెప్పకయ్యా—నీకన్నా పెద్దవాణ్ణి కానా?

రాముం ఏమీ లేదండీ

తల్లి. అది అంటే వినడు. తన మనసుల్లో లేనం టాడు.. అందుకు తనంటే ఎవరికీ ఇష్టముంద దంటాడు

డాక్టర్: మర్యాదగా అడుగుతాను—మల్లీ చాలా అన్యాయంగానుంది. ఇదొచ్చి అంగ వైకల్యంతో బాధపడతాడు చాలామంది—నీ దగ్గరికి గొడవలు పడలేదు. నే రాసిచ్చే మందులు. వాడితే ఆయుర్వేదం.. నయమవుతుందేమో..

రాముం: నాకేం నమ్మకం లేదు.

డాక్టర్: నామాటమీద నమ్మకం ఉంటే లేదా...

రాముం అయినా

డాక్టర్: నే అన్నట్టు కొనవద్దు నాకృత్రిమ ప్రాణం. సరా?

రాముం: అంతమాటనడం ధర్మంకాదు, నా ప్రాణం నాకిచ్చేదు—అది పదిరేలు...

తల్లి (చింతగా కొడుకువైపు చూస్తుంది)

డాక్టర్: కృతజ్ఞత చెప్పుకోదలిస్తే కనులతో చెప్పుకో.

తల్లి (కళ్లు తుడుచుకుంటూ) చిటికెలో

డాక్టర్: అదిద కనిపించడమే మానివేసి.

తల్లి: కమలా! ఇలా రాత్రి పిలిచి—

రాముం: (గట్టిగా) పక్కవారింటికి వెళ్ళిందిలా ఉంది—

డాక్టర్: డోంట్ వర్రీ.. ఫరవాలే అట ప్రస్తుతానికి అది మట్టుకుండా మళ్లో వచ్చినప్పుడు రోజులు పూర్తి విశ్రాంతి తీసుకో. అవక అక్కడా నొప్పులూ ఎలాగూ ఉన్నాయి—

తల్లి: అంతా మీ దయ.

డాక్టర్: వస్తాను. మళ్లో కలుస్తాను ఊరికినే ఉన్న రేపు ఉంటా (వెళ్తాడు)

తల్లి: ఉంటాం బాబూ!

డాక్టర్ మంచిదమ్మా

(డాక్టర్ వెళ్తాడు)

తల్లి: ఇప్పుడు మనకు పడుకుంటావా?

రాముం: (చిరాకుగా) ఈ సంగతి ఆన్నే డాక్టరు చెప్పినం నా కిచ్చం లేదమ్మా

తల్లి: నీతో అన్నే నిద్దారమే

రాముం: నే నే ఒక నిద్దారంతే—

తల్లి: పోనీ, కొంత మానుకపడుంటాలే—

రాముం: అన్నే అతగాడితో చెప్పేసం పెద్ద అప్పు చేయలేను—అతను కాన్సర్ గాడినుంచి కదు కట్టేదు.

తల్లి: అతన్నలా అనడం మంచిది కాదు నీ ప్రాణం నిలిచ్చాడు—

రాముం: ఉద్ధరించేసు—

తల్లి: ఇంకా కంటావని చూసుకోవాలి— కొత్త కన్ను మానుకో (లేస్తుంది)

రాముం: కొన్ని ఉంటే కొంతం—

తల్లి: కొన్నేది కొట్లన్ని...

రాముం: ఒద్దురాదో ఒద్దు.

తల్లి: మరి నాకింకను.. ఇప్పుడే వంట్లో కాదు..

రాముం: వంట్లోనా? ఒద్దు

తల్లి: ఇదేం చిత్రం...

రాముం ఓపిక ఉంటే తెచ్చుకున్నా—లేదా రాం దాం!

(తలి వస్తుంది — రామం ఉలిక్కిపడి కళ్ళు మూసుకుంటాడు—కళ్ళు విప్పి ముఖం చేత్తో రాసుకుంటాడు కూనిరాగం తీసి పేకప్ప చేతో చూస్తాడు. రాగం ఆపి నుదుటిమీద చేతితో కొట్టుకుని..)
లాభంలే

(కమల వస్తుంది, గ్లాసుతో)

రామం : (ఉలిక్కిపడి చూసి) నిన్నే తలచుకున్నాను .

కమల మీరు కోపాలన్నారు

రామం నీ మన్నికైన చేతులతో ప్రసాదించిన పానం ఎవరిది?

కమల : ఏ పాపమన్నా నాదే—

రామం ఎంతమాట! పతివ్రతా తిలకానివి. నీది పాపమా!

కమల ఔను.

రామం పొరపాటు - ఆ పాపం నాది..

కమల పొరపాటు మీది...

(గ్లాసు ఇస్తుంది)

రామం : (అంగుళిని విరిచేసోయి, తమాయించుకుని, దాన్ని నోటిమీదనుంచి) అయితే ఇదే కాబోను పుణ్యానికి ఫలితం.

కమల : నా పాప ఫలం!

రామం : నీ వెందుకనుభవించాలి?

కమల నా పాపం కొద్దీ.

రామం : ఏమిటో నీ పాపం?

కమల : నేనై పుట్టడం-

రామం : బంగారు బొమ్మవి - మన్వాయి పుట్టడానికి ఎంతపుణ్యం చేసుకోవాలి!

కమల : అదే దురదృష్టం.

రామం : ఏది?

కమల : మీరన్నట్టు పుట్టడం-

రామం : ఏది దురదృష్టమో చెప్పనా?

కమల అది కాదు-

రామం : ఏది కాదు-

కమల : మీరు చెప్పబోయేది-

రామం నీ కెలా తెల్సు?

కమల , గ్రహించేను...

రామం : అదీ తెలిసింది! అంత అదృష్టం ఉండీ, చంద్రుడిలో మచ్చలు .

కమల : మీకు సంతోషాన్నివ్వలేక పోతున్నాను ..

రామం కాదు కాదు- నన్ను కట్టుకుని పరిపూర్ణత అంటావే, అది పొందలేక పోతున్నావ్—

కమల : (అతని కళ్లలోకి చూసి) మీకు సంతోషం కలిగించలేక పోవడమే నా లోపం- అందుకే మీరన్న పరిపూర్ణత నాకెప్పుడూ రాదు- అందుకు నేనేదో గొప్ప పాపం చేసి ఉండాలి.

రామం లోపం నీది కాదు- తృప్తిపొందలేక పోవడం అన్నది నాది లోపం -

కమల : అందుకు కారణం నేను కాదా?

రామం అందం, గుణం, తెలివి ఉన్న నీకేం? దేవకన్యవి మనుష్య జన్మెత్తేవ్ - ఉన్నన్న దురదృష్టమల్లా నన్ను కట్టుకోడం.

కమల పొంగిపన్ను కాకండి-

రామం : పోనీ ఆరోగ్యం - ఎవరు సంతోషించాలి కనుక.

కమల మేమంతా ఏమయ్యేం అనుకున్నారు!

రామం మీరున్నారు నేనున్నానా! నాకేనాడో వచ్చేను ఈ ఒంటరి మాత్రం దాకది, పతివ్రతా శిరోమణివైన నువ్వు యముడిదగ్గర్నించి తెచ్చుకొచ్చేవు.. తీరా చూదుగుకదా పొరపాటయిపోయింది. జానప్ప పుట్టేనూ ఈ ఒక మనుషులో ఏకాగా ఉంటున్నారు. పోనీ ఏంచేస్తాం అని ఊరుకున్నారు

కమల (ప్రక్కనున్న కుర్చీలో కూలబడి కళ్ళు కప్పుకుంటుంది)

రామం : అటు దేవుడుకీ, ఇటు నీకూ చులకనయి పోయేను

కమల : (తలెత్తి) చులకనా! ఏమ్మటన్నప్పుడు నేను చులకనగా చూసేను?

రామం నీ మీద విజయం సాధిద్దామనుకున్నాను ఈ జబ్బొచ్చింది అంతవరకూ దేవుడు అనుకూలంగానే ఉన్నాడు. అటుతిరవాత నన్నాదించి అనందిద్దామని వాడికి అనిపించింది నన్ను దండించగా ఇలా చేసిందిలేక

కమల నేనేం చేసేను .

రామం: నువ్వు వాడికి సాయపడ్డావ్—రాత్రి,పగలు, తిండీ నిద్రామానుకుని నాకు పరిచర్య వెలగబెట్టి నన్ను గెలవనీకుండా చేసేవ్.

కమల: మిమ్మల్ని దక్కించుకున్నాను. నాకదే పది వేలు

రామం: నీ ప్రపంచంలో నెగడుతూ, కన్నోడించి వండుతూ నీకంత ఆనందం

కమల: మీ మంచిని కోరుకోడం తప్పా?

రామం: దక్కించుకున్నావు! దక్కించుక, ఎగురుగా పెట్టుకున్నావుగా ప్రతిక్షణం నీ ఎక్కువ తనాన్ని నా తక్కువతనాన్ని బుజాలా చెయ్యడంకోసం—అదీ వద్దాదలంటే.

కమల: (ఏడుస్తూ) మీరన్నీ తెల్సినవారు మీపట్ల నాకెంత గౌరవమో, విశ్వాసమో, మీకెరుకు దుదు అన్నీ తెల్సి మీరిలా

రామం: కాని అయిందేదో అయిపోయింది నిరా రిందకు ఇరవైఏళ్ళు మించి పోయింది లేదు నీ అందం, గుణం, తెలివి నీకున్నాయి ఏమీ తరగలేదు రామం అనేవాడు లేడుకదా (తనని చూపుకొని) ఈ శరీరానికి అర్థాంతరం లేదు ఈ చేతులెత్తి ఆశీర్వదిస్తుంది.

కమల: ఎవరికి?

రామం: అదే పరిపూర్ణత పొందావంటే రామం అనేవాడి ఆత్మకూడా సంతోషిస్తుంది

కమల: (ఆశగా) మీరు సంతోషంగా ఉండేందుకు ఏం చెయ్యమన్నా చేస్తాను

రామం: చేస్తావు కద

కమల: ఆఁ.

రామం: ఆడితప్పవుకద!

కమల: ప్రామిస్ ఇస్తాను .

రామం: అది కాదు-ఇది అందరికీ తృప్తి, సంతోషం కూడా .

కమల: చెప్పండి

రామం: అందం, గుణం, తెలివి, దీనికితోడు డబ్బున్న ఒకమంచి పుత్రుణ్ణి చూసి అతడితో కాపురం పెట్టేయి

కమల: (దెబ్బతిన్నట్టయి, పిచ్చిదాన్లా చూస్తూ ఉండిపోతుంది)

రామం: ఏమీ కష్టం లేదు నన్ను చూడమన్నావా? చూసి పెట్టనా ఓ అబ్బాయిని?

కమల: (మాటాడలేకపోయి, మాటాడలేదు)

రామం: కోటికి పడగెత్తిన వాడుకూడా నీ అడుగులకు మడుగులొత్తుతాడు. అప్పుడు నీకు పరిపూర్ణత.. అందరూ సంతోషిస్తాం (గదిని చూపుకొని) ఈ దేవతలు వాళ్ళకూడా సంతోషిస్తారు ఆఁ అవునూ! అప్పుడు నీ అదృష్టం పువ్వులా కాయలా తొడిగి నీ కళ్ళలో మెరుపులు మెరిసి నీ పెదవులలో హాసం తొణికి నీ ముఖాన హాసం వెలసి .

కమల: (తెలివితప్పి క్రిందకు జారిపోతుంది)

రామం: (వికటనవ్వు నవ్వి) ఎందుకులే ఆ నటన ఇష్టం లేదూ? సిగ్గు కదూ? ఆడవాళ్ళు ఎంతయినా ఏదో అనందరూ ఈ ఆశ, ఈ తరహం, ఎగురుగా ఎప్పుడూ నా ఈ ఆకారం పోతుందాయె (వినవు నవ్వి నవ్వి కాలితో ఆమెను కదిపి) లే లేవూ అంత సిగ్గా! (కసిగా ముఖం పెట్టి కాలితో గట్టిగా తోస్తాడు ఆమె కదలదు. కాలితో తంతాడు.. ఆమె కదలకపోగా అతని ముఖం పాలిపోతుంది. గట్టిగా) అమ్మా! అమ్మా!

తల్లి: (వెనుకనుండి) ఏం బాబూ వస్తున్నా . (వచ్చి కమలను చూసి) ఇదేమిటి? ఏమయింది నా తల్లి కేమయింది ఏమయిందే కమలమ్మ తల్లీ!

రామం: అబ్బా గోల పెట్టకు వేడి చేసి మైకం తిరిగింది కాబోలు కాస్త నీళ్ళు జల్లు

పైనుంచి స్త్రీ, పురుష కంఠాలు, తలుపు కొడుతూ రామం! రామం!

రామం: నీళ్ళా తయారయిపోయేను . వాళ్ళని తరిమేయి పొమ్మను

[కుర్చీలోనుండి లేచి మందం వేళ్ళు వణకబోయి, బలం చాలక తూగిపడిపోతాడు]

తల్లి: అయ్యో దేవుడా! బాబూ రక్షించండి .

రంగం: 3

** రెండో రంగంలోలానే. రామారావ్ రాసుకుంటూ ఉంటాడు. తల్లి వస్తుంది.

తల్లి: రాసుకుంటున్నావా బాబూ!

రామం: ఆ ఏదో ఊరుకోలేకుండుకు ఇంక రేపట్నుంచి ఆఫీసు గొడవా ఎలాగూ ఉంది...

తల్లి : వాళ్లు స్నేహితుడికని చూసేందుకొచ్చేవుగదా మెచ్చుకున్నా చూపించరు. . ఏం బాగుంటుంది రామం!

రామం అఫీసులో చూసి ఆనందించవచ్చులే

తల్లి : ప్రహా చేరుకున్నాడో?

రామం: కొట్లో కలసి

తల్లి బావుంది ధోరణి

రామం ఏమన్నా పనుండి ఒచ్చేవా అమ్మా!

తల్లి ఉత్తినే . ఏంచేస్తున్నావో చూసిపోదామని

రామం అంతేనా (రాసుకుంటాడు)

తల్లి : (మౌనం కొంచంసేపు) సుందరమ్మగారూ .

రామం: ఆఁ . ఏమిటి? ఏ సుందరమ్మగారూ?

తలి బావుంది! పక్కింటి పిన్నిగారు

రామం : ఓహో ఆవిడకేమయింది?

తల్లి విశేషంలాఉంది ఆవిడకేమయింది.

రామం : అదేనా చెప్దామనుకున్నావ్

తల్లి : అదికాదు ఏదో మంచిపనిమీద వచ్చిందట.

రామం : ఒచ్చిందా? రానీ . పనిమీద రావడానికీ, పిన్నిగారు నిత్యంలా ఉండడానికీ ఏవుంది అవినాభావసంబంధం?

తల్లి అదిచెపడానికే వచ్చిన్నాను

రామం అదాకన వచ్చినీ నాకుభాగ్యముంటేకూడా.

తల్లి (జంకుతూ) పాపం కమలకి ఈ రెన్నెళ్లాయి ఊపిరితీసుకుందుకుకూడా తీరికలేకపోయింది.

రామం సరే నాదేతప్పా ఇద్దరు వచ్చెందుకు బాధించడం?

తల్లి : నీతో ఏమనడానికీ నాకు భయమే

రామం అంతభయంవేస్తూ ఉన్నావా?

తల్లి . (కోపంగాచూసి) లేవు—

రామం (నవ్వి) కమలకి తీరికలేకపోడానికీ పిన్నిగారి పనిమీదకీ ఏంసంబంధం?

తల్లి మన కమలనికూడా ఆవిడ రమ్మన్నారు.

రామం ఇప్పుడర్థం తెలిసింది .

తలి ఇది వెళ్తుందని..

రామం : వెళ్లిందా?

తల్లి : వెళ్తుంది...

రామం సరే కథేమిటోయ్

తల్లి : నే వెళ్తునని ఒకడిచేసేను.

రామం : చెబావ్...మంచిపనిచేసేవ్.

తల్లి : దాని మనసు కొంత కుదుటపడుతుంది! దానికి బలవంతపెట్టేను. నీ కోసం తెచ్చుకుంటే నీ కాని ఒప్పుకుందికాదు.

రామం ఏమంటే నేనేం. ఒప్పుకుందికదా! మామ్మయ్య! అయితే నేనేంచెయ్యనా?

తల్లి : మచ్చా వెళ్ళమని ఓరూటంటే సంబరపడుతుంది పిరిది.

రామం ఓ! నాకేం అభ్యంతరం లేదు

తల్లి నిజంగా?

రామం నామీద నమ్మకంకూడా పోయిందా నీకు!

తల్లి అందుకోగు నే అన్నది.. సరే (వెళ్తుంది)

[రామం రాత కట్టిపెట్టి పడకకుర్చీలో పడుకుంటాడు ఆలోచిస్తూ—కమల వస్తుంది వచ్చి కొమురుగా నిల్చుంటుంది — రామం అటు చేస్తూ చూడడు]

రామం : (ఆలోచిస్తూ) నువ్వంటే ఒకవిధంగా నాకు భయంఉంటేది. అసూయకాదుకద?

కమల (కొంటెగా) ఎవరూ?

రామం ఎప్పుడనుకున్నావ్ అప్పుడు రామం, రామంగా ఉన్నప్పుడు చూసేందుకు బాగానే ఉండేవాడ్ని ఒప్పుకుంటావా పోయింటు?

కమల మీరెప్పుడూ నాకు బాగానే ఉంటారు

రామం : కట్టు, గుర్రాన్ని కట్టు — అంత భాగ్యం నాకొదు .

కమల : మీ కోసం నే ఏమన్నా

రామం చాలు నా కుషీకని అలాటి మాటలనకు— అన్నా తెల్పిపోతుంది—

కమల : మీరేమన్నా నా మనసు మారదు

రామం : నీ మనసు నాకు తెల్సు—మార్చుకుందుకి ప్రయత్నించకుమా!

కమల : నిజమా ?

రామం : నిజమే—సరే—అయిందా—అప్పుడు నాకు భయం—ఎందుకని ప్రశ్న వేస్తావేమో—ఈనాగ సైన అమ్మాయి! నే అంటే నిజంగా ఇష్టమా లేదా అని. నేనూ ఆ అమ్మాయంత బాగానా ఉన్నానా లేదా అని . నే అంతగా ప్రేమిస్తున్నానని ఈ బొమ్మకి తెల్సా లేదా అని.. ఏవేవో భయాలు అనుమానాలు

కమల : ఏంటండీ ఈ మాటలు .. నే ఎప్పుడన్నా...

రాము : పోనీ . అయిపోయిందేదో అయిపోయింది. ఇప్పుడు పరమాత్ముడి దయవల్ల నిశ్చింత! నా కే అనుమానాలూ, భయాలూ లేవు నే అంటే ఎక్కువగా ఇదవుతాను, ఇదవడ లేదూ అన్న నిజం చాల సంతోషంతో ఒప్పుకున్నావు నిన్నటి ఒక వేళ ఇదవుతున్నట్లు అనుపడ్డా అది నాటకే నాగుపాట్లా నటన అన్నది నాకు తెలుసు "ఇలాగా నటనాయా నిజం" అని షేక్స్పియర్ పెద్ద చెప్పేసు కున్నాడు

కమల : (ముందుకువచ్చి కాళ్ళమీద కూర్చొని) మీ రెందుకిలా బాధపడుతున్నారో నాకిప్పుడు నిజంగా అర్థమయింది— నేను

రాము : సరే సరే అవన్నీ ఎందుకు మన్నిద్దన్నావు, నన్ను చూసినప్పుడల్లా "దేవుడి దయవల్ల నాకు రాలేదు—బతికాను!" అనిపించడం మానకు—

కమల నన్నెందుకిలా పరీక్ష చేస్తారు? (గుండెలో అతడి ఒళ్ళోకి వాలిపోతూ వుండగా అతడాపి)

రాము అతిపవిత్రాదర్శమయినా కాదన్నా నన్నూ లగేటి కాకూడదు—సరే . అయితే నీవు నా మనసెరా?

కమల ఉహూ చెప్పను—

రాము : మహారాణీలా చెప్పు—

కమల (తల అడ్డంగా ఊపుతుంది.)

రాము అలాటి భయాలేమీ పెట్టుకోకు

కమల భయాలా?

రాము : అదే—ఇవంటా నే అన్నాక, నువ్వు ఇదిగో నీకు నామీద ఇకనుంచయినా ఆపేక్ష లేదని నేను రూఢిపరచేసుకుంటానని భయం కదా దానివై, ఇంకా ఏదో వ ఉహూం చెప్పను" అనవల్సి వచ్చింది.

కమల నే ఎంతబాధ పడుతున్నది మీకు తెలుసి మీరీ మాట లనడం (కళ్ళొత్తుకుంటుంది)

రాము : అగ్నికి ఆజ్యం తోడైనట్టు అసలే, 'నా కర్మ ఇలా కాలిందేం' అని నువ్వేడుస్తూ ఉంటే దానికి నా యీ మాటలు కూడానూ.

కమల : మీరే నాకు సర్వం అని మిమ్మల్నెలా నమ్మించను!

రాము : 'మై డియర్' అంటారు. వద్దొద్దు—ఆ బాధ లేమీ వద్దు. రామకోటిలా రాసి ఇచ్చినంతే ఓపిగ్గా కూర్చొని అన్నిసార్లూ రాసిచ్చేస్తావ్ కూడాను, నే నమ్మలేనని నీకు బాగా తెలుసి.

కమల నమ్మించేయ్యమన్నా చేస్తాను చెప్పండి.

రాము : పతివ్రతల జాబితాలో కెక్కడానికా?

కమల మీరు సంతోషంగా ఉండడానికి

రాము : నా మనసు కొత్త జోడోడైనే, ఒక్కసారి ఆవలించి, నీదా విరగబడిందని తల్లి అనుకుని ఇంక స్వేచ్ఛగా విహారాలు సలపడానికా?

కమల (అతని నోరు దెబ్బతిన్నట్టు చూసి, ఏమీ చెయ్యలేక కన్నీళ్ళు కారుస్తూ ఉంటుంది)

రాము నిజం చెప్తే నిష్ఠూరం అన్నారు

కమల : మీ రేమన్నా అనండి పడతాను. కాని ఈ అనుమానా లన్నీ ఎందుకు మనసులో పెట్టుకుంటారు? పోనీ ఎప్పుడన్నా ఏ చిన్న పొరపాటన్నా చేసి కనిపించాను చెప్పండి. .

రాము : అక్కడే ఉన్నాయంటారు తెలివితేటలు.

కమల నన్నెందుకిలా అసహ్యించుకుంటున్నారు?

రాము అంత అదృష్టమూ నాకు!

కమల ఏం అదృష్టం?

రాము అంటే, నీ రూప, యౌవన, గుణశీలాదులు చూసి ఆనందించలేకపోవడం, ఆనందించలేక పోతున్నానే అని బాధపడడం, ఇది తప్ప కాయికదా నిన్ను అసహ్యించుకుంటే.

కమల నా కర్మమిలాగే.

రాము బతికించేవ్! ఎందుకీ నేనిలా ఆ కొత్త మాటా అని బాధపడుతున్నా నన్న సే

కమల (తలమీద కొట్టుకొని) మీ పాదాలు పట్టుకుంటాను ఏదన్నా తప్పులు చేసుంటే క్షమించండి దిద్దుకొని కోరుకుంటాను నే అంటే మీకు అసహ్యం కలిగించదని మీకే తెలిసి.

రాము : అసలని తెల్సు కాబట్టే, అలా కోరుకుంటావని ఎంత ఉదారంగా నన్నా అంటావ్.

కమల నాకు అన్నీ మీరే—

రాము సుందరగిరిలా, ఎవరన్నా రచ్చకెక్కిందే ఒక గొప్ప కోయడానికి ..

కమల : మీరే అలా అంటే నే నేం చెప్పను? (అమె ఏడుస్తూ ఉంటుంది.. పది సెకండ్లు మౌనం.)

రామం: (కిలకిలని) పిచ్చిపిల్లా. ఈ మాటేవానికి ఇంతబాధా

కమల (తలఎత్తి నమ్మలేనట్టు చూస్తుంది)

రామం నమ్మలేనట్టు చూడకు. సత్యంటే నాకెంత ఆశో నీకు తెలీదు—

కమల: (అనుమానంగా చూస్తూ) నిజమే? నిజమే?

రామం నిజంగా కమలా. ఉ_నే నిన్ను బాధపెట్టాలని అనుకున్నాను నే కూడా నే అన్నానే.. (ఆమెను లేవదీసి స్టూల్ మీద కూడా కూర్చోబెడతాడు. ఆమె సంతోషంగా చూస్తుంది) ఈ తీ అమాయకురాలిని నువ్వు నిన్ను బాధపెట్టేను కదూ?

కమల: ఉహూ— నే చెప్పవలసిన బాధపడలేదు— మీరు సంతోషంగా లేరనే నాకు బెంగగా ఉంటుంది.

రామం: అర్థం ఒకటేలే—కాదూ?

కమల మీ ఇష్టం—

రామం (ఆమెకల తన భుజంమీదికి తీసుక, నిమురుతూ) చిట్టితల్లిని బాధపెట్టేను కదూ. [మాటాడుతూ ఆమెజుత్తు ముంగురు, తన వేలికి చుట్టుకుని, వదలక గట్టిగా లాగుతాడు]

కమల: (బాధతో) అబ్బ!

రామం: (చిరునవ్వుతో మరింత గట్టిగా లాగుతూ) ఈ తీ అమాయకురాలిని ఈ బాధలన్నీ పాపం నీకు!

కమల అబ్బ!! వదలండి! (అతని చెయ్యిపట్టుకుని పెనుగులాడుతూ) అమ్మా! ఏంచేసేవు! (విడిపించుకుంటుంది)

రామం: (వదిలి) ఛస్! తోసపడిపోయింది—ప్రేమ ఒలికిపోతోంది ఇక్కడో ఇంకా ప్రేమ! ఒక్క విసురు ఇష్టంలేనిది జాగుతే తీయలేవాటే! ఏదో మొగుడుకదా, వలచుకున్నా మోహం కొంచెం చూపించాలి అని ఈ నటనా తెలీగాదు?

కమల: (ఏడుస్తూ ఉంటుంది)

రామం నన్ను ఛీ! (గొంతుతగ్గించి) చూడూ—

కమల: ఎందుకిలా ఏదో ఆలోచించక మనసు పాడుచేసుకుంటారు?

రామం: నేనేం ఆలోచించను ఇలా కొందరు న్నానోసిసు తెల్సా... నే అనుకున్నది మాకు పాపం నిజం అనిపించదా నీకు తెల్సా...

కమల: మీరు వినకుండా నేను కలలోకన్నా ఏనాడూ అనుకోలేదు..

రామం: (ఆలోచిస్తూ) కాదా. కాదు అప్పు కన్నీళ్ళు కలకంటకంట కన్నీరొలికిన అని (కన్నీళ్ళొత్తి) నిన్ను కష్టపెట్టేనా? నా బంగారు తల్లిని ఏడిపించేనా? (ఆమె చేతులు తన చేతులలోకి తీసుకొని) ఏది. నవ్వు నవ్వమ్మా చూదాం.

కమల: (అనుమానంగా చూస్తుంది)

రామం: అనుమానమా? నన్ను నమ్మవూ? నేన్నీకేమీ కానా? ఈసారి మనస్ఫూర్తిగా అంటున్నాను నవ్వు!

కమల మీరు సంతోషంగా ఉంటేండి — అదే నా కన్నీరూ

రామం నీ సంతోషమే నా సంతోషం ఏదీ ఒక్కసారి నవ్వు

కమల: (చిరునవ్వునవ్వి, సంతోషంగా చూస్తుంది)

రామం వేళవుతోందిలా ఉంది నన్ను

కమల ఉహూ వెళ్లను—

రామం నాకోపం వస్తుంది మరి

కమల ఏమనండి, వెళ్లను

రామం: నాకు రించి మనస్ఫూంగుడు నీ పరదాలు మూసుకోవాలి?

కమల మీరురాండి నే వెళ్ళను.

రామం నిజమే? నామీద ప్రేమే?

కమల: అదుగో మళ్లా—

రామం ఎక్కాళ్ళయింకోకదా పాపం మన్నెళ్ళి.. వెళ్లవూ? నా కోసం నన్ను లేపు నాకు కథ, ఎవరెవరలా నటించింది చెప్పు—

కమల: నే వెళ్ళను — అత్తయ్య బలవంతంచేస్తే మిమ్మల్నొదిగేంగు కొచ్చేను..

రామం అంతేకాని నీకు వెళ్ళాలని లేదంటూ? ఓహో పతివ్రతా! (నవ్వుతాడు)

కమల: వద్దొనూ.. మీ మాటలు మరీనూ—

రామం: (లాలనగా) ఆ కమ్మని కెంగాని.. అత్తయ్య అంతగా వెళ్ళమన్నప్పుడు వెళ్లకపోతే బాధ్యతుంటుంది. వెళ్ళకపోతే నామీద ఒట్టే...

కమల అదుగో—అలాటివన్నీ పెట్టకండి—

రామం: నామాట కొట్టిపారేస్తే అంతే—

కమల: (మెల్లగా) వెళ్ళిపోతున్నారా?

రామం: నే మాటాడింది తెలిసిందా?

కమల: (నవ్వి) చాలండీ మీ హాస్యాలు.

రామం: చూశావా. అప్పుడే ఆ ముఖంలో కలువ పువ్వులా వికాసం. పున్నమి చంద్రుడిలా వెలుగు

కమల: (నవ్వుతుంది)

రామం: చూడండి మహాజనులారా! అప్పుడో ఆ కళలో కొంతైనా గ్రహించండి సహృదయులారా! ఆ మనసు లోతులలోంచి ఉబికివచ్చే ఆనందం—మాటలకే రేఖ కని చెప్పలేమా ఏదో కొంత ఇలా పడి ఉండవలసినవాళ్ళం నీలాటి అన్నపూర్ణలున్నా ఎందుకు హాయిగా ఉండకూడదూ?

కమల: అయ్యో! అదేం మాటలండీ ఏమండీ అలా చూస్తున్నారు నావేపు?

రామం: సరదాగా, స్వేచ్ఛగా, ఉల్లాసాలా ఉండవలసినవాళ్ళు మీరు నాకోసమని మీరంతా కష్టాలెందుకనుభవించాలి? నాకోసం ఎక్కడో తానుపడేకంటే నా బంధం అని ఏడుస్తూ ప్రేమ తెచ్చిపెట్టుకుని చాకిరీ చెయ్యలక్కరలేదు.

కమల: ఇన్నాళ్ళా ఏడిపించడం మీకు న్యాయమా?

రామం: బాధపెడితే నిన్నులాంటి మనసుకి నాతో మాటాడగా లేని ఆనందం కలిగినా అదే సరికి పెట్టింది—

కమల: నాకంతా అయోమయంగా ఉంది ఎంత మారిపోయారు ఎంతసంతోషంగా, ఎంత ఉదారంగా ఉండేవారు!

రామం: ఇప్పుడు ఉదారంగా లేనంటావ్ ఎన్ని గుండెలు! ఆ మాట అన్నదానికి నీకేమంటుంది నా మీద గౌరవం?

కమల: మీలో మార్పు వచ్చిందన్నాను మీ రీతి మారినా, మీ మీద గౌరవం నాకుపోదు ఈ సంగతి తెల్సుకూడా

రామం: చిన్నమాట ఇలా విను

కమల: (ముందుకు వంగుతుంది)

రామం: (ఇదివరలోలా నే ఆమె ముంగుర్లు పట్టుకొని గట్టిగా లాగుతాడు ఆమె విలవిల. ఆమె కళ్ళలోకి తొంగి చూస్తూ ముంగుర్లు ఊడ దీస్తాడు. ఆమె ఏ భావమూ కనిపించదు)

రామం (వెకవకా నవ్వుతాడు)

కమల: (కుర్చీమీద తల ఆన్చి ఏడుస్తుంది)

రామం (విసుగ్గా, విసుక్కుంటూ కోపం తెచ్చుకుని గొంతు తగ్గించి) పాడిముండా! (మెల్లగా గొంతుకతో) పిచ్చిదాన చింకట్టె, ప్రేమలా కట్ చేసి నీ కల్లబొల్లి మనసుకొంటూరా కలలేలా జారవిడిచి, మూడుమూర్తులుగా, బంగారుబొమ్మలా నిలిపేందుకు నాటకాలు వేషాలు సంగీత కచేరీలు. ఇంకా ఇంకా ఎంత సంతోషిస్తారు రసికులు బంగారు బొమ్మనిచూసి ఆ కులుకు, ఆ వయ్యారం ఆ ఒంపుల సొంపు చూసి (తనను చూపుకుని) ఈ వెధవకూడా చూస్తాడు. కాని రాజమార్తాండ దృష్టి ఈ నిక్కరపు వేసవలమీద పడుతుందా అహ్హా!

కమల: నేను మిమ్మల్నెంత ఎక్కువగా ప్రేమిస్తున్నదీ మీకు తెలుసా.

రామం: ప్రేమకొసం జాలి నా మీద జాలి నీకు బయలుదేరుతుందా? ఎంత అహం పెరిగిపోయింది. నా మాట విని మంచివాడ్ని చూసి తెచ్చివో వాడ్ని దిలిపేయూ మగాడు. ఎవరూ లేరూ అందాన్ని బజార్లోపెట్టి నా ఎగుడుగా నీగొంతుని చాటుకుంటూ ఉంటేగా నాకు శాంతి ఉండేది విన్నావా?

కమల: మీకేం చెయ్యండి నాకు మీ పాదాలే గతి

రామం: అంతేలే—నిన్ను పోనిస్తానా? ఖది నీకు మరింత గెలుపు—వాడితో కులుకుతూ నన్ను చితక కింద కట్టి నవ్వుతావ్ నువ్వు ఇక్కడే ఉంటావ్—నిన్ను నీ అందాన్ని. నీ గర్వాన్ని నా కాలికింద.

(తలుపు దబ్బున—రామం వెంటనే సర్దుకుంటాడు ముఖంలోని కోపం మాయమౌతుంది (పక్కనున్న పుస్తకం అందుకొని విప్పి చదువుతున్నట్టు నటించి) ఇంక ఆలస్యమా?— కన్నుమూసి ఇంక ఆ మొహాన్ని నా దరిదాపుకి రానీకు "నా మీద నా మొగుడెంత హింసిస్తున్నాడు" అని చాటుకుంటుంది కానుకు కిడి కేకలు కూడా ఎంగుకుండాలని.. ఓహో! అక్కడ రక్తం కుదురుగా అక నరంలో. సర్దిచెప్పుకల నాపాటి..

ఆత్మహత్య

కమల కళ్ళొత్తుకుని, తలుపున్న రక్తపు మరకచీర చేతులతో తుడుచుకుంటుంది—వెను వెంటనే తరవాత సరోజ వస్తుంది

సరోజ (చిరునవ్వుతో) మీకు నా కేం అంతరాయం కలిగించలేదు కదా?

రామం (ప్రశాంతం చెంది) కలిగించేవ్—

కమల: లే లేదు

సరోజ (నవ్వుతోటూ) మళ్ళీ పారిపోస్తా — ఓసారి ఎలా ఉన్నావో చూసిపోదామని

రామం చూసేవు కద

సరోజ (కమలదానికి (పలకరిస్తూ) ఏవీ ఇంకా ఇలా ఒస్తున్నావు

రామం నే అనుకుంటేను కదా

సరోజ ఔను

రామం చూసివచ్చేకదా?

సరోజ ఊఁ

రామం ఎలా ఉన్నాడు?

సరోజ ఏమిటా ప్రశ్న?

రామం క్యూరియాసిటీ కొద్దీ చూసిపోదామని వచ్చేవ్—

సరోజ అదేం మాట? స్నేహితులని చూడరూ?

రామం చూసి ఒక అభిప్రాయం మనసులో ఏర్పరచుకోవాలి, ఒక చిత్రం చిత్రించుకుని గప్ చుప్ గా పోదామనుకున్నావా?

సరోజ (కుర్చీ స్టూల్ మీద కూచోని) అనుకున్నా అనుకోపోయినా ఒక మనిషినికాని, దగ్గర స్నేహితుణ్ణి కాని చూసినప్పుడు అభిప్రాయం ఏర్పడదూ?

రామం దగ్గర స్నేహితుణ్ణి చూస్తే కొత్త అభిప్రాయాలేముంటాయి?

సరోజ కులాసాగా ఉన్నాడనో చిరాగ్గా ఉన్నాడనో

[కమలని ఇద్దరూ గమనించరు—కమల లోపలికి వెళ్తుంది]

రామం: ఆకర్షణీయంగా ఉన్నాడనో, వెగటుగా ఉన్నాడనో

సరోజ ఔను. ఓ నిముషం వెగటుగా అనిపించిన వ్యక్తి, మరో గంటలో అతడన్న ఒకమాటవల్లో, బట్టల మార్పువల్లో ఆకర్షణీయంగా కనిపించవచ్చు.

రామం అలాగే ఓసారి ఆకర్షణీయంగా ఉన్నతను వెగటుగానూ ఉండొచ్చు—

సరోజ (నవ్వి) నా కది అనుభవం

రామం ఎవరి సంగతి

సరోజ: కొందరిగురించి మనం పెద్ద అభిప్రాయం ఏర్పరచుకుంటాం—అతిప్రియమైన స్నేహితులుంటారు. కొన్ని ప్రత్యేక పరిస్థితులని ఎదుర్కోవాల్సి వచ్చినప్పుడు వారి బలహీనతలు, సంకుచితత్వం, వారన్న ఒక మాటవల్లో, ముఖంలోని భావం వల్లో కటికంగా బయట పడిపోయి దురదృష్టవశాత్తూ మనం అక్కడుండడం తటస్థిస్తే ఆ వ్యక్తిలో మనకున్న ఆకర్షణపోగా, అసహ్యంకూడా కలుగుతుంది.

రామం మాటవరసకి నేను—

సరోజ నీకేం మహారాజులా ఉన్నావ్

రామం (ముఖం వికసించగా పాత కోసంగ కూచోని) ఎలా ఉన్నాను?

సరోజ ఎప్పటిలాగే ఉన్నావ్

[కమల వస్తుంది—ముఖంలో ఇదివరకటి కన్నీటి చారలు లేవు—తల దువ్వుకుంది]

రామం నువ్వు అన్న కటిక బలహీనతలు కాని, సంకుచితత్వం కాని (కమలవేపు చూసి) మరేదన్నా కాని

సరోజ ఉంటే ఉండొచ్చు బలహీనతలు, జాగ్రత్త పట్టించేది మాత్రం కవు

రామం నీకేం తెలుసు నా బలహీనతలు—

సరోజ: తెల్సినంత మట్టుకు

రామం అయితే నేను ఇంక జాగ్రత్తగా ఉండాలి అంతేనా? మరేం అనిపించలేదు నన్ను చూడగానే?

సరోజ నా రాకనీకు ఇష్టంలేదనిపించింది, పోదాం అనుకున్నాను

రామం ఏది కష్టంలేకపోయినా వచ్చి, వచ్చిన పనయింది కాబట్టి పోదామనుకున్నావ్.

సరోజ ఏమిటాపని ?

రామం: నే ఎలా ఉన్నానో చూద్దాం..

సరోజ (నవ్వి) ఓహో—

రామం: (చిరాగ్గా) అఁ—నాకు తెల్సు! ఎలా ఉన్నాను?

సరోజ విశ్వేపంలా ఉన్నావు నీకేం. !

రామం: అర్థంలేదు.

సరోజ: కొత్త పల్లవర్ధావ్ అది ఈ జబ్బుకల్ల వనుకుంటాను. అంతకుమించి ఏమీ మార్పు లేదు

రామం: ఏమీ?

సరోజ ఏమీ—

రామం (పరధ్యానంగా నవ్వి) నాసంతో సంతోషం అనడం లేదుకదా?

సరోజ మర్యాద్వి (పక్కనెందుకు చేస్తున్నారో అరంకాలేదు

రామం అమ్మయ్యో! ఇంక జాగ్రతగా మాటాడాలి - ఏదన్నా బలహీనత బయటపడిందంటే !

సరోజ (కమల వేపు అనుమానంతో చూసి) నే నే మను మన్నా నీకు లక్ష్యమా ఏం?

రామం నీ అభిప్రాయం అంటే నాకు విలువుంది—

సరోజ (సంతోషం ముఖమంతరగా) ఎప్పటినుంచో?

రామం ఎప్పుడూనా—

సరోజ అదుగో బలహీనత. నాదగ్గరేది దాగదు—

రామం: నే అలా అనడం నీ కిష్టం లేదా?

సరోజ నన్ను నే మోసం చేసుకోవాలి..

రామం: ఏమని ?

సరోజ నిజమని—

రామం: (కమల వేపు చూసి) ఈ కంఠస్వరమే అనుకో.

సరోజ పాతవి అబద్ధాలా ?

రామం కొత్తవన్నా మళ్ళీ నమ్మకంగా—

సరోజ (కమలకేసి చూసి సిగ్గుపడి తల దించుకుంటుంది)

రామం (విజయగర్వంతో కమలకేసి చూసి) అయ్యో! ఇంతచేసినా నిలబడిపోయావే ఆ ప్లానులు ఇలా లాక్కొని కూచో .

కమల: ఇలా బాగానే ఉంది—

సరోజ: (ఏదో మాటాడేందుకు అవకాశం దొరికినందుకు సంతోషిస్తూ) ఇలా కూచో కమల.. ఆ ప్లానులు నే తెమ్ముకుంటాను..

కమల: ఒద్దు — నే వెళ్లాలి .. అత్తయ్య చూస్తూంటారు..

రామం కొత్త ఆట. ఇదుగో సరో మా కమలమ్మ దయవల్లే ఇలా ఇన్నాళ్లు బయటపడ్డాను. ఆ ఋణం నేను ఎప్పుడూ తీర్చుకోలేను ..

కమల: (కొయ్యబారి చూస్తుంది)

రామం ఏం కమలా అలా చూస్తావ్? నే అన్నదేం అబద్ధమా?

సరోజ: అవును మా అమ్మగారన్నారు కూడా (టక్కున ఆగిపోయి, భయంతో కమలవేపు చూసి, సిగ్గుపడి, తలవంచుకుంటుంది)

రామం (ఏదో నిశ్చయించుకున్న వాడిలా) నువ్వు కూడా కమలలా తెగించి పరిచర్య చేసి ఉండలే నంటావ్-(ఇద్దరినీ చూస్తాడు)

సరోజ (గాబరాగా) కాదు కాదు అదికాదు నేనూ చేదును (ఆమాట అన్నందుకు సిగ్గూ సిరాకూ పడి లేచి) అంటే నా అర్థం అది కాదు మళ్ళీ ఒస్తాను

రామం: లేగుసరో నువ్వు చెయ్యలేవ్ కమలలా నువ్వు పరిచర్య చెయ్యలేవ్ విన్నావా? (లేచి, కమల చేతులు తన చేతుల్లోకి తీసుకుని) నే ఎప్పుడూ నీకు ఋణపడే వుంటాను కమలా అందరిముందూ ఆమాట అనగలను అప్పటికీ నాకు తృప్తి లేదు

సరోజ (కోపంగా) నే, పరిచర్య, ఎవరికీ, ఎందుకు చెయ్యగలగాలో చెప్తారా రామారావ్ గారూ?

రామం (కమలతో) ఎలా తీర్చుకోడం నీ ఋణం— ఎలా...ఎలా? సరోజా. చెప్పు - నే ఎలా కమల ఋణం తీర్చుకోడం?

సరోజ నీ అభినయం సరిగా లేదు..

రామం (దెబ్బతిన్నట్టయి) ఏం అభినయం?

సరోజ తెలుస్తూనే ఉంది. అనవసరం—

రామం: (కోపంగా) ఏదీ అభినయం .

సరోజ (ఆత్రంగా) ఏం అభినయం?

రామం: కమలకే నీ సానుభూతి .

సరోజ: కమలకి నాపూర్తి సానుభూతి ఉంది.

ఆత్మహత్య

రామం: అవునాయ ఉంది..

సరోజ: (కోపంగా) ఎవరికి?

రామం: నీకు

సరోజ: అమాయా? నాకెందుకవుతాయి?

రామం: నువ్వు కాలేక పోయావే అని

సరోజ: అంటే అంటే

రామం: (నవ్వి, మాటలు నొక్కుతూ) అంటే నువ్వు నన్ను ఇంకా ప్రేమిస్తూనే ఉన్నావని వాని భావం

[సగర్వంగా కమలకేసి చూస్తాడు]

సరోజ: (దెబ్బతిన్నట్టయి) నిజ్మా నిజ్మా

రామం: నిన్నే నిన్నే

సరోజ: (ఆవేశంతో) బ్రూట్!

[రామం కమీజు పట్టుకు లాగి చెంపమీద కొడుతుంది]

రామం: (ఆశ్చర్యపోయి, తేరుకుని నవ్వుతూ) చాలు... ఆ నిదర్శనం చాలు నిన్ను నువ్వే బయటపెట్టుకున్నావ్ ..(కమల చెయ్యి పట్టుకుని) కమలా నీకెలా కృతజ్ఞత చెప్పుకోను! ఎలా

కమల: (నీరసంగా) దేనికి? దేనికి కృతజ్ఞత? (హిస్టీరికల్ గా నవ్వి కుప్పగా కూలబడుతుంది)

తల్లిగొంతు దగ్గరౌతూ:— కమలా పిన్నిగారు పిలుస్తున్నారు (తల్లి వచ్చి చూసి)

అయ్యో కమలమ్మా

ఏమయిందమ్మా నీకు

(కమల పక్కని కూలబడి ఆమె తల ఒడిలోకి తీసుకుంటుంది)

రామం: (వెర్రిగా) కృతజ్ఞత కృతజ్ఞతయింది

సరోజ: (భయంతో వణికి పోతూ కుర్చీలో కూలబడుతుంది. [తెర]

సశేషము

సముద్రపుమొక్కలు: వాని ఉపయోగములు

డాక్టర్ ఆర్. ఎల్. ఎన్. శాస్త్రి

నేలపై నుండు మొక్కలవలెనే సముద్రములో నుండు అనేక రకముల వృక్షజాతులు మనకు చాల ఉపయోగకరములను సంగతి సామాన్యులకంతగ తెలియదు. మానవుని ఆహారమునకు అత్యవసరమైన పదార్థాలను సముద్రపు మొక్కలు తయారుచేయగలవు. యిట్టి పదార్థములు యితరత్ర సులభముగా లభ్యము కాజాలవు. కాడ్‌లివర్ ఆయిల్ ఆరోగ్యము నిచ్చునన్న విషయము అందరికీ తెలిసినదే. కాని దానికి శక్తి సముద్రపు మొక్కలనుండి వచ్చునన్న సంగతి అందరికీ తెలియదు. కాడ్ అను చేపయొక్క లివర్‌లో కొన్ని విటమినులు, అయొడిన్‌ను నిల్వచేయుశక్తి కలదు. కాని అది ఈ పదార్థములను సరాసరి సముద్రములో నుండి పొందుటలేదు. అది కొన్ని చిన్న చిన్న సముద్రపు జంతువులను తినును. ఈ చిన్న జంతువులు సముద్రపు మొక్కలను తిని బ్రతుకుచున్నవి. సముద్రపు మొక్కలలో అయొడిన్, విటమినులు విరివిగా నుండును. సముద్రపు నీటిలో చాల అయొడిన్ వుండును. దీనిని సముద్రపు మొక్కలు సేకరించి దానిని చిన్న జంతువుల ద్వారా మానవునికి అందజేయుచున్నవి. జపాను దేశీయులు సముద్రపు మొక్కలను ఆహారముగా నుపయోగించుటలో అగ్రగణ్యులు. వారి ఆరోగ్య సంపద లలితకళలు, సాహిత్యము, విజ్ఞానరంగములలో వారి నిరుపమాన ప్రావీణ్యత వారి తెలివితేటలు మొదలుగాగల ఉత్తమ గుణములన్నియు వారి ఆహారము వల్లనే వచ్చినవందురు. అటులనే చైనాదేశీయుల విషయములో కూడ వారి సముద్రపు మొక్కల ఆహారము యొక్క ప్రభావము కనిపడుచున్నది. జపానులో గాయిటరు అను వ్యాధి చాల అరుదు. కాని అనేక విషయములలో పురోగమించిన అమెరికావంటి దేశములలో కూడ ప్రజల పోషణము సరిగా లేదు.

ప్రపంచమంతటను ఆహారముగా నుపయోగింపబడుచున్న సముద్రపు మొక్కలు లెక్కకు మించినవి. పోర్ ఫైరా (Porphyra) అను మొక్కను చాల దేశీయులు భుజించుటకు వాడుకొనుట కుపయోగింతురు. ఇది ఎర్రనాచు (Red Algae) అను వర్గమునకు చెందినది. దీనిని ఉత్పత్తిచేసి ఎగుమతి చేయుటలో జపానుదేశము ప్రథమస్థానము నలంకరించినది. సాలీనా జపాన్‌లో పండించు పోర్ ఫైరా పంట విలువ 50,60 లక్షలకుపై బడును. సముద్రపు టలలు తగులు ప్రదేశములలో పెద్దపెద్ద వెదురుగడల తోపులను నీటిలో పడవేయుదురు. వీనిపై పోర్ ఫైరా మొక్కలు పెరుగును. యెకరమునకు సాలీనా వచ్చుపంట విలువ సుమారు 150 డాలర్లుండును.

సముద్రపు మొక్కలనుంచి అనేకరకముల రుచికరమైన వంటకములు చేయుదురు. వాటికి అలవాటు పడినవారికి అవి యెంతో ప్రీతికరముగా నుండును. సరియైన పద్ధతిలో తయారుచేసి టొమాటో మొదలైన వాటితో కలిపి తినుకొనినచో యేవిధమైన దుర్వాసనయులేక రుచిగానుండును. ఈ వంటకములు "సూపులు" అనియు యింకను అనేక వింతపేర్లతో వ్యవహరింపబడుచున్నవి. ఇంగ్లండు, అమెరికాదేశములలో కూడ సముద్రపు మొక్కలను ఆహారముగా అనాదికాలమునుంచి ఉపయోగించుట కలదు. ఇటీవల ఈ దేశములలో యిటువంటి ఆహారములో యెక్కువ ఆసక్తి కలుగుచున్నది. కొన్ని బ్రిటిష్, అమెరికన్ వ్యాపారసంస్థలు సముద్రపు మొక్కలనుండి తయారుచేసిన ఆహారపదార్థములను "ఆర్గానిక్-సీ-ఫుడ్" "సీ కెల్ప్" అను పేర్లతో అమ్ముచున్నారు. దీనిలో మానవుని ఆహారమున కత్యవసరమైన అయోడిన్, యినుము, కాపర్, కాల్షియమ్, ఫాస్ఫరస్, సోడియమ్, పొటాషియమ్, మెగ్నీషియమ్, సల్ఫర్, మాంగనీస్, అల్యూమినియం, జింక్, క్లోరిన్, మొదలైన ఖనిజములు విటమిన్ A, B D I లు కలవు. వివిధ రకములైన ఆహార పదార్థములను అందచేయుటలో సముద్రపు మొక్కలు సాటిలేనివి.

ఆహారముకొరకేగాక సముద్రపు మొక్కలు పరిశ్రమలలో కూడ ప్రాముఖ్యత గలవి. కెల్ప్

సముద్రమొక్కలు · వాని ఉపయోగములు

(Kelps) అను ఒక రకము సముద్రపు మొక్కలు చిర కాలమునుండి అయోడిన్ తయారు చేయుట కుపయోగ పడుచున్నవి. ఇవి "బ్రౌన్ ఆల్ గే" (Brown Algae) అను తరగతికి చెందినవి. ప్రధానముగా అట్లాంటిక్, పసిఫిక్ సముద్రతీరము లందుండును. వీటిలో కొన్ని 30-60 మీటర్ల పొడుగుండి 10-30 మీటర్ల లోతుకు పెరుగు పోవును. అయోడిన్ ఖనిజములనుండి తయారు చేయు పద్ధతి కనిపెట్టక పూర్వము, అది చాలవరకు కెల్ప్ లనుండే లభ్యమగుచుండెను. ఆధునిక కాలములో కూడ యుద్ధసమయమున లేక ఇతర అత్యవసర సమయముల యందును అయొడిన్ కెల్ప్ నుండి తయారు చేయుటకలదు. ప్రత్యామ్నాయముగనే కాక కెల్ప్ లు ఆహారమునకు కూడ ప్రాముఖ్యత కలవి. జపానువారు ఎండిన కెల్ప్ మొక్కలనుండి "కొంబు" అను ఆహార పదార్థమును తయారు చేయుదురు. జపానులో సాలీనా అనేక వేల డాలర్ల విలువగల కెల్ప్ మొక్కల పంట పండించుచున్నారు.

జామ్ను గట్టి అంటరికీ తెలిసినదే దీనినే "అగర్ అగర్" అని కూడా అందురు. యిది కూడ సముద్రపు మొక్కలనుండి తయారుచేయబడును. బట్టలు తయారుచేయుట మొదలైన పరిశ్రమలలో ఉపయోగ పడుచున్నది. ముఖ్యముగా యిది జపానులో ఉత్పత్తి యగుచున్నది. సాలీనా 2, 3 లక్షల డాలర్ల విలువగల అగర్ అగర్ జపానులో తయారగును. దీనిని కొన్ని ప్రదేశములలో శీతోష్ణ పరిస్థితులు అను వుగా నున్నచోట్ల తయారు చేయుదురు.

డయటమ్స్ అనునవి మరియొక సముద్రపు మొక్కలు. వీనిలో కొన్ని జాతులు మంచినీటిలో కూడ పెరుగును. ఇవి సూక్ష్మజీవులు. కాని ప్రాథమి కముగా చాల ప్రాముఖ్యత గలవి. సూక్ష్మదర్శినిలో చూచువారికి అత్యంత సౌందర్యవంతముగా కన బడును. ప్రాచీన యుగములలో మహోజ్వల చరిత్ర కలవి. ప్రస్తుత కాలములో వీనిమొక్క శిధిలములు ఫాజిల్స్ రూపములో డయటమేషియస్ ఎర్త్ (Diatamaceous Earth) అను పేర అనేక ప్రదేశ ములలో కన్పడుచున్నవి. కాలిఫోర్నియాలో డయటమేషియస్ ఎర్త్ అనేక మైళ్ళ విస్తీర్ణము కలిగి 700 అడుగులపైన మందము కలిగియున్నది. శాంటా మరీనా (Santa Marina) ప్రాంతములో డయటమేషియస్ మృత్తిక భూమి అంతర్భాగమున 3000 అడుగుల లోతువరకు కలదు. అమెరికాలో సాలీనా 2, 3 లక్షల టన్నుల డయటమేషియస్ ఎర్త్ ఉత్పత్తి యగుచున్నది. ఇది డైనమైట్ తయారు చేయుటలోను, పంచదార ఫ్యాక్టరీలలోను, లోహముల నుపయోగించు పాలిష్ తయారు చేయుటలోను, టూత్ పేస్ట్ తయారు చేయుటలోను ఉపయోగపడుచున్నది.

మన దేశములో కూడ సముద్రపు మొక్కలను విరి విగా ఉపయోగించుటకు అవకాశము లున్నవి. మన సముద్రతీరములందు దొరకు అనేక జాతుల సముద్రపు మొక్కలు యిప్పుడు వృధా అయి పోవుచున్నవి. ఉదాహరణకు ఒరిస్సాలోని చిల్కా ఉప్పునీటి సరస్సులోనుండు గ్రాసిలేరియా అను మొక్కను అగర్ అగర్ తయారుచేయుట కుపయో గించవచ్చును. యిటులనే దక్షిణ భారత సముద్ర తీరమందు దొరకు పోర్ ఫైరాను ఆహారపదార్థములు తయారుచేయుట కుపయోగించవచ్చును. ఈ సందర్భ ములో ఒక విషయమును తెలియజేయవలసియున్నది. కొన్ని దేశములలో సరస్సులందు పాచిమొక్కలను వృద్ధిచేయుటకు ప్రయోగములు చేయుచున్నారు. అట్లు చేసినచో ఆసరస్సులలోనుండు చేపలకు మంచి ఆహా రము దొరకును. తిరిగి ఆ చేపలవలన మానవునికి మంచి పోషకమగు ఆహారము లభించును. కాబట్టి మన దేశములో కూడ అట్టి ప్రయోగములు చేయవలసిన ఆవశ్యకతను ప్రత్యేకముగా చెప్పనవసరము లేదు. కలకత్తాలోని ఉప్పునీటి సరస్సులు, ఒరిస్సాలోని చిల్కా సరస్సు, మద్రాసుదగ్గరనున్న ఎన్నూర్ ఉప్పు నీటి సరస్సు యిట్టి ప్రయోగములకు వీలుగా నుండును

సాంబయ్య చావలేదు

శ్రీ బలివాడ కాంతారావు

ఆవేళ ఆదివారం తలుపు వేసుకొని కథ వ్రాసుకొంటున్నాను కథలో వ్యక్తి త్రాగుబోతు అతని భార్య సహాయం స్వీకరిస్తున్నాను. ఇంతలో తలుపు ధడ ధడమంటు నే ఓ బాబూ! అని ఒక వ్యక్తి ఆర్తిగా పిలుస్తున్నాడు లేచి తలుపు తీశాను చటుక్కున నా రాతాపన ఉత్సాహము చెడింది.

“నువ్వు గడ్డిగానీ కాగు నా ర ” ఆర్తిగా పడుతున్నాడు మొదట నీకు త్రాగుబోతా అని అసహ్యం వేసి తలుపు త్రోసి కొట్టింది యింటే అని నేను సావధానంగా యోచించిన్నాను

“దంపుడుకాడట—నచ్చి తీర్పు చెప్పు!”

“నిన్నెవరూ దండలేగా వెళ్ళిపోయి గాపకుడా!”

ఈ మాటలు నోట పలుకుతున్నాయి నా చెయ్యి పట్టుకొని ముందుకు లాగుతూ “ఇదిగో యీ ప్రక్క వీధిలో నే మాయిల్లు వాడి తప్పయితే నాకే నాలుగు చెప్పదెబ్బలు వాయించు వాడిది తప్పయితే వాడికి నాలుగు వెయ్యి”

నేనింకేదో అనబోతుంటే అతకొంకం యీ మాట కందా దండాలు పెట్టూ, పెద్దగొంతుకతో ప్రతిమాలుతూ నన్ను వీధిలోకి వెంట నడిపించాడు ఈ మనిషి పేరు నాకు తెలీదు ఏం పనిచేస్తున్నాడో అంతకంటే తెలీదు. వీడూ నేను యిదివరకు మూడుసార్లే కలుసుకున్నాం నాకు బాగా జ్ఞాపకంవుంది మూడుసార్లే మొదటిసారి నేను వీధిలో ఒంటిగా సాయంత్రం కాల్పుని త్రుంగిపోతున్న దినకరుని వెలుతురు వస్తూన్న ఓపమీద పద్మాంబే చూస్తున్నాను నడుక నుంచి “రూపాయి నే” అని అరవగా నే వెనుకకు తిరిగాను. అతుకులు వేసి మాసిపోయిన బట్టలతో యెత్తైన మనిషి కనిపించాడు వయసు వలశైదా చేవుంటాయి. కళ్ళు తీక్షణంగావున్నాయి కోపానికి ఆ ముఖమే అద్దంలా చెప్తోంది. నన్నొక అప్పు యెగగొట్టినవాడిలా చూసి అతుకులచే కొద్దిగా మనసు చివుక్కుమంది. ఆ మనిషి వాటం చూస్తేగానే యిస్తేనేగానీ నన్ను నావారిప్పుడు వెళ్ళడనే పందేమంతో జేబులో రూపాయి తీసి యిచ్చాను వెళ్ళిపోయాడు

రెండోసారి మొదటి ఆట సినిమా చూసి యింటికి పోతున్నాను అంతదూరంనుంచే “బాబూ- బాబూ” అన్న కేకలు వినపడ్డాయి. అంతరితో పాటు నేను వెనుకకు చూశాను పరుగెత్తుకొస్తున్నాడు ఆగాను డబ్బు అడిగితే యీసారి లేదని చెప్పాలని నిర్ధారించుకున్నాను. నాదగ్గరగా వచ్చి సహజ గంభీర స్వరంతో “నీకోసం వారంరోజులై చూస్తున్నాను. కలవలేకా ఎక్కడా దొరికావు కావు ఇదిగో యింద—ఆవేళ రూపాయి బాకీచ్చావు కదా ” అంటూ నా చేతిలో అంత చిల్లరుంచేసి “నా పెళ్ళాంకి మందుకొన్నాను అవసరానికి యిచ్చావు నిన్ను దేముడు బాగా చూస్తాడు!” అంటూ వెళ్ళిపోయాడు

లెక్కపెట్టకుండానే ఆచిల్లర జేబులో వేశాను

మూడోసారి నాయింటి అరుగుమీద నన్ను చూసి వెళ్ళిపోతున్నవాడు “యిదేనా మీయిల్లు” అంటూ అరుగు మీద కూర్చున్నాడు. సిగరెట్ పెట్టి నా వేపు చూపించాడు

“నే కాల్పను”

“నువ్వు మంచిపుట్టుక పుట్టావు అంచేత నీకు చెడ్డ అలవాటేమీ లేవు. నేను చాలా చెడ్డపుట్టుక పుట్టాను ”

“నువ్వూ మంచివాడివే ”

ఫకక్కున నవ్వి లేచిపోతూ “నువ్వొక్కడివే అన్నావు నేను మంచివాడినని! నా సంగతి నీకు తెలీదు. అసలు కలపమీద మిలిటరీలించి వస్తున్నాడు ఆ తిను వాళ్ళ వనత ఈసారి నాకోలికా నే పీక తెగేస్తాను.”

“అదేంటే నీకేదుకొ!” అన్నాను.

ఆ మాట అనగానే కిలాడి అక్కడనుంచి వస్తానని గబగబ వెళ్ళిపోయాడు. ఇవింకా వాడి పేరూ, వృత్తీ ఇంకా యెన్నో వివరాలు కనుక్కుందామనుకున్నాను గానీ మళ్ళీ అగపడలేదు

ఈ వాళ్ళోసారి కలుసుకునేవరకు వీడు క్రొత్త వాడని అనుకోడానికి ఆస్కారం యివ్వాడు కాడు. నామనసులో రెండోసారి కలుసుకునేంచీ యీ వ్యక్తి చాల వున్నతంగా మెసలుతున్నాడు ఈ అభిప్రాయమే కొంతవరకు నన్ను వాడివెంట నడిపించింది.

ప్రక్కవీధి చివరలో చిన్న పెంకుటిల్లు— ప్రేతాలయంగంభాటేదిలా వుంది. తలుపు దడదడ బాదాడు లోపలనుంచి పొమ్మని అరుపు. ఈ క్రొత్త బోడి తలుపు తియ్యమని కోపంతో నానా తిట్లూ తిట్టూ అరిచాడు తలుపులు తెరుచుకున్నాయి నిప్పుల్లాంటి కళ్లతో చేతులు పాముపడగలా విసురుతూ చెయ్యెత్తుకొనివాడు యెగురుతూవచ్చాడు తండ్రి లేచాడు.

"గాడిదకొడకా! పెద్ద మనిషిని తెచ్చావు. మర్యాద యిమ్మరా!"

ఆ తీక్షణమైన కళ్ళు తొలిసారి నాకున్నట్టు ఒక మూలనున్న నావేపు చూడగానే శాంతించినాయ్

"కూర్చోండి" అంటూ రెండు తలుపుల దగ్గిర మూలనున్న చొట్టకుర్చీ ముందుకు లాగాడు వెళ్ళి కూర్చున్నాను తండ్రి గొంతుక ఒక్కసారిగా "నా ముందు పుట్టాడు గాడిద! ఈ చేతుల్తో దస్త్రం పూజచేసేవాడికి ఆ పిల్లి మొహంవాడి అకళ్లు పులిలాగ —ఉత్తి రౌడీవాడైపోయాడు!"

కొడుకు కళ్ళు యీ మాటలతో మరీ యెర్రబడుతున్నాయ్. తండ్రిని ఆగమని సైగచేస్తూనే వున్నాను. అంతలో కొడుకన్నాడు "క్రొత్తవున్నాడు. మరేం చెప్పినా వాడికి యెక్కదు!"

తండ్రి నానోటిలో నోరు 'హా' అంటూ వూది. "బాగానుం. పొరపాటుమాట ఒక్కటంటే నీ చెప్పు తీసి నన్ను కొట్టు ఈ వెధవ నామీదా కక్ష్యకట్టి? ఎన్నిగుండెలుండాలి?!"

కొడుకు ముంగుకొస్తూ "నీ బతుకంతో నీమాటా అంతేలే నేను కాబట్టి యింకన్నీ సహించుకొస్తున్నాను."

"పెద్ద పెద్దోళ్లా తాగుతున్నావు— నేను తాగుతున్నాను. నిప్పు కొత్తగా తాగిన వెధవలా మాటాడకురా"

"విన్నావ్ గున్నపోతుని నీతో నాకేం పని?" అంటూ కొడుకు వెనుకకు తిరిగాడు.

ఈ మాట నాకు చెవిని అనిపించి "మీరు కూడా మీ తండ్రిపగిడి తీసుకున్నారా?" అన్నాను కొడుకు ఆమాట వినగానే నా వేపు తిరిగాడు ఆ యెర్రటి కళ్ళలో నీరు గిర్రున తిరిగిపోయాయి నా దగ్గరగా వస్తూ "మీకు తెలీదండీ నాకు జ్ఞానం వచ్చినదగ్గరనించీ చూస్తున్నాను ఒక వ్యసనం కోసం బజారునిండా ముంచేలే నన్ను పెంచినాన్నగార్ని వర్తనం నా కళ్లతో మా అమ్మ ఒళ్లంత పిండి చేసినాడు చేసిందిలేక సహించాను" ఇంతలో తండ్రి యేదో అడ్డుపెట్టినా వినిపించుకోక "ఇంతవాడనౌతాన్నాకా! ఇప్పుడూ నా యెదురుగా మా అమ్మ యేమన్నా వింటోందంటే చూస్తూ యెలా వూరుకుంటాను?!" అంటూనే బోలాబోలా కన్నీళ్ళు కార్చుతూ గబగబ వెంటనే వెళ్ళి తల్లి చెయ్యిపట్టుకొని లాక్కొనివచ్చాడు.

కొద్దిగా చాటుగా నిల్చున్నా నాకంటే కొంచెం కనిపించింది గాలిస్తే పడిపోయేట్టుంది ఆ వంచిన దుఃఖాన్వితమైన ముఖం చూడగానే నాకళ్ళల్లో నీరు చిమ్మింది మాసిన బట్టలతో ఒక విద్యుత్తులా వున్న ఆమెను, ఆ ప్రమిదను, మిన్నగా చూసి నా శరీరమంతా ఒక్కసారి ఆవేశంతో కెరిలి ఆమెను ఓదార్చాలన్నంత కోరిక కలిగింది.

కొడుకు కళ్ళు తుడుచుకుంటూ "యింత చంపుతున్నా ఒక మాట యెదురాడదు గొడ్డుమల్లెబాదితే మా అమ్మ మా కంటికి యింకెంతకాలం కనిపిస్తుందండీ? ఈ ప్రేమకైనా నేను నోచుకోవద్దా?!"

ఆమె అక్కడనించి వెళ్ళిపోయింది. వెళ్ళిపోతూ ఆమె కళ్ళల్లో నీరు జారటం చూశాను నా కథలో క్రొత్తకోణం ధార్మికత్వం నా కంటికప్పుడు అగపడింది. ఈలోగా తండ్రి యేదో పెద్ద గొంతుకతో అంటున్నాడు కానీ వినిపించుకోలేదు. తండ్రే నా భుజంమీద గట్టిగా తట్టూ "చెప్పు తప్పెవరిది?"

నా కేసి దండించే మాట రాలేదు నన్ను కౌగలిస్తూ "నేను తాగిన మాటలు అడిగేదు తప్పేమ రిది?" అన్నాడు

"అసలు యీ దబ్బులాట యెలా వచ్చిందన్నాను. ఈ ప్రశ్న నేను యెలా వేశానో యెందుకు వేశానో నాకే తెలీదు.

"ఇంతసేపు చెప్పాను తెలుసుకుని వుండా? నా పెళ్ళాన్ని నేనేం చేసుకుంటే వాడికేం హక్కు వుందని?"

"నీ పెళ్ళాం వాడికి కదా" అన్నాను.

"ఒకే న్యాయం చెప్పావులే నా తరవాత వాడా వాడి తరవాత నేనా దానికి?"

నేనేం సమాధానం చెప్పలేదు మాట్లాడలేదని రెట్టించాడు. నేను లేచిపోతూ,

"ఇంక వయసు వచ్చింది కొంచెం కోపం తగ్గించుకో విశ్వాసంగా అలాంటి మంచి మనిషిని హింసిస్తే నీకేం జయం కాదంటూ లేచాను నా చెయ్యిపట్టుకొని 'బాగా విను' అంటూ నన్ను దగ్గి కుర్చీమీద కూలబోశాడు. దుఃఖం ఉద్రేకంతో వణికిపోతూ యిటూ అటూ నడుస్తున్న కొడుకు వేపు తిరిగాను. "ఉద్రేకంతో యే పనీ చెయ్యకండి తరవాత విచారిస్తారు మీరు కూడా మీ తండ్రిలా కాలేరుగా!"

నేను, తండ్రికొడుకన్నా విడిచిపెట్టాలని బయలు దేరాను. కొడుకు నా వైపు నమస్కరించి "మీ సలహాకు కృతజ్ఞుణ్ణి" అంటూ తలుపు గడియ వేసు కుంటుంటే వెనుతిరిగి చూశాను. ఆ కళ్ళల్లో యింకా తడివుంది ఆ ముఖంలో నిజంగా నాకేదో సంస్కారం అగపడింది నేను కదులుతుంటుంటే తండ్రి గొంతుక వినిపిస్తోంది నేను తిరిగివచ్చి ఆ ఆవేశంలోనే నా కథను పూర్తిచేశాను కథలో ప్రొఫెసరు చాల హీనమైన చావు చచ్చిపోతాడు అతని భార్యకు పట్టిన పీడ వదిలిందని యింక సుఖపడుతుందని యెవరూ పాఠకులు అనుకుంటారు

కథ వ్రాసేదాకా నా మనసులో అది యే పత్రి కకి పంపడానికి నిశ్చయించలేదు. కథ వ్రాసినంత సేపు నేను నిమగ్నుడినై కాలేదు. వ్రాశాక నేను విమర్శకుడను. యెవరూ కోరి తెచ్చావారనటం పోలేదు

స్పష్టంగా వుంటుంది. అన్నిసంవత్సరాలని తెలిసి రావటమూ అంతులో చూశాడు. ఏ మెరుగాలో అందులోనివి ప్రోదిచేయాల్సి. ఎన్నోవిధాల ఆలోచించాడు. ఇలా లోపాలు గడిచిపోతున్నా వాళ్ళో ఆరాటమేగానీ నాకు వచ్చిన ముగింపు తట్టలేదు.

ఒకరోజున పనిమీద ఆ వీధివెంబడి వెళిపోతుంటే "ఏయ్ బాబూ" అన్న పిలుపు వినపడింది ఆ గొంతుక గ్రాసుబోతుదే మందూదవకొ చూశాను. ఎక్కడా కనపడలేదు. నా కుడివేపు గ్రాసుబోతు యిల్లు వుంది తెరచిన యింటికిటికీల ద్వారా గ్రాసుబోతు మంచంమీద కూర్చొని నన్ను పిలవటం గమనించాను పెసవృత్తితో ఆహ్వానిస్తూ కుర్చీ చూపించాడు. నేను కూర్చోకుండానే కదలలేని ఆ మనిషి పరిస్థితిని చూస్తూ ఏమైందన్నాను? "నీ కొడుకున్నాడా?" అన్నాను

"కలవై పోయింది పోయాడు" అన్నాడు. మొదటిప్రశ్నకు సమాధానం యివ్వలేదు.

మాసరి ఆఫ్ మారిన్ చేసిన ఆ రోడుకుకాలం వేపు చూస్తూ మళ్లీ నా మొదటిప్రశ్న వేశాను.

"ఇదా! కాలు విరిగిపోయింది అంతే!"

"బాగా గ్రాగి యిల్లెక్కి గంతావా! కాలక లోక వుంకొవా?"

"ఆసుపత్రిలో కాలసలో పడ్డానని చెప్పానుకే" తల ప్రక్కకు తిప్పిన తనకు చూసి "అయితే నిజంగా పని లేదా?" అన్నాను.

నాముఖంలోనికి ఒకసారి చూశాడు. "నివ్వు చాలా మంచివాడివి" అంటూ అక్కడవించె "హా" అంటూ పోదు ఆదరించి "నేను త్రాగనే తిన్నాడు" అన్నాడు.

"నీ కాలెలా విరిగిం"దన్నాను మళ్ళీ వాడి గొంతుక గంభీరమైంది. "నేను బ్రతుకుంకగా నా కొడుకు నన్ను కాదంటాడా? వన్నెం పోస్తున్నాడా నామీద చెలాయించడానికి! ఉత్తి చేతకానివాడు! కన్నెర్రచేయ్యటం తిప్పించి యింకేమీ తెలీదు—మాదు వాడు చీమలాగుండేవాడు. చీమ కుట్టేక వచ్చిపోతానా?"

"ఇంతకీ నీ కాలెలా విరిగింది?"

"నాకే విరగ్గొట్టి యిల్లు వదిలిపోయాడు!"

ఈ విషయం నేను నమ్మను "నివ్వు యింత మంచివాడివికదా కాగటం మానేకూడదూ!" ఈ గ్రాసుకే యీ చికాకు లంతటికీ కారణమని యీానలతో యిచ్చాను.

"అదా మానేయుంటున్నావ" అన్నాడు ఆశ్చర్యంగా

"మానలేవా?"

"అదే నాకు కష్టాల్లో రక్షించింది ఏసుఖలో నవ్వించింది—నాకీ నాతో యీనాడో కుదిరిపోయింది. పొత్తు కలిసిపోయింది. అదే నాకు సుఖం యిస్తాది!"

"నీకూ విచారం వుందా?"

నావేపు ఒకసారి విచారించి చూచి తల దించాడు. "ఉంది" మళ్ళీ తలొకసారి ఆడించి "అవును—అందరికంటే నాది హెచ్చు!"

"నీ కెందుకు విచారం? ఎవరు పోయారని!"

వాడు తలెత్తాడు. ఆ కళ్ళల్లో నీరు పేరు కోవటం చూశాను. "నేను ఒకప్పుడు నీలాగే చాలా మంచివాడ్ని. అందుకే నిన్ను చూస్తే నాకెంతో అభిమానం! నీలో దచ్చిపోయిన నేనును చూస్తుంటాను"

"అయితే నివ్వెందుకిలా అయిపోయావ్?"

"అంతా నాదే అనుకున్నాను అంతా అదే అనుకున్నాను అదే లోకమనుకున్నాను. దానికే నా పెళ్ళమని పిలిచాను."

గ్రాసుబోతు ఆవేశం అంతా కళ్లల్లో నీరై కారుతోంది. మాటలు తడబడిపోగాయి. గొంతుపట్టుకపోతోంది భిన్నవదనంతో శోకస్వరంతో

"అనుకోకుండానే ఆరోజునుంచీ దానిని లోకా చంపుకున్నాను. నేనిలా చంపుకున్నా మళ్లీ అనేక తను లేగలవా? అది యెందుకు అనుభవిస్తూ బలవంతంగా చావకుండా వుండో దానికే తెలియాలి!"

ఇప్పుడు నాకు కథకు ముగింపు తెలిసింది. నా కథలో అసలు సౌందర్యం చావలేదు.

వసుచరిత్ర - ప్రకృతిదర్శనము

శ్రీ బొడ్డపాటి కుటుంబరాయశర్మ

శైలకల్పకాకము క్ష్మాతిమనత్కముకు లావణ్యవర్షకర
వాహినీ ఋతురత్నము, లవారిత
పక్కాదికల్పకా విధూ
పావహ పూర్వ కృత్రిమము పావలీ
దీరిన జాతిరత్నమున్
గాళ్ళిన విట్టి మ్మిక కథగా నొనరింత్రము శేయ్వ
సెంప్రవన్—'
(వసు-అ 1-ప 19)

అని సాహిత్యరసపోషణుడైన రామరాజ భూషణుని వసుచరిత్ర కృతిపతి సబహుమానముగా నాదరించెను. అప్పుడు 'రసోదంచిత దనుత్క్రియా కల్పనాకల్పభవ్యంబుగా' మహాకావ్య నిర్మాణమునకు కృతికర్త పూనుకొనెను. ఇంతకు, భట్టుమూర్తి తన కల్పనాచమత్కృతితో పూర్వరాజవృత్తాంతమును గూర్చి వసుచరిత్ర కృతి నిర్మించెనను దీనికి శ్లేషయు, సుకీభూతివ్యంగ్యమును, ధ్వనియు సహాయసిద్ధములై తోడ్పడినవి. మూర్తి కవి సారిక్ప్రంప్రదలో సాభాగ్యవను ద్వ్యర్థి, రెండర్థములుగల కావ్యము. రెండు కథలను వేర్వేరుగా చెప్పినతో "ఇహపార్శ్వనావనుజు సంగతి" తప్పిపోవును గాన, వసికి రైదే నా రెండు కథల కోటిగా గూర్చి చెప్పదలచి, మునిరాజు గర్భరాజాతో పలికినట్లు ద్వ్యర్థికి హేతువు కల్పింపబడెను.

శ్లేష వేఱు, ద్వ్యర్థి వేఱు. ఒక్కటో బహు భావముల కూడిక శ్లేష. ఒక్క దిక్కుని భావమే అనంద మిచ్చుచుండ నొకే భావము లోకి వదనుండి ముప్పతిల్లి యానందమును గూర్పరా! అందుచేతనే ద్వ్యర్థికి పాండిత్యము ప్రధానమై యద్భుతమును గొల్పును 'వాహ!' యనిపించుచుండగా, శ్లేషకు ప్రతిభయు గూడ నావశ్యకమై యద్భుతానందముల రెంటిని గూర్చుచు, 'ఓహో' యనిపించుచుండును.

ఇటి శ్లేషాదిరచనలు బహుళప్రయోజనకావ్యక ముగు చమత్కారము గలవి. చమత్కారము కల్పనకు ప్రాణభూతముగదా! అందుచేతనే పూర్వము విద్య లోకమున, ప్రబంధసామ్రాజ్యమునందు బెలెదనుగూడ, శ్లేషకు మన్నన ఆంగ్లేయులను ప్రఢిగా సమకరించు మన కేటి యాల్ప్పభిప్రాయములు యుట్టుంటిమి. లోకమున నకేక కారణములచే నేఁడు శ్లేషకు చెల్లుబడి లేకపోయినను వతి భువనమైనదియు సదాశ్రిభావ ప్రకటనమున కమనైనదియు నవికీరదు. ప్రాచ్యలోకములో కావ్యశాస్త్ర యుగములందు గాక, పురాణ సూత్రవేదయుగములయందు సైతం మిగా శ్లేషకు కీర్తియుండుటయు, పాశ్చాత్యులలో నుదాత్తమగు శ్లేషగా నున్నను, శ్లేషాభావము 'అరిస్టాటిలు' వకు పూర్వమునుండి 'ఏది నుట' పిమ్మటిగలను ప్రసిద్ధికెక్కి క్రమక్రమాభివృద్ధి నొందుటయుఁ, బరిశీలింపఁగా భావంగీరితము అలంకారము శ్లేష యనక చెల్లదు పరిమితపదములతో నపరిమిత భావమును చెప్పుటకే కవికల్పనలను వ్యభావసిద్ధములుగా గూర్చి అద్భుతానందముల సంపాదించుటకును శ్లేషాద్యలంకారములు సాధనములు

అసలు పర్వతాని భావముమగూడ మించునది కవి భావము అందును కవికల్పన బహువిచిత్రమైనది. కీలకేలకోడను రామరామూర్తి చమత్క్రియాకల్పనకు శ్లేషయు, శ్లేష చమత్కృతికి కల్పనయు పరస్పరాధారభూతములైనవి కాఁగా, భట్టుమూర్తి చమత్క్రియాకల్పన యెందున్నది? అతని విలక్షణమైన యతికృత్తములో నున్నది అనుటో, కథలో గాని వైలక్షణ్యమేమి? అనిన, దానిని ప్రౌఢులవ్వారియము సాంధించుట గదా, అని సమాధానము ఆ ప్రౌఢిమకు లక్ష్యముగా ప్రకృతియందుగల యొక వైచిత్రిని వర్ణింపఁబూని, దానిని సమాజసుందరముగ చిత్రించిన కృష్ణరాయఁడు రామరాజభూషణుఁడు

ఆ వైచిత్రి యేదియనఁగా కోలాహల పర్వతము నొంకి శుక్తిమతీనది ప్రవహించుచున్నది. ఆ ప్రవాహవేగముచే కొన్నాళ్ళలో కోలాహలగిరి కొంత యొఱఁగి శుక్తిమతిపై వతోల్లయుద్ధన్నమాట. ఆ సమాజసుందర

నైన దృశ్యము ఆ రాజునకును, ఈ కవికిని మోహించి పర్వతము నాయికవలె కనుపట్టగా భావించి నాడు కవి. ఇట్లు పరిశీలనాభావిత మగుటచే నా దృశ్యము సహజ మధుర మైనది. ఇది బహుముఖ మనోజ్ఞ మైన కల్పనా వైచిత్రియు, నద్భుత భావనాసంపత్తియును తద్దృశ్యమును కవి తన యంత్రశక్తి లబ్ధ శ్లేషాగ్రబద్ధ ఘటనాచాతుర్యముచే చిత్రించుటలో మన భావాంబరవీథి నందు కవితా శ్రీయును, నా కోలాహలపర్వతము పురుషుఁడు నై భాసించు చున్నవి

మందీవిరుపుల కల్పనలును, భావపదములు మాలయు, ప్రకృతి పరిశీలనాపాటవమును ఇట్టి తన యనుశీలనమువలన గలుగు విశ్వేశ్వరాద్య భావభంగిములను దనుచాళులకుఁ జూచి కన్నులను గట్టినట్లు తోఁచింది, వారి మనస్సును గోలిపించు రసోత్పత్తిని గలుగ మనోహరమగునట్లు చేయఁగలిగి ఆకృతియానందాతిశయమును, రసోత్పత్తి ప్రాధాన్యమును, యథార్థభావ ప్రగాఢమును, ప్రకృతిదర్శనమునకు ప్రతిభాశాలి యందుము. ఈ వర్ణనము నధిక ముగ వసుచరిత్రలోను శ్వాభావికముగ నాశ్వీంద్ర నలోపాఖ్యానములోను జూచు నటువంటి దైవి ప్రకృతు లను మాఁచు ప్రకృతులరూపములు భట్టుమూర్తి కలిగించి నాఁడు హరిశ్చంద్రునలోపాఖ్యాన ద్వ్యర్థిలో వృక్షి నస్తుద్వయముల నారూపమ్ము మేలిమి శృంగారాదిఘట్ట చిత్రణములయందు ప్రకృతిదర్శన మిశ్రమునటువలననా; వసుచరిత్రలో నదీపర్వతోద్యానాది వర్ణనఘట్ట చిత్రణములయందు ప్రకృతిదర్శన మిశ్రమునట నేనును, మనలను మనోజ్ఞ భావిక ప్రకృతి చిత్రణ శోభావిలసితముల ముగ్ధులగునట్లుగను, రసభావ ప్రదీప్త ప్రఫుల్ల హృదయులమగునట్లుగను, నారకసాహితీ రస పానమునకు చేసినవాఁడు గద్దరు భట్టుమూర్తి. వసుచరిత్ర లోని యీ వసంతర్తు వర్ణనము నిది చూడుము:—

సీ! లలనాజనాపాంగ వలనావసదనంగ
తులనాభికాభంగ దోః ప్రసంగ
మలసానిల విలోల దళసాల నవబాల
ఫలపాదర కుశాలపద విశాల
మలినీ గలదళినీ కమలినీకృత ధుని
మలినీ శుభదినీశ హనుగధూళి
మతికాంత నలకాంత లతికాంతరనికాంత
రతికాంత రణకాంత మతిసుకాంత

గీ. మున్నత శోభాన పరతతశోభితలయ
ముకుల కలిత కరాంతర ప్రకాశ చరిత
కలిత కలకంఠకుల కంఠకాకలీ వి
భాసురము వొల్చు మధుమాస వాసరంబు'

(అ 1 ప 125)

సీ. ఒకచాయ వనపాయ నిగనిగల సమదాయ
మొకచీమ నానానిమయూర నినద
మొకతంక వకలంక మకరాంకహారము పోవ
లోకస్త్రీల వనదేవతయుదరి గీత
మొకచెంత సుర కాంతిలకరాంత తిరిగాద
మొకచారి వనచారికోచితంబు
లోకయోర పటుచారణకుమార ఫణితంబు
లోకదండ నలినుండలికలగాన

గీ. మొక్క మొగి ప్రోయుఁ గదలీగృహోపవన్న
కిన్నరీబృంద బృంద సంగీతరీతి
నమరు నతిబేల కోలాహలముల కలిమి
నధిప! యీయద్రి కోలాహలాఖ్య మొక్క!

ఇంకొక దృశ్యమును పరిశీలింపుము వసంతము రాగానే దక్షిణవాయువు ప్రసరించి శ్రోత్రతీరఁగల యంగుచిరుకొమ్మ దాటకుండఁ జేసి యాతీరఁగల నాల్గిని జల్లుకొనునట్లుగా నొవర్ణించు

దక్షిణ వాయువుఁడు నవోత్కట కరాఘాతము లంటుచు పెరుగుట చేయుటగా, దానికి కవి చూపుట చూడుము —

'ఒసర, హేమంతకుంతనములోద్భ్రిత మల్లిక వల్లి ధ్వంగముల్
నన్న, నవియాడుదున్ మొగచి దమ్ము లిట వల నవా
గర్వ మా
తన లతికోలకాంతుల, మదారగతిం జలి దాటి, సెయ్యత్రం
టెంచుక నిర్భ దక్షిణసమీరణుఁ, డొయ్యనఁ దాల్చు లంటుమున్.

(అ 1—ప 126.)

పిదప వసంతుడు వనవిహారము చేయునప్పటి దాడిములతో నొప్పు నింకటి పరీక్షింపుము. ఒక దాడిమి లత, తన రొమ్మున పూలకాంతి యారెడి పైట నతిక్రమించిన చిగురులచే నంటుబడిన పరిపక్వ ఫలములను, దోహద ధూమమువలన కప్పుకొన్నది ఒక సుందరాని సందర్శనము తన కొనిపైఁట జారగా నొకరాగిణి తన

కుంతలములతో నతడును గర్వా కొన్నట్లున్న దని యని
కవి వివరించుచున్నాడు —

'దళితలతాంతకాంతియును దంతురతావి చెలుంగు
దాఁటి, వ
న్నిక్కిత తరంగిలాసముల మీటిన విద్రుమ ఫలస్త
న్యాగముల్
వెలుగనెఁ, గన్పెఁ, దట్టముగు జెల్లిక దోవాద ధూమ
ధూమకుం
తలముల విప్పి, దాడిములతాలతికాంగి, కృపాణ
తెంగటన్
(ఆ 1—ప. 155.)

ముందు కలుగనున్న గిరికా వసురాజుల దర్శనేచ్ఛను సూచించుచున్న యీ వర్ణనము, తన్ను పాఠించిన రసికులను మతి ప్రకృతి యెట్లు తంబింపలేదో చెప్పక చెప్పుచున్నది. మాటాడిన పట్టి చేతి ప్రేరణలచే తాంతరంగిక ప్రబోధ మేర్పడి యపూర్వభావ పరిస్ఫూర్తి కలుగుచున్నది. అపుడు భౌతిక మానవ ప్రకృతుల యభేదము ఘటిల్లి యదియే, దైవీప్రకృతియగును. లేదా యీ రసోపాసనవిరయంతలి సహజ దైవీప్రకృతియే భౌతిక మానవప్రకృతులతో సమ్మేళనమై, సమైక్య సమన్వయమై, మధుర సమ్యగమై; త్రైమూర్తమునందున నె సుసంఘటితమగును. దేహప్రాణమనోధాతువుల నతిక్రమించి యాత్మకు విశుద్ధజ్ఞానభూమికలో నను గిడుటతో భిన్నభిన్న ప్రకృతుల మూలకారణ మాహాత్మ్యస్ఫూర్తి యగు నపుటయే యిది ఇట్టి సమ్యక్ ప్రకృతిదర్శనము నిందుక గా సుదాహరింతును.

జేజేదలింపఁ, గంటికి నవిదన్నుజాళి భుజాగ్రకంకణ
ప్రేణి నటింప, లోలకచలీనిచిరీనఃకటాక్ష కాంతి ని
ద్యాలము మానమూఢ నసగగాకళ్యాణసంయాయ మీాఖ
రైశత
ప్రోణి వివర్ణిక బ్జముఖకోభితయై కడు సంభ్ర
మించినన్.
(ఆ 2 ప 187)

ఇందలి సులభ సుందర శ్లేషచే నతియందు స్త్రీత్వ మర్ధనారీశ్వరతాండవమున కొలందొ దోగ్ధరిక మగును. పిదప నాయాభూతముల పృథగ్భావ మేక సముగా నెట్లు మనోజ్ఞమగుచున్నదో, యట్లే ప్రకృతి త్రైయము గూడ సుజ్ఞేయ మగుటచే మన కానందోపలబ్ధి.

చెలుల జలక్రీడల సందర్భములో రామరాజ భూషణుడొక ప్రౌఢదర్శన మిప్పించుచున్నాడు. ఆ పద్యభాగ మిది ఒండొరుల భుజములపై చేతులువైచి ఉదపర్యంతమైన నీటిలో చెలులు నిల్చియున్నారు. తమ భుజావలయముచే నేర్పడిన మండలముల్యములు వారి కన్నులదామరల కాంతి ప్రసరించుచున్నది. అది చా కాంతిస్తోమము మన్మథుని గొప్పదైన తెప్పతిరునాళ్ళలో కట్టిన హేమకుంభములుగల, తమ్మికొమ్మల వలయములతో గూడిన పూలతెప్పగా యున్నట్లున్నది. పరికించునది:

'కరములు మూలపుటాయమున కన్నులు, దమ్ములవంటి
మోముగల్
బరగోని నిల్వ, తత్పంధి ప్రాంశుపృగంకుకలాప
పూరితం
తరముయి పోల్చె, భావభవ దైవతభావిత హేమ
కుంభసం
భరిత మృణాళ మండలిత పద్మముయస్త నమండ
లంబునన్'—(ఆ 3 ప. 156)

భౌతిక, మానవ, మానవాతీత ప్రకృతి త్రయము పరస్పర సంబంధమును గుర్తించిన మహాకవి, ప్రకృతిని స్థిరరసమూర్తి యనుకొనును! అది యెట్లుగుటకు హేతువైనది, మహోదారమైన యాతని ప్రకృత్యారాధనాభావము కాఁగా, జడమునుండి మానవప్రకృతి ప్రవృటించి దైవీప్రకృతిగా పరిణమించుటయటుండు, లేదా మూలాధార దైవీ ప్రకృతినుండి ప్రోద్భూతమైన విశిష్టమానవప్రకృతి, బాహిరజడప్రకృతిలో విలీనమై, స్వస్థితినుండి విరమించి పునర్దైవీప్రకృతిగా రూపొంది, రమించి మించుట యనుచుఁ, ఈ విలోమానులోమ రమణవిరమణ లీలలకు నిరాడంబరమూ మాత్రము కవికి మరి మనోగతమై భావస్ఫీతరూపమున ప్రకాశించు బాహ్య జన్మాంతర వాసనాబలనిత్యము ప్రకృతిబద్ధభక్తిభావమును, ఆరాధనాశీలమును గాదనగలమా?

అచేతనములగు శుక్తిమతీకోలాహలములకును రూపకల్పనములచేత, చేతనత్వము కలిగించి, తత్పుత్రి యగు పలమైన గిరికాదేవికి కేవాంశగల యుపరిచరవసు సంతతి యగు వసురాజును భర్తగాఁ జూర్చి, రసధ్వని యనదగు కావ్యమును నిర్మించిన కవీంద్రుని యంతస్సారము, ప్రకృతి పరిశీలనాబద్ధభక్తిభావమును తద్రూపవిశేషసంఘటనాసామర్థ్యమును గలది కాదా?

వసుచరిత్ర : ప్రకృతిదర్శనము

పోనుపోను వసుచరిత్రలో నీ దైవీప్రకృతిదర్శన మధికముగ లభించుననుటకు శ్రీరామ సాయంసంధ్యావర్ణ నార్థ చంద్రాస్తమయ వర్ణనల పరిశీలింతము.—

'నటనీరాజ కిరస్థల స్ఫుటిత రత్నచ్ఛాయలం గల్గొలిని
విటమున్ సంజ ప్రభ యని తద్యోగాభిపాతోన్నతు
త్పటుపాథోంబధారాచరాలికసంపద్వ్యోమసందానితో
త్కటసంధ్యాకల ధూమకంబకముదై కన్పట్టెఁ బ్రాం
తీకటుల్.' (ఆ 4—ప 10)

'అరవిందోదరపూర్తి భావుఁ దిశ దూరాస్యంతిం
బునన్ వంచిత
త్వరనీకేతనుఁడై పయోనిధిఁ జొరన్, సంధ్యాతటి
తూర్యస్తమై
పరసెం జీకటి కౌరవ్యులవ్, జాతి సై విహ్వాప్న
తాథోగముల్
సరిగానించుదు, సర్వతోముఖ మహోదార ప్రభా
రంభులన్'—
(ఆ 4—ప. 11)

'శారాపస్థయు పండిదన్, గగనకేదారంబునం
జంద్రికా
నీరం బాఱఁగఁ గోసి, తద్రాగ చిత్రఫలాలికం బ్రాతిర్యహ
సిరిగ్రాముణి కూడఁ పెట్టె నదె దోఁచెం దూర్వ్యసం
దెంప్యఁ తి
ద్దూరద్భ స్థపలాలరాశిక్రియ నిందుం డేగ నిప్పాగడెం'
(ఆ 4 ప 180)

పింగళి సూరనార్యుని యభంగశ్లేషల యందును, కృష్ణరాయప్రభుని ప్రకృతివర్ణనలయందును మన కెందును

సైన గౌరవమున్నది. అయినా కప్తంలకు నిజముగా నమస్కారము. కాని రామరాజభూషణుని యాంతర ప్రకృతిపర్యవసానలో సూరనార్యుని శ్లేషచిత్ర చాతుర్యమును, కృష్ణరాయని బాహ్యప్రకృతివర్ణనా దైశద్యమును గూడ చక్కగమగను చమత్కారముగను సంగమించినవి. ఆయన కావ్యమునందలి ప్రకృతి వర్ణన మున్నదున్నట్లు కన్నులకుకట్టు ప్రతిబింబమువలెగాక, తను చరిత్రలోని కవి మనఃపరికల్పితకల్పిత చిత్రము. ఈ శైలి శ్లేష చాతుర్యమున పసుపూరినది కావున శ్లేషకవిగాను ముందుగా జెంచి చెప్పవలసి వచ్చినది ఆ శ్లేషము కారణము, 'రసోదంచిత చమత్కృతియా కల్పనా కల్పితత్వము' గా ప్రకృతి నవనవోన్మేషిత్రిగ సెట్టించి, సౌందర్యమూర్తి యాతనిచే ఈ శ్లేషయు, నా ప్రకృతి స్వాతంత్ర్యశక్తియు నానావిధ ప్రత్యేక చిత్ర ప్రకృతి పరోక్షమానసప్రత్యక్షముల ద్వంద్వచిత్రణ మేర్పడి, ప్రత్యేకముగా వసుచరిత్ర కవిత్వము నాకు శిష్ట చిత్రవిచిత్రమైన యాస్వాదనీయత కవితా మూర్తియా యనిపించుచుండును.

ఎల్ల తద్విధ పుల ప్రకృతి దర్శనముకంటె నతీత దర్శనోపలబ్ధిగలదీ రామభూషణకవి!

'నిను', శ్రీరామపదారవిందధిషణా'నిష్ఠన్,' జగ
త్ప్రాణ నం
దన కారుణ్యకటాక్షలబ్ధకవితా ధారాసుధారాశి నం
జని కేకైకదిన ప్రబంధ ఘటనా చర్యకృతి గ్రంథక
ల్పన, సంగీతకళారహస్యనిధిఁ, 'బల్పన్ ధర్మ
శాంధ్రప్రభల్'

ఇల్లు కూలింది

శ్రీ అంగర సూర్యారావు

పాత్రలు: రామ్మూర్తి, నారాయణ, శేఖరం, రమణయ్య, నరసయ్య, ప్రకాశం, కుచేలరావు, బిల్లుకలెక్టరు నీలవేణి.

* * ఒక ఆఫీసులోని పెద్ద హాలు హాలు మధ్య రికార్డు రూంలోకి వెళ్లేద్వారం కనిపిస్తోంది ద్వారానికి యిరువైపులా హాలులో రెండు బల్లలూ రెండు కుర్చీలు ఒకదానికి ఒకటి యెదురుగా వున్నాయి ద్వారానికి ఎడమవైపు వున్న సీటులో శేఖరం కూర్చుని వున్నాడు వయస్సు 25 సంవత్సరాలు రాస్తూ మధ్యమధ్య కుడివైపుచూస్తూ వున్నాడు. హాలుకు ఎడమవైపున ఒక ద్వారం కనిపిస్తూవుంది పైవాళ్ళు వస్తే కూర్చునేటందుకు హాలులో మరో రెండు ఖాళీ కుర్చీలుమాత్రం వున్నాయ్ కుడివైపునుంచి రమణయ్య నరసయ్య వస్తారు. ఇద్దరూ వెలిసిపోయిన పంచెలు, అతుకుల చొక్కాలు వేసుకొని వున్నారు. తలపాగాలు చుట్టుకున్నారు. వయస్సు రమారమి 40 సంవత్సరాలు. ఇద్దరి ముఖాలలో అత్యుత్సుకత దైన్యం, తొందరపాటు కని పిస్తూ వుంటాయి.

రమణయ్య: (వస్తూనే) అయ్యా! నమస్కారం.

నరసయ్య: నమస్కారం బాబూ!

శేఖరం: ఎవరు మీరు?

రమ: నా పేరు రమణయ్య అండి

నర: అందరూ రమణయ్య మేష్టారు అంటారులెండి.

రమ: వీరి పేరు నరసయ్యగారు

నర: మేం యిద్దరం బడిపంతుళ్ళముండి.

శేఖ: ఎందుకు వచ్చారు?

రమ: సావధానంగా వినాలి తమరు. అంతా పూస గుచ్చినట్టు మనవిచేస్తాం.

నర: పొద్దున్నుంచి యిక్కడిదాకా ఆలోచించు కుంటూ నే వచ్చాం. బోల్డు సంగతులున్నాయి మనవి చేసుకోటానికి

శేఖ: మీరు కొంతసేపు

రమ: (అమాంతంగా మధ్యలో అందుకొని) బాబ్బాబు! అభ్యంతరం చెప్పకండి.

నర: మా మనవి వినండి

రమ: మాటి తప్పయితే దండించండి ఒప్పు కుంటాం.

[శేఖరాన్ని మాట్లాడనివ్వకుండా యిద్దరూ ఒకరొకరు చెప్పేస్తూ వుంటారు.]

రమ: మేం బలానికి గొప్పవాళ్ళం

నర: అయినా కూటికి బీదవాళ్ళముండి.

రమ: బడిపంతుళ్ళకంటే రోడ్లుతుడుచుకునే కార్మి కులకు ఎక్కువ హక్కులున్నాయండి.

నర: ఈ మేష్టరు విద్యార్థులు నోరెత్తితే చాలు "[illegible]! కూల్చి పారేస్తాం." అంటున్నారు.

రమ: మళ్ళా మాట్లాడితే మళయాళదేశం పొమ్మం టున్నారు.

శేఖ: ఎవరు? (యింకా యేదో అనబోతాడు)

నర: (మధ్యలో అందుకొని) యింకెవరు బాబయ్యా! మా పైవాళ్ళు.

రమ: అంటే మా నెత్తిమీద వున్నవాళ్ళు.

ఇల్లు కూలింది

నర: రాజకీయాలకు దూరంగా వుంటాం అనుకుంటాం.

రమ: కాని ఏం లాభం! పంచాయితీ బోర్డు ఎలక్షనులనుంచి పార్లమెంటు ఎలక్షనుదాకా మమ్మల్ని ఉపయోగించుకుంటారు బాబయ్యా!

నర: తరవాత పాత చెప్పుల్లా తీసిపారేస్తారు లెండి.

రమ: బహిరంగ సభల్లో మాత్రం.

నర: ఉపాధ్యాయుడిమీద యెక్కడలేని ప్రేమా వొలకబోస్తారు.

రమ: దేశనాయకుడి దగ్గరనుంచి గ్రామనాయకుడి వరకూ ఒకటే నినాదం.

నర: ఉపాధ్యాయులమీద యెంతో సానుభూతి వుందిటండి.

రమ: అతగాడు పిల్లలను ఉత్తమ పౌరులుగా తీర్చిదిద్దాలట!

నర: రాజకీయాలకు మాత్రం దూరంగా వుండాలట.

రమ: ఆ ఉత్తమాశయం యిచ్చిన పెద్దమనిషే, ఎలక్షను టైముకు మాదగ్గరికి చేతులు కట్టుకుని వస్తాడు.

నర: ఓడ దాటేదాకా ఓడ మల్లయ్య..

రమ: తరవాత బోడిమల్లయ్య

నర: ఈ గొడవలలో పడిపోతున్నాం అనుకోండి.

రమ: పోయిన యెలక్షన్లలో ('అంతే కదా!' అన్నట్లు నరసయ్య కేసి చూస్తాడు)

నర: అదే! మొన్నటి ఎలక్షన్లలోనే నండి.

రమ: మేం చిన్నబ్బాయిగారి తరఫున ప్రచారంచేశామండి.

నర: చెయ్యక పోతే ధర్మామటండి.

రమ: అందువల్ల మాకు చాలా ఉపకారాలు జరుగుతున్నాయండి.

నర. తమరిదగ్గర దాచడం యెందుకు బాబయ్యా! నిజం చెప్పేస్తాం (రమణయ్యకేసి "యేమంటావ్?" అన్నట్లు చూస్తాడు.)

రమ. తప్పేముంది? చెప్పేద్దాం.

నర: చిన్నబ్బాయిగారు ఊళ్లో మంచి పేరుకున్నారు.

రమ: వారికుటుంబంలోని పిల్లల్ని అందర్నీ మాదగ్గరకే ట్యూషనుకు పంపిస్తారండి

నర. (రహస్యంగా చెబుతున్నట్లు) నెలకు ఓ యాభైరూపాయలవరకూ ముట్ట చెబుతారండి.

రమ: అబద్ధం యెందుకు బాబయ్యా! మేం పూర్తిగా వాళ్ల మీదే ఆధారపడుతున్నాం

నర: తమరిచ్చే గ్రాంట్లమీద ఆధారపడితే

రమ: యేనాడో మేం ఆత్మహత్య ప్రయత్నాలు జరిపించేవాళ్లం బాబయ్యా!

నర: చిన్నబ్బాయిగారు మాకు దేవుళ్లాంటివారను కున్నాను ఆయన ఎలక్షనుకు నిలబడగానే మా దగ్గరికి వచ్చారు

నర: మేం వారికి తోడయ్యాం.

రమ: రాత్రనక పగలనక తిరిగాం.

నర: మా సొంతపనుల్లా పనిచేశాం.

రమ: మా గొప్ప ఏం చెప్పుకోవడంగాని — ఏం పనిచేస్తే యేం తిరుగుండేది బాబయ్యా!

నర: చిన్నబ్బాయిగారు పెద్ద మెజారిటీతో గెలిచేరండి

రమ: ఆయనతో పోటీచేసిన వెంకటరత్నంగారు ఘోరంగా ఓడిపోయారు.

నర: (విచారంగా) అక్కడినుంచి మా కష్టాలు ప్రారంభమైనై బాబయ్యా!

రమ: వెంకటరత్నంగారు కాలనాగులాగ బుస కొట్టారండి.

నర: (కాస్త ఆగి) అమ్మో! అతగాడిది పాము పగ!

రమ: మాకు ఉద్యోగాలు తీయించెయ్యడానికి విశ్వప్రయత్నాలూ చేశారండి.

నర: ఎన్నికమీద అతగాడు బ్రహ్మాస్త్రం వేశాడండి.

రమ: చిన్నబ్బాయిగారు ఓట్ల మోసం చేశారు.

నర: మాకేం భయంలేదు అనుకున్నాం.

రమ: అధికారులు మా మీద కేసు విచారణకు మా ఊరు వచ్చారండి

నర. మామీద పెట్టించిన అర్జీలు, మహజర్లు రెండు ఫైళ్లు నిండిపోయినయ్యండి.

రమ: అవన్నీ మోసుకువచ్చారండి మా ఊరు.

నర: విచారణ ప్రారంభమయ్యిందండి.

రమ: మా మీద వచ్చిన మహజర్లు ఒక్కొక్కటే పైకి తీశారండి.

వర : కాటి మీద రామన్నతో చచ్చిపోయినవాళ్ళ వంత కొలు కూడా వున్నారండి.

రఘు : చిన్నబ్బాయిగారు గుణ్ణి చేశారండి.

వర : దాన్తో అధికార్లు కేసు కొట్టిపారేశారండి.

రఘు : వెంకట్రత్నంగారు మరీ రెచ్చిపోయారండి.

వర : అయిన చేసిన అప్పుల వన్నిటినీ తుక్కు తుక్కు కింద కొట్టి పారేశారండి.

రఘు : మున్సిపల్ ఉద్యోగంలోంచి కదలలేక పోయారండి

వర : తన తరఫున పనిచేసే వంతుల్ని చేసుకోవాలని మరీ ఉబలాటపడాడు.

రఘు : రెంటాభిం! మేం బాగని సీతా!

వర : పదహా గ్రామజాయబడు ఉదుబా త్రితం అప్ప కోలేక పోయాడండి.

రఘు : పదిమంది రౌడీలను చేరదీశాడండి.

వర : వాళ్లు పట్టపగలే తోళ్ళేళ్ళలాగ మా బస్తీమీద పడుతున్నారు బాబయ్యా!

రఘు : మేం ఉభయులం తనకు రెండో అర్థం పెట్టుకున్నాం

వర : ఒక్కడూ దానికి జవాబు లేదు బాబయ్యా!

రఘు : బాబ్బాబు! మీ రా ఇక్కడారంలో కలగచేసు కోవాలి.

వర : లేకపోతే మేం చచ్చిపోతాం.

రఘు : అసలే మేం కష్టాలలో మునిగి వున్నాం బాబయ్యా

వర : మేం యుద్ధరం వరకెళ్ళనుంచి ఒక కొంపలో వుంటున్నామండి.

రఘు : (విచారంగా) ఆ కొంప కొస్తా మొన్నటి వర్షాలకు కూలిపోయింది బాబయ్యా!

వర : సాయం చెయ్యడానికి చిన్నబ్బాయిగారుకూడా గ్రామంలో లేరండి.

రఘు : పట్నంలో ముకాం పెట్టారండివారు.

వర : ఆ మహానుభావుడు వుంటే మా కిన్ని పాట్లు రావండి.

రఘు : బతికి చెడ్డవాళ్లం, మా కొంపలు యిలా మారిపోయి విలాగ బాబయ్యా

వర : మీరు మావైపు చూసి పోలీసు కాపలా పెట్టించాలి.

రఘు : రౌడీలను పట్టించాలి.

వర : లేకపోతే మేం ఒక్కరూ కూడా బతికి బయట పడలేం బాబయ్యా!

రఘు : బాబ్బాబు! మీరు కనికరించాలి

వర : పిల్లలుగలవాళ్ళం

రఘు : మామాట తీసెయ్యకండి.

వర : మా మొర ఆలకించండి.

[ఇద్దరూ చేతులెత్తి దండంగా నిలబడతారు]

శేఖ : (లేచి) రామ్మూర్తిగారూ, వంటి నొప్పిగా ఉంది. ఇంతకూ నేను అధికారిని కాను,

రఘు : (ఆశ్చర్యంతో) మరి తమరెవరు బాబయ్యా?

శేఖ : నేనిప్పుడు ఒక మనిషిని. ఒకప్పుడు మా ఇంటి కేశవుగారు వస్తారు వారితో చెప్పుకోండి

వర : ఆమాట ముందే చెప్పకూడదటండీ!

శేఖ : అసలు మన్నెవరూ మాట్లాడనిస్తేగా మీరు!

వర : (నిష్ఠూరంతో రఘురామయ్య కేసి తిరిగి) మరదంతా ఆరగొట్టారేదని మీరు రఘురామయ్య చెప్పేరూ?

రఘు : కొంచెం తడి ఆరిపోయింది, కొంచెం నీళ్లిస్తే తాగివద్దాం పదండి.

వర : హరిదేవుడా! ఎన్ని కష్టాలు పెట్టావురా!

రఘు : నిన్ను తలుచుకొని రోజులెళ్ళదీస్తాం దీనబంధూ!

(ఇద్దరూ పక్కకి వెళ్ళిపోతారు. శేఖరం రెండడుగులు ముందుకు వేసి ఆలోచిస్తూ ఉంటాడు. — పడిన ప్ర నుంచి రామ్మూర్తి వస్తాడు. చాలా, పంచ — కోడిగా సరిసిగల — వయస్సు 60 సంవత్సరాలు)

రామ్మూర్తి : (వస్తూనే) ఏమయ్యా శేఖరం పని యెంతవరకూ వచ్చింది?

శేఖ : గతసంవత్సరానివి ఎకౌంట్సు కావాలండి. అవి లేనిదే పని జరగదండి.

రామ్మూ : నీకిప్పుడిచ్చినవి కదలకుండా గత సంవత్సరం ఎకౌంట్సు కావాలంటే వచ్చిపడతాయా నీదగ్గరకి?

శేఖ : కావాలండీ (కోపంగా చూస్తాడు)

రామ్మూ : (ఆశ్చర్యంతో) ఎందుకా కావాలా!— నీవేమా మాట్లాడుతుంటే నాకు ఆశ్చర్యం వేస్తోంది.

రాత్రి తెల్లవార్లూ వాడు బడ్జెట్ లెక్కలతో కని పిస్తూనే వుంది.

శేఖ: తొందరపడితే అవుతుందటండీ!

రామ్మూ: తొందరపడకుండా ఆలోచించి కైపిస్తూ కోసి ఓర దూపులుచూస్తూ కూర్చోవ్న పని రాణించటం అదే అయిపోతుంది (దిగాలుగా) అబ్బబ్బ! యీ కొలువు ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలకు యెందుకు వస్తారో తెలియకుండా వుంది

శేఖ: ఇప్పుడు నన్నేం చెయ్యమంటారు?

రామ్మూ: ఈ సంవత్సరం ఎకౌంట్లన్నీ ముందుగా టోటల్ చెయ్యి. యే విభాగం ఆ విభాగం సెప రేట్ గా చూపించు. ఆ పని అయిన తరవాత రికార్డు రూంలో కూర్చుని వెనుక గత సంవ త్సరం ఎకౌంట్సు రికార్డురూంలో వెతికాం. నీకు కనిపించకపోతే నేను కూడా వచ్చి వెదు కుతాను

రామ్మూర్తి శేఖరానికి యెదురుగా వున్న సీట్లో కూర్చుంటాడు శేఖరం కూర్చొని వెయ్యడం ముగించి చూస్తూ కుర్చీ తిరిగి రామ్మూర్తి టేబులుమీద పెడతాడు. యిద్దరూ మౌనంగా కాగితాలు చూస్తూవుంటారు — కుడివైపునుంచి నెమ్మదిగా నెరిసిపోయిన జుట్టూ కుచేలరావు వస్తాడు పాతబడిపోయిన చొక్కా, పంచె, తలపాగా, చంకనిగొడుగు, అరుకోళ్ళు — మాటలలో అతివినయం కనిపిస్తూవుంటుంది రామ్మూర్తికి తిన్నగా నిలబడి నమస్కారం పెడతాడు రామ్మూర్తి అతనిని చూడనట్లు నటిస్తాడు. కుచేలరావు అలాగే కొన్ని నిముషాలపాటు నిలబడి వుంటాడు)

కుచేలరావు: (వినయంగా) రామ్మూర్తిబాబూ!

రామ్మూ: (తల పైకెత్తకుండా) ఊఁ! మాట్లాడకు. ఈ ఎకౌంటు తప్పు పడిందంటే చాలా లేటి. (అంకెలు కూడుతూ) నాలుగూ నాలుగూ ఎని మిది ఏడూ, పదిహేనూ తొమ్మిదీ యిరవై నాలుగూ (పెన్సిలుతో అంకెలుకూడి తల పైకెత్తి) యేం? యెందుకొచ్చావ్?

కుచే: (ఆశ్చర్యంతో) నేను కుచేలరావును అప్పుడే మరిచిపోయారా రామ్మూర్తిబాబూ!

రామ్మూ: (హేళనగా) ఓహో! కుచేలరావుగారా కోటూ లేదు! పూర్తిగా మారిపోయారా మీరిక్క డికి? మీ మీద అంతంత కొట్టే అర్జీలు వచ్చి పడు తున్నాయి. చదవలేక ఛస్తున్నాం మేం

కుచే: అదంతా అన్యాయం బాబూ!

రామ్మూ: (కోపంతో అమాంతంగా పైకిలేచి) యేది అన్యాయం? మూర్ఖుడు టీచరుతో పని చేయి స్తున్నావ్ అయినప్పటికీ గంటు కొట్టే స్తున్నావ్ పైగా అన్యాయమనుట!! — యీ డబ్బంతా నీ ఒక్కడికే ఎలా అందుకుందయ్యా?

కుచే: బాబూ నా మనవి

రామ్మూ: (అతనిని మాట్లాడనివ్వకుండా మధ్యగా) అసలు నీ స్కూలు నడుస్తున్నదా అంట? ఇన స్పెక్టరు విజిట్ కు వస్తే స్కూలు వుండదు. ఎందుకు లేదయ్యా అంటే 'సెలవిచ్చాను' అంటావు — లేకపోతే 'అమాంతంగా అగ్గి పుట్టి ఎవరో ప్రాణం వొదిలేశారంటావ్ మరో స్కూలులో పిల్లల్ని తీసుకువచ్చి నీ స్కూల్లో యినస్పెక్టరు పైమూకు పట్టేస్తావ్ ఆ ఒక్క రోజూ ఇనస్పెక్టరుకు కొత్త మంచిచేసుకుం టావు సంవత్సరమంతా తలాపాగా గడిపే స్తావ్ కుస్తీపోయం దగా

కుచే: రామ్మూర్తి బాబూ! తమరు తొందరపడితే నేను చెప్పలేను — ఒక్కసారి తమరు పైకి వస్తే అంతా విశదంగా మనవి చేసుకుంటాను

రామ్మూ: యిప్పుడు లాభంలేదు యీపూట తీరకుండా పనివుంది

కుచే: ఎంతోసేపు మాట్లాడక్కరలేదు. ఇప్పుడే రెండు నిముషాలలో తిరిగి వచ్చాం.

రామ్మూ: (మెత్తబడి) ఆలస్యంచేస్తే నా పని పాడైపో తుంది సుమీ పద.

[రామ్మూర్తి కుచేలరావు కుడివైపు వెళ్లి పోతారు. శేఖరం వాళ్లిద్దరి కేసి ఒకసారి చిరు నవ్వుతో చూసి తిరిగి రాస్తూవుంటాడు. కుడివైపు నుంచి నీలవేణి వస్తుంది. శరీరంతు జార్జెట్ చీర ముదురురంగు జాకెట్, పెదాలకు లిప్ స్టిక్ ఎత్తు, ఎత్తు మడమలజోడు, చేతిలో గొడుగు — ముని కింలో సహజ సౌందర్యం తక్కువ, అలంకర ణతో ఆలోటును కప్పుకోడానికి ప్రయత్ని స్తున్నట్లు కనిపిస్తుంది. వయస్సు 30 సంవత్స రాలు.]

నీలవేణి : (వస్తూనే) ఎక్స్క్యూజ్ మి శేఖర్! నిన్ను డిజ పాయింట్ చేశాను

శేఖ నువ్వు చెప్పినట్లు ఉదయమే వచ్చి కూర్చున్నాను అప్పటినుంచి మెట్లకొప్పి వైపే వరకూ ఎదురుచూస్తూ వున్నాను

నీల : మా పిన్నిగార్ని స్కూల్లో చేర్పడానికి వెళ్ళాను. అక్కడ నాకు చదువుచెప్పిన టీచర్ ఒకావిడ కనిపించారు. నేను ఉద్యోగం చేస్తున్నానని చెప్పగానే ఆవిడకు ఎక్కడలేని సంతోషం వచ్చింది. చాలాసేపు మాటాడుతూ కూర్చో బెట్టేం. అదిలే వదిలించుకొని వచ్చేసరికి యీ వేళయ్యింది

శేఖ : హాయిగా నీతో కొంతసేపు మాటాడవచ్చు కదా అని ఉదయమే వచ్చాను నువ్వు రాలేదు సరికదా, మధ్యాహ్నం తినవలసిన చివాట్లు ఉదయమే తిన్నాను

నీల ఆదేం?

శేఖ నువ్వు ఎప్పుడొస్తావా అని రోడ్డుకు చూస్తూ కూర్చున్నాను [illegible] వినిపించి ఆత్రుతగా చూశాను నీ నవ్వుముఖానికి బదులు మా సెక్షన్ హెడ్ గారి ముఖం కనిపించింది

నీల ఆ మ్యానేజరుగారు అప్పుడే వచ్చారా!

శేఖ పుటి మునిగినట్లు ఉదయమే వచ్చి తగలడ్డాడు ఎకౌంట్ బుక్కులేవని నానా హంగామా చేశాడు

నీల (చుట్టూ చూసి) యేరీ? కనిపించరేం?

శేఖ రాగానే రెండో మహానుభావుడు దొరికాడు. అతనితో యిప్పుడే బజారుకు దయచేశాడు

నీల మేనేజరుగారు వచ్చారా?

శేఖ లేరు బ్యాంకుకువెళ్ళి డబ్బు తీసుకువస్తారు. ఆయన వచ్చేసరికి చాలా ఆలస్యం అవుతుంది.

నీల ఇవేళ ఒకటవ తేదీ కదూ! మరిచిపోయాను.

శేఖ ఈ మధ్య నీకు మరుపు యెక్కువ అవుతోంది.

నీల అంటే?

శేఖ మనసు స్థిమితం లేకపోతే మరుపు ఎక్కువవుతుం దంటారు.

నీల నిన్ను చూస్తూవుంటే నా క్లాస్ మేట్ మధు జ్ఞాపకం వస్తూవుంటాడు.

శేఖ అతనుకూడా నాలాగే వుంటాడా?

నీల రూపంలో కాదు గుణాలలో—'మరుపు ఎక్కువ',—'దిక్కులు చూస్తూవుంటావు'— మొదలైన మాటలు ఎక్కువగా ఉపయోగిస్తూ ఉంటాడు

శేఖ : నువ్వేమీ అనుకోకపోతే ఒకమాట అడుగుతాను

నీల ఏమిటది?

శేఖ ఇంతకాలంవరకూ నువ్వెందుకు పెళ్ళిచేసుకోలేదు.

నీల : చిన్నతనమున్నప్పుడే చేతులకు సంకెళ్ళు తగిలించుకోమంటావా?

శేఖ అంటే స్వేచ్ఛగా తిరగడానికి వీలుండదనా?

నీల (కోపంతో) యేమిటా మాటలు?

శేఖ యేమీ అనుకోకు నీలవేణీ! నీ పదాలు నాకు వింతగా కనిపిస్తున్నాయ్. అసలు జీవితంగురించి, భవిష్యత్తుగురించి నువ్వు కొంచెమైనా ఆలోచిస్తున్నావా అని నా సందేహం

నీల ఇంతవరకూ ఆలోచించలేదు ఇకముందుకూడా ఆలోచించను.

శేఖ నీ ఉద్దేశం?

నీల సంతోషంగా జీవితం గడపడమే నా ఆశయం. జరిగిపోయినవాటినిగురించి కాని, జరగబోతున్న వాటిగురించి కాని నేను మనసు పాడుచేసుకోను

శేఖ : నీతో చాలా విషయాలు మాటాడాలి నీలవేణీ!

నీల (మెరిసే కళ్ళతో అతని ముఖంలోకి చూస్తూ) నాతోనా!

శేఖ అవును నీతోనే!

నీల కొంపతీసి నువ్వుకూడా నన్ను ప్రేమించావనవు కదా?

శేఖ ఇదివరకే యెవరైనా అన్నారా?

నీల అవన్నీ యిప్పుడెందుకు!

శేఖ సరే, సాయంత్రం యింటికి వెళ్ళిపోయే ముందు నువ్వూ నేనూ యిద్దరం కలిసి వెడదాం

నీల ఎక్కడికి?

శేఖ సినిమాకు, బీచికి, పార్కుకు—యెక్కడికైనా సరే, యేకాంతంగా మాట్లాడ్డానికి వీలుండే చోటుకు

నీల ఇక్కడ ఎవరూ లేరుగా చెప్పు

శేఖ : ఈ కాగితాల చిట్టడవిలో—క్రూరమృగాల కంటె సెక్షన్ హెడ్స్ తిరిగే చోటులో

[మాట మధ్యలో కుర్చీపైనుంచి రామయ్యగారి అతిథి వెనుక కుచేలరావు తాంబూలం వేసుకుంటూ వస్తాడు.]

రామయ్య (వస్తూనే) వచ్చారా వస్తి! (శేఖరాన్ని చూపిస్తూ) అతగాణ్ణి యిప్పుడిచిపెట్టు వచ్చేంత పనివుంది ఆ రెండు సెట్ కొంట్లూ సైన్ చేసి మా పెంపోన్ని పారెయ్

[నీలవేణి పెంపం ముడుచుకొని ఎదురుపై గదిలోకి వెళ్ళిపోతుంది]

రామయ్య (శేఖరాన్ని సమీపించి) నీకేదేం బోయేకాలం పోయే? ఆ పిలవచ్చిన పగన్నుంచి నీవ్వక్షి పని మీద లేవేలేదు

శేఖ లేవండీ?—యిప్పుడే అదిపనచ్చి

రామయ్య (చిరాగ్గా) లేదూ లేదు కాదూ లేదు నేను పెద్దవాణ్ణి చెబుతున్నాను విను మనుష్యుడు అనగానే నీకు ఉద్యోగం లేకపోతే సుఖం గతి వుంటాదా (ఎదురు వైపు గదికేసి చూపిస్తూ) అదిగో ఆ మహాతల్లి! ఆవిడకు ఉద్యోగం వున్నా ఒకటే పోయినా ఒకటే ఎవడో డబ్బున్న మహారాజును చూసి పెళ్ళిచేసుకుంటే దర్జాగా దచ్చిఉట్లు వాడే పోషించుకుంటాడు— నాయనా! వెర్రి ఆలోచనలతో బుర్ర పాడుచేసుకోకు లక్షణంగా పనిచేసుకుని బాగుపడు

కుచే (వెంటనే అందుకొని) "ఉద్యోగం పురుష లక్షణం" అన్నారు బాబూ!

రామయ్య మీరు నిలబడిపోయారు కూర్చోండి, (ఖాళీ కుర్చీ తన టేబులు ముందుకు లాగుతాడు కుచేలరావు కూర్చుంటాడు)

కుచే ఈ పెళ్ళి వార్తేంటి (గొంతు వస్తుందో కొంచెం చూస్తారూ?

రామయ్య పాపం! మీరు అవసరం లేదు దానివనడమూ వా? (రిజిస్టరు తీసి) వెనుకబందిల వలస్సైరోకు రూపాయలు మూడైపై అయిదు నయా పైసలు

కుచే తిరుగు బిల్లు వేగం అందేటట్టు చూడాలి

రామయ్య ఓ! తప్పకుండా,

కుచే మా మీద వచ్చే అర్జీలను కూడా తిరుగు ఓ కంట కనిపెడుతూ వుండాలి.

రామయ్య కనిపెడుతూనే వున్నాం. ఇవన్నీ కర్లూ, కుమస్తాలా అందరూ ఓ కంట కనిపెడుతూనే వున్నారు లేకపోతే యీపాటికి మీ ఖర్చు తెచ్చేసి వుండవలసింది

కుచే మీ ఉపకారం మరిచిపోము.

రామయ్య అహా! దానికేంలెండి

కుచే మా వూళ్ళో నాకు కిట్టనివాళ్ళు కొంతమంది వున్నారు

రామయ్య వుంటారు తప్పకుండా వుండాలి కూడా వాళ్ళు లేకపోతే అసలు గ్రంథమేలేదు మీ వంటి పెద్దల దగ్గరకం కూడా గుర్తింపు లేకుండాపోయి వుండేది

కుచే తమరు పొగడ్తలేమిటండీ!

రామయ్య యింతటా! యింతమాట! — యివేళ పూజింతా బహుంతులే కనిపిస్తున్నారు యేమిటి విశేషం?

కుచే యివేళ యిక్కడ ఉపాధ్యాయుల మహాసభ యేర్పాటు చేశామండి

రామయ్య ఓహో! అదా! అలా చెప్పండి — ఉపవాసం మాన్యాలకు వెళ్ళేవ్వాడు చూశాను యింతమంది దిగబడ్డారేమిటా అనుకున్నాను.

కుచే మళ్లా సాయంత్రం తిమదర్శనం చేసుకుంటాను నాకు యిక సెలవు యిప్పిస్తారా?

రామయ్య వెళ్ళిరండి మాకూ యివేళ ఊపిరి తిరగని పని వుంది

[కుచేలరావు కుర్చీపై వెళిపోతాడు. రమ్మారి, శేఖరం తొందర తొందరగా రాస్తూవుంటారు]

రామయ్య (గతి అకస్మికంగా ముగించి) హరి భగవంతుడా! యిప్పుడు మళ్ళా పాతఫైలు ఒకటి కావాలి

శేఖ (తల పైకెత్తి) ఎక్కడ వుంటుందండి?

రామయ్య ఇంకెక్కడ? రికార్డురూంలో

శేఖ నేను వెళ్ళి తీసుకురానా?

రామయ్య నువ్వు నీకు తెలియదు నీ పని చూసుకో నేను పోయి తెచ్చుకుంటాను

[రామయ్య రికార్డు రూంలోకి వెళ్ళిపోతాడు. శేఖరం తలవంచుకొని రాస్తూవుంటాడు ఎవరు

వైపునుంచి ఒక కాగితం పట్టుకొని నీలవేణి వస్తుంది.]

నీల రామమూర్తిగారు లేరే?

శేఖ రికార్డురూంలో—వున్నారు. ఎందుకు?

నీల ఆయన రైటింగ్ నాకు సరిగా బోధపడదు. (అతనివైపు తిరిగి కాగితం చూపిస్తూ) యీ మాట యేమిటి?

శేఖ డిస్క్రిపెన్సీ.

నీల ఇందాక ఆయన ధుమధుమ లాడుతున్నారెందుకు?

శేఖ చేతిలో డబ్బులేకపోతే రూక్షత్వం చిరాకూ వస్తుంది. ఇప్పుడు చల్లబడ్డారులే

నీల ఇంకా కోపం అంతలేదుగా!

శేఖ : రామమూర్తిగారిపద్ధతి చాలా వింతగా వుంటుంది కొన్నాళ్ళు మంచిగా ఉండి అలా తయారవుతా మేఘాలవలె భయంవేస్తుంది.

నీల ఏం? ఏం జరిగింది?

శేఖ ఎవరో ఒక మేనేజరు వచ్చాడు మాటాడకుండా అతనిని వెళ్లగొట్టేశాడు. తరవాత ఆఫీసు దొంగిలిపోయేలా అతనిమీద కేకలువేశారు. వెంటనే అతడు రామమూర్తిగార్ని పైకి తీసుకుపోయాడు ఆ తరవాత యేం జరిగిందో మనకు తెలియదు. యిద్దరూ ప్రాణ స్నేహితులలా తయారై తిరిగివచ్చారు

నీల : పోనిద్దూ! అటువంటి గొడవలు మనకెందుకు? (కుర్చీ అతనిముందుకులాగి కూర్చుని) 'హెలెన్ ఆఫ్ ట్రాయ్' చూశావా?

శేఖ : లేదు.

నీల చాలా బాగుంది నేను వెళ్దాం అనుకోలేదు. సుందరం బలవంతం చేస్తే వెళ్ళాను

శేఖ అతడు నీ స్నేహితురాలా?

నీల (నవ్వుతూ) సుందరం అంటే ఆడపిల్ల కాదు. మగాడు.

శేఖ అతడు మీకు దగ్గరబంధువా?

నీల ఛ! కాదు. అతనితో పరిచయం చాలా తమాషాగా జరిగింది ఒకనాడు సిటీబస్సులో ఖాళీ లేదు అతడు లేచి నాకు చోటుయిచ్చాడు ఆ మర్నాటినుంచి నాకోసం అతడు బస్ స్టాప్ దగ్గర కనిపిస్తూనే వున్నాడు.—మంచి హాస్యమైన మనిషి! నా పుట్టినరోజుకు షిఫాన్ చీర ప్రజెంట్ చేశాడు మాయింట్లోవాళ్ళంతా తప్పు-తీసుకోవద్దన్నారు. మనం పట్టించుకు కూర్చుంటే అన్నీ తప్పులే! యేమంటావ్?

శేఖ (సీరియస్ గా) అప్పుడు నువ్వేం చేశావ్?

నీ : అతనిని డిజప్పాయింట్ చెయ్యడం నాకు యిష్టం లేదు. యాక్సెప్ట్ చేశాను

[రామమూర్తి రికార్డు రూంలోంచి ఫైలుతీసుకొని వస్తాడు.]

రామూ (వస్తూనే యిద్దర్నీ చూసి) మళ్లా ప్రారంభించారా? ఈ వేళ యింక బడ్జెట్ అయినట్టే! తెల్లవార్లూ దీపారాధన చేస్తూ కూర్చోవలసిందే!

నీల లేదండీ! ఈ సెంటెన్సు యేమిటో అడగడానికి వచ్చాను (కాగితం చూపిస్తుంది)

రామూ (చదువుతూ బిగ్గరగా) "దిస్ డిస్క్రిపెన్సీ షుడ్ బి రెక్టిఫైడ్."

నీల నాకేం చెముడనుకున్నారా! అంత గట్టిగా కేకవేస్తారు

రామూ లేదమ్మా! అసలు ఆ సెంటెన్సు రూంలో కోపంతో రాసింది అలా చదివితేగాని దానికి 'యెంఫసిస్' రాదు (నీలవేణి సీరియస్ గా తనసీటు వైపు వెళ్ళిపోతుంది)

శేఖ ఫైల్ దొరికిందా?

రామూ (చొక్కాకు వున్న ధూళి దులుపుతూ) దొరక్క యేమౌతుందోయ్! దొరికింది అసలు ఆ రికార్డు రూంలోకి వెళ్ళడానికే భయం, దుమ్మూ ధూళితో నిండివుంటుంది

శేఖ : మరి అదెప్పుడూ దులిపించరేమండి?

రామూ ఎవరు దులుపుతారు? కావాలంటే నువ్వూ నేనూ కలిసి దులపాలి!

శేఖ మరి బంట్రోతు లెందుకండీ?

రామూ బంట్రోతు లెందుకంటావా నాయనా, వాళ్ళు అధికార్ల యిళ్లలో బట్టలు ఉతకడానికి పై పనులు చేయడానికిని. నెలకోసారి వాడు మనుగుడుపు పెళ్లికొడుకులా వచ్చిపోతూ ఉంటాడు. బంట్రోతు చేసేపనికూడా కిక్కురుమనకుండా గుమాస్తా చేసుకోవాలి ఏది గతిలేక ఈ ఉద్యోగం చెయ్యడం కాని—గుమాస్తా పని

చెయ్యవలసింది మాస్టారుకొవడం నయం (కాగి
తాలు తీసి చూస్తూ) కొవియ్ జాయి జా
కొవియ్, మళ్ళీ కొత్తదనంతి పని వుంది.

[శేఖరం రామూర్తి తొందరగా అంకెలు
కూడుతూ వుంటాగా మధ్యలో మంచి ప్రకాశం
వస్తాడు. వయస్సు 20 సంవత్సరాలు అప్పటి
కవ్ జాకెట్, పుల్ ఫాంట్, బూట్లు, చేతికి రిస్టు
వాచీ—ముఖంలో యువకుతనం, తెలివితనం
కనిపిస్తూ వుంటాయి]

ప్రకాశం (రామూర్తి దగ్గర నిలబడి) మా నాన్నగారు
లేరా?

రామూర్తి (తల పైకెత్తి) మన్నా నాయనా! కూర్చో!

ప్రకా (కుర్చీలో కూర్చుని) యెక్కడికి వెళ్ళారు?

[శేఖరం ఓ సారి ప్రకాశం కేసి చూసి తిరిగి పని
చేస్తూ వుంటాడు]

రామూర్తి బ్యాంకుకు వెళ్లారు. పది నిముషాలలో
వస్తారు యేమిటి విశేషం?

ప్రకా పుస్తకాలు కొనాలండీ. డబ్బుకోసం వచ్చాను.

రామూర్తి (చేతిలో కలం పేపరుమీద వాలేసి కుర్చీకి
చేరబడి) అలా చెప్పు! అసలు నిన్ను చూడగానే
అనుకున్నాను.

ప్రకా (నవ్వుతూ) యేమని?

రామూర్తి డబ్బుకోసమే వచ్చివుంటావని

ప్రకా: లేకపోతే మీ ఆఫీసుకు రావలసిన ఖర్మ నాకేం
పట్టిందండి?

రామూర్తి నిజమే నాయనా, నిజమే! ఖర్మ పట్టిందా లే
యెక్కడికు వస్తారు (సీరియస్ గా) చూడు
ప్రకాశం నీతో ఒకమాట చెప్పాలనుకుంటు
న్నాను

ప్రకా చెప్పండి

రామూర్తి మీ నాన్నగారు యెంతో కష్టపడి నిన్ను
చదివిస్తున్నారు. ఎందుకని?

ప్రకా: (తేలిగ్గా) అది ఆయన కర్తవ్యం కనక!

రామూర్తి కర్తవ్యం కాదు (కోపంతో) నీలాంటికొడుకు
వుండడం ఆయన ఖర్మం.

ప్రకా (కోపంతో) యేమిటండోయ్ రామూర్తి
గారూ! చాలా దూరం వెడుతున్నారు!

రామూర్తి: నిన్ను బాగుచేయాలని ఆయన ఉద్దేశం
మాలాగ గుమాస్తా బతుకు బతుకుతూ అష్టకష్టాలూ
పడకుండా—నిన్ను మంచిదారిలో పెట్టాలని
ఆయన అభిప్రాయం. నిన్ను చదివించడంకోసం
ఆయన చేసిన అప్పులు యెన్నో అన్నీ కావు.
ఆయన యిప్పుడు పూర్తిగా మునిగిపోయి
వున్నారు.

ప్రకా నన్నేం చెయ్యమంటారు?

రామూర్తి నువ్వేం చెయ్యొద్దు అనవసరంగా ఖర్చుపెట్టకు!
డబ్బు దుబారా చెయ్యకు.

ప్రకా మీ మాటలు నాకు బోధపడడం లేదు.

రామూర్తి (హేళనగా) యేలా బోధపడతాయి
నాయనా! కాస్త గట్టిగా చెబితే కాని బోధ
పడవు యిద్దరు మొగపిల్లలున్నట్టే "నాన్నా
కూర్చుంటా—పుస్తకాలకు డబ్బు" అని
వేధం చేస్తూ బోధపడవు.

ప్రకా పుస్తకాలు కొనకపోతే చదవడం ఎలాగ?

రామూర్తి అవసరం వుంటుందా చెప్పు నువ్వు ప్రతి
నెలా పుస్తకాలు కొంటున్నావా? నువ్వు అడిగి
నప్పుడల్లా—నీ మీద ప్రేమకొద్దీ మారు
మాటాడకుండా మీ నాన్నగారు నీకు డబ్బిస్తు
న్నారు—అసలు చెప్పలేవా? (సీరియస్ గా అతని
ముఖంలోకి చూస్తూ) నీకు డబ్బెందుకు కావాలి?
యేం పుస్తకాలు కొంటావు? యీ నిజాలు నా
దగ్గర? ఎదరాపద! పుస్తకాల షాపు దగ్గరకు
నేనుకూడా వస్తాను అనివుంటే వాట్లే

ప్రకా (లేచి) పావుగంట పోయాక వస్తాను. (వెళ్ళి
పోతాడు)

రామూర్తి కూర్చోవోయ్! కూర్చో! రెండు మాటలు
చెప్పనీ మీ నాన్నగారు యెంతో నిజాయితీ
అయిన మనిషి. లంచాలు తాకకుండా పని
చేస్తారు అందుకు—రిటైరయిపోయే వరకూ
నికి—యిప్పటికి ముసలివాడుగా ప్రమోషన్
వచ్చింది ఆయన సంపాదనంతా నీకిందే ఖర్చు
పెడతారు ఎప్పుడూ రోజులు ఒకలాగే
వుంటాయనుకోకు ఒక సంవత్సరంలో ఆయన
రిటైర్ అయిపోతారు. ఆ తరవాత సంగతి
ఆలోచించు.—ఇప్పటినుంచైనా కొంచెం
జాగ్రత్తగా మసులుకో! ఒకటికి రెండు వచ్చే
వరకి యెక్కడకు పోయాలికొండిలాగ సిద్ధ
మవ్వకు

శేఖ (అంకెలు కూడటం పూర్తిచేసి తలపైకెత్తి) యిది పూర్తి అయిపోయింది యిక లాస్ట్ యియర్ ఎక్కౌంట్సు కావాలి

రామూర్తి పదండి గోడౌన్ రూంలోపడి వెతుకుదాం (ప్రకాశంతో) కూర్చోండి సార్! కూర్చో! మా నాన్నగారు కూడా వచ్చే టైమయ్యింది

[రామూర్తి, శేఖరం గోడౌన్ రూంలోకి వెళ్ళిపోతారు ప్రకాశం ఒక్కడూ కూర్చుంటాడు చుట్టూ చూస్తూ యేం తోచక బల్లమీదనుంచి మాన్ అర్గస్ తీసి శ్రద్ధగా 'గాన్ అండ్ గోల్' యూనిట్ పూరిస్తూ వుంటాడు — టైప్ చేసిన కాగితాలు చేత్తో పట్టుకొని నీలవేణి ఎదురుగా వుంచి వస్తుంది ఆమెను చూడగానే ప్రకాశం ఆశ్చర్యంగా లేచి నిలబడతాడు]

ప్రకా హలో! నీలవేణీ! యేమిటిది? యిక్కడున్నావ్?

నీల ఉద్యోగం

ప్రకా యేమి ఉద్యోగం! యెప్పటినుంచి? యేమిటి కథ?

నీల: టైపిస్టుగా పనిచేస్తున్నాను ఉద్యోగంలో చేరి రెండు నెలలయింది.

ప్రకా: అలా చెప్పు అందుకే రెండు నెలలనుంచి నీ దర్శనం యెక్కడా లేదు — ఒక రోజు మీ యింటికి వెళ్ళాను

నీల మేం యిప్పుడు అక్కడ లేం

ప్రకా అది నాకేం తెలుసు? నేను వెళ్ళి తలుపు కొట్టేసరికి — ఆ యింటిలో వున్న అగ్గగ్గగా రాకాసి చేతిలో వున్న రోకలిబద్దతో పహా యితలికి వచ్చింది

నీల: (నవ్వుతూ) దానితో ఒకటి వద్యకలిపింది నిన్ను!

ప్రకా మేం కొత్తగా దిగాం వాళ్ళమా — అని అదిప మర్యాదగా చెప్పింది విద్యానగర్ దాపడి యింటికి వెళ్ళిపోయారు

నీల నాకు ఉద్యోగం దొరికిన వెంటనే యిల్లు మార్చేశాం

ప్రకా పూళ్ళోకి రవంలేదా?

నీల యెక్కడికి వెళ్ళడంలేదు యెప్పుడూ ఆఫీసూ, యిల్లూ

ప్రకా వివాహబుల్ లైఫ్, యెప్పుడూ ఖులాసాగా తిరిగే గానివి యెలా భరిస్తున్నావో తెలియకుండా వుంది

నీల ఏంచెయ్యను! అంతా అలా వొచ్చింది. అసలు యీ ఉద్యోగం మీ నాన్నగారే వేయించారు.

ప్రకా మా నాన్నగారే నిన్ను యీ బోనులో పారేశారన్నమాట,— సరే! యిక యిక్కడి నుంచి నీకు కాలక్షేపానికి లోటువుండదు

నీల యేం?

ప్రకా మీ ఆఫీసు వదిలే టైముకు నేను రోజూ వస్తూవుంటాను

నీల కొంపతీసి అలాంటి పనిమాత్రం చెయ్యకు.

ప్రకా అలా కొత్తగా భయపడుతున్నా వెందుకు?

నీల నా అలవాట్లు చాలావరకు మార్చుకున్నాను.

ప్రకా మంచిదే!— మాకు! ఇవ్వాళ సాయంత్రం సరిగా ఐదుగంటలకి ఆ కార్నర్లో నిలబడి వుంటాను ఇద్దరం కలిసివెళదాం

నీల ఎక్కడికి?

ప్రకా సినిమాకి పోదాం లేదంటావా? న్యూ థియేటర్సులో సీటు రిజర్వ్ చేయించుకు వస్తాను

నీల ఇకనుంచి మరోసారి ఎప్పుడైనా వెళ్దాం.

ప్రకా నో! నో! నువ్వలా అంటే లాభంలేదు

నీల: లేదు నేను ఇవాళ వేగంయింటికి వెళ్ళాలి

ప్రకా (ఆమెను సమీపించి) ఈ ఒక్కసారికీ నా మాట కాదనకు

[ఆమె చెయ్యి పట్టుకోబోతాడు ఆమె విదిలించుకుంటుంది సరిగా ఆసమయంలో రికార్డురూం ద్వారం దగ్గర ముందు రామూర్తి, అతనివెనుక శేఖరం కనిపిస్తారు శేఖరం చేతిలో ఒక ఫైలు వుంటుంది]

రామూర్తి (నవ్వుతూ) ఏమోయ్! అబ్బాయ్! యిదే ప్రైవేటు ఆఫీసు అనుకున్నావా? నైట్‌క్లబ్ అనుకున్నావా? (నీలవేణితో) యేమిటమ్మా! నీకు యీవూళ్ళోవున్న కుర్రాళ్లంతా పరిచయస్తుల్లాగా కనిపిస్తున్నారే!

నీల లేదండీ! యీ కాగితాలు టైప్ చేసి తీసుకువచ్చాను ప్రకాశం కాగితాలు చూసివ్వమంటున్నారు నేను ఇవ్వనంటేను అంతే!

ప్రకా: అవన్నీ ఎలా ఫైల్ చేసిందో చూద్దామనండి

రామ్మూర్తి అవన్నీ రోజూ ఫైల్ చేసింది మా డ్రాయర్‌లో, తప్పులు దిద్దడానికి మేం ఇక్కడ ఆగావలసి వంది వున్నాం నీకెందుకు శ్రమ!—వెళ్ళి పనిచూసుకో నాయనా! (ప్రకాశం కుడివైపు వెళ్ళిపోతాడు అతను వెళుతున్నవైపు చూస్తూ) కుర్రకా! కొంపకూల్చాగా అన్నాడు (నీల వేణితో) ఆ కాగితాలు నా మొహాన్నిపారేసి మిగిలిన కాగితాలు ఫైల్ చేసుకోవే!

[నీలవేణి తన చేతిలోని కాగితాలు టేబులుమీద పెట్టి ఎడమవైపు వెళ్ళిపోతుంది శేఖరం ఆమె వైపు మామూలుగా చూస్తాడు]

రామ్మూర్తి: ఈ కాలప్పిల్లల్ని చూస్తూవుంటే ఆశ్చర్యం వేస్తోంది పెళ్ళిపెటాకులూ లేకుండా ఆడాళ్ళు మగాళ్లు గాడిదలా ఊరిమీదపడి తిరగడం సంసారం లేనివాళ్ళకు సంసారం లెక్కలట! ఊటికి అన్నారా పెద్దలు!! వాళ్ళు బాల్య వివాహాలు చేశారూ అంటే వ్యభిచారం లేకుండా చేశారు! ఇలాంటి అవస్థలన్నీ ఊహించే వాళ్ళు ఆపదానికి దగ్గు ఎరిగి దన్నారు ఏమిటోకళ్ళు విందకుండా మూసుకొని చేసుకున్నారు

శేఖ చదువుకున్న వాళ్ళంతా చెప్పేవాళ్ళంటారా? ఎవరో కొద్దిమంది వుంటారు

రామ్మూర్తి ఏమిటో దిక్కుమాలిన రోజులు! ఇంగ్లీషు చదువు ఇంగ్లీషు వేషం ఇంగ్లీషు బుద్ధులూ ఇంగ్లీషు ఆలోచనలూను!! ఒక్క కుర్రవాణ్ణి, స్వతంత్రంలో చదా, స్వతంత్రబుద్ధి లేదుకదా? అంతా అనుకరణ! పూర్తిగా చెడిపోయిన!—కానీయ్ నాయనా! పని కానీయ్! అవన్నీ టేబుల్ మీదే పెట్టు నేను పోయి మిగిలిన రికార్డు కూడా వెతికి తెస్తాను

[రామ్మూర్తి రికార్డు రూంలోకి వెళ్తాడు]

శేఖ (లేచి ఎడమ చివరకు వెళ్లి) నీలవేణీ!

నీల: (ప్రవేశించి) యేం? యెందుకు?

శేఖ అతనితో నీ కేం పరిచయం?

నీల (కోపంతో) పిల్లిగా మాట్లాడకు అతను నా మేటే!—ఈ ప్రశ్న వెయ్యడానికి నన్ను పని కట్టుకు పిలిచావ్?

(నరసరావు ఫైల్ రూంలోకి వెళ్లిపోతుంది—శేఖరం తిరిగి తన సీటులో కూర్చుని కాగితాలు చూస్తూవుంటాడు కుడివైపు నుండి నారాయణ వస్తాడు లావుగా పొడుగ్గా వున్నాడు తెల పంచె, నల్లకోటు, భుజంమీద కండువా—వయస్సు 64 సంవత్సరాలు చేతిలో చిన్న తోలుపెట్టె వుంది)

నారాయణ రామ్మూర్తి గారేరీ?

రామ్మూర్తి (కాగితాలకట్ట రికార్డు రూంలోంచి మోసుకువస్తూ) యిదిగో! ఈ గుమ్మంలోను, దూరంనుంచి కొంపకు ధన్యున్నానండీ (చేతిలోవున్న కాగితాలు తన టేబులుమీద పెడతాడు)

నారా: బడ్జెట్ యెంతవరకూ వచ్చింది?

రామ్మూర్తి నాలుగో వంతు కూడా అవ్వలేదండి

నారా డ్యూసెట్ లేకే అన్న విషయం మరిచిపోయారా?

రామ్మూర్తి లేదు. అది జ్ఞాపకం వుండబట్టే గింజుకు ఛస్తున్నాం

నారా రామ్మూర్తిగారూ! యీ రోజు యెంత రాత్రయినా అది పూర్తిచేసేవరకూ ఇంటికి వెళ్లం

రామ్మూర్తి తప్పకుండా మరి? అలాగే చేద్దాం! ఇటికి వెళ్ళగానే తరం ఏం కూడుండి యెండవాలికదు?

నారా శేఖరం! ప్రోపర్టీ స్టేట్మెంట్లు అందరిదగ్గరా తీసుకున్నావా?

శేఖ అందరి దగ్గర తీసుకున్నాను సార్ ఇక రామ్మూర్తిగారి దగ్గర తీసుకోవాలి

రామ్మూర్తి నే నొక్కణ్ణే మిగిలిపోయానా నాయనా! ఇలా పట్రా, రాసి ఇచ్చేస్తాను ప్రతిసంవత్సరం యిదో తతంగం నేనేమీ వేరా సి సంపాదించుకోలేదని రాసివ్వాలట, నీకు వున్న అప్పు లెన్నని యే మహానుభావుడూ అడగడేం! ప్రతి సంవత్సరం మనం అప్పుతో మునిగిపోతున్నాం దీనికి బాధ్యులెవరు?

శేఖ (కాగితం యిస్తూ) దీనిమీద రాసి సంతకం పెట్టండి

రామ్మూర్తి (రాసి యిస్తూ) యిలాంటి వివరాలు మన నాయకుల దగ్గర్నుంచి తీసి వి బందారం బయట పడుతుంది. రాజకీయ బాధితుడనే పేరుతో భూములు భూములూ లాగేస్తున్నాడు కొలువు తీరి కొద్దీ ఆదాయం వచ్చే పదవి కొట్టే

ఉన్నాను.—పైగా అతగాడు వచ్చి—మూసెత్తు కోడానికి సిద్ధంగా వున్న సుబ్బారావు 'ముక్కంత ఆస్తి సంపాదించాడని రొమ్ము విరిగి ఆశించు కున్నాడు ఒకసారి సత్యం చెయ్యాల్సి వస్తుం దనుకోలేదు పాపం!!

నారా ముందు పని కానివ్వండి అక్కర్లేదు లేచి కుర్చీలోంచీ వున్నా వా? (రామ్మూర్తికి తిన్నగా వున్న కుర్చీలో కూర్చుని తోలుపెట్టె తెరిచి నోట్ల కట్టలు టేబులుమీద పెడుతూ) శేఖరం, వీళ్లలోంచి ఎంత డబ్బు వసూలు చెయ్యాలో లిస్టు తయారుచేశావా?

శేఖ: రాసానండి (కాగితం చదువుతూ) ఇన్స్పెక్షను కొచ్చినప్పుడు ఖర్చులు మనిషికి పది రూపాయలు— రంగస్వామిగారు బదిలీ అయి పోయినప్పుడు యిచ్చిన టీపార్టీ ఖర్చు మనిషికి రూపాయిన్నర కో ఆపరేటివ్ స్టోర్సు లోన్సు రికవరీ కింద పది యిరవై రూపాయల వరకు తలా యివ్వ వలసిన సామాను వసూలు చెయ్యాలండి.

రామ్మూర్తి (కళ్లు తేలవేసి) యిరవై ఏడు రూపాయలే!

నారా (రామ్మూర్తితో) ముందు తలా యిచ్చి— తరవాత పని ప్రారంభిద్దాం

రామ్మూర్తి (లేచిపోయి) అలాగే కానివ్వండి

[తన టేబులు మీది కాగితాలు అన్నీ ఒక మూల సర్దుతాడు నారాయణ కొన్ని చిడికోట్లు రామమూర్తి ముందు వుంచుతాడు రామ్మూర్తి, నారాయణ డబ్బు లెక్కపెడుతూ వుంటారు సరిగా అదే సమయంలో కుడివైపునుంచి ఒక వ్యక్తి వస్తాడు లాల్చీ, పంచె, చేతిలో ఒక పుస్తకం వుంచి —ముసలి వయసులో వున్నాడు]

వ్యక్తి (లోపలికి వచ్చి) సార్!

రామ్మూర్తి (వెంటనే అందుకొని) కూర్చోండి.

వ్యక్తి: అయ్యా! సేవ

రామ్మూర్తి: (కోపంతో) మా రేటు రేటా సరే! కూర్చు వలసిందే. డబ్బు లెక్క పెడుతున్నాం అను కున్నారా? ఆడుకుంటున్నాం అనుకున్నారా? ఒక్క రూపాయి తక్కువైనా మా ప్రాణాలు!

నారా: (లెక్క పెడుతూ) కూర్చోండి.

[ఆ వ్యక్తి వచ్చి వెనక్కి వెళ్లి ఖాళీ కుర్చీలో కూర్చుంటాడు]

రామ్మూర్తి: జీతాలు విడిగా చెప్తాం.

నారా: శేఖరం యీ డబ్బు తీసుకువెళ్లి ఎక్కౌంటెంటు గారికి యిచ్చేయ్ ఎక్కౌంటు పుస్తకంలో వంతకోలు పెట్టించు రికవరీ మాత్రం జాగ్రత్త. ప్రతి మనిషి దగ్గరా యిరవై యేడు రూపాయలు వసూలు చెయ్యి

[శేఖరం ఒక పెద్ద పుస్తకం కొంత డబ్బు తీసు కొని ఎడమవైపు వెళ్లిపోతాడు. నారాయణ, రామ్మూర్తి యింకా డబ్బు లెక్కపెడుతూనే వుంటారు రెండు నిముషాల తరవాత శేఖరం తిరిగి పుస్తకం తీసుకొని వస్తాడు]

శేఖ (పుస్తకం నారాయణకు యిస్తూ) అందరూ డబ్బు యిచ్చేశారండి సాంబశివంగారు, సుబ్బారాయుడుగారు మాత్రం యీ నెలలో యివ్వలేమన్నారండి

నారా (తలపైకెత్తి) యీ నెలలో యివ్వలేకపోతే వచ్చే నెలలో అంతకంటే యివ్వలేరు యివ్వ వలసిన డబ్బు రేపటి నుంచి పెరుగుతుంది అన్నదూ!— అవసరం కొద్దీ అప్పులు చేసాం జీతాలు తీర్చ వలసి వచ్చేసరికి శాపనార్థం అసలు గోడలలా వున్నాయ్—అబ్బాయ్! శేఖరం! యిదిగో నీ జీతం తీసుకో

శేఖ (జీతం తీసుకొని పుస్తకంలో సంతకం పెట్టి) నన్ను యివేళ కొంచెం పదిగంటలకే విడిచి పెట్టాలి సార్!

నారా యేం? యేదైనా సినిమా ప్రోగ్రాం వుందా?

శేఖ లేదండీ

నారా శేఖరం! నీమీద మీ కుటుంబం అంతా ఆధారపడివుందన్న విషయం మర్చిపోకూడదు.

శేఖ చిత్తమండి

నారా మీ అన్నగారు పోయినప్పటినుంచి అంతా నీ భారం నీ ఒక్కడి మీదా ఎంతో బాధ్యతవుంది అవునంటావా?

శేఖ (అవునన్నట్టు తలవూపుతాడు)

నారా: నిజానికి నువ్వు చేస్తున్న దేమిటికి జీతం పూర్తిగా యింట్లో యిస్తున్నావా?

రామ్మూర్తి (నోట్లు లెక్కపెట్టడం పూర్తిచేసి కట కడుతూ) ఇతగాడుకూడా యీమధ్య గందర గోళంలో పడుతున్నాడులెండి

నారా: మాయదారి యాచా! నువ్వు చిన్నవాడివి మాలాంటి వాళ్ల మాటలమీద గౌరవం వుంచాలి నిన్న మీ అన్నయ్య మా యింటికి వచ్చి అంతా చెప్పుకుని విచారించాడు. బుద్ధిగా జీతం అంతా తీసుకువెళ్లి యింట్లో యివ్వాలి ఎందుకు చెడిపోతావ్!

రామ్మూర్తి: వృధాగా అల్లరి చేసి యేం లాభంనాయ్! డబ్బూపోతుంది. పరువూపోతుంది. అన్నీ

పోతాయి (నారాయణను చూపిస్తూ) మన మేనేజరుగారికూడా నీలాంటి సత్పురుషులే ఒకరున్నారు. యిందాక చూశావుకదూ!— అయ్యా! నారాయణగారూ! మీకు చెప్పడం మరిచిపోయాను మీవాడు అప్పుడే ఒకసారి వచ్చి వెళ్లాడు

నారా: వాడూ అంతే, ఎంత చెప్పినా వినడు

రామ్మూ: అయ్యా, మీ సొమ్మది, మీమంచి తనం వాణ్ణి పూర్తిగా పాడుచేస్తున్నై. అతనికైతే గదిలో పెట్టి రాత్రింబవళ్ళు కాపలా కాచేవాణ్ణి.

నారా: రామ్మూర్తిగారూ, యిక నేను చెప్పగలిగిన దశదాటిపోయింది వాళ్ళంతటవాళ్ళే తెలుసుకోవాలి.

రామ్మూ: ఏం తెలుసుకోవడమో! నీలవేణిగారూ మీవాడూ కలిసి యిక్కడ నాట్యంచేసినంత పనిచేశారు

నారా: నీలవేణి కుటుంబంకూడా అంతే, ఆమె జీతం మీద తల్లి, యిద్దరు చెల్లెళ్ళు ఆధారపడి వున్నారు. వాళ్ళకు మరో ఆధారం లేదు

రామ్మూ: (ఆశ్చర్యంతో) అలాగటండీ! టిప్‌టాప్‌గా రంగీలారిలా తిరుగుతుంది దేవతవల్లె మాంచి కొస్తకలవాళ్ళనుకున్నాను సుమండి

నారా: దటంత ఆమెకూడా లేదు ఆమె అసలు కుటుంబం విషయం పట్టించుకోదు ఎప్పుడూ తన షికార్లు, సినిమాలు, స్నేహితులు—తన గొడవే—దరిద్రంవల్లనే ఆమె అలా తయారైందేమో అనిపిస్తూవుంటుంది నాకు (సెల్ఫ రామ్మూర్తికి యిస్తూ) యిదుగో, మీ జీతం కూడా తీసుకోండి.

శీల: (లేచి రామ్మూర్తిని సమీపించి) రామ్మూర్తి గారూ, మా సెల్ఫకూడా యివ్వండి.

రామ్మూ: (సెల్ఫ లెక్కపెడుతూ) ఎంతయిమ్మంటావ్? యిరవైయేసు రూపాయలా? (కొంత శీలకు యిస్తూ) నాకు వచ్చే జీతం తొంభై తొమ్మిదిలోను యిరవైయేసు రూపాయలుపోతే యింకా డెబ్బైరెండు రూపాయలు వున్నాయి (బాధగా) యీ మిగిలిన డెబ్బైరెండు రూపాయలతో రెండుపూటలూ భోజనం చెయ్యనా? యింట్లో పిల్లలకూ చదువు చెప్పించనా? చంటి పిల్లకు పాలడబ్బా కొననా? పెళ్ళాం పిల్లలకు కట్టుకోడానికి బట్టలు కొననా? యేం చెయ్యను? లోనపడకుండా వుండిరా భగవంతుడా!

నారా: రామ్మూర్తిగారూ, మన బతుకులే బతుకులు కాదు యిలావున్నది సామాన్య సంసారుల జీవితాలన్నీ యీనాడు కష్టాలతో నిండివున్నాయి. రాత్రి అంతా కీచులాటలు, తెల్లవారితే భయం. ప్రతి రోజూ ఒక సముద్రపు కెరటంలా వినాశనం మీదపడుతోంది. పరిస్థితులు రోజురోజుకూ దిగజారిపోతున్నై మధ్యతరగతి ప్రజల జీవితాలు పేకమేడలా వున్నాయి అది యేక్షణంలోనైనా కూలిపోవచ్చు

రామ్మూ: (బాధగా) చూడండి నారాయణగారూ! మీరే చెప్పండి ఈ డబ్బుతో యీనెలంతా యెలా గడపను?

నారా: తప్పదు భరించాలి యీ జీవితమే నరకం అని చెప్పడానికి—యీ శరీరం ఉద్యోగం పోగొట్టుకుంటే వాళ్ళ కుటుంబం యేమౌతుందో ఆలోచించండి. యే వ్యామోహంలోనో పడి నీలవేణి ఉద్యోగం పోగొట్టుకుంటే వాళ్ళ కుటుంబం యేగంగలో కలుస్తుందో ఆలోచించండి. మీరూ నేనూ యే కండెబ్బతో అకస్మాత్తుగా ప్రాణాలు విడిచిపెడితే మన సంసారం యేమౌతాయో ఆలోచించండి

రామ్మూ: యేమౌతాయి? అకస్మాత్తుగా మునిగి పోతాయి అప్పుడు పరిస్థితి పెరిగిపోతుంది—మనం ఆస్తి సంపాదించలేదు సరికదా! కొండలవన్ని అప్పులు సంపాదించి వుంచాం

నారా: ఒకందుకు నాకు ఆశ్చర్యం కలుగుతుంది. జీవితంలోని యీ సమస్యలను, యీ నిజమైన పరిస్థితుల్ని యీ కుర్రవాళ్ళు యెందుకు గమనించరు అని?

లక్ష్మి: (లేచి రామ్మూర్తిని సమీపించి) అయ్యా! రామ్మూర్తిగారు మీరేనా?

రామ్మూ: (రయస్‌గా) యేం! చెప్పు! (నారాయణతో) ఈ వేళ బిచ్చగాళ్ళంతా పనిచేస్తున్నారు. వారం ఉదయంనుంచి ఒకో ఒక్కళ్ళు మన ఆఫీసుకు దిగుతూవున్నారు సమాధానాలు చెప్పలేక ఛస్తున్నాను

రామ్మూ: (సంచిలోంచి పుస్తకం తీసి) ఒక ఎనిమిది రూపాయలు యిలా యిప్పించండి

రామ్మూ: (కోపంతో) యేవూరి పంతులమ్మవయ్యా నువ్వు? ఎగతాళికి వచ్చి డబ్బు అడుగుతున్నావ్!!

లక్ష్మి: పంతుల్ని కాదు, పాడూ కాదు నేను మురికి పల్లె కల్లు కలెక్టర్ని

రామ్మూ: నాకీ ప్రపంచంలో అంగుళం భూమికూడా లేదు నువ్వేదో పొరపాటున వచ్చివుంటావ్! నేనేం పన్ను కట్టక్కర్లేదు

బిల్లు కలెక్టరు: వృత్తిపన్ను సార్! వృత్తిపన్ను (ప్రొఫెషన్ టాక్సు)

రామయ్య పాతికో దానమనుకున్నా. బండికి హార్సీలు పన్ను తివ్వదన్నాను చిలకమర్తివారు

బిల్లు ఆగయ్య! యిప్పటికే పన్ను నాలుగేళ్ళ బాకీ పెట్టారు. వెంటనే యెనిమిది రూపాయలు యివ్వండి. (నారాయణ దగ్గర, శేఖరందగ్గర డబ్బుతీసుకొని రసీదులు రాసియిస్తాడు)

రామయ్య (ఆశ్చర్యంతో) వృత్తిపన్ను ఒక్క సారే ఎనిమిది రూపాయలెలా అయ్యిందయ్యా మహానుభావా?

బిల్లు గత సంవత్సరం వసూలుచెయ్యడం మరిచి పోయాం సార్. రెండు సంవత్సరాల పన్ను కలిపి ఎనిమిది రూపాయలయ్యింది

రామయ్య (చేతిలోవున్న నోటు మరోసారి లెక్కపెట్టి) యీ పచ్చది రెండు రూపాయలలోను నీకు ఎనిమిది రూపాయలిచ్చేస్తే యింకా నాకు మిగిలేదేముంది గడి యీ నెలలో యిక్క లేమ వచ్చేటట్లో కనిపించదు.

బిల్లు (సీరియస్ గా) యేమండోయ్! అసలు పనికి రాని తర్కం యిచ్చెయ్యవలసిందే!

రామయ్య యివ్వలేను నాయనా! యివ్వలేను కృపాగా వచ్చిందనుకు నా: పేచెక్

బిల్లు (తీవ్రంగా) యివ్వకపోతే మీరు కోర్టుకు రావలసి వుంటుంది

రామయ్య (కోపంతో) కోర్టుకు కాకపోతే సెంట్రల్ జైలుకు వెళతాను! వెళ్ళు! వెళ్ళవయ్యా ఇలాంటివి చాలా చూశాం

బిలు వుంటా! వుంటానయ్యా! తొందరపడకు! (బిలుకలెక్టరు కుడిపైపు నిష్క్రమిస్తాడు)

రామయ్య ఈ మహాప్రాణికి ఒకటవ తేదీ అంటే మరణశిక్ష పడేరోజు — యింటి యజమానికి సంజాయిషీ చెప్పుకోవాలి పాలవానికి సంజాయిషీ చెప్పుకోవాలి ఆఫీసులో ఆలస్యం కాగితం ఆలస్యమయినందుకు అధికారికి సంజాయిషీ చెప్పుకోవాలి. అసలు యీ దౌర్భాగ్యుడి జీవితమే సంజాయిషీల పుట్ట!!

నారా పోనీ! — మీరు యింతవరకూ చేసిన స్టేట్ మెంట్ మా కివ్వండి

రామయ్య (ఒక కాగితం చూపిస్తూ) ఎస్టాబ్లిష్ మెంటు వరకూ వచ్చిందండి

నారా యింకా మొదటిలోనే వున్నాం యిదంతా యెప్పటి కవుతుందండి?

రామయ్య: యిప్పటినుంచీ కదలకుండా కూర్చుంటే రాత్రి తొమ్మిది గంటలకు అవుతుందండి.

శేఖ నన్ను కాస్త ఐదుగంటలకే విడిచిపెట్టాలి సార్!

రామయ్య: (కోపంతో) యీపని యెలా అవుతుందిరా? శేఖరా అని నేను కొంప ముంచుకు పోతాన?

నారా వదిలెయ్యండి పాపం! అతనికేం పనివుందో!

రామయ్య మీరు అందర్నీ యిలాగే వదిలేస్తారండి. అతనికి ఏమీ లేదు పాటూ లేదు

[తొందరగా కుడివైపునుంచి రమణయ్య నాగభూషణం యిద్దరి భుజాలనుంచి సంచులు వేలాడుతుంటే యిద్దరూ రామయ్య ఎదుట దీక్షగా నిలబడతారు]

రమ (రామయ్యని ఉద్దేశించి) నమస్కారం మేనేజరుగారూ!

నర ఏమ్మా బాబూ!

రామయ్య (నారాయణను చూపిస్తూ) వీరూ మేనేజరుగారు నేను కాదు

రమ / నర (వెంటనే నారాయణకేసి తిరిగి) నమస్కారం బాబయ్యా!

నారా యేం పనిమీద వచ్చారు?

రమ చిన్న పనికాదు బాబయ్యా!

నర చాలా పెద్దపని బాబూ!

రామయ్య మీరు చిన్నవాళ్ళు కాదుగదా!

రమ కాదు బాబయ్యా

నర చావలేక బతుకుతున్న బడిపంతుళ్ళం.

రామయ్య మాకు చచ్చే అంత పనివుంది. పూర్తిగా సాగదీయ్యక మీరు వచ్చిన పనేమిటో మూడు మాటల్లో టూకీగా చెప్పండి

రమ అంత తేలిగ్గా తేల్చి పారెయ్యవలసిన విషయం కాదు బాబయ్యా

నర అంతా పూసగుచ్చినట్లు మనవి చేసుకుంటాం

రమ తమరు శ్రద్ధగా వినాలని మా ప్రార్థన!

రామయ్య ఇప్పుడు మాకు తీరిక లేదు రేపు దయ చెయ్యండి

రమ (ఆశ్చర్యంతో) రేపు మళ్ళా రావాలనా!

నర మా వూరినుంచి రావాలంటే పదిరూపాయలుండాలి బాబయ్యా

నారా మీరు చెప్పేదేమిటో త్వరగా చెప్పండి

రమ మేం ఆ వూరిలో పదేళ్ళనుంచి పనిచేస్తున్నాం బాబయ్యా

నర గ్రామస్థులకు మేమంటే మహా పెద్ద అభిమానం!

రమ మొన్నటి ఎలక్షన్లనుంచీ మా రోజులు మారిపోయినాయి బాబయ్యా

ఇల్లు కూలింది

వర: వెంకటరత్నంగారి తరఫున మేం ప్రచారం చెయ్యలేదండి

రమ: మేం చేసిన నేరం అదేనండి బాబూ!

వర: ఆయన మామీద పగసాధించాలని చూస్తున్నారండి.

రమ: మమ్మల్ని ఉద్యోగాలలోంచి తీసెయ్యాలని చాలా ప్రయత్నాలు చేశారండి

వర: కోర్టులో అర్జీ పెట్టారండి

రమ: మహాజరుకు మహాజరు పంపించేశారండి

వర: ఒక మాష్టిలోకి పసిబేతోనూ, ఎవరు చేతోనూ అరవజను వేలిముద్రలు వేయించేరండి

రమ: చివరకు న్యాయమే గెలిచింది బాబయ్యా

వర: చిన్నబాబుయిగారు దేవుళ్ళా సాయపడ్డారు.

రమ: ఆయనే కేసు కొట్టించేశారండి

సారా: ఒక్క క్షణం ఆగండి చిన్నబాబుయిగారెవరు?

రమ: అదే! చిన్నబాబుయిగారికి తెలీదా అండి తమకు!

వర: ఆయన మా పూర్వోళ్ళ పెదమామగారి అండి

రమ: ఆయన పుణ్యమా అని మేం యింతకాలం ఖులాసాగా బతికాం బాబయ్యా!

వర: (రమణయ్యతో) దాపరికం దేనికు? నిజం చెప్పేద్దాం

రమ: తప్పేముంది? చెప్పేద్దాం,

వర: అయ్యా! అసలు రహస్యం చెప్పేస్తున్నాం తమకు

రమ: చిన్నబాబుయిగారు తన పిల్లల్నీ తన బంధువుల పిల్లల్నీ మా దగ్గరకే ట్యూషనుకు పంపిస్తారండి

వర: తమ దగ్గర దాచడమెందుకు? నెలకో యాభై రూపాయలు యిప్పిస్తారు

రామూర్తి: (ఆవేశంగా కుర్చీలోంచి పైకి లేచి) హారి పాయలు బంగారం కాను! ట్యూషన్లు చెబుతున్నారా? ట్యూషన్లు!!

రమ: చిత్తం బాబయ్యా! చిత్తం!

రామూర్తి: యింకా భయం లేకుండా "చిత్తం" అంటున్నావే? మీ యిద్దరి పేరూ చెప్పండి ముందు ట్యూషను చెప్పకూడదని మేం ఆర్డర్లు జారీచేసినాపుంటే మీరు చెబుతున్నారా?

వర: చెప్పకపోతే ధర్మానా బాబయ్యా?

రమ: తిరిగిచ్చే గ్రాంటుమీద ఆధారపడితే

వర: మేం యీనాడో ఆకలియాత్ర పుచ్చుకోవలసింది బాబయ్యా!

రామూర్తి: (కోపంగా) ముందు మీ పేర్లు చెప్పండి. మీ సంగతేమిటో తేలుస్తాం.

సారా: రామూర్తి గారూ! కూర్చోండి వాళ్ళు చెప్పేది పూర్తిగా విన నివ్వండి

రమ: (సంతోషిస్తూ) తమరు మా కళ్ళు వచ్చాలి!

వర: అధికార్లు తమరే వినకపోతే యింకా మా మొర ఎవరు వింటారు బాబయ్యా

రమ: మేం ఉభయులం కలిసి తమకు ఒక అర్జీ పంపించాం బాబయ్యా

సారా: ఎప్పుడు పంపించారు?

వర: అబ్బో! యెన్నాళ్ళైందని! నాలుగు నెలలవుతుందండి

రమ: తమ దగ్గరనుంచి జవాబు రాలేదండి

సారా: మాకు అందితే వెంటనే జవాబు యిచ్చేవాళ్ళం కదండి రామూర్తి గారూ?

రామూర్తి: అందలేదండి మనకేమీ అందలేదు

రమ: పైగా అర్జీ తాలూకు కాపీలు తీసుకువచ్చాం బాబయ్యా!

వర: ఒకటే రెండూ కాదు నూట కాపీలు తీసి అందరికీ పంపించాం బాబయ్యా!

రమ: (జేబులోంచి కాగితం తీసి) చదివి వినిపిస్తాను. తమరు శ్రద్ధగా వినాలి

సారా: చాలా పెద్దదిలా వుందే!

వర: (తన జేబులోంచి కూడా కాగితం తీసి) యింతో నేను పట్టుకు బాబయ్యా చకచకా చదివేస్తాం

రామూర్తి: (కలం టేబులుమీద పారేసి) యిక యీ బడ్జెట్ యీ వేళకు తెమిలినట్టే!

రమ: (చదువుతూ) 'అయ్యా, మేము యీ గ్రామములో వినయవిధేయతలతో పనిచేయుచున్నాము. మా బడిలో బాలుర సంఖ్య పెంచితిమి! (తల పైకెత్తి) యిక్కడ అక్షరాలు చెరిగిపోయినై వరసయ్యగారూ! మీ కాపీ చూపండి.

వర: (చదువుతూ) 'బడిని సర్వతోముఖముల అభివృద్ధి తెచ్చితిమి'

రమ: (చదువుతూ) ఇది యిట్లుండగా విషాదకరమైన సంఘటన జరిగినది. గ్రామ పెద్దలు మా ఉభయులను రాజకీయ సుడిగుండములోనికి (అక్షరాలు వెతుకుతూ వుంటాడు)

వర: (వెంటనే అందుకొని) లాగిరి మా చిన్న తలల పెద్ద భారమును పెట్టిరి ఎన్నికలు ముగిసినవి. కోపతాపములు పెరిగినవి సాధుజనములు మూలపడి రౌడీలు చెలరేగిరి

రమ: (చకచకా చదువుతూ) 'కర్రలు పైకి లేచినవి. బుర్రలు చితికినవి కోర్టులకు రాకపోకలు పెరిగినవి'

నర (చదువుతూ) మేము ప్రాణములు గుప్పిట పెట్టుకొని ఒదిగి కూర్చుంటిమి రౌడీలు తోడేళ్ళ గుంపులవలె మా బడిపైని పడుచున్నారు?

రమ (చదువుతూ) 'మేము ఉద్యోగ ధర్మమును వ్రతముగా నిర్వర్తించలేకపోవుచున్నాము మా ప్రాణభయము ముఖ్యముగా నున్నది మా బడి చుట్టూ పోలీసు కాపలా పెట్టించగలందులకు విద్యాధికారులతో వేడుకొనుచున్నాము యిట్లు బోధకులు వెంకటరమణయ్య, అప్పల నరసయ్య'

[యిద్దరూ కాగితాలు నారాయణకు యిస్తారు]

నారా : వూళ్ళో పెద్ద లెవరూ కలగజేసుకోవటం లేదా?

రమ : లేరు బాబుగారూ! పెద్దమనుషులంతా పట్నంలో మకాం పెట్టేసి వ్యవహారం నడిపిస్తున్నారు

రామ్మూర్తి (సీరియస్‌గా) యేమండోయ్ పంతులూ! మేం యిలాంటి వ్యవహారాల్లో కలగజేసుకోడానికి వీల్లేదు. మీరు పోలీసు స్టేషనుకుపోయి రిపోర్టు చేసుకోండి

నర బాబ్బాబు! అలా అనకండి చచ్చిపోతాం

రమ మా రిపోర్టుకంటే మీ రిపోర్టుకే విలువ వుంటుంది బాబయ్యా!

నర అసలే మేం కష్టాలలో వున్నాం

రమ మా వుసురు తగలనివ్వకండి బాబయ్యా

రామ్మూర్తి ఓహో! శాపనార్థాలు కూడా పెడుతున్నావ్!!

నర తమరు దయచూపాలి.

రమ : అన్ని కష్టాలూ ఒక్కసారే వచ్చిపడ్డాయి బాబయ్యా

నర గర్భదరిద్రులం బాబూ

రమ తినడానికి పూరిగా తిండి లేదు కట్టుకోడానికి సరైన వస్త్రం లేదు

నర తలదాచుకోడానికి కొంపకూడా లేదుబాబయ్యా!

రమ మేం యిద్దరం ఒకకొంపలోనే వుండేవాళ్ళమండి.

నర ఆ యిల్లు మొన్నటి వర్షాలకు .

రమ (దుఃఖంతో అందుకొని) మా యిల్లు కూలిపోయింది బాబయ్యా!

నారా నన్ను కొంచెం మాట్లాడనివ్వండి—మీ యిల్లు కూలిపోయినందుకు నేను చాలా విచారిస్తున్నాను. కాని మా యిళ్ళుకూడా నేడో రేపో కూలడానికి సిద్ధంగా వున్నాయ్ మీరు యిక.

రమ (వెంటనే అందుకొని) రెండు మాటలూ చెప్పనివ్వండి బాబయ్యా!

నర మా యిల్లు కూలిపోయింది తలదాచుకోడానికి గ్రామంలో ఎవరూ మాకు చోటు యివ్వలేదు బాబయ్యా

రమ : ఇవ్వలేదంటే వాళ్ళ తప్పేమీ లేదండి. మాకు చోటు యిస్తే వెంటనే రౌడీలు వచ్చి వాళ్ళ యింటిమీద పడతారని భయమండి

నర మేం పల్లె మునసబుగారి కాళ్ళమీద పడ్డామండి.

రమ ఆయనకు కనికారమూ వుంది, భయమూ వుందండి.

నర బందెలదొడ్డిలో ఒక ఖాళీ వరండా మాకు యిచ్చారండి.

రమ అక్కడే వుంటున్నాం బాబయ్యా

శేఖ బందె దొడ్డి అంటే?

నర మనుషులు నేరంచేస్తే జైల్లో పెడతారండి.

రమ అలాగే మూగ పశువులు నేరంచేస్తే బందెల దొడ్డిలో పెడతారండి

నర బందెదొడ్డి అంటే అదేనండి

[దూరాన్నుంచి వరసగా నినాదాలు వినిపిస్తాయి డబ్బాలో డబ్బులు వేసి గలగల లాడిస్తున్న శబ్దం వినిపిస్తూ వుంటుంది — "ఉపాధ్యాయుల సంఘానికి జై!"—"ఉపాధ్యాయులు — వర్ధిల్లాలి" "అణా ఉద్యమం—వర్ధిల్లాలి"— అందరూ ఆతురతగా కుడివైపు చూస్తూ వుంటారు నినాదాలు దూరంగా పోతాయి]

నారా యేమిటది?

రమ కొత్త ఉద్యమం బాబూ!

నర మేం ఎన్నో విజ్ఞప్తులు చేసుకున్నాం

రమ అధికారులు మా జీతాలు సరిగా పెంచలేదు బాబయ్యా

నర మా దరిద్రం రోజురోజూకూ పెరిగిపోతోందండి.

రమ మా స్థితి ప్రజలకు తెలియజెయ్యడం కోసమే యీ కొత్త ఉద్యమం బాబయ్యా

[వెంటనే రమణయ్య, నరసయ్య తమ భుజాలకు వున్న సంచులలోనుంచి చెరొక గిన్నె పైకి తీస్తారు]

నర ఇవి అక్షయ పాత్రలండి

రమ ఇది అసమ్మతి తెలియజేసే ఉద్యమమండి ఒక అణా మాత్రం వేస్తేచాలు

నర (రామ్మూర్తితో) బాబయ్యా! తమరొక అణా వేయండండి

రామ్మూర్తి అమాంతంగా (లేచి) పోతారా? బయటకు గెంటించాలా! జీతాలు చాలవట! బడిలో చదువు చెప్పరు. ఊరినిండా ట్యూషన్లు ప్రయివేట్ చదివించి కుర్రాళ్ళని పాస్ చెయ్యిస్తం.

ఇల్లు కూలింది

[గ్రాంటుకు గ్రాంటూ కొట్టేస్తున్నారు పైగా బొల్లింగ్ రాబడి! యింకా శకాలు చాలవట

రమ తిమ్మరుసు బాబయ్యా! అలా వున్నారేం ఇద్దరొస్తున్నారా?

వర (నారాయణను చూపిస్తూ) ఆ మహారాజును చూపించండి ఎంత ఠీవి! ఎంత సహనము!

రమ (నారాయణతో) మా పూరి స్వతహారాలన్నీ తిమ్మరుసు యింకా వివరంగా చెబుతాం బాబయ్యా!

రామ్మూర్తి (గద్దిస్తూ) పోతావా? పోవా? మర్యాదగా వెళ్ళకపోతే బంట్రోతుతో గెంటిస్తాను.

నారా కూర్చోండి రామ్మూర్తిగారూ!

వర (వెంటనే అందుకొని) రామ్మూర్తిగారంటే తెలుసా బాబయ్యా?

రమ తిమ్మరుసు కీర్తి దిశలు వ్యాపించింది బాబయ్యా!

వర తిమ్మరుసు గురించి మేం చాల్లు సంగతులు విన్నాం

రమ దక్షిణ లేందే పని చెయ్యరని

వర గోడకు ఏడు రూపాయలైనా కంటె మాస్టేగాని ఇల్లు చేరరని

రమ ప్రైవేటున్న ఆర్డర్లను చింపి పారేస్తారని

వర గ్రాంటు బిల్లులలో తప్పు అంకెలు వేస్తారని

రమ టెండరని రప్పిస్తారని

వర జైలు వంటి ఒడిపంతుల్లను ఏలుతూ దోచుకుంటారని

రామ్మూర్తి (కోపం పట్టలేక గూర్ఖాను పిలిచి) అరే! అరు! యేమిటా కూతలు?

[రామ్మూర్తి గూర్ఖాను పట్టుకొని వాళ్ళను నమిపిసాదు రమణయ్య, వరదయ్య తో అందరూ కుడిచి పోతూ వుంటారు]

రమ (వెళిపోతూ నారాయణతో) సెలవిప్పించండి బాబూ!

వర సెలవిప్పించండి బాబయ్యా

[ఇద్దరూ వెళ్ళిపోయిన తరువాత రామ్మూర్తి కోపముతో చూస్తూ వుంటాడు శరీరం వణుకుతూ వుంటాడు]

నార కూర్చోండి రామ్మూర్తిగారూ!

రామ్మూర్తి (కూర్చుంటూ) నా మంచితనమే నా కొంప తీసిందండి.

[తిరిగి ముసుగూ పనిలో నిమగ్నులవుతారు— తెర]

కలగూరగంప

నాగరికత

శ్రీ నాగభూషణం

సంఘ జీవనము సమస్త ప్రాణికోటిలో కన్పించే సహజలక్షణం బలీయమైన అనన్యమూడా స్వజాతి సంబంధించిన జీవులన్నీ ఒక కూటమిగా జీవించటం మనం తిలకిస్తూ ఉంటాం. కోతులు ఒక కూటమిగా, భ్రమరాలొక కూడికగా, మత్స్యములు మరొక కూటమిగా ఉండటం మనం దృష్టాంతములుగా పేర్కొనవచ్చును. కాని పేర్కొనిన "స్వజాతి సంకీర్తన" మానవునిలో కూడ ఉండే సహజ లక్షణం. ప్రయోజనం దృష్ట్యా, సంఘజీవన బద్ధతగా వ్యక్తికతను, మానవుడు మరింత గుర్తించాడు. పరస్పర సహకార సహకారాలే మానవ జీవితాలను సుభ్రపం చేస్తాయి. వైలక్షణ్యం ముఖ్యం కావలంటే మానవుడు తప్పనిసరిగా కొన్ని నియమ నిబంధనలను అనుసరించవలసి ఉంటుంది. కాలగమనంతో పాటు మానవజీవిత విధానాలు పెంపొందుతూ ఉంటాయి. జీవితావసరాలను సాధించే ప్రయత్నములో నాగరికత పుట్టుకొని ఉంటుంది. జీవితం మరింత సుఖవంతము చేసుకోవాలనే తీరని కాంక్ష, కళాతృష్ణ నాగరికతా పురోభివృద్ధికి ఆధారభూతాలు.

నాగరికతకు ఒక రూపాన్ని ఆపాదించి, ఆ ప్రత్యేక రూపమే "నాగరికత" అని ఇదమిత్థంగా తెల్పి చెప్పడం కష్టం. జాతి, జాతికీ, నాగరికానికీ మధ్య నాగరికతా స్వరూప స్వభావాలలో వైవిధ్యం ఉండి తీరుతుంది.

వారి వారి, దేశ కాల పరిస్థితులు కళాదృష్టి, అవసరాలు, అభిరుచులు, వైవిధ్య దృష్టుల ప్రభావంతో, నాగరికతా స్వరూప స్వభావములలో వైవిధ్యం ఉంటున్నది. ఇందుమూలముగా ఒక జాతి లేక ఒక దేశ నాగరికతే ఉదాత్తమైనదని నిర్ణయించడం కష్టం. ప్రయోజనం దృష్ట్యా, కళాదృష్ట్యా, ఒక నాగరికత, ఉత్కృష్టత సాపేక్షంగా మాత్రం, నిర్ణయించవచ్చును. ఈ విధంగా కాని ఒక నాగరికత ఉత్కృష్టతను నిర్ణయించే సమయములో, వారి వారి దేశకాల పరిస్థితులు, అవసరాలు, అభిరుచులు, దైహిక దృష్టులను, మనం దృష్టిలో ఉంచుకోవలసి ఉంటుంది. మానవుని "భౌతిక సాధన, సంపద, మేధ" లచే నాగరికత అని స్థూలంగా నిర్వచించవచ్చును.

ప్రస్తుతం మనం నాగరికతగా పరిగణించే విషయాన్ని రెండు భాగాలుగా విభజించవచ్చును (1) భౌతిక నాగరికత (2) అభౌతిక నాగరికత

భౌతిక నాగరికత

పంచేంద్రియాలద్వారా గ్రహింపబడునది భౌతికము. మానవ నిర్మితమైన భౌతిక సాధనాలే "భౌతిక నాగరికత" గృహనిర్మాణము, వస్త్రోత్పత్తి, ఆహారోత్పత్తి వగైరాలను మనం దృష్టాంతములుగా పేర్కొనవచ్చును. మానవావసరములు రెండు రకములు (1) మౌలావసరములు (2) కల్పితావసరములు. మౌలావసరములు జీవించుటకు తప్పనిసరి అయినవి. ఆహారము, నీళ్లు, గాలి వగైరాలను మౌలావసరములుగా పేర్కొనవచ్చును. వస్త్రధారణ, గృహావాసము వగైరాలను కల్పితావసరములుగా పేర్కొనవచ్చును. కల్పితావసరములు లేకున్నను మానవుడు జీవించగలడు.

మానవప్రయత్న ప్రమేయం లేకుండా ప్రకృతి ప్రసాదితమైన ఆహారముతోనే ఆదిమానవుడు జీవించేవాడు. కాలగమనంతో పాటు ఆహారపు కొరత ఏర్పడినది. ఆ కొరతను తీర్చుకొనుటకు మానవ ప్రయత్నాన్ని మేళవించి, ప్రకృతిని వినియోగించుకోవలసి వచ్చింది. ఈ విధంగా మౌలావసరాలే నాగరికతా పురోభివృద్ధికి ప్రథమ సోపానమైనది. కల్పితావసర సాధన సంపత్తే నాగరికతకు ద్వితీయ సోపానము. జీవితాన్ని

మరింత సంతోషదాయకం చేసుకోవాలని తీరని కాంక్ష, కళాదృష్టి, అభిరుచి, వగైరాలు, నాగరికతను ద్విగుణీకృతం చేసే మూలసూత్రాలు

ఈ విధంగా పురోభివృద్ధి పొందుతున్న భౌతిక నాగరికతకు పరాకాష్ఠ అంటూ ఉండబోదు

అభౌతిక నాగరికత

అభౌతిక నాగరికతను మరల రెండు విభాగములుగా చేయవచ్చును (1) నైతిక నాగరికత (2) మేధాత్మక నాగరికత

నైతిక నాగరిక

మానవునిలో కొన్ని మూలసూత్రములు అంతర్భూతమైయున్నవి. అవి ఆకలి, కామం, క్రోధం, స్వార్థం వగైరాలు. ఆది మానవుడు నియమ నిబంధనలు లేకుండా పైలక్షణాలకు బానిసగా ప్రవర్తించేవాడు. ఆ ప్రవర్తన ఫలితంగా అతడు అనేక కష్టనష్టములను ఎదుర్కొనవలసి వచ్చినది. జీవన స్థిరత కూడా యేర్పడేదికాదు. జీవిత సక్రమమునకై అతడు కొన్ని నియమనిబంధనలకు బద్ధుడు కావలసివచ్చింది. ఆదిమానవుడు క్షుద్బాధను తీర్చుకోవటానికి, నిరతమైన వసతి అంటూ లేక, దొరికిన మార్గము తొక్కవాడు. కామతృప్తికై, వావివరసలు లేక, సమయాసమయములు లేక తిరుగుచుండేవాడు. కేవలం మనోకోర్కెలను తీర్చుకొనటమే ప్రధానకార్యంగా ఆదిమానవుడు ప్రవర్తిల్లాడు. పైన పేర్కొనిన మానవ సహజగుణములను అదుపాజ్ఞలలో బంధించి ప్రవర్తించుటయే నైతిక నాగరికత.

మేధాత్మక నాగరికత

ఈ సృష్టి అనంతమైన సమస్యలతో కూడుకొని ఉంది. కొల్లలు కేవలా క్రొత్త సమస్యకూడా ఉద్భవించవచ్చును. జలములోని భూమి మునిగిపోదేమి? ఒక వస్తువును పైకివిసరిన క్రిందకే యెందుకు పడవలె? లాటి అనేకానేక సమస్యలకూటమే ఈ విశ్వం. మానవుడు తన మేధస్సును వినియోగించి సమస్యలను పరిష్కరిస్తూ ఉంటాడు. భౌతికాభౌతిక సమస్యాపరిష్కారంలో మేధాత్మక నాగరికత అని పిలువబడుతుంది

కీ. శే. ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ పంతులుగారు

సుప్రసిద్ధ గాంధీభక్తులు, సాహిత్య విద్యా విశారదులు, వైజ్ఞానిక ప్రచారకులు సంఘసేవాధురీణులు శ్రీ ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ పంతులుగారు ఈ సెప్టెంబర్ 25 వ తేదీ బుధవారం రాత్రి పరమపదించిన వార్తను పాఠకులకు అందజేయవలసి వచ్చినందుకు చాలా విచారించుచున్నాము. నాటికి వారి వయస్సు 81 సంవత్సరాలు. ఉన్నవ దంపతుల కార్యక్రమానికంతకూ రంగస్థలమైన గుంటూరు పట్టణమునందే ఆయన దేహం చాలించారు. వారి ధర్మపత్ని లక్ష్మీబాయమ్మగారు మరణించి ఇప్పటికి సరిగ్గా 12 సంవత్సరాలైంది

'మాలపల్లి' రచనతో లక్ష్మీనారాయణగారు ఆంధ్రనవలా సాహిత్య ప్రపంచానికి ఒక వెలుగుబాటను చూపించారు. భావవిప్లవకారంగా ఆంధ్ర వాఙ్మయంలో అది ఒక మహావిప్లవం. 'మాలపల్లి' నవలను ఢిల్లీ సాహిత్య పరిషత్తువారు దేశీయభాష లన్నిటిలోకి తర్జుమా చేయించుకున్నారు. ఈ నవల సినిమా రూపంలో మనకు దర్శనమిచ్చే భాగ్యం త్వరలోనే లభించవచ్చు. ఈ వార్ధక్యంలో కూడా ఆయన కలం దించకుండా సాహిత్య సేవ చేస్తూ వుండటం ఆశ్చర్యకరమైన సంగతి. దక్కన్ పై వారు ఒక మహా గ్రంథాన్ని రచించి మెరుగుదిద్దుతూ వున్నట్లు చెప్పుకుంటున్నారు

స్త్రీ విద్యారంగంలో స్త్రీ పురోగమన రంగంలో ఆ దంపతుల కృషి అజేయమైనది. 'శారదా'

నిశ్చితం విద్యార్థులకు ఆ దినపత్రికలు తమ పఠ్యాన్ని త్యాగం చేసుకుని కృతజ్ఞులైనారు. పరీక్షలు ముగిసిన తర్వాతనైనా ప్రభుత్వమునకు వారి విద్యాభ్యాసం ఏ ఆంగ్లమునకైనా విచారాన్ని కలిగించకపోవచ్చు.

పూర్వ యుగపత్వం సిద్ధించుకున్న వారి ప్రతిభా సంపత్తికే జోహారులు.

ఉద్యోగము - వివాహము

శ్రీ వేదుల నరసింగరావు

మన భారతదేశములో ఈనాటి ప్రధానమైనవిగా ఉన్న సమస్యలలో నిరుద్యోగ సమస్య, కన్యావివాహ సమస్యలు రెండును ముఖ్యమైనవి. ఈనాటి యువకులలో మగవారికి ఉద్యోగము దొరకదు. పెండ్లి కాని కన్యలకు వివాహము చేయుటకు తగినంత కట్నము. మన హైందవ వివాహములో మగవాని పాపములు పెరుగుచున్నట్లే కట్నాల మొత్తములు పెరుగుచున్నవి.

తల్లిదండ్రులు తమ పుత్రుని విద్య పూర్తియగు వరకే తమ బాధ్యత యున్నదనే మాట పొరపాటు. కుమారుని భావి జీవితమునకు ఎటువంటి దారి చూపవలెనో తల్లిదండ్రులకు బాధ్యతయుండునని తెలిసికొనలేక పోవుచున్నారు. ఇట్టి యవగాహనలేని తల్లిదండ్రులు కుమారునకు ఉద్యోగము లేకపోయినను "విద్యా-వివాహము" అను పేరున పెండ్లి చేయుచున్నారు. వివాహము చేయగానే ఇంక ఆ యువకుని గతి కష్టమే. ఆరుగురు మొగ్గలే పెండ్లి [illegible] అందు కేటికాలమున [illegible] అతిథికాలమునకు పిలుపుడియుంచుట సహజమైనది. ఇంక యింటివద్ద భాగ్యరత్నము చీరలు, పౌడర్లు జాకెట్లు వరకు చేయు యుద్ధము నిత్యకృత్యముగా యుండును. ఇది చూచి తల్లిదండ్రులు భాగ్యపిల్లలను పోషించలేని అప్రయోజకుడని విమర్శలతో నిందిస్తున్నారు.

తమ మాత్రము పోషణ చేయగలడు. కాని పిల్లల [illegible] తక్కువనాటి కష్టాలే తెల్లవారుచున్నవి.

అవివాహితుడుగనుండుట తప్పు మాత్రము యువకునకే తమ కష్టముచనక ఉద్యోగమునకు నిలబడ్డాన్ని దరఖాస్తులు (Applications) పంపుచు చేయుచుండును. కాని ఫలితము శూన్యము. ఒక వేళ "ఇంటర్వ్యూ"కు పిలిచిన పక్షమునకు ముఖ్యముగా కావలసిన యుద్యోగులు అర్హతయున్నను లేక భార్యభర్త బంగారు ఉపకార్యములో యున్న ఇంటర్వ్యూకు వెళ్ళినను, నడచుట చాలనో, బస్సు చాలనో ఏదో యొక కారణము చెప్పి పంపివేయుట తథ్యము. కాని ఎదురుచూపులు కట్టి పెట్టుకుని వెళ్ళలేక వెళ్ళుటకు కాని తిరిగి జవాబు శూన్యము. ఈ నిరుద్యోగము మన యాంధ్రదేశములో యాభైశాతము పెరుగుచున్నది. మన గోదావరి జిల్లాలవలె ఉన్నత యుద్యోగము మనము కావలసినది! పూర్వమువలె పరీక్షకు నిమిత్తము పరీక్షల నిమిత్తమై యుండకపోవుట ఇప్పుడు సూక్ష్మములు జైనులు కృతజ్ఞులవలె తదితరులు కష్టాలేటువంటి కొత్త చట్టము పెట్టి ఇందుకు ప్రభుత్వమువారికి సంవత్సరమునకు కొన్ని లక్షల ఆదాయము వృద్ధియగుచున్నది కదా!

ఇంక ఆపదలనగన్న తల్లిదండ్రుల గతి మరీ కోపనీయముగ నున్నది. అందును మధ్యతరగతి ప్రజల (Middle Class people) లో గల కన్యాదాతల గతి చెప్ప వలసినది కాదు. వీరు మాత్రము సంగతి తెలియదా! ఒక పక్క కుమారుని పోషించుటయును, మరొక ప్రక్క ఆడపిల్లల పెండ్లిండ్లకు లోబడి చాలా కష్టపడుచు బ్రతుకుచున్నారు. చిన్నవారైనా వారు చిన్నప్పటినుండి పెండ్లి చేయుచున్నారు.

నేటి కాలమున పెండ్లి మాపులనువారి యింటర్వ్యూల కన్న కష్టముగా యున్నది. చిన్నప్పటి కట్నము చాలదనో, లాంఛనములు చాలవనో లేక పిల్ల నల్లదనో, పాటలు రావనో ఏదో వంక పెట్టి వెళ్ళిపోవుచున్నారు. మరి వరునకు నెలకు మరునాటికి మానవుడై ప్రకృతి నాశనము చేయుచున్నాడు. ఇదే నిజమైన తప్పు యుండవు?

ఇట్టి మన మధ్యతరగతి ప్రజలకు పనులను జూచి మన గవర్నమెంటువారు "వరకట్న నిషేధ" చట్టమును తయారుచేసినారు. కొద్దికాలములో యీ చట్టము పూర్తిగా అమలులోనికి రాగలదు. అప్పటికైనను మన కష్టములు తీరగలవో లేదో!

గ్రంథ విమర్శనము

స్వార్థ త్యాగము

రచన శ్రీ వరికంటి వేంకటరామశర్మ, ఆంధ్రా ధ్యాపకుడు, గాంధీ స్మారక బహుళార్థసాధకోన్నత పాఠశాల, నందికొట్కూరు. వెల 0-8-0.

వేంగాడ రాజులలో కొందరైన రాజసింహునకు భీమసింహుడని జయసింహుడని యిద్దరు కొడుకులు భిన్నక్షేత్రముల కొక్క నాడు కొంచెము ముందు వెనుకలుగ వీరు జన్మించిరి భీమసింహుడు పెద్దపట్టమహిషికి పుట్టినవాడు. అప్పటి రాజులలో పట్టమహిషికి ముందుగా పుట్టిన శిశువు పాదమునకు రాజా పోయి కన చుటకు గలట యను ఆచార మొకటి యున్నదట. ఆ శిశువే పిమ్మట రాజగును ఈ యాచారమునకు భిన్నముగా రాజసింహుడు చిన్న భార్యయందలి మహాకోర ముచే జయసింహుని కాలికి గజ్జెను గట్టె నప్పుడు జయసింహుడు రాజైకోవుట నిని పట్టమహిషి రాజు నడ్డు వచ్చి భీమసింహుని జ్యేష్ఠతను రాజార్హతను నిరూపించి రాజును ధర్మాభిముఖునిగ ప్రబోధించెను. రాజు పశ్చాత్తప్తుడై భీమసింహుని బిలిపించి జయసింహునికి బంధిర జ్యమును దివికొనవలసినది యాదేశించెను భీమసింహుడు విరక్తుడై రాజ్యమును తమ్మునకు విడిచి యడవులకు బోయెను ఇది యితివృత్తము రచన చక్కగా నున్నది శైలి—

చక్కని తండ్రి యాన తలఁ దాల్చుటయా! మతి
రిత్తిపుచ్చుటా!

చిక్కదు గాదు శాస్త్రమున నిందు మునింబుర
ఖడ్గమొప్ప కె

యొక్కఁడు రాజ్యపీఠమున నుండుట సంధికయూ
రాప కి

చక్కడ చెప్పచో తగవు సందియ మొందదఁ గాన
బోయెదన్

పోదరుఁ బంపఁ జాపమని చూపకు రాజ్యము కర
కంబులో

శ్వాదితమాను పిదపనుఁ, జాస్తిక ధర్మములో రహ
స్యమున్

గాదనఁబోకు నన్ను ఘనకల్మషపంకమునందు
ముంచి నిం

పాదిగ నుంచఁ గోరకు మహాఘమనంతయు నెప్డు
చేరకున్.

ఆహ్వానము

రచన: శ్రీ శానయాముల వరదాచార్యులు, దేశోద్ధారక గ్రంథమాల. ప్రచురణము 38; 2844, ఇమాంబాడిపేట సికింద్రాబాదు వెల సభ్యులకు 1-31 న పై ఇతరులకు 1-50

'ఆహ్వానము' అనే యీ సంపుటంలో అరవై తొమ్మిది శీర్షికలున్నాయి వీనిలో 'ప్రణావ ప్రశంస' 'భల్లకభాయి స్మృతి' 'కాళోజకట' అనేవి సన్నకీర్తి

ప్రముఖపత్రికలూ, ప్రఖ్యాతసాహితీవరులూ ప్రశంసించిన

ఉత్తమ గ్రంథాలు

1 సంతప్రణయం హాస్యంతో, వ్యంగ్యంతో నిండిన నవితకలూ, గల్పికలు. రచన పూళా. వెల 0-50న పై
2 పారిజాతం: కథల సంపుటి కథకులు దాగంటి సోమయాజులు; రాచకొండ విశ్వనాథశాస్త్రి; వంతుల శ్రీరామ శాస్త్రి పురాణం సుబ్రహ్మణ్యశర్మ; బొమ్మిరెడ్డి పల్లి సూర్యారావు; హితశ్రీ: పూళా: అంగర వేంకట కృష్ణారావు, ఇద్ధాపురపు జగన్నాథరావు; తురంగి వేంకట రావు: పూవపాటి కృష్ణంరాజు వెల రు 1-25 న. పై.
3 తెరమెరుగులు. (నాటికల సంపుటి) చక్కపిల్ల దొరికింది (రావికొండలరావు); దొంగ (సోమయాజి సోంబ శివరావు): తెల్లవారింది (హితశ్రీ): తెరమరుగు పీడలు (కొండముది శ్రీరామచంద్రమూర్తి): త్రిలింగ ప్రత్యేకం (అంగర సూర్యారావు). వెల రు 1-50 న. పై.
శోభా ప్రచురణలు, విజయనగరం పేట.

కలు. మిగిలిన వన్నీ గేయకృతులు. ఈ గేయకృతులలో ముఖ్యమైనవి, గాంధిగారిని ఉద్దేశించినవి. 'సైతు రాజా' అనేది గేయనాటిక. ఇంగ్లీషులో చాలం దున్నటం మొదలుకొని, ధాన్యాగారంలకు ఇంటికి తీసి కొనిపోవటంవరకూ గల కర్షక జీవితంలోని వివిధ దశలూ వర్ణింపబడినవి ఇవి 'పండగ' 'యుద్ధగీతి' 'నవంబరు 1 వ తేదీ.' 'పతాక వందనం' 'రాజ్యపరు ఘుడు సైగాం' 'గ్రామోద్ధరణం' మొదలైనవి రాజకీయ వస్తు రచనలై వున్నాయి 'వైష్ణవగీతి' అనేది 'వెంకీ మెహాతా' అనే భాగవతుడు పాడినదానికి అనువాదం ఇది గాంధీగారి ప్రార్థనలలోనిదని కూడా తెలుస్తున్నది అది యిలా మొదలవుతుంది

వారే వైష్ణవుడు, దయగల
వారే వైష్ణవుడు .
పరులకష్ట మెరిగినవార, వర, వా
దరు లే వైష్ణవుడూ అని

'మనవి' అనే కృతిలో స్వరూపమయం కొంత తెలుస్తున్నది.

వచ్చినటుల నేను వెండి వర్షించితిని
అదియూ పెదవి తన్మయానంద మందితిని
ఓపినంతగ, గాఢిగ, మంచ కష్టించితిని
కొంప మేటికి? వంట కుదురదని యూగిన

నా పాకలో నుంచి నా పొలమును చూచిన
ఎవరెవరి గాదులిందు ఎటువంటివో యేమి
అతని, వందటి దమ్మప వజాని ఈశమే కొగ—

అంటూ, తమ కవితాపాక విన్యాసాన్ని చూపి కవి, స్వేచ్ఛాభిప్రాయం వెల్లడించారు. ఈ సంపుటంలో వున్న కృతుల వైవిధ్యాన్ని బట్టి భిన్నరుచిరమైన జగాన్ని ఆరాధించడంకోసం, కవి చేసిన ప్రయత్నం గోచరిస్తూనే వున్నది

ఈ కృతులలోని రుచిభేదాన్ని చూపే ప్రస్తావినా, చిత్ర—

బృందమై ప్రాకెడు పురుగుటీగ యెుకంచు
తీటవిటులన్ ప్రాణం తేజుటీగ యెుకండు
పాలు నీరము వేఱుపఱచు హంస యెుకంచు
మోహ మాటమునకున్ మంచు మురిపించొకడు
వృష్ణు చావైనంత వెక్కిరించు నొకండు—

అంటూ, లోకస్వభావాన్ని వివరించారు విజమైన కవులు ఈ ఆదరబందివట్టింపుకోరు కనుకనే వీరు—

వెలుగు నీడల నోరె వినుకమంగలు వడచు
నిందాస్తుతుల కొక్క వందన మొనర్చెదరు —

అన్నారు. ఈ విర్ల ప్రతితో పాటు—

మాలిన్యమును గడిగి బాలు ముద్దుల కలరు
తెలి యూడొమల్ల తిల్లజాబకు నమస్సు
అనుపింలోని విన చూడా—

సుతిరిన్న యూథుడు నాముతిలోని యాజ్ఞాన
మరచి గర్వమునోటి కంవకుండుము నేను—

ఈ వివేకమూ—

నింద విన్నపుడు నా యుంగున్న గుణాల
మూహించి దైన్యమ్మునుయ్యతి గల్పదను నేను—

అని చెప్పుకోగలిగిన ఆత్మప్రశ్నయమూ, పుండనం ప్రశంసనీయమైన విషయం! ప్రతిఘటకి అది దైవ మిచ్చినంత వుంటుంది. పైని, కవిత్రము శిల్పమూ అలవరుచుకోవలసిన వల్లవములా, మాత్రం అవును.

పిలిచిన ప్రైతె జాతుల తోట కెళ్ళితిని
చిలుకపలుకని తెలిసి విగొచ్చి మళ్ళితిని
కనుమండె పాదచాటు కన్నె చేదిరాం! లేక
ఇను గెలిపించగ వక్కయుండెజా నాకు!

మొదలైన తోట్ల భావస్ఫూర్తి—

అలు వెలిన చీరలవోల
కూలుపుక్కట్టిన అవులు తోడ—

. . . .

తూగు పొలుపట్టు దుమ్ముళ్లో, నీరు జాడ
మబ్బులో దండవన్య, మునరేల, దిగికన్య—

ఈ మొదలైన చోట్ల ఊహారమ్యత గోచరిస్తున్నాయి. "ప్రకాశ ప్రశంస" అనే శీర్షికలో వీరు వెలువరించిన ఒక అభిప్రాయాన్ని యిక్కడ పరామర్శించడం అవసరం.

కళలు పూజ్యమా మా తెలంగాణమీరు
బరాడి గుప్పిథ మా పులకరించి—

ఆ అప్సరాశ్వరా' తెలియనివారై వుంటారా

ప్రతిభ అనేది దేశకాల నియంత్రితం కాదు కదా!

వీరు పోతనగారి జీవితమును వస్తువుగా స్వీకరించి కావ్యమొనరించినట్లూ, తద్ద్వారా ప్రశస్తి వల్ల అ ప్రాంతంలో " అభినవపోతన " బిరుదాంకితులుగా ప్రసిద్ధులైనట్లూ, ఈ సంపుటి పీఠిక వల్ల తెలుస్తున్నది.

అది బయటికి వచ్చి వీరి సత్కీర్తిని అనగాహాని చేసికోగల అవకాశాన్ని ఆంధ్ర రసజ్ఞులు కల్పింతురుగాక యని ఆశింప

ర క్తా క్షి

శ్రీ పోచుగుంటర్ ప్రతులకు రచయిత కళాశాలి పల్లికవన్న పాములకోట తూర్పుగోదావరిజిల్లా. వెల తెలియదు

'రక్తాక్షి' ఖండకావ్య సంపుటిలో మూడు భాగాలున్నాయి. మొదటి భాగంలోని పద్ధతి 'అభ్యుదయ' ధోరణిలో ఖండకావ్యాలు రెండవ భాగం

కూడా ఇలాగే సాగిపోతుంది. మూడవభాగం పద్య నాటికా భ్రాంతి గొలిపే ఖండకావ్యసముదాయం.

మొదట భాగంలోని ఖండికలు చాలావరకు 'అభ్యుదయ' రచనలు. రెండవభాగం మూడవ భాగం కొంత నాతిపథంలో సాగాయి. మూడవ భాగంలో కీర్తికాముకుంగా అక్కడక్కడ అభ్యుదయ ధోరణి కనిపించినా ప్రాచీనార్ష సంప్రదాయాలు, ఆదర్శాలు, ఎడనెడ ప్రత్యక్షమౌతూంటాయి.

ముఖ్యంగా ఈ భాగంలో రచయిత కొత్తకొత్త ఛందస్సులు వాడి, అవి చాకచక్యంతో నిర్వహించారు. దీనికి క్రింది రచన తార్కాణ. ఇది 'విప్లవం' అనే శీర్షికలోని రచన

'తనయులను కాంచి మన
మనసులు చలించినవి
జనముల విషాదకర
వివిధ హృదయమ్ముల్
కదలినవి శోకమున
..
కనిపినవి కార్యమున
జనకు భువనమ్ముల్ !'

దీనిమీద అభిప్రాయం వెలిబుచ్చిన శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు అన్నట్లు ఈ కావ్యంలోని నూతనాకారం చాలా దురూహంగా ఉన్నది. ఆ వర్ణితములు, అస్పష్టములు అయిన సాంకేతికపదాలు వాడడమే ఈ అస్పష్టతకు కారణం. ఎంతో సహనంతో పరిశీలిస్తే తప్ప ఈ రచన అంతరార్థం బయటపడటం కష్టం.

ఈ కావ్యం రచయితకు గల ప్రాచీనాధునాతన భావాల మీది అభిమానం నిగూఢంగా వ్యక్తం చేస్తున్నది. అయితే ఇది అభ్యుదయదృక్పథం అభిరూపించే రచన

'శాస్త్రి'

నాటికా గుచ్ఛము

శ్రీ వి. రామకృష్ణరావు. టీచర్, జయహింద్ సెకండరీస్కూల్ మచిలీపట్నం వెల ఒక రూపాయి.

దీనిలో 1 అడవి పుష్పాలు, 2 ప్రాత క్రొత్తలు 3 స్నేహఫలం, 4 అనుకోని ఆనందం, 5 కాలభటుడు అని 5 నాటికలున్నాయి

ఈ రోజుల్లో పాఠశాలల్లో విద్యార్థులు ప్రదర్శించడానికి అనువయిన చిన్న చిన్న నాటికలు చాలా స్వల్పంగా ఉన్నాయి.

అంతగా వ్యయ ప్రయాసలు లేకుండా స్వల్పవ్యవధిలో విద్యార్థులు సులభంగా ప్రదర్శించుకోడానికి అనువయిన నాటికల గుచ్ఛమిది.

పురమందిరము

శ్రీ వి. రామకృష్ణరావు, టీచర్ జయహింద్ సెకండరీస్కూల్ మచిలీపట్టణం వెల ఒకరూపాయి.

ఇది పాఠశాల విద్యార్థులేకాక తదితరులుకూడా ప్రదర్శించడానికనువయిన సాంఘిక నాటకం. దీనిలో రచయిత సందర్భానుసారంగా పద్యాలేకాక పాటలు కూడా చేర్చారు. గ్రామసేవాభిలాష, కళాభిమానము మున్నగు విషయాలపై అభిమానం పెంపొందించే లక్ష్యంతో ఈ చిన్న నాటక రచన సాగింది.

నీవు—నేను

శ్రీ గోటేటి సత్యనారాయణమూర్తి పండ్యాల వెల లేదు.

ఇది ప్రాంజలి, ప్రార్థన, ప్రియతమునకు మొదలయిన 15 ఖండకావ్యాల సంపుటి. దీనిలో కథాఖండకావ్యాలుకూడా ఉన్నాయి.

ఈ కావ్యాలలో అంతటా ధారాశుద్ధి, సంస్కృతాంధ్ర పాండిత్యం, సంప్రదాయ విజ్ఞానము అనుస్యూతంగా గోచరిస్తున్నాయి.

Printed & Published For Nagaswara Rao Estates (Private) Ltd., by S. Radhakrishna, at The Andhra Patrika Press, 6 & 7, Thambu Chetty Street, Madras—1 Editor S. Sambhu Prasad